

タイ王国
内務省災害軽減局
教育省

タイ国
防災能力向上プロジェクト
(フェーズ2)

ファイナルレポート
ANNEXES (1/2)

平成 26 年 4 月
(2014 年)

独立行政法人
国際協力機構 (JICA)

い で あ 株 式 会 社
株式会社 地球システム科学

環境
JR
14-109

タイ王国
内務省災害軽減局
教育省

タイ国
防災能力向上プロジェクト
(フェーズ2)

ファイナルレポート
ANNEXES (1/2)

平成 26 年 4 月
(2014 年)

独立行政法人
国際協力機構 (JICA)

い で あ 株 式 会 社
株式会社 地球システム科学

ANNEXES (1/2)

- ANNEX 1 Template of Disaster Prevention and Mitigation Action Plan of Local Authority Level
- ANNEX 2 Guideline for Preparation of LAO DPM Action Plan
- ANNEX 3 Sample of Disaster Response Manual
- ANNEX 4 CBDRM Facilitator Guide
- ANNEX 5 CBDRM Manual
- ANNEX 6 Standard Training Curriculum on Natural Disasters (Flood, Flash Flood and Sediment Disasters), and Training Materials

ANNEXES (2/2)

- ANNEX 7 Manuals for Hydrology/Hydraulics, Flood Analysis and Hazard Map
- ANNEX 8 Manuals for River Structure Plan and Early Warning System
- ANNEX 9 Manuals for Development and Operation of GIS Database for Monitoring DPM Action Plan, CBDRM and Disaster Education
- ANNEX 10 Disaster Education Guideline (for Reference)
- ANNEX 11 Disaster Education Side Reader (for Reference)

ANNEX 1

***Template of Disaster Prevention and Mitigation Action Plan of
Local Authority Level***

แผนปฏิบัติการ
ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

พ.ศ.....

ชื่อ อปท.

อำเภอ..... จังหวัด.....

คำนำ

สาธารณสุขมีแนวโน้มเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมชนบท ไปสู่สังคมเมืองอย่างรวดเร็ว มีผลให้ประชาชนต้องเผชิญกับความเสี่ยงภัยและมีแนวโน้มที่จะได้รับอันตราย จากสาธารณสุขที่รุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย ดินโคลนถล่ม ภัยหนาว และภัย จากการกระทำของมนุษย์ เช่น อัคคีภัย การรั่วไหลของสารเคมีวัตถุอันตราย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีบทบาท ภารกิจ ในการบริหารจัดการภัยพิบัติในลำดับแรก ก่อนที่หน่วยงานภายนอกจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการท้องถิ่น มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในท้องถิ่นของตน จึงถือได้ว่าการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องเตรียมความพร้อม และพัฒนาขีดความสามารถ ในการเผชิญเหตุและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังจากสถานการณ์ภัยยุติ

ดังนั้น.....ชื่ออปท.....จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ รับผิดชอบและพื้นที่ข้างเคียงอย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และมีความสอดคล้องกับแผนการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยจังหวัดรวมถึงแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อการป้องกัน ลดผลกระทบจากการเกิดสาธารณภัยที่มี ผลต่อชีวิต และทรัพย์สิน

(.....)

นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล.....

ผู้อำนวยการท้องถิ่น

หมายเหตุ : ให้ปรับใช้ตามความเหมาะสม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	I
สารบัญ	II
นิยามศัพท์	
บทที่ 1	บทนำ
	วัตถุประสงค์ 2
	แผนที่ ชื่อ อปท. 4
บทที่ 2	ข้อมูลพื้นฐานของ.....ชื่อ อปท.....
	2.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ 5
	2.2 ประชากร 5
	2.3 ลักษณะการประกอบอาชีพ 5
	2.4 สถิติการเกิดสาธารณสุข 5
	2.5 ข้อมูลความเสี่ยงภัย 6
	2.6 การประเมินความเสี่ยงภัยของ.....ชื่อ อปท..... 7
บทที่ 3	การจัดตั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่
	3.1 องค์การปฏิบัติ 8
	3.2 โครงสร้างและหน้าที่ของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 9
บทที่ 4	การปฏิบัติก่อนเกิดสาธารณสุข
	4.1 วัตถุประสงค์ 11
	4.2 หลักการปฏิบัติ 11
	4.2.1 การป้องกันและลดผลกระทบ
	4.2.2 การเตรียมความพร้อม
	4.2.3 การอพยพ
บทที่ 5	การปฏิบัติขณะเกิดภัย
	5.1 วัตถุประสงค์ 19
	5.2 ระดับความรุนแรงของสาธารณสุข 19
	5.3 หลักการปฏิบัติ 20

5.3.1	การเตรียมพร้อมรับสถานการณ์	20
	(1) การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์	
	(2) การประเมินสถานการณ์	
	3) การแจ้งเตือนภัย	
5.3.2	การปฏิบัติในภาวะฉุกเฉิน	23
บทที่ 6	การปฏิบัติหลังเกิดภัย	
6.1	วัตถุประสงค์	31
6.2	หลักการปฏิบัติ	31
6.3	การปฏิบัติ	31
6.3.1	การฟื้นฟูผู้ประสบภัย	32
6.3.2	การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณะประโยชน์ต่างๆ	34
6.3.3	การติดตามและประเมินผล	35
บทที่ 7	การสื่อสาร	37

ภาคผนวก

- ก. แผนงาน/โครงการจัดให้มีเครื่องหมาย สัญญาณหรือสิ่งอื่นใดในการแจ้งให้ประชาชน
 - ข. ข้อมูลประชากรในพื้นที่
 - ค. ข้อมูลเศรษฐกิจที่สำคัญ
 - ฅ. สถานที่สำคัญในเขต
 - ง. บัญชีรายชื่อองค์กรสาธารณกุศล
 - จ. บัญชีเครื่องจักรกล ยานพาหนะ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แบบบูรณาการ
 - ฉ. รายชื่อเจ้าหน้าที่ องค์กรเครือข่าย และอาสาสมัคร
 - ช. บัญชียานพาหนะเพื่อการอพยพ
 - ซ. พื้นที่ปลอดภัยที่สามารถใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว
 - ฌ. แบบรายงานเหตุด่วนสาธารณภัย
 - ญ. องค์กรปฏิบัติในศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ
 - ฎ. แบบรายงานสถานการณ์ภัย
 - ฏ. หนังสือรับรองผู้ประสบภัย
-

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่	2	โครงสร้างกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	8
แผนภูมิที่	3	โครงสร้างการบังคับบัญชาการของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยในเขตพื้นที่	10
แผนภูมิที่	7.1	การสื่อสารของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย....ชื่อ...อปท.....	37

นิยามศัพท์

การป้องกัน (Prevention) หมายถึง มาตรการและกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้นล่วงหน้า ทั้งทางด้านโครงสร้าง (Structural Approach) และที่มิใช่ด้านโครงสร้าง (Non Structural Approach) เพื่อลดหรือควบคุมผลกระทบในทางลบจากสาธารณภัย

การลดผลกระทบ (Mitigation) หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงและลดผลกระทบทางลบจากสาธารณภัย และยังหมายถึงการลดและป้องกันมิให้เกิดเหตุหรือลดโอกาสที่อาจก่อให้เกิดสาธารณภัย

การเตรียมความพร้อม (Preparedness) หมายถึง มาตรการและกิจกรรมที่ดำเนินการล่วงหน้าก่อนเกิดสาธารณภัย เพื่อเตรียมพร้อมการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้สามารถรับมือกับผลกระทบจากสาธารณภัยได้อย่างทันการณ์ และมีประสิทธิภาพ

การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) หมายถึง การจัดตั้งองค์กรและการบริหารจัดการด้านต่างๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินทุกรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมความพร้อมรับมือและการฟื้นฟูบูรณะ

การฟื้นฟูบูรณะ (Rehabilitation) หมายถึง การฟื้นฟูสภาพเพื่อทำให้สิ่งที่ถูกตัดหรือได้รับความเสียหายจากสาธารณภัยได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม รวมทั้งให้ผู้ประสบภัยสามารถดำรงชีวิตตามสภาพปกติได้โดยเร็ว

หน่วยงานของรัฐ หมายถึง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่ไม่หมายความรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ หมายถึง องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล เมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง แต่ไม่หมายรวมถึงองค์กรบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร

ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หมายถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

รองผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หมายถึง ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ผู้อำนวยการกลาง หมายถึง อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ผู้อำนวยการจังหวัด หมายถึง ผู้ว่าราชการจังหวัด

รองผู้อำนวยการจังหวัด หมายถึง นายกองคการบริหารส่วนจังหวัด

ผู้อำนวยการอำเภอ หมายถึง นายอำเภอ

ผู้อำนวยการท้องถิ่น หมายถึง นายกองคการบริหารส่วนตำบล, นายกเทศมนตรี

ผู้ช่วยผู้อำนวยการท้องถิ่น หมายถึง ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เจ้าพนักงาน หมายถึง ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ต่างๆ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด หมายถึง องค์กรปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่จังหวัด

กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ หมายถึง องค์กรปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตอำเภอ และทำหน้าที่ช่วยเหลือจังหวัดในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นแห่งพื้นที่ หมายถึง องค์กรปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล และเป็นหน่วยเผชิญเหตุเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นในพื้นที่

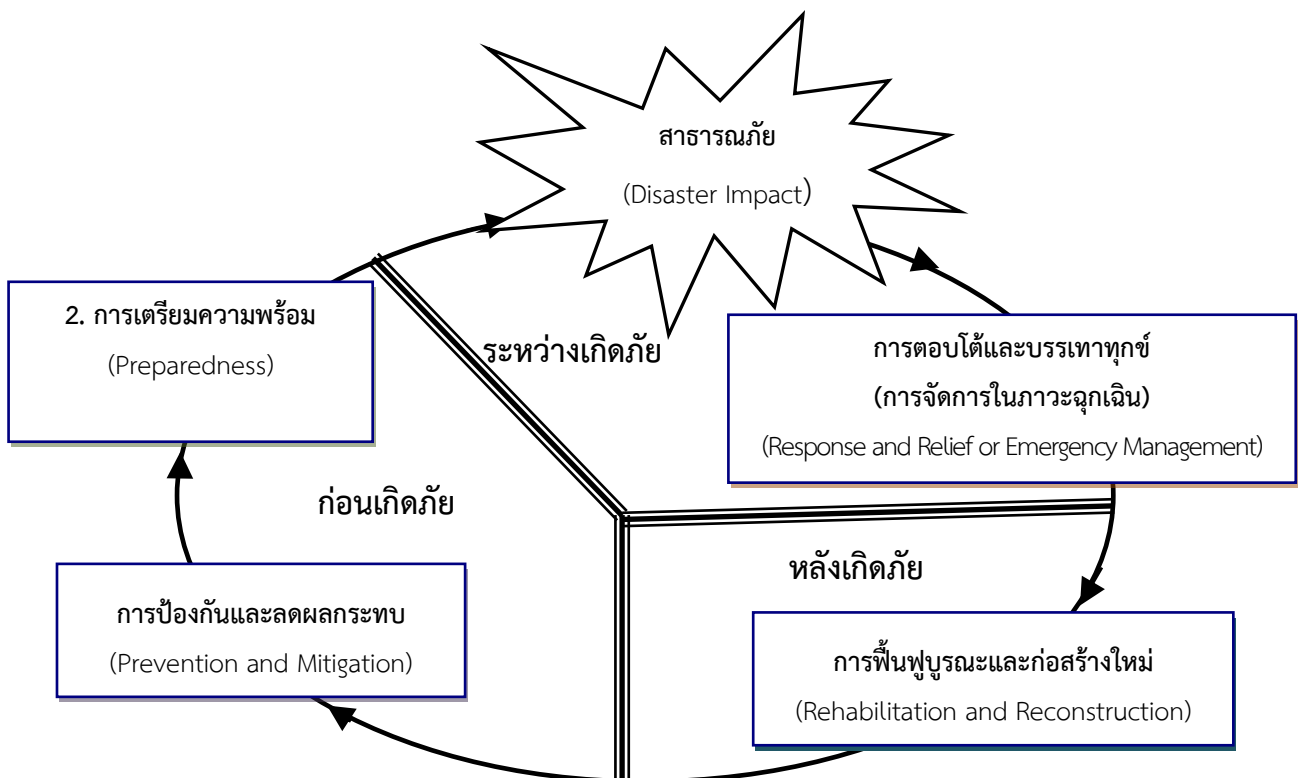
บทที่ 1

บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์สาธารณภัยหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ดินโคลนถล่ม แผ่นดินไหว พายุฤดูร้อนที่เกิดขึ้น มีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น ภัยพิบัติดังกล่าวมีปัจจัยหลักมาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย การขยายตัวของชุมชนเมือง และภาคอุตสาหกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นสาเหตุที่ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เกิดสภาพอากาศแปรปรวน ร้อนจัด และอากาศที่หนาวจัด หรือเกิดฝนตกในปริมาณมากเป็นเวลานานส่งผลให้เกิดน้ำท่วมหนัก และแผ่นดินถล่ม ดังที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งภัยพิบัติดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของ ประชาชน ชุมชน และของรัฐ

การบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชนและของรัฐจึงจำเป็นต้องมีการปฏิบัติอย่างเชื่อมโยงกันตามวัฏจักรการบริหารจัดการสาธารณภัย ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย ตามแผนภูมิที่ 1 ประกอบด้วยการป้องกันและลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อม การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการจัดการหลังเกิดภัย

แผนภูมิที่ 1 : วัฏจักรการบริหารจัดการสาธารณภัย (Disaster Management Cycle)

ที่มา : แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557,
คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักเกี่ยวกับสาธารณสุขให้แก่ประชาชน และชุมชน
- 2) เพื่อให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ มีการเตรียมความพร้อม และมีความเชื่อมั่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในชุมชนของตนเอง
- 3) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพ สามารถลดความสูญเสียที่เกิดจากภัยพิบัติให้เหลือน้อยที่สุด
- 4) เพื่อให้ประชาชนที่ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูอย่างทั่วถึงและทันเวลา
- 5) เพื่อบูรณาการระบบการสั่งการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอย่างมีเอกภาพ
- 6) เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการสาธารณสุขที่ดี และสอดคล้องกับวิถีการเกิดภัย

1.2 แหล่งที่มาของงบประมาณ

1.2.1 ภาวะปกติ

(ระบุชื่อ อปท.) ได้จัดทำรอบการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ดังนี้

(1) กำหนดให้มีแผนและขั้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดให้มีเครื่องหมายสัญญาณ หรือสิ่งอื่นใดในการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบถึงการเกิดหรือจะเกิดสาธารณสุข

(2) กำหนดให้มีแผนและขั้นตอนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และยานพาหนะเพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ฯลฯ

รายละเอียดตาม ภาคผนวก ก (แผนงาน/โครงการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

1.2.2 ภาวะฉุกเฉิน

(1) ใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ของหน่วยงาน (ระบุชื่อ อปท.)

(2) ใช้จ่ายเงินสะสม ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548

(3) ใช้เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ จากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 และหลักเกณฑ์ว่าด้วยการตั้งงบประมาณเพื่อการช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจ หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2543

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขเพื่อลดความสูญเสียและความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของรัฐ

ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่ติดต่อหรือใกล้เคียงกับ (ระบุชื่อ อปท.) ได้สนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในพื้นที่ให้ใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ระบุชื่อ อปท. พื้นที่ที่เกิดสาธารณสุข)

เมื่อมีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐที่อยู่นอกเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ของตน ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นแจ้งผู้อำนวยการอำเภอหรือผู้อำนวยการจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อสั่งการโดยเร็วต่อไป

แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่เสี่ยงภัย และพื้นที่ปลอดภัย

มาตราส่วน 1:

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของ.....ชื่อ อปท.

2.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ (ข้อมูลจากแผนพัฒนาของ.....ชื่อ อปท.)

ชื่อ อปท. (ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ แหล่งน้ำที่สำคัญ ฯลฯ) ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....ตั้งอยู่ภาค.....เหนือระดับน้ำทะเล.....เมตร มีเนื้อที่ประมาณ.....
ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ.....ไร่ มีลักษณะสภาพพื้นที่..(เช่น เป็นที่ราบสูง, เป็นที่ราบลุ่ม ฯลฯ).....
มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับ.....

ทิศใต้ติดต่อกับ.....

ทิศตะวันตกติดต่อกับ.....

ทิศตะวันออกติดต่อกับ.....

2.2 ประชากร (ข้อมูลจากแผนพัฒนาของ.....ชื่อ อปท.)

2.2.1 จำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากร จากข้อมูลของสำนักทะเบียนราษฎรของ
อำเภอ..... เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.... พบว่า.....ชื่อ อปท.....มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น.....คน จำแนก
เป็นชาย.....คน หญิง.....คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย.....คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวน
ครัวเรือนทั้งสิ้น.....ครัวเรือน โดยมีประชากรกลุ่มเสี่ยงภัยที่ต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ และอพยพเป็น
อันดับแรก จำนวน.....คน

* จำนวนประชากร และประชากรกลุ่มเสี่ยงภัย รายละเอียดภาคผนวก ข

2.3 ลักษณะการประกอบอาชีพ

2.3.1 ประชาชนร้อยละ.....ของ.....ชื่อ อปท.....ประกอบอาชีพ.....

ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับ...(เช่น การเพาะปลูก /การเลี้ยงสัตว์ /การประมง)
เฉลี่ยรายได้ประชากรต่อหัว/ต่อปี.....บาท

* ข้อมูล ด้านการเกษตร ด้านปศุสัตว์ ด้านประมง รายละเอียดภาคผนวก ค

2.4 สถิติการเกิดสาธารณภัยของ.....ชื่อ อปท.(ประวัติการเกิดภัยเรียงตามระดับความรุนแรงของภัยจากมาก ไปหาน้อย)

2.4.1 อุทกภัย/โคลนถล่ม

วัน เดือน ปี ที่เกิดภัย	สาเหตุการเกิดภัย	พื้นที่ประสบภัย (หมู่ที่/ชุมชน)	จำนวน ครัวเรือน ที่ประสบภัย	เสียชีวิต (คน)	สูญหาย (คน)	บาดเจ็บ (คน)	มูลค่าความ เสียหาย (บาท)

(ที่มา : ข้อมูล ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....)

2.4.2 วัสดุภัย

วัน เดือน ปี ที่เกิดภัย	สาเหตุการเกิดภัย	พื้นที่ประสบภัย (หมู่ที่/ชุมชน)	จำนวนบ้านเรือน เสียหายทั้งหมด (หลัง)	จำนวนบ้านเรือน เสียหายบางส่วน (หลัง)	มูลค่าความ เสียหาย (บาท)

(ที่มา : ข้อมูล ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....)

2.4.3 ภัยแล้ง

วัน เดือน ปี ที่เกิดภัย	สาเหตุการ เกิดภัย	พื้นที่ประสบภัย (หมู่ที่/ชุมชน)	จำนวนครัวเรือนที่ ประสบภัย	พื้นที่การเกษตร เสียหาย (ไร่)	จำนวนสัตว์ ที่ได้รับผลกระทบ (ตัว)

(ที่มา : ข้อมูล ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....)

2.4.4 อัคคีภัย

วัน เดือน ปี ที่เกิดภัย	สาเหตุการ เกิดภัย	พื้นที่ประสบภัย (หมู่ที่/ชุมชน)	จำนวนครัวเรือน ที่ประสบภัย	เสียชีวิต (คน)	บาดเจ็บ (คน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)

(ที่มา : ข้อมูล ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....)

2.5 ข้อมูลความเสียหาย พื้นที่เสี่ยงภัย

ที่	หมู่บ้าน/ชุมชน	ลักษณะทางกายภาพ	ประเภทภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง/ คาดว่าจะเกิดขึ้น
	ก	เป็นที่ราบลุ่ม	(เช่น อุทกภัย,ดินโคลนถล่ม)
	ข	เป็นชุมชนหนาแน่น	(เช่น อัคคีภัย,วัสดุภัย)
	ค	ย่านอุตสาหกรรม	(เช่น อัคคีภัย,สารเคมีรั่วไหล)

2.6 การประเมินความเสี่ยงภัยของ... ชื่อ อปท.....

จากข้อมูลสำคัญดังกล่าวเบื้องต้น ทำให้... ชื่อ อปท... มีความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย ดังนี้ (เรียงจากความเสียหายมากไปหาน้อยตามลำดับ)

ลำดับที่	ประเภทของภัย	ลักษณะของการเกิดภัย
1	อุทกภัยและดินโคลนถล่ม	น้ำป่าไหลหลาก จากเทือกเขา.....
2	ภัยแล้ง	น้ำในแม่น้ำ.....แห้งขอด ฝนทิ้งช่วง
3		

จากความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของรัฐ ดังนั้น... ชื่อ อปท... จึงจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย... ชื่อ อปท.....

พ.ศ.ขึ้นเพื่อป้องกันการสูญเสียชีวิต/ทรัพย์สินและบรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้ประสบภัย (สิทธิกร:เนต๗)

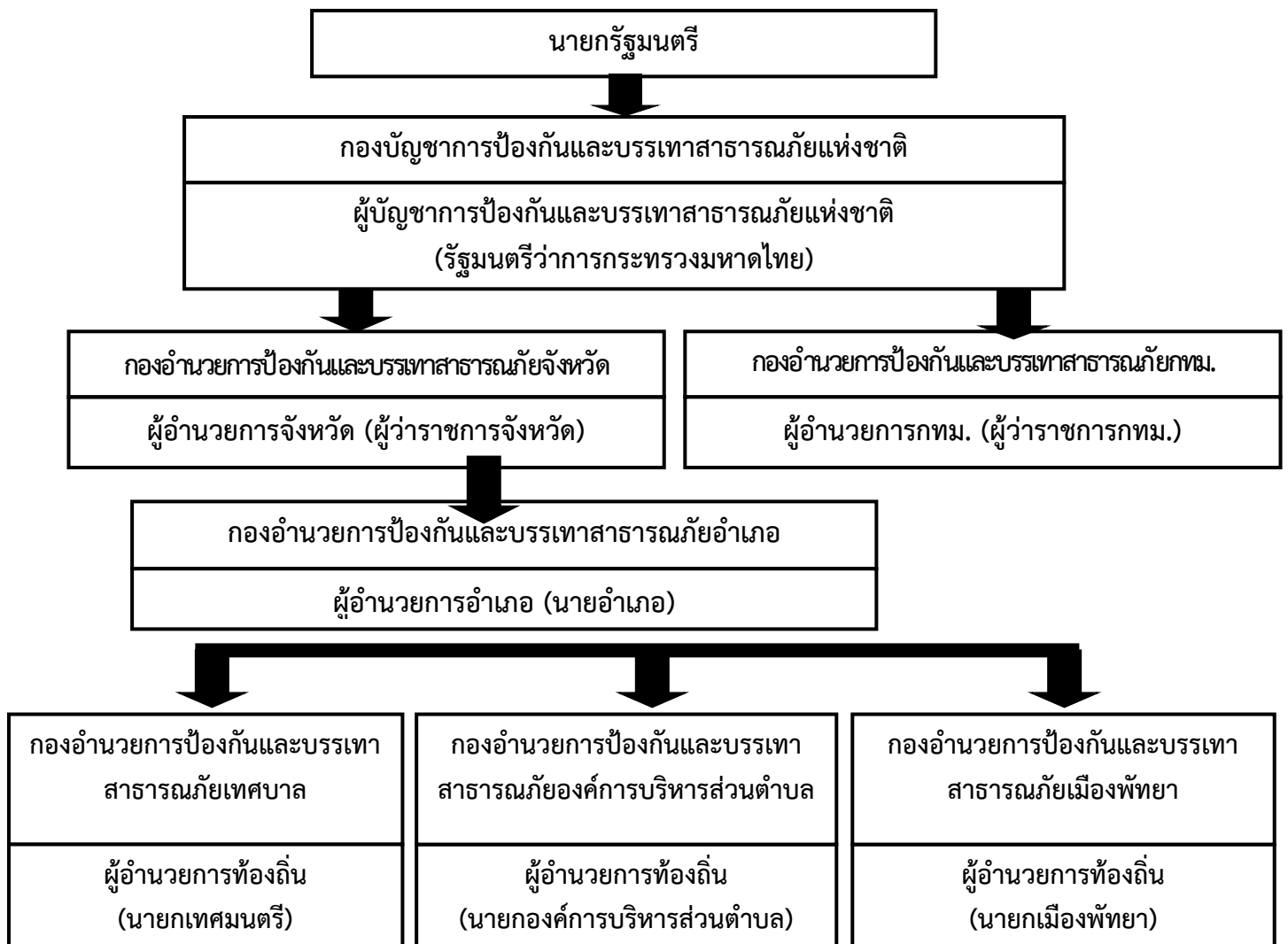
หมายเหตุ : ให้... อปท. พิจารณาประเมินความเสี่ยงของภัยจากความถี่การเกิดของภัย การจัดลำดับความเสี่ยงภัย ควรเน้นที่ความเสี่ยงสูงและปานกลาง โดยอาศัยข้อมูลจาก ลักษณะทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเกิดภัยในอดีต ศักยภาพในการตอบโต้ภัย รวมทั้ง ประเภทของภัย ความรุนแรง และพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบด้วย

บทที่ 3

การจัดตั้งกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่

3.1 องค์กรปฏิบัติ

กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ระบุชื่อ อปท.) เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัยในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ มีภารกิจในการอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงควบคุมการปฏิบัติงาน ประสานการปฏิบัติกับภาคเอกชนและส่วนราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานของผู้อำนาจการท้องถิ่น และให้มีที่ทำการ โดยให้ใช้ที่ทำการสำนักงาน/ชื่อ.อปท...เป็นสำนักงานของผู้อำนาจการฯ มีนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ชื่อ.อปท..... เป็นผู้อำนาจการ ปลัดเทศบาล/อบต.เป็นผู้ช่วยผู้อำนาจการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภาคเอกชนในพื้นที่ร่วมปฏิบัติงานในกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขต.....ชื่อ.อปท.....เป็นหน่วยเผชิญเหตุเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นในพื้นที่ โดยเชื่อมโยงการบังคับบัญชาและการปฏิบัติกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกระดับตามแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 : โครงสร้างสายการบังคับบัญชาของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่

3.2 ภารกิจของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ระบุชื่ออปท)

(1) อำนวยการ ควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงาน และประสานการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่

(2) สนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกันหรือใกล้เคียง หรือเขตพื้นที่อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ

(3) ประสานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกขั้นตอน

เมื่อคาดว่าจะเกิดหรือเกิดสาธารณภัยขึ้นในพื้นที่ใด ให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขตพื้นที่เข้าควบคุมสถานการณ์ ปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่โดยเร็ว และรายงานให้ผู้บัญชาการอำเภอทราบทันที

3.3 โครงสร้างและหน้าที่ของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.....ชื่อ อปท.....

3.3.1 โครงสร้างกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.....ชื่อ อปท..... ประกอบด้วย 5 ฝ่าย ได้แก่

- (1) ฝ่ายอำนวยการ
- (2) ฝ่ายแผนและโครงการ
- (3) ฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ/สื่อสาร
- (4) ฝ่ายฟื้นฟูบูรณะ
- (5) ฝ่ายประชาสัมพันธ์

หมายเหตุ : จำนวนและชื่อของฝ่ายต่างๆ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ให้ครอบคลุมภารกิจตามแผนปฏิบัติการฯ ทั้งนี้ในแต่ละฝ่ายควรมีทั้งเจ้าหน้าที่ของ อปท. เอง และจากหน่วยงานภายนอกด้วย

กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ขอ อบท.) (นายกเทศมนตรี/นายกอบต.เป็นผู้อำนวยความสะดวกฯ)

แผนภูมิที่ 3 : โครงสร้างกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

บทที่ 4

การปฏิบัติก่อนเกิดสาธารณภัย

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อป้องกันลดผลกระทบ และเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร ระบบการปฏิบัติการ การแจ้งเตือนภัยเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ความรับผิดชอบ

4.2 หลักการปฏิบัติ

ให้.....ชื่อ_อปท.....และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมและจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้เหมาะสมกับการประเมินความเสี่ยงและความอ่อนแอของพื้นที่ รวมทั้งการวางแผนปฏิบัติการให้พร้อมเผชิญสาธารณภัยและดำเนินการฝึกซ้อมตามแผนที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทุกภาคส่วนในเขตพื้นที่.....ชื่อ_อปท.....เกิดความพร้อมในทุกด้าน

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
1. การป้องกันและลดผลกระทบ 1.1. การวิเคราะห์ความเสี่ยงภัย	(1) ประเมินความเสี่ยงภัยและความอ่อนแอในเขตพื้นที่ โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติการเกิดภัยและจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมต่างๆ (2) จัดทำแผนที่เสี่ยงภัย แยกตามประเภทภัย	<ul style="list-style-type: none">➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก)➢ กองช่าง➢ กองวิชาการและแผนงาน➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน
1.2 การเตรียมการด้านฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ	(1) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสาธารณภัย เช่น เครื่องจักรกล วัสดุ อุปกรณ์เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย สถิติการเกิดภัยพื้นที่และความรุนแรงของภัย และกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ ผู้รวบรวมข้อมูล บันทึกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติในพื้นที่ เช่น ภาพถ่าย เป็นต้น (2) พัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลด้านสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและสามารถใช้งานได้ร่วมกัน	<ul style="list-style-type: none">➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก)➢ กองวิชาการและแผนงาน➢ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	(3) ส่งเสริมการขึ้นทะเบียนเกษตรกรด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง และใช้เป็นข้อมูลเพื่อการอพยพและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย	
1.3 การเตรียมการป้องกันด้านโครงสร้างและเครื่องหมายสัญญาณเตือนภัย	<p>(1) ปรับปรุงและจัดหาพื้นที่รองรับน้ำและกักเก็บน้ำ</p> <p>(2) ก่อสร้างกำแพง พนัง หรือรอดักตะกอน ทำฝายชะลอน้ำ กำแพงกันคลื่น เพื่อลดความรุนแรงและป้องกันความเสียหายแก่สถานที่สำคัญในพื้นที่ (ภาคผนวก ข) หรือการสูญเสียพื้นดินจากการกัดเซาะชายฝั่งของทะเล แม่น้ำและแหล่งน้ำ</p> <p>(3) ปรับปรุงสถานที่เพื่อเป็นสถานที่หลบภัยชั่วคราว สำหรับพื้นที่ที่การอพยพหนีภัยทำได้ยากหรือไม่มีพื้นที่หลบภัยที่เหมาะสม เพื่อเตรียมการอพยพไปยังสถานที่รองรับการอพยพต่อไป</p> <p>(4) ก่อสร้าง/ปรับปรุงเส้นทางเพื่อการส่งกำลังบำรุง หรือเส้นทางไปสถานที่หลบภัยให้ใช้การได้ตลอดเวลา</p> <p>(5) จัดเตรียมระบบการแจ้งข่าวภัยระบบเตือนภัย ป้ายเตือนภัย ป้ายเส้นทางหนีภัยรวมทั้งสัญญาณเตือนภัยรูปแบบต่างๆ เพื่อแจ้งเตือนภัยให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ได้รับทราบล่วงหน้า</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ กองช่าง และ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➤ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➤ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
2. การเตรียมความพร้อม		
2.1 ด้านการจัดระบบปฏิบัติการ ฉุกเฉิน	<p>(1) จัดทำคู่มือการตอบโต้สาธารณภัย และจัดทำแผนเผชิญเหตุ และมีการฝึกซ้อมแผนเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เคยประสบภัย</p> <p>(2) จัดเตรียมระบบการติดต่อสื่อสารหลัก สื่อสารรอง และสื่อสารสำรอง รวมทั้งกำหนดช่องความถี่กลางด้านสาธารณภัย และมีการฝึกซ้อมการอำนวยความสะดวกอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>(3) จัดเตรียมเส้นทางอพยพ สถานที่ปลอดภัยสำหรับคนสัตว์เลี้ยง และปศุสัตว์ รวมทั้งพื้นที่รองรับการดูแลรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บ</p> <p>(4) จัดเตรียมทะเบียนรายการสิ่งของจำเป็น เช่น อาหาร เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต</p> <p>(5) กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การควบคุม การจัดการจราจรและเส้นทางจราจร รวมทั้งกำหนดจุดขึ้น ลง ยานพาหนะภายในเขตพื้นที่ประสบภัย</p> <p>(6) จัดระบบการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย และการดูแลสิ่งของบริจาค</p> <p>(7) จัดทำและปรับปรุงบัญชีรายชื่อคนที่ต้องช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองวิชาการและแผนงาน ➢ กองช่าง ➢ ตำรวจ ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➢ อปพร. ,อสม.,อาสาสมัครต่างๆ
2.2 ด้านการส่งเสริมการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักเรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	<p>(1) สนับสนุนการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ด้านสาธารณภัยในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก และวัฒนธรรมความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองวิชาการและแผนงาน ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันฯ หมู่บ้าน/ชุมชน

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>(2) จัดให้มีกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่พุทธรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเผยแพร่ ความรู้ ความเข้าใจ แก่ ประชาชน เช่น การปลูกป่า ป่าชายเลน การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ</p> <p>(3) พัฒนารูปแบบและเนื้อหาการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนเข้าใจง่าย เหมาะสม เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม</p> <p>(4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และอาสาสมัครต่างๆ มีส่วนร่วมในการรณรงค์ในเรื่องความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง</p>	
2.3. ด้านบุคลากร	<p>(1) จัดเตรียมและมอบหมายเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และกำหนดวิธีการปฏิบัติตามหน้าที่และขั้นตอนต่างๆ</p> <p>(2) จัดการฝึกอบรม สัมมนาและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งให้ความรู้ในเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี ข้อห้ามข้อจำกัด ของชุมชน</p> <p>(3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนโดยการฝึกอบรมประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การช่วยเหลือตนเอง ผู้อื่นและชุมชนเมื่อเกิดภัย รวมทั้งการขับ ชี ยานพาหนะในพื้นที่ประสบภัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่น ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➢ องค์กรสาธารณกุศล ➢ อปพร. ,อส.,อาสาสมัคร

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	(4) จัดทำบัญชีรายชื่อ และข้อมูลเครื่องมือ เครื่องจักร ยานพาหนะ รวมทั้งข้อมูลทักษะ ความชำนาญ ในการปฏิบัติงานขององค์การ สาธารณกุศลเพื่อเตรียมความพร้อม และมอบภารกิจในการปฏิบัติกรของ องค์การสาธารณกุศลในเขตพื้นที่และ พื้นที่ข้างเคียง (ภาคผนวก ง.)	
2.4 ด้านเครื่องจักรกล ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และพลังงาน	<p>(1) จัดเตรียมเครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ จำเป็นให้พร้อม ใช้งานได้ทันที</p> <p>(2) จัดทำบัญชีเครื่องจักรกล ยานพาหนะ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ของ หน่วยงานภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน (ภาคผนวก จ)</p> <p>(3) ปรับปรุง ซ่อมแซมเครื่องจักรกล เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ด้านสาธารณ ภัยให้มีความพร้อมใช้งาน</p> <p>(4) จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ จำเป็นพื้นฐานสำหรับชุมชน</p> <p>(5) จัดเตรียมเชื้อเพลิงสำรอง/ พลังงานสำรอง</p> <p>(6) กำหนดจุดระดมทรัพยากร เพื่อการ บรรเทาสาธารณภัยและการอพยพ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ กองช่าง (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ สำนักปลัด ➢ ตำรวจ ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ ชุมชน
2.5 ด้านการแจ้งข่าว เฝ้าระวัง และเตือนภัย	<p>(1) จัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุด่วน สาธารณภัย</p> <p>(2) ส่งเสริมการเรียนรู้ ชักซ้อม ความเข้าใจ ในระบบการแจ้งข่าว การรายงาน และเตือนภัย การใช้สัญญาณเตือนภัย หรือ สัญลักษณ์การเตือนภัย เช่น การใช้ธงสี เขียว เหลือง แสด แดง แก่ประชาชน รวมทั้งการปฏิบัติเมื่อได้รับการแจ้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด(ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ อาสาสมัครแจ้งเตือนภัย ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ ชุมชน

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>ข่าวหรือเตือนภัย โดยให้ประชาชนตระหนักว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติไม่ได้เป็นภัยพิบัติเสมอไป แต่หากมีความประมาท ขาดการเตรียมความพร้อม ก็อาจได้รับอันตรายจากภัยพิบัติ</p> <p>(3) ติดตามการรายงานสภาพอากาศ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ข้อมูลสถานการณ์น้ำ และการแจ้งข่าวการเตือนภัย จากกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับเหนือขึ้นไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมอุทกศาสตร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมทรัพยากรธรณี กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ รวมทั้งสื่อต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล เฝ้าระวัง วิเคราะห์ ประเมินแนวโน้ม การเกิดภัย</p> <p>ดำเนินการแจ้งข่าวให้ประชาชนทราบถึงระยะเวลา ภาวะที่จะคุกคาม (อันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน) เป็นระยะๆ และให้ความสำคัญกับผู้ที่ต้องช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เช่น ผู้พิการ ทั้งนี้ความถี่ของการแจ้งข่าว เตือนภัยขึ้นอยู่กับแนวโน้มการเกิดภัย</p> <p>(4) จัดให้มีอาสาสมัครและเครือข่าย เฝ้าระวังและแจ้งข่าว เตือนภัยระดับชุมชน ทำหน้าที่ติดตาม เฝ้าระวัง ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีแนวโน้ม</p>	

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>การเกิดภัย แจ็งข่าว เตือนภัยแก่ชุมชน และรายงานสถานการณ์แก่กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นโดยใช้ระบบการสื่อสาร เครื่องมือแจ็งเตือนภัยของชุมชน</p> <p>(5) ประกาศยกเลิกสถานการณ์เมื่อพิสูจน์ทราบแน่ชัดว่าไม่มีภัยมาถึง</p>	
2.6 ด้านการเตรียมรับสถานการณ์	<p>(1) จัดประชุมหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่นสถานพยาบาล ไฟฟ้า ประปา ผู้นำชุมชน ฯลฯ</p> <p>(2) มอบหมายภารกิจความรับผิดชอบให้แก่เจ้าหน้าที่และหน่วยงานนั้น</p> <p>(3) กำหนดผู้ประสานงานที่สามารถติดต่อได้ตลอดเวลาของแต่ละหน่วยงาน (ภาคผนวก .๑)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก)
2.7 ด้านการการอพยพ	<p>(1) จัดทำคู่มือการอพยพ คู่มือการช่วยเหลือตนเองเบื้องต้นเมื่อมีภัยพิบัติหรือแนวทางการปฏิบัติในการมาอยู่ในพื้นที่รองรับการอพยพ ที่สั้น ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ให้ประชาชนได้ศึกษา</p> <p>(2) ดำเนินการสำรวจพื้นที่ กำหนดสถานที่ปลอดภัยเพื่อรองรับการอพยพประชาชน สัตว์เลี้ยงและปศุสัตว์ โดยแยกระหว่างคนกับสัตว์</p> <p>(3) ประชุมหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อรับทราบข้อมูลและซักซ้อมขั้นตอนการอพยพ รวมทั้งทบทวนขั้นตอนและฝึกซ้อมการอพยพ รวมถึงการสื่อสารในระหว่างการอพยพ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➢ กองช่าง ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ➢ ผู้นำชุมชน ➢ ผู้นำทางศาสนา/ผู้บริหารสถานศึกษา ➢ มิสเตอร์เตือนภัย,อาสาสมัครแจ็งเตือนภัย ➢ อปพร. อสม. , อาสาสมัครต่างๆ ฯลฯ

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>(4) จัดให้มีป้ายแสดงสัญญาณเตือนภัย ป้ายบอกเส้นทางอพยพ</p> <p>(5) กำหนดเส้นทางหลักและเส้นทาง รองสำหรับการอพยพซึ่งไม่ขัดขวาง การปฏิบัติของหน่วยงาน</p> <p>(6) จัดเตรียม เครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ที่จำเป็นต่อการอพยพ (ภาคผนวก ช)</p> <p>(7) จัดลำดับความสำคัญของการอพยพ โดยจัดแบ่งประเภทของบุคคล ตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วนรวมทั้ง กำหนดจุดนัดหมายประจำชุมชนเพื่อ ไปยังพื้นที่รองรับการอพยพ</p> <p>(8) จัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์เพื่อ การสื่อสาร พร้อมทั้ง ทดสอบระบบ การสื่อสาร เครื่องมือสื่อสาร และ ปรับปรุงให้พร้อมใช้งาน สามารถ ดำรงการสื่อสารได้ตลอดเวลา ทั้ง วิทยุสื่อสาร โทรศัพท์พื้นฐาน รวมทั้ง โทรศัพท์เคลื่อนที่</p> <p>(9) จัดเตรียมแบบลงทะเบียนผู้อพยพ เพื่อให้ทราบจำนวนผู้อพยพ และผู้ ที่ยังไม่อพยพ</p> <p>(10) จัดระบบรักษาความปลอดภัยใน พื้นที่อพยพและที่พักผู้อพยพ</p> <p>(11) จัดทำบัญชีสถานที่ปลอดภัย ที่จัดเป็น ศูนย์พักพิงชั่วคราว ในพื้นที่เพื่อรองรับผู้ประสบภัย (ภาคผนวก ช)</p>	

บทที่ 5

การปฏิบัติขณะเกิดสาธารณภัย

5.1 วัตถุประสงค์

(1) เพื่อดำเนินการระงับภัยที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยเร็ว หรือลดความรุนแรงของภัยที่เกิดขึ้น โดยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

(2) เพื่อลดความสูญเสียจากการเกิดภัยพิบัติที่มีผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สินให้น้อยที่สุด

5.2 ระดับความรุนแรงของสาธารณภัย

ระดับความรุนแรงของสาธารณภัยแบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีผู้รับผิดชอบตามระดับความรุนแรงตามตารางที่ 5.1

ระดับ	ความรุนแรง	การจัดการ
1	สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป หรือมีขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการท้องถิ่น ผู้อำนวยการอำเภอ และ/หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร สามารถควบคุมสถานการณ์และจัดการระงับภัยได้โดยลำพัง
2	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการในระดับ 1 ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการจังหวัด และ/หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานครเข้าควบคุมสถานการณ์
3	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อรุนแรงกว้างขวาง หรือสาธารณภัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรืออุปกรณ์พิเศษ	ผู้อำนวยการในระดับ 2 ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ผู้อำนวยการกลาง และ/หรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เข้าควบคุมสถานการณ์
4	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุมสถานการณ์

ตารางที่ 5.1 ระดับความรุนแรงของสาธารณภัยและระดับการจัดการ

ที่มา : แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557,

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

5.3 หลักการปฏิบัติ

5.3.1 การเตรียมพร้อมรับสถานการณ์

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
<p>1. การเฝ้าระวัง ติดตาม และการรายงานสถานการณ์</p>	<p>(1) จัดเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ภัยตลอด 24 ชั่วโมง และประสานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้าน รวมทั้งอาสาสมัครแจ้งเตือนภัย เพื่อเตรียมพร้อมเฝ้าระวัง และติดตามสถานการณ์ภัยอย่างต่อเนื่องและให้รายงานสถานการณ์การเกิดภัยมายัง (ชื่อ อป ท.....) โทรศัพท์หมายเลข..... วิทยุสื่อสาร ความถี่.....MHz โทรศัพท์สายด่วนหมายเลข.....</p> <p>(2) รายงานสถานการณ์การเกิดภัยไปยังกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอและจังหวัดทาง (ระบุหมายเลขโทรศัพท์/โทรสาร.....) ตามแบบรายงานเหตุด่วนสาธารณภัย (ภาคผนวก ฅ) และวิทยุสื่อสาร ความถี่.....MHz โทรศัพท์สายด่วนหมายเลข..... (รายละเอียดบทที่ 7 การสื่อสาร)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองช่าง ➢ ตำรวจ ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน
<p>2. การประเมินสถานการณ์</p>	<p>(1) วิเคราะห์ และ ประเมินสถานการณ์การเกิดภัยเพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหา โดยพิจารณาเรื่อง ความรุนแรง ระยะเวลาการเกิดภัย พื้นที่และประชาชนผู้ที่จะได้รับผลกระทบ ความอ่อนแอเปราะบางและความสามารถของ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองช่าง ➢ ตำรวจ ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>พื้นที่ในการรับภัย แนวโน้มการเกิดภัยซ้ำขึ้นอีก รวมถึงภัยที่เกิดตามมา (Secondary disaster) รวมถึงภัยที่มีความซับซ้อน (Complex Disasters) เพื่อกำหนดแนวทางการตอบโต้ภัยและการแจ้งเตือนภัย</p> <p>(2) กำหนดพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบแบ่งเป็น 3 พื้นที่ พร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปในพื้นที่เพื่อติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบออกเป็น 3 พื้นที่ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบรุนแรง(เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด) - พื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบปานกลาง(เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์) - พื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบน้อย(เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์) 	
<p>3. การแจ้งเตือนภัย ประชาสัมพันธ์ และจัดการข่าวสาร</p>	<p>(1) ตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลการเกิดภัยจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครแจ้งเตือนภัย กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับเหนือขึ้นไป รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนแจ้งเตือนภัยผ่านช่องทางการสื่อสารทุกชนิด</p> <p>(2) ดำเนินการแจ้งเตือนการเกิดภัยไปยังชุมชนพื้นที่ที่ประสบภัยและพื้นที่ข้างเคียง โดยสื่อ ข่ายการสื่อสาร เครื่องมืออุปกรณ์การเตือนภัยที่มีอยู่ของชุมชน เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หอเตือนภัย โทรโข่ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองช่าง ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➢ อาสาสมัครแจ้งเตือนภัย

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>(3) ข้อมูลการแจ้งเตือนภัย นั้นต้องชัดเจน ทันท่วงที ถูกต้อง และเข้าใจง่าย เป็นข้อมูลที่บอกถึงอันตรายที่กำลังเกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สิน อันได้แก่ ลักษณะ ขนาด จุดที่เกิดภัย รัศมีความเสียหายตามพื้นที่การปกครอง ช่วงเวลา ระยะเวลา ภัยจะรุนแรงยิ่งขึ้นหรือไม่ และประชาชนต้องปฏิบัติอย่างไร หรือต้องมีการอพยพหรือไม่ รวมทั้งวิธีการแจ้งเหตุ หมายเลขโทรศัพท์ และการสื่อสารอื่นๆ โดยแจ้งเตือนภัยจนกว่าสถานการณ์ภัยจะสิ้นสุด</p> <p>(4) เมื่อสถานการณ์เลวร้ายและจำเป็นต้องอพยพ ให้ดำเนินการออกคำสั่งเพื่ออพยพประชาชนไปยังที่ปลอดภัย</p> <p>(5) ในกรณีเกิดไฟฟ้าดับ การสื่อสาร เครื่องมือ สัญญาณเตือนภัยไม่สามารถใช้ได้ ให้ใช้สัญลักษณ์ การเตือนภัยเช่น ธง นกหวีด หรือการเตือนภัยอื่นที่ได้มีการซักซ้อมความเข้าใจกับประชาชนไว้แล้ว</p> <p>(6) จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการให้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินการของศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ แก่สื่อมวลชน และประชาชน รวมทั้งรับฟังข้อคิดเห็น ข้อมูล ข้อเรียกร้องของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัย หรือจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่</p>	

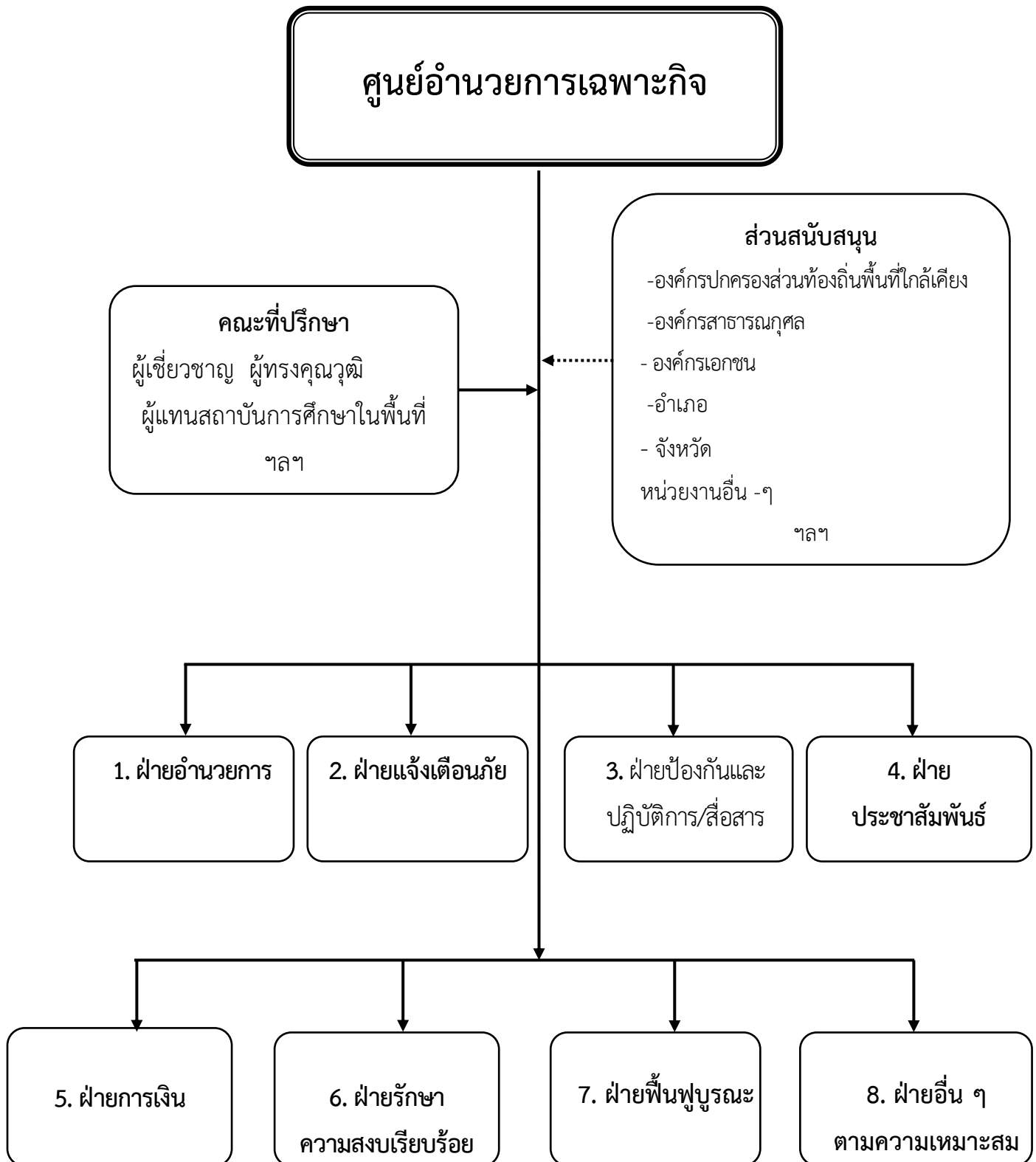
5.3.2 การปฏิบัติในภาวะฉุกเฉิน

(1) การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ

เมื่อเกิดภัยพิบัติหรือคาดว่าจะเกิดภัยพิบัติในพื้นที่รับผิดชอบของ อปท. ให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อการควบคุมและตอบโต้สถานการณ์จนกว่าภัยจะยุติลง และส่งมอบภารกิจให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นดำเนินการต่อเมื่อภัยยุติลงแล้ว โดยใช้ที่ทำการ/สำนักงานของอปท. /เทศบาล (ระบุชื่อ อปท.) เป็นที่ตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ(หรือพิจารณาใช้พื้นที่อยู่ใกล้กับบริเวณจุดเกิดเหตุมากที่สุด โดยพื้นที่นั้นต้องเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย และสะดวกต่อการระดมทรัพยากร)

(2) การจัดการพื้นที่ปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการท้องถิ่นต้องกำหนดให้มีพื้นที่ปฏิบัติการและสถานที่อำนวยความสะดวกในบริเวณใกล้พื้นที่เกิดเหตุ แต่อยู่นอกเขตพื้นที่อันตรายเพื่อใช้เป็นสถานที่ควบคุมดูแลสั่งการระดมทรัพยากร ทั้งกำลังคน หรือวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน เช่น เสบียงอาหาร น้ำ รวมทั้งใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้บาดเจ็บ และส่งต่อผู้บาดเจ็บไปยังสถานพยาบาล โรงพยาบาลต่อไป

โครงสร้างศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ ประกอบด้วย 7 ฝ่าย 1 คณะที่ปรึกษา ดังนี้

หมายเหตุ : จำนวนและชื่อของฝ่ายต่างๆ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ให้ครอบคลุมภารกิจตามแผนปฏิบัติการฯ

(3) การตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency Response)

มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ลุกลามขยายตัว ประชาชน ทุกคนที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความปลอดภัย

ช่วงระยะ 24 ชั่วโมง

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
1.การช่วยเหลือผู้ประสบภัย	<p>(1) ส่งใช้หน่วยกู้ชีพกู้ภัย เครื่องมือ เครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการกู้ชีพกู้ภัยเข้าปฏิบัติการในพื้นที่ประสบภัย อพยพ ค้นหา ปฐมพยาบาล ผู้ประสบภัย รวมทั้งขนย้ายสัตว์เลี้ยง ปศุสัตว์ไปยังที่ปลอดภัย ซึ่งเป็นพื้นที่รองรับการอพยพหรือเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยมีการลงทะเบียนผู้อพยพ สัตว์เลี้ยง และปศุสัตว์ด้วย</p> <p>(2) กรณีมีผู้บาดเจ็บให้นำผู้บาดเจ็บมาที่จุดรวบรวมผู้บาดเจ็บเพื่อปฐมพยาบาล และนำผู้บาดเจ็บส่งต่อไปยังสถานพยาบาล โรงพยาบาลต่อไป</p> <p>(3) สนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ เช่น อาหารปรุงสำเร็จ น้ำดื่ม ให้แก่ประชาชนที่ประสบภัยให้เพียงพอและทั่วถึง</p> <p>(4) กรณีพื้นที่ใดเป็นพื้นที่วิกฤติจำเป็นต้องช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างเร่งด่วน แต่ไม่สามารถเข้าออกพื้นที่ได้ ให้ประสานขอรับการสนับสนุนยานพาหนะจากกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับเหนือขึ้นไป</p>	<ul style="list-style-type: none">➤ ผู้อำนวยการท้องถิ่น / หัวหน้าฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ (ผู้รับผิดชอบหลัก)➤ ฝ่ายการเงิน➤ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน➤ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน➤ อปพร➤ OTOS➤ อาสาสมัครแพทย์ฉุกเฉิน/อาสาสมัครต่างๆ

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
2. การระงับเหตุ	<p>(1) สำรวจและกำหนดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน ในพื้นที่ประสบภัย เพื่อให้มีพื้นที่สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร เพื่อง่ายต่อการควบคุมทรัพยากรสำหรับปฏิบัติงาน</p> <p>(2) กำหนดกิจกรรม และงานที่ต้องดำเนินการ</p> <p>(3) กำหนดผู้รับผิดชอบ และจำนวนเจ้าหน้าที่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์</p> <p>(4) กำหนดช่วงเวลาการปฏิบัติงาน</p> <p>(5) ระดมทรัพยากร ทั้งกำลังคนหรือวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ที่มีความพร้อมมาอย่างจุกจกรวมทรัพยากรเพื่อรองรับการมอบหมายภารกิจ</p> <p>(6) ปิดกั้นมิให้ผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัย และพื้นที่ใกล้เคียง</p> <p>(7) ส่งใช้หน่วยกู้ชีพกู้ภัย เครื่องมือเครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการกู้ชีพกู้ภัยเข้าปฏิบัติการในพื้นที่ประสบภัย เพื่อควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ลุกลามขยายตัว โดยดำรงการสื่อสารตลอดเวลา</p> <p>(8) ตรวจสอบเส้นทางคมนาคมที่รับผิดชอบ ที่เกิดการชำรุดเสียหายจากภัย พร้อมทั้งติดป้ายเตือนให้ประชาชนผู้ใช้เส้นทางได้ทราบและปิดกั้นช่องทางการจราจร และ จัดเจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัครอำนวยความสะดวกการจราจร</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ผู้อำนวยการท้องถิ่น/หัวหน้าฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➤ ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย ➤ ฝ่ายอำนวยการ ➤ ฝ่ายการเงิน ➤ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➤ ➤ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ➤ อาสาสมัครแพทย์ฉุกเฉิน ➤ อปพร./มิสเตอร์เตือนภัย/OTOS/อาสาสมัครต่างๆ

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	ในจุดอันตราย (9) จัดให้มีการรวบรวมข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อการตอบโต้สถานการณ์ บนพื้นฐานของข้อมูลที่รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ	

ช่วงระยะ 24 – 48 ชั่วโมง

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
1. การรักษาพยาบาล	ขอรับการสนับสนุน แพทย์ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ยา และเวชภัณฑ์ จากสถานพยาบาล โรงพยาบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ประสบภัยและส่งต่อผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ผู้อำนวยการท้องถิ่น/หัวหน้าฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ อาสาสมัครแพทย์ฉุกเฉิน ➢ อสม. , อาสาสมัครต่างๆ ➢ สถานพยาบาล โรงพยาบาล
2. การรักษาความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อย	กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัย รักษาความสงบเรียบร้อย จัดระบบการจราจรภายในพื้นที่รองรับการอพยพ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย (ผู้รับผิดชอบหลัก)
3.การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน	กรณีที่โครงสร้างพื้นฐานได้รับความเสียหายให้ดำเนินการซ่อมแซม ให้พอใช้งานได้ หรือจัดให้มีระบบโครงสร้างพื้นฐานสำรอง เพื่อให้ชุดปฏิบัติการสามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ได้	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝ่ายฟื้นฟูบูรณะ (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ ฝ่ายการเงิน
4. การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย	(1) สำรวจความต้องการของผู้ประสบภัยในเบื้องต้น และจัดทำรายการความต้องการของผู้ประสบภัย เพื่อกำหนดมาตรการช่วยเหลือในช่วงระหว่างเกิดภัย (2) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลผู้ประสบภัย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝ่ายการเงิน /ฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ อปพร. , อสม. , อาสาสมัครต่างๆ ฯลฯ

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูล และประสานงานแก่ประชาชน ผู้ประสพภัย	
5. การรายงานสถานการณ์	จัดเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานสถานการณ์ให้กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ และกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดทราบ จนกระทั่งสถานการณ์ภัยสิ้นสุด (ภาคผนวก ญ)	➤ ผู้อำนวยการท้องถิ่น/ หัวหน้าฝ่ายป้องกันและ ปฏิบัติการ (ผู้รับผิดชอบหลัก)
6. การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ	กรณีต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กรภายนอกให้รายงานและประสานขอรับการสนับสนุนจากกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับเหนือขึ้นไป - วิทยุสื่อสาร ความถี่.....MHz - โทรศัพท์สายด่วน.....	➤ ผู้อำนวยการท้องถิ่น/ (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➤ ฝ่ายอำนาจการ

ช่วงระยะ 48 – 72 ชั่วโมง

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
การสงเคราะห์เบื้องต้น	(1) จัดให้มีหน่วยสงเคราะห์ผู้ประสพภัยและหน่วยรักษาพยาบาล (2) กรณีมีผู้เสียชีวิตจำนวนมากประสานกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอและกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ต่อไป	➤ ผู้อำนวยการท้องถิ่น/ หัวหน้าฝ่ายป้องกันและ ปฏิบัติการ (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➤ ฝ่ายการเงิน ➤ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ➤ อปพร ➤ OTOS/อสม/อาสาสมัคร ต่างๆ

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	(3) ประสานการช่วยเหลือรับเรื่องราวร้องทุกข์ เตรียมการสำรวจความเสียหายเบื้องต้น ความต้องการเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อมูลในการรายงานไปยังกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับเหนือขึ้นไป	

ช่วงระยะ 72 ชั่วโมงขึ้นไป

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
การช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัย และการสนับสนุนการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่	(1) ดำเนินการเยียวยา สภาพจิตใจผู้ประสบภัย (2) ดำเนินการปลดปล่อยกำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (3) ตรวจสอบความพร้อมและซ่อมแซมเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ ต่างๆ ให้พร้อมใช้ปฏิบัติงาน (4) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และวัสดุอุปกรณ์ เชื้อเพลิง พลังงาน เสบียง น้ำ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ผู้อำนวยการท้องถิ่น / หัวหน้าฝ่ายป้องกัน และปฏิบัติการ (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➤ ฝ่ายอำนาจการ ➤ ฝ่ายการเงิน

(3) การส่งต่อการบังคับบัญชา

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
การส่งต่อการการบังคับบัญชาเมื่อสถานการณ์รุนแรงเกินกว่าศักยภาพของท้องถิ่นจะรับสถานการณ์ได้	กรณีเกิดภัยซ้ำซ้อนอีกหรือ เกิดภัยที่เกิดตามมา(Secondary disaster) รวมถึงภัยที่มีความซับซ้อน (Complex Disasters) และสถานการณ์ลูกกลม รุนแรง ขยายวงกว้างหรือเกินกว่าศักยภาพของท้องถิ่น จะควบคุมสถานการณ์ได้ ให้รายงาน	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ผู้อำนวยการท้องถิ่น (ผู้รับผิดชอบหลัก)

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>ต่อผู้อำนวยการอำเภอ เพื่อส่งมอบ โอนอำนาจการบังคับบัญชาการ สถานการณ์ต่อไป ซึ่งการโอนอำนาจการบังคับบัญชาแต่ละครั้ง ต้องมีการสรุปสถานการณ์ก่อนเสมอ โดยอาจกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยวาจาหรือทั้งสองประการ</p>	

(4) การยกเลิกสถานการณ์ ดำเนินการเมื่อสถานการณ์ภัยพิบัติคลี่คลายกลับสู่ภาวะปกติ และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุกแหล่งจนแน่ใจแล้ว รวมทั้งหน่วยปฏิบัติได้ส่งมอบภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว จึงดำเนินการประกาศยกเลิกสถานการณ์ และประเมินความเสียหายพื้นที่ประสบภัย ตรวจสอบความพร้อมของเส้นทาง ยานพาหนะที่ใช้ในการอพยพกลับ ที่พักอาศัย และผู้ประสบภัย แล้วดำเนินการอพยพประชาชนกลับ

บทที่ 6

การปฏิบัติหลังเกิดภัย

6.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเบื้องต้นได้อย่างรวดเร็ว ทันท่วงที และต่อเนื่อง ตลอดจนการฟื้นฟูบูรณะสภาพพื้นที่ที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว

6.2 หลักการปฏิบัติ

การฟื้นฟูบูรณะในเขตพื้นที่ของ...ชื่อ อบต...เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ...ชื่อ อบต...โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งกำลังคน ทรัพย์สิน เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ อุปกรณ์ของทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการฟื้นฟูบูรณะ ดังนี้

6.2.1 จัดให้มีการรักษาพยาบาลแก่ผู้ประสบภัยในเบื้องต้น และส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาลและโรงพยาบาล ต่อไป

6.2.2 จัดที่พักอาศัยชั่วคราว และระบบสุขาภิบาล ระบบบริการทางการแพทย์ สาธารณสุขแก่ผู้ประสบภัยในพื้นที่รองรับการอพยพ

6.2.3 ให้เรือถอนทำลายสิ่งปรักหักพัง และซ่อมสร้างสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และอาคาร บ้านเรือนของผู้ประสบภัย เครื่องมือเพื่อการหาเลี้ยงชีพ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพต่อไป

6.2.4 สำนวจความเสียหายที่เกิดขึ้นและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัย รวมทั้งทรัพย์สินที่เสียหาย พร้อมทั้งออกหนังสือรับรองให้ผู้ประสบภัย

6.2.5 ประสานหน่วยงานของรัฐในการออกเอกสารราชการฉบับใหม่ให้แก่ผู้ประสบภัยทดแทนฉบับเดิมที่สูญหายหรือเสียหายเนื่องจากสาธารณภัย

6.2.6 ให้การสงเคราะห์ ฟื้นฟูสภาพจิตใจ และความเป็นอยู่ของประชาชนให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว

6.3 การปฏิบัติ

การจัดการหลังเกิดภัยเป็นการฟื้นฟูบูรณะภายหลังที่ภัยได้ยุติลงหรือผ่านพ้นไปแล้ว เป็นการดำเนินการ ทั้งปวงเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัย และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อการพึ่งพาตนเองให้ได้ก่อนรับการช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนผู้ประสบภัยสามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติ และเป็นการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ที่ประสบภัยให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยเร็ว โดยมีหลักการปฏิบัติ ดังนี้

6.3.1 การฟื้นฟูผู้ประสบภัย

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
(1) การจัดทำแผนฟื้นฟูผู้ประสบภัย	<p>- ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนฟื้นฟูผู้ประสบภัยด้านต่างๆ เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำดื่ม ระบบสุขภาพ อาชีพ การศึกษา สุขภาพ อนามัย และจิตใจของผู้ประสบภัย โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งข้อมูลด้านความเสียหายจากภัยพิบัติ และความอ่อนแอ ความล่อแหลมต่อการเกิดภัยพิบัติในชุมชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองคลัง ➢ กองช่าง ➢ กำหนดผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/ ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านชุมชน/ ➢ สาธารณสุขอำเภอ ➢ พัฒนาชุมชนอำเภอ ➢ อื่นๆ ตามความเหมาะสม
(2) การบรรเทาทุกข์	<p>- จัดตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์</p> <p>- ปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย รวมทั้งส่งต่อไปยังสถานพยาบาล โรงพยาบาล</p> <p>- ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระยะแรก</p> <p>- สนับสนุนเครื่องอุปโภค บริโภค น้ำดื่ม อาหาร และสิ่งจำเป็นเบื้องต้นแก่การดำรงชีพ</p> <p>- รักษาความปลอดภัยแก่บุคคล สถานที่ และระบบสาธารณูปโภค ร่วมกับหน่วยรักษาความปลอดภัยในพื้นที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กำหนด/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➢ สาธารณสุข ➢ อปพร. อาสาสมัครต่างๆ ➢ อื่นๆ (ตามความเหมาะสม)
(3) การให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟู	<p>- จัดให้มีคณะทำงานสำรวจความเสียหายและส่งเจ้าหน้าที่เพื่อสำรวจความเสียหายเบื้องต้นเข้าไปในพื้นที่ เพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยและทรัพย์สินที่เสียหาย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองคลัง ➢ กองสาธารณสุข ➢ กองช่าง ➢ กำหนด/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและ

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>-ออกหนังสือรับรองผู้ประสบภัย (ภาคผนวก ก)รวมทั้งจัดทำทะเบียน สัตว์ตายและสูญหาย โดยรายงาน ความเสียหาย(ภาคผนวก.ญ)และ แนวทางการฟื้นฟูไปยัง กองอำนวยการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยอำเภอและจังหวัด</p> <p>- สงเคราะห์ผู้ประสบภัยเบื้องต้นตาม บัญชีที่สำรวจ</p> <p>-ดำเนินการช่วยเหลือซ่อมสร้างและ บำรุงที่พื้กอาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อการหาเลี้ยงชีพ และ สาธารณูปโภคให้ใช้งานได้เบื้องต้น</p> <p>- ฟื้นฟูสภาพจิตใจและความเป็นอยู่ ของประชาชน</p> <p>- รักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วย และ จัดบริการด้านสาธารณสุขแก่ ผู้ประสบภัยรวมทั้งป้องกันโรคที่ เกิดขึ้นจากภัยพิบัติทั้งคนและสัตว์</p>	<p>บรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ ชุมชน</p> <p>➢ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น แรงงานจังหวัด พัฒนาชุมชน จังหวัด ,พมจ., สสจ. ฯลฯ</p>
(4) การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัย	<p>-จัดตั้งหน่วยรักษาความสงบ เรียบร้อยและควบคุมความปลอดภัย</p> <p>-กำหนดมาตรการความปลอดภัย - ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่นการสวมใส่อุปกรณ์นิรภัย การตรวจสอบความพร้อมของ ร่างกายผู้ปฏิบัติงาน</p> <p>-กำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อ ป้องกันผลกระทบหรือการเกิดภัย ซ้ำขึ้นอีก รวมถึงภัยที่เกิดตามมา (Secondary disaster) และภัยที่มีความซับซ้อน (Complex Disasters)</p>	<p>➢ สำนักปลัด/เจ้าพนักงานป้องกันฯ (ผู้รับผิดชอบหลัก)</p> <p>➢ กองช่าง</p> <p>➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน</p> <p>➢ คณะกรรมการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ ชุมชน</p> <p>➢ อื่นๆ (ตามความเหมาะสม)</p>

6.3.2 การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณะประโยชน์ต่างๆ

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
(1) การจัดทำแผนฟื้นฟู	-ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งสาธารณะประโยชน์ต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองช่าง ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➢ ทางหลวงชนบท ➢ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอบางบาล..... ➢ การประปาส่วนภูมิภาค อำเภอบางบาล.... ➢ อื่นๆ (ตามความเหมาะสม)
(2) การสำรวจความเสียหายจากสาธารณภัย	<p>-จัดให้มีคณะทำงานสำรวจความเสียหายและส่งเจ้าหน้าที่เพื่อสำรวจความเสียหายเบื้องต้นจากการเกิดสาธารณภัย ทั้งระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูตามขีดความสามารถของท้องถิ่น</p> <p>- รายงาน ความเสียหาย (ภาคผนวก ญ.)และแนวทางการฟื้นฟูไปยังกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอและจังหวัด เพื่อขอรับการสนับสนุนในการฟื้นฟู ซ่อมแซม และบูรณะโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับความเสียหาย(คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) และคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัด(ก.ช.ภ.จ.))</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด และ กองช่าง (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน ➢ อื่นๆ (ตามความเหมาะสม)

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
(3) ฟื้นฟูบูรณะโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งสาธารณะประโยชน์ที่เสียหาย และสิ่งแวดล้อม	-ดำเนินการรื้อถอนหรือทำลาย สิ่งปรักหักพัง ซ่อมสร้างและบูรณะ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งสาธารณะ ประโยชน์ที่ได้รับความเสียหายโดยใช้ งบประมาณของ.....ชื่อ อ.ปท..... ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่า ด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ.2541และ หลักเกณฑ์ว่าด้วยการตั้งงบประมาณ เพื่อการช่วยเหลือประชาชนตาม อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การ บริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2543 และ ระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง - ทำความสะอาด ชุมชน พื้นที่ สาธารณะ สถานที่ สำคัญ สิ่งสาธารณะประโยชน์ และขนย้าย ขยะมูลฝอย จัดการน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งที่เป็นอันตรายหรือก่อให้เกิด มลพิษแก่ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด และ กองช่าง (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองคลัง ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ ชุมชน ➢ อื่นๆ (ตามความเหมาะสม) ➢ ผู้เชี่ยวชาญ/เจ้าหน้าที่จาก หน่วยงานภายนอก

6.3.3 การติดตามและประเมินผล

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
การติดตามและประเมินผล การปฏิบัติเมื่อสถานการณ์ กลับสู่ภาวะปกติ	- จัดประชุมคณะกรรมการภายใต้ กองอำนาจการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยท้องถิ่น และภาคประชาชน หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่ออภิปรายเสนอความเห็นต่อการ ปฏิบัติ การประสานการปฏิบัติและ ค้นหาข้อบกพร่องในการป้องกันและ บรรเทาภัยพิบัติที่ผ่านมา รวมทั้ง ร่วมกันเสนอแนวทางเพื่อเพิ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สำนักปลัด (ผู้รับผิดชอบหลัก) ➢ กองช่าง ➢ กองคลัง ➢ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน ➢ คณะกรรมการภายใต้ กองอำนาจการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่น ➢ คณะกรรมการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ ชุมชน

หลักการปฏิบัติ	แนวทางปฏิบัติ	ผู้รับผิดชอบ
	<p>ประสิทธิภาพการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย</p> <p>- กำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชน เช่นความมั่นใจในความปลอดภัย ความพร้อมของประชาชนในการเตรียมความพร้อมรับภัย</p> <p>- ปรับปรุงและทบทวนแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้สอดคล้องกับสภาพความเสี่ยงภัยและทรัพยากรในพื้นที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สาธารณสุข ➢ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอบึงสามพัน..... ➢ การประปาส่วนภูมิภาค อำเภอบึงสามพัน..... ➢ อื่นๆ (ตามความเหมาะสม)

บทที่ 7

การสื่อสาร

กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย...ชื่อ อบท.....เป็นศูนย์กลางการสื่อสารในเขตพื้นที่รับผิดชอบตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อการติดต่อประสานงาน สั่งการ รายงานสถานการณ์และการปฏิบัติระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ผู้แจ้งเหตุ ประชาชน ผู้ประสบภัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภายในพื้นที่ หน่วยงานภายนอกพื้นที่ และศูนย์บัญชาเหตุการณ์ รวมทั้งกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อำเภอและจังหวัด ทั้งในภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน

หลักการปฏิบัติ

7.1 จัดตั้งระบบสื่อสาร ที่จำเป็นให้ใช้งานได้ตลอด 24 ชั่วโมง อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยการสถาปนา และใช้การสื่อสารระบบเดียวกัน มีเครื่องมือ อุปกรณ์ ขั้นตอนที่สามารถใช้ในการปฏิบัติการร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

7.1.1 ระบบสื่อสารหลัก คือ ระบบสื่อสารที่มีใช้งานโดยทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน และระหว่างหน่วยงานกับประชาชน ซึ่งทุกหน่วยงานต้องจัดเตรียมไว้ให้พร้อมใช้ติดต่อสื่อสารได้ตลอดเวลาและเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นในการบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างทั่วถึง ซึ่งระบบการสื่อสารหลักมักถูกทำลาย ไม่สามารถใช้งานได้เมื่อเกิดภัยพิบัติ ได้แก่ ระบบโทรศัพท์พื้นฐาน, โทรศัพท์เคลื่อนที่, โทรสาร

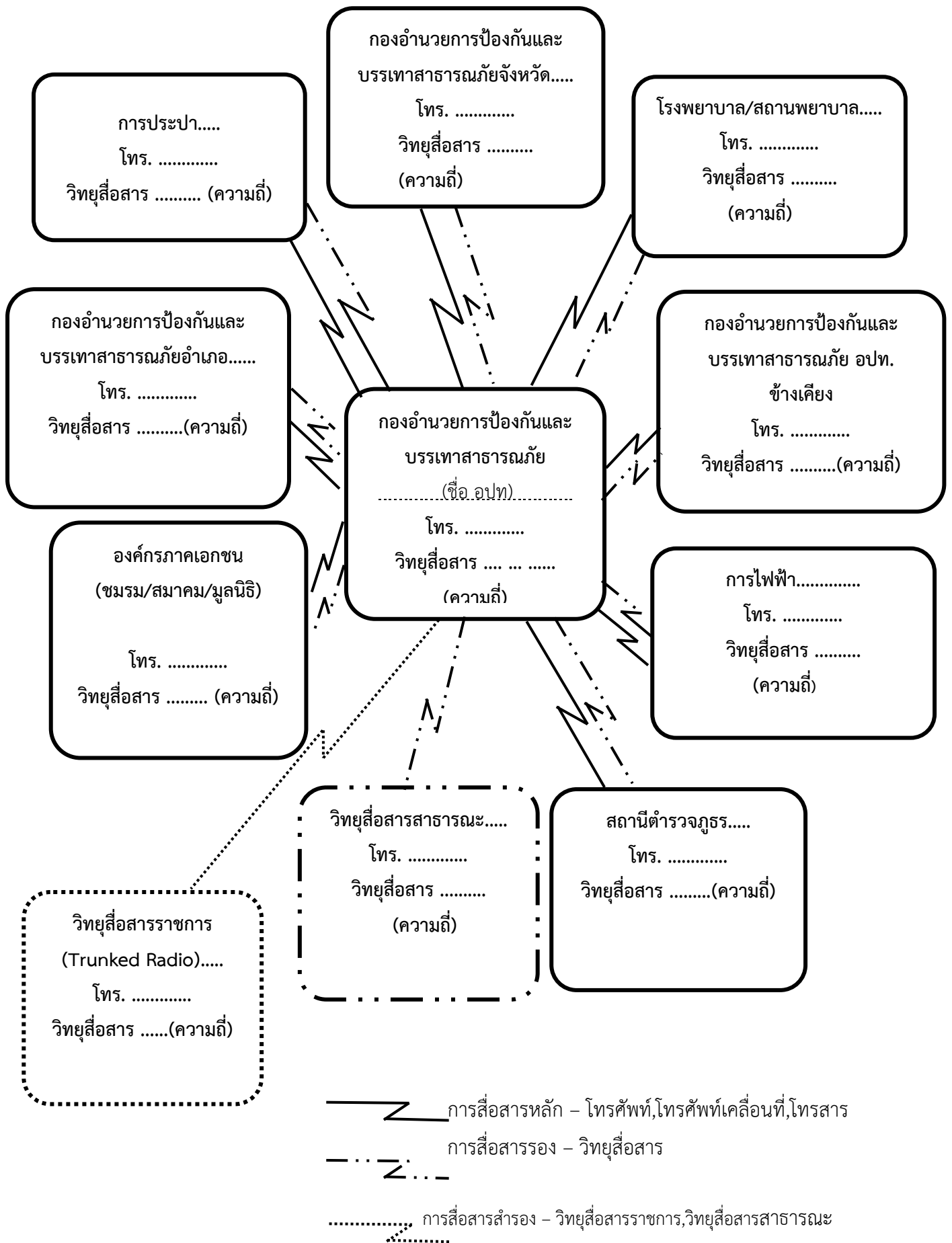
7.1.2 ระบบสื่อสารรอง คือ ระบบสื่อสารที่มีใช้โดยทั่วไป เป็นระบบการสื่อสารที่ใช้งานควบคู่กับระบบสื่อสารหลัก เป็นช่องทางเสริมในการติดต่อสื่อสาร โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดให้มีระบบการสื่อสารรองให้สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างทั่วถึง เช่น วิทยุสื่อสาร การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

7.1.3 ระบบสื่อสารสำรอง คือ ระบบสื่อสารที่จัดเตรียมสำรองไว้ใช้ทดแทนในกรณีระบบสื่อสารหลักไม่สามารถใช้งานได้ (ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอต่อจังหวัดให้สถาปนาข่ายวิทยุสำรอง) เช่น วิทยุสื่อสารราชการ (Trunked radio) วิทยุสมัครเล่น และวิทยุสื่อสารสาธารณะ เป็นต้น

7.2 จัดเตรียมและจัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือสื่อสารและระบบพลังงานสำรองเพื่อการสื่อสารให้เพียงพอและใช้งานได้ตลอด 24 ชั่วโมง

7.3 จัดอบรมการใช้อุปกรณ์สื่อสารให้กับบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบ

แผนภูมิที่ 7.1 การสื่อสารกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.....(ชื่อ อปท.)

ภาคผนวก ก

(ตัวอย่าง)

แผนงาน/โครงการจัดให้มีเครื่องมือหรือสิ่งอื่นใดในการแจ้งให้ประชาชนทราบถึงการเกิดหรือจะเกิดภัย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. เทศบาล/อบต.....จังหวัด.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ที่	แผนงาน /โครงการ	รายการ	จำนวน	วิธีจัดหา	แผนปฏิบัติการ			แผนการจ่ายเงิน		หมายเหตุ
					ประเภท	คาดว่าจะ	คาดว่าจะมี	งบประมาณ	เงินนอก	
					สอบราคา/ ประกวดราคา/ (เดือน/ปี)	ลดลงนาม ในสัญญา (เดือน/ปี)	การส่งมอบ (เดือน/ปี)	ที่ได้รับอนุมัติ (บาท)	งบประมาณ หรือเงินสมทบ (บาท)	
1	แผนงาน การรักษาความสงบภายใน งาน ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและ ระงับอัคคีภัย	จัดทำป้ายเตือนพื้นที่เสี่ยง น้ำป่าไหลหลากและดิน โคลนถล่มพร้อมติดตั้ง	10 ป้าย	สอบราคา				200,000		
2	แผนงาน การรักษาความสงบภายใน งาน ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและ ระงับอัคคีภัย	การก่อสร้างหอกระจายข่าว	4 รายการ	สอบราคา				450,000		

(ตัวอย่าง)

แผนงาน/โครงการจัดทาสตูดอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ / ยานพาหนะ/ เครื่องจักรกลในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. เมืองพัทยา/เทศบาล/อบต.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ลำดับที่	แผนงาน /โครงการ	รายการ	จำนวน	วิธีจัดหา	แผนปฏิบัติการ			แผนการจ่ายเงิน		หมายเหตุ
					ประกาศ สอบราคา/ ประกวดราคา/ (เดือน/ปี)	คาดว่าจะ จะลงนาม ในสัญญา (เดือน/ปี)	คาดว่าจะมี การส่งมอบ (เดือน/ปี)	งบประมาณ ที่ได้รับอนุมัติ (บาท)	เงินนอก งบประมาณ หรือเงินสมทบ (บาท)	
1	แผนงาน การรักษาความสงบภายใน งาน ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและ ระงับอัคคีภัย	รถบรรทุกน้ำดับเพลิง อเนกประสงค์	1 คัน	ประกวด ราคา				2,500,000		
2	แผนงาน การรักษาความสงบภายใน งาน ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและ ระงับอัคคีภัย	รถบรรทุกน้ำดับเพลิง ชนิดมีถังน้ำในตัว	1 คัน	ประกวด ราคา				4,500,000		
3	แผนงาน การรักษาความสงบภายใน งาน ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและ ระงับอัคคีภัย	ซื้อชุดป้องกันสารเคมีแบบ คลุมทั้งตัว ชุด A และ B ประกอบด้วยเสื้อ-กางเกง เสื้อคลุมศีรษะ ผ้ารองเท้า ทั้งหมดเย็บเชื่อมติดกันทั้งชุด	10 ชุด	ประกวด ราคา				1,284,000		

ข้อมูลประชากรในพื้นที่ของ (ชื่อ อปท.)

1. ข้อมูลประชากร

ชื่อ อปท.....มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น.....คน จำแนกเป็นชาย.....คน หญิง.....คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย.....คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น.....ครัวเรือน จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรของ.....ชื่อ อปท.....มีอัตราเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1.1 ปี 25.....(ปีปัจจุบัน) ลดลง/เพิ่มขึ้น จาก ปี 25.....(ปีที่ผ่านมา) จำนวน.....คนครัวเรือน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเกิด การตาย การย้ายถิ่นฐานของประชากรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมู่ ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ปี 25.....		ปี 25.....		ปี 25.....		ปี 25.....		ปี 25.....			
		ครัว เรือน	(คน)	ครัว เรือน	(คน)	ครัว เรือน	(คน)	ครัว เรือน	(คน)	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	ก												
2	ข												
3	ค												
4	ง												
5	จ												
รวม													

หมายเหตุ ประชากรแฝง (บ้านเช่า, นักศึกษา ฯลฯ) จำนวนประมาณ.....คน (ปี 25.....(ปีปัจจุบัน))

* ข้อมูลจากสำนักทะเบียนราษฎรของอำเภอ..... เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

2. ข้อมูลประชากรกลุ่มเสี่ยงภัยที่ต้องดำเนินการช่วยเหลือ อพยพ ก่อนเป็นลำดับแรก

หมู่บ้าน/ ชุมชน	เด็ก (คน)	คนชรา (คน)	คนพิการ (คน)	ผู้ป่วยช่วยเหลือ ตนเองไม่ได้ (คน)	หญิงมีครรภ์ (คน)	หญิง หลังคลอด (คน)	รวม
ก							
ข							
ค							
รวม							

* ข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.....

บัญชีรายชื่อบุคคลที่จะต้องช่วยเหลือ ขนย้าย อพยพ ก่อนเป็นลำดับแรก

เด็ก

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	ด.ช./ด.ญ.....		
2	ด.ช./ด.ญ.....		
3		

คนชรา

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	นาย/นาง/นางสาว.....		
2	นาย/นาง/นางสาว.....		
3		

คนพิการ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	ลักษณะความพิการ
1	ชื่อ - นามสกุล.....		
2	ชื่อ - นามสกุล.....		
3	ชื่อ - นามสกุล.....		

ผู้ป่วยช่วยเหลือตนเองไม่ได้

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	ชื่อ - นามสกุล.....		
2	ชื่อ - นามสกุล.....		
3	ชื่อ - นามสกุล.....		

หญิงมีครรภ์

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	ชื่อ - นามสกุล.....		
2	ชื่อ - นามสกุล.....		
3	ชื่อ - นามสกุล.....		

หญิงหลังคลอด

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	ชื่อ - นามสกุล.....		
2	ชื่อ - นามสกุล.....		
3	ชื่อ - นามสกุล.....		

- หมายเหตุ
- ข้อมูลบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะต้องอพยพก่อนเป็นลำดับแรก จะต้องมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ
 - เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีลงมา
 - คนชรา หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
 - หญิงหลังคลอด (Postpartum woman) หมายถึง หญิงที่อยู่ในช่วงเวลา 42 วัน นับจากการสิ้นสุดจากตั้งครรภ์ (หญิงแท้งบุตรไม่นับรวมเป็นหญิงหลังคลอด)
 - เนื่องจากข้อมูลบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะต้องอพยพก่อนเป็นลำดับแรกเป็นข้อมูลส่วนตัว ควรมอบให้เฉพาะผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเท่านั้น เช่น กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / ผู้นำชุมชน ฯลฯ

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ

ภาคผนวก ค

(1) ด้านปศุสัตว์ (ข้อมูลจากปศุสัตว์อำเภอ)

หมู่บ้าน/ ชุมชน	โค (ตัว)	กระบือ (ตัว)	สุกร (ตัว)	แพะ (ตัว)	แกะ (ตัว)	เป็ด (ตัว)	ไก่ (ตัว)	ห่าน (ตัว)	นกกระทา (ตัว)	อื่นๆ (ตัว)	รวม (ตัว)
ก											
ข											
ค											
รวม											

(2) ด้านการเกษตร (ข้อมูลจากเกษตรอำเภอ)

หมู่บ้าน/ ชุมชน	นาข้าว (ไร่)	พืชไร่ (ไร่)	พืชสวน และอื่นๆ (ไร่)	รวม
ก				
ข				
ค				
รวม				

(3) ด้านประมง (ข้อมูลจากประมงอำเภอ)

หมู่บ้าน/ ชุมชน	บ่อปลา (ไร่)	บ่อกุ้ง ปู และหอย (ไร่)	รวม (ไร่)	สัตว์น้ำที่เลี้ยงในกระชัง (ตารางเมตร)
ก				
ข				
ค				
รวม				

บัญชีสถานที่สำคัญในเขต.....ชื่อ อปท.....

ลำดับที่	สถานที่	ที่ตั้ง	หมายเหตุ
1	สถานีรถไฟ		
2	สถานีขนส่ง		
3	สนามบิน		
4	โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า/สถานีไฟฟ้าย่อย...		
5	โรงผลิตน้ำประปา		
6	ชุมสายโทรศัพท์ / เสาสัญญาณสื่อสาร		
7	โรงพยาบาล/สถานพยาบาล		
8	สถานที่ราชการ		
9	โรงเรียน		
10	วัด / โบสถ์ / มัสยิด		
11	โรงงานอุตสาหกรรม		
12	ศูนย์การค้า/ห้างสรรพสินค้า		
13	สถานีบริการน้ำมัน		
14	สถานีบริการก๊าซ		
15	โรงแรม		
16	อาคารสูง (ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม)		
17	สถานบริการ		
18	โรงแรมหรู		
19	สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่		
20	โบราณสถานและสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ		
21	เขตพระราชฐาน*		

เขตพระราชฐาน หมายถึง พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง พระราชานิเวศน์ และพระตำหนัก ซึ่งยังใช้ราชการ
 ในองค์พระประมุขแห่งชาติ

บัญชีเครื่องจักรกล ยานพาหนะ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

อำเภอ.....จังหวัด.....

บัญชี	หน่วยงาน	เรือ			รถจักรยานยนต์	เครื่องจักรกล								อุปกรณ์ภัย								รวม	ผู้รับผิดชอบ (เบอร์โทร.)	ชั้นเก็บเงิน
		พิกัด	สเปค	จำนวน		เรือ	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์	รถจักรยานยนต์					
1	อบจ.....																							
2	เทศบาล.....																							
3	เทศบาล.....																							
4	องค์การบริหารส่วนตำบล.....																							
5	องค์การบริหารส่วนตำบล.....																							
6	รพ.																							
7	องค์การสาธารณสุข																							
	รวม																							

หมายเหตุ : ให้ใส่รายชื่อหน่วยงาน พร้อมเครื่องจักรกล ยานพาหนะและเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ และหน่วยงานข้างเคียง

ภาคผนวก จ

บัญชีรายชื่อเจ้าหน้าที่ หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรเครือข่าย
ในเขตอำเภอ.....

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยงาน	วิทยุสื่อสาร		หมายเลขโทรศัพท์	
		นามเรียกขาน	ความถี่	โทรศัพท์	โทรสาร
1	นายกเทศมนตรี/นายก อบต.				
2	รองนายกเทศมนตรี/รองนายก อบต.....				
3	ปลัดเทศบาล/ปลัดอบต.				
4	นายอำเภอ.....				
5	ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง				
6	ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายอำนวยการ				
7	ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายทะเบียนและบัตร				
8	ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายความมั่นคง				
9	นายกเทศมนตรี/นายก อบต. พื้นที่ข้างเคียง				
10	รองนายกเทศมนตรี/รองนายก อบตพื้นที่ข้างเคียง				
11	ท้องถิ่นอำเภอ.....				
12	ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธร.....				
13	ผู้อำนวยการโรงพยาบาล.....				
14	สาธารณสุขอำเภอ.....				
15	พัฒนาชุมชนอำเภอ.....				
16	เกษตรอำเภอ.....				
17	ปศุสัตว์อำเภอ.....				
18	มูลนิธิ/องค์การสาธารณกุศล				
19	หัวหน้าสำนักงาน ป.ภ. จังหวัด				
20	ประมงอำเภอ				
21	อื่นๆ (ตามความเหมาะสม)				

บัญชีรายชื่อหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรเครือข่าย
ในเขตจังหวัด.....

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยงาน	วิทยุสื่อสาร		หมายเลขโทรศัพท์	
		นามเรียกขาน	ความถี่	โทรศัพท์	โทรสาร
1	สำนักงานจังหวัด				
2	สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด				
3	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด				
4	สำนักงานประมงจังหวัด				
5	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด				
6	สำนักงานเกษตรจังหวัด				
7	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด				
8	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด				
9	สำนักงานพาณิชย์จังหวัด				
10	สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด				
11	สำนักงานแรงงานจังหวัด				
12	สำนักงานจัดหางานจังหวัด				
13	สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด				
14	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด				
15	โรงพยาบาล.....				
16	สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด				
17	สถานีตำรวจภูธรจังหวัด				
18	สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด				
19	สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.....				
20	การประปาส่วนภูมิภาค.....				
21	สำนักชลประทานจังหวัด.....				
22	ศูนย์อู่ตุนิยมวิทยาภาค				
23	สถานีอู่ตุนิยมวิทยา.....				
24	สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด.....				
25	อื่นๆ (ตามความเหมาะสม)				

บัญชีรายชื่อเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ได้รับการแต่งตั้งของ
เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล.....

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ
1	นาย/นาง/นางสาว.....			
2	นาย/นาง/นางสาว.....			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

บัญชีรายชื่ออาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน/OTOS ของ เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล.....

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ
1	นาย/นาง/นางสาว.....			
2	นาย/นาง/นางสาว.....			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

บัญชียานพาหนะเพื่อเตรียมการอพยพประชาชน

ที่	รายการ	จำนวน	จำนวนคนที่บรรทุกได้	เจ้าของ
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			

แบบรายงานเหตุต่วนสาธารณภัย

ต่วนที่สุด ที่/..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

จาก นายก อบต...../นายกเทศมนตรี.....

ถึง นายอำเภอ.....

1. ชนิดของภัย อุทกภัย วัตภัย ภัยแล้ง อัคคีภัย ไฟป่า อากาศหนาว แผ่นดินไหวและอาคารถล่ม สารเคมีและวัตถุอันตราย อุบัติเหตุ ทุ่นระเบิด กักระเบิด การป้องกันและระงับภัยทางอากาศ การก่อวินาศกรรม อื่นๆ..... การอพยพประชาชนและส่วนราชการ อื่นๆ.....
 ความรุนแรงและลักษณะของภัย เล็กน้อย ปานกลาง รุนแรง ลักษณะของภัย.....
2. ภัยเกิดวันที่..... เวลา.....น. ภัยสิ้นสุดวันที่..... เวลา.....น.
3. สถานที่เกิดภัย ดังต่อไปนี้.....
4. ราษฎรที่ประสบภัย
 4.1 ราษฎรได้รับความเดือดร้อน.....คนครัวเรือน 4.2 บาดเจ็บ.....คน
 4.3 เสียชีวิต.....คน 4.4 สูญหาย.....คน 4.5 อพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัย.....คน.....ครัวเรือน
5. พื้นที่ประสบภัยและความเสียหาย
 5.1 อาคารสิ่งก่อสร้าง บ้านพักอาศัย.....หลัง อาคารสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไป.....อาคาร โรงงาน.....แห่ง
 วัต.....แห่ง สถานที่ราชการ.....แห่ง อื่นๆ.....
 ความเสียหายประมาณบาท
 5.2 พื้นที่และทรัพย์สินทางการเกษตร พืชไร่.....ไร่ นา.....ไร่ สวน.....ไร่ บ่อปลา.....บ่อ
 บ่อกัก.....บ่อ สัตว์เลี้ยง (โค.....ตัว สุกร.....ตัว เป็ด/ไก่.....ตัว) อื่นๆ.....
 ความเสียหายประมาณบาท
 5.3 สิ่งสาธารณประโยชน์ ถนน.....สาย สะพาน.....แห่ง คอสะพาน.....แห่ง ฝาย.....แห่ง
 อื่นๆ..... ความเสียหายประมาณบาท
รวมความเสียหายเบื้องต้นประมาณ.....บาท
6. การบรรเทาภัย
 เทศบาล/อบต.ได้ดำเนินการสำรวจและตรวจสอบความเสียหายเพื่อให้ความช่วยเหลือราษฎรในเบื้องต้นแล้ว
7. เครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ใช้ รถดับเพลิง.....คัน รถบรรทุกน้ำ.....คัน รถกู้ภัย.....คัน รถบรรทุก.....คัน
 เรือ.....ลำ เครื่องสูบน้ำ..... เครื่องมือ อื่นๆ.....
 7.1 ส่วนราชการ.....หน่วยงาน 7.2 เอกชน/ประชาชน.....กลุ่ม/คน
8. การดำเนินงานของส่วนราชการ หน่วยอาสาสมัคร มูลนิธิในพื้นที่.....
 ส่วนราชการอื่น (ชื่อ)..... ภาคเอกชน (ชื่อ).....

.....ผู้รายงาน

(.....)

นายกเทศมนตรี/นายก อบต.

ผู้อำนวยการท้องถิ่น

<p>ผู้อำนวยการ ศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจ</p>	<p>อำนาจหน้าที่</p>
<p>นายก (ระบุชื่อ อปท.) ผู้อำนวยการท้องถิ่น</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) บังคับบัญชา สั่งการ ควบคุม และกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานปฏิบัติ/ผู้ปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ (ระบุชื่อ อปท.) 2) สั่งข้าราชการฝ่ายพลเรือน พนักงานส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐเจ้าพนักงาน อาสาสมัคร และบุคคลใด ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัย ให้ปฏิบัติภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใดตามความจำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3) ใช้อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และยานพาหนะของ หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยเท่าที่จำเป็นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 4) ใช้เครื่องมือสื่อสารของหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนทุกระบบที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยหรือท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง 5) ขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 6) สั่งห้ามเข้าหรือให้ออกจากพื้นที่ อาคารหรือสถานที่ที่กำหนด 7) จัดให้มีการส่งเคราะห์ผู้ประสบภัยโดยทั่วถึงและรวดเร็ว 8) รายงานการจัดการจัดการสาธารณภัยให้ผู้อำนาจการอำเภอ และผู้อำนาจการจังหวัด ทราบทันที 9) มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการอำเภอ และผู้อำนาจการจังหวัดตามที่ได้รับมอบหมาย
<p>ปลัด (ระบุชื่อ อปท.) ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) อำนาจการและประสานการปฏิบัติ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ติดตาม กำกับดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานปฏิบัติ 3) มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการท้องถิ่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ลำดับ ที่	หน่วยปฏิบัติการ	หน้าที่	การแบ่งมอบภารกิจ		หัวหน้าฝ่าย
			ผู้ปฏิบัติ	หน่วยปฏิบัติ	
1	ฝ่ายอำนวยความสะดวก	<p>➤ อำนวยความสะดวก ควดมูม กำกับดูแล และประสานติดตามผลการปฏิบัติของฝ่ายต่างๆ รวมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ รายงานสถานการณ์เงินกว่าเหตุการณ์กลับสู่ภาวะปกติ โครงสร้างประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) งานธุรการ 2) งานวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศและการรายงาน 3) งานจัดกำลังสนับสนุน 4) งานศูนย์สั่งการ 5) งานรับเรื่องราวร้องทุกข์ 6) งานประสานการตรวจเยี่ยม 7) งานรับเรื่องราวร้องทุกข์ 8) งานประสานการช่วยเหลือ <p>ฯลฯ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กำกับตำบล..... - ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่..... - อปพร./อาสาสมัครอื่นๆ/อสม. (ระบุชื่อตัวบุคคล/สังกัดหมู่บ้าน) 1)..... 2)..... 3)..... <p>ฯลฯ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักปลัด (ระบุชื่อ อปท.) ฯลฯ - กองวิชาการและแผนงาน ฯลฯ 	หัวหน้าสำนักปลัด (ระบุชื่อ อปท.)
2	ฝ่ายแจ้งเตือนภัย	<ol style="list-style-type: none"> 1) งานติดตามข้อมูลการพยากรณ์อากาศและสถานการณ์ 2) งานเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย 3) วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ พร้อมทั้งรายงานให้ผู้มีอำนาจสั่งการทราบ 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน/ชุมชน - กำกับตำบล..... - ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่..... - อาสาสมัครแจ้งเตือนภัย 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักปลัด 	หัวหน้าสำนักปลัด (ระบุชื่อ อปท.)

ลำดับ ที่	หัวข้อฝ่าย	การแบ่งมอบภารกิจ		หน้าที่	
		ผู้ปฏิบัติ	หน่วยปฏิบัติ		
3	ฝ่ายป้องกันและ ปฏิบัติการ /สื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่ป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย - กำนันตำบล..... - ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่..... - อปพร./อาสาสมัครอื่นๆ ฯลฯ 	สำนักงานปลัด	<ul style="list-style-type: none"> ➤ จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการค้นหา กู้ชีพกู้ภัย ดำเนินการ ค้นหา และช่วยเหลือ ผู้ประสบภัย การสถาปนาและดำรงการสื่อสาร 1) เผื่อระวังและติดตามสถานการณ์ 2) ปฏิบัติการค้นหาช่วยชีวิตและกู้ภัย 3) ปฐมพยาบาลในพื้นที่เกิดเหตุ 4) ตรวจสอบและติดตามผู้สูญหาย 5) อพยพผู้ประสบภัย 6) ลงทะเบียนตรวจสอบผู้อพยพ 7) งานการจราจร 8) งานส่งกำลังบำรุง 9) งานระบบการสื่อสาร ฯลฯ 	หัวหน้าสำนักปลัด (ระบุชื่อ อปท.)
4	ฝ่ายประชาสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่ป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย - ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่..... - อปพร./อาสาสมัครอื่นๆ ฯลฯ 	- สำนักปลัด (ระบุชื่อ อปท.) ฯลฯ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ข้อเท็จจริงด้านสาธารณภัยและการให้ความ ช่วยเหลือให้ประชาชนและสื่อมวลชนทราบ และปฏิบัติตามภารกิจ ดังนี้ 1) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สถานการณ์ การแก้ไขปัญหา การให้ความ ช่วยเหลือ 2) ให้ความเข้าใจสื่อมวลชน ถูกต้อง ชัดเจน เป็นไปในแนวทาง เดียวกัน 3) จัดตั้งศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร เพื่อการประชาสัมพันธ์และแถลงข่าว ฯลฯ 	- หัวหน้าสำนักปลัด (ระบุชื่อ อปท.) - สมาชิกสภา (ระบุ ชื่อ อปท.)

ลำดับ ที่	หน่วยปฏิบัติ	หน้าที่	การแบ่งมอบภารกิจ		หัวหน้าฝ่าย
			ผู้ปฏิบัติ	หน่วยปฏิบัติ	
5	ฝ่ายการเงิน	<p>หน้าที่</p> <p>➤ ติดตาม ดูแลค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการ จัดทำบัญชี จัดซื้อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องอุปโภคบริโภค ฯลฯ รวมถึงการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายต่างๆ และปฏิบัติตามภารกิจ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน ตามระเบียบของทางราชการ 2) การเงินและบัญชี 3) บริหารจัดการการเงินและสิ่งของบริจาค รวมทั้งสิ่งของพระราชทาน 4) ค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติงาน <p> ฯลฯ</p>	<p>หัวหน้าส่วนการคลัง</p> <p> ฯลฯ</p>	<p>กองคลัง</p> <p> ฯลฯ</p>	-หัวหน้าส่วน การคลัง
6	รักษาความสงบ เรียบร้อย	<p>➤ ทำหน้าที่ตรวจตราและป้องกันการโจรกรรม รักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่รองรับการอพยพ และปฏิบัติตามภารกิจ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) งานป้องกันการโจรกรรม 2) งานรักษาความปลอดภัย 3) งานจราจร 	<p>ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่.....</p> <p>- อปพร./อาสาสมัครอื่นๆ /อสม. (ระบุชื่อตัวบุคคล/สังกัดหมู่บ้าน)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1)..... 2)..... 3)..... <p> ฯลฯ</p>	<p>สำนักปลัด</p>	-หัวหน้าสำนักปลัด

ลำดับ ที่	หน่วยปฏิบัติ	หน้าที่	การแบ่งมอบภารกิจ		หัวหน้าฝ่าย
			ผู้ปฏิบัติ	หน่วยปฏิบัติ	
7	ฝ่ายฟื้นฟูบูรณะ	<p>หน้าที่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สำรวจและประเมินความเสียหาย ความต้องการของผู้ประสบภัย 2) สงเคราะห์ผู้ประสบภัย 3) งานซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภค 4) และเส้นทางคมนาคม 5) งานรื้อถอนซากปรักหักพัง 6) ทำความสะอาด 7) ฟื้นฟูบูรณะสิ่งสาธารณูปโภค 8) ฟื้นฟูสถานที่สำคัญ (หน่วยงานราชการ สถานศึกษา สถานที่สำคัญ ทางศาสนา โบราณสถาน ฯลฯ) 9) ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม 			

รายงานสถานการณ์อุทกภัย

...องค์การปกครองท้องถิ่น.... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ระหว่างวันที่...เดือน..... พ.ศ.....

พื้นที่	ความเสียหายที่สำรวจ		การให้ความช่วยเหลือ	วันเกิด-ยุติ สถานการณ์
	ด้านทรัพย์สิน	ด้านสิ่งสาธารณประโยชน์		
พื้นที่	ด้านชีวิต	(คน) คนชรา	(คน) คนชรา	
		(คน) คนพิการ	(คน) คนพิการ	
		(คน) คนป่วย	(คน) คนป่วย	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
	ด้านทรัพย์สิน	(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
		(คน) คนเฝ้า	(คน) คนเฝ้า	
พื้นที่	คนเฝ้า	คนเฝ้า		
	คนเฝ้า/คนเฝ้า	คนเฝ้า/คนเฝ้า		
	คนเฝ้า/คนเฝ้า	คนเฝ้า/คนเฝ้า		
รวม				

ภาคผนวก ก

.....ผู้รายงาน
(.....)

นายกเทศมนตรี/นายก อบต.

รายงานสถานการณ์ภัยแล้ง

...องค์การปกครองท้องถิ่น... ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ระหว่างวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

			การให้ความช่วยเหลือ											
			การจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร				งบประมาณขยาย							
พื้นที่ ประเมินภัย	พื้นที่ ทั้งหมด ของอปท.	ราษฎร ประสบภัย	จำนวนราษฎร ทั้งหมดของ อปท.	พื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหาย				การแจกจ่ายน้ำ				หมายเหตุ	วันเกิด-ยุติ สถานการณ์	
				พื้นที่การเกษตรที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)		คาดว่าจะเสียหาย (ไร่)		อุปโภคบริโภค		แล้ว (บาท)				
		รวม หมู่บ้าน		พื้นที่		พื้นที่		การ ขุด ลอก แหล่ง น้ำ (แห่ง)	รวม งบ อปท. อื่นๆ	รวม งบประมาณ				
				พื้นที่ เสียหาย เบื้องต้น (บาท)	รวม พื้นที่ เบื้องต้น (บาท)	พื้นที่ เสียหาย เบื้องต้น (บาท)	รวม พื้นที่ เบื้องต้น (บาท)							
ที่				ความเสียหายเบื้องต้น (บาท)	รวมพื้นที่เบื้องต้น (บาท)	ความเสียหายเบื้องต้น (บาท)	รวมพื้นที่เบื้องต้น (บาท)							
ที่				ความเสียหายเบื้องต้น (บาท)	รวมพื้นที่เบื้องต้น (บาท)	ความเสียหายเบื้องต้น (บาท)	รวมพื้นที่เบื้องต้น (บาท)							
รวม														

.....ผู้รายงาน

(.....)

นายกเทศมนตรี/นายก อบต.

ANNEX 2

Guideline for Preparation of LAO DPM Action Plan

**GUIDELINES FOR PREPARATION OF
LAO DISASTER PREVENTION & MITIGATION ACTION PLAN (DPM-AP)
(DRAFT)**

1. DPM-AP

National and Provincial DPM Plans: In comply with Disaster Prevention and Mitigation Act 2007 (DPM-Act), National Disaster Prevention and Mitigation Plan and Provincial Disaster Prevention and Mitigation Plans were formulated in 2009 and 2010 respectively. However, plans for the local administrative organizations of specified locality (Municipality and Subdistrict Administrative Organization / Tedsabaan and Oobortor; simply referred to as LAO) are not prepared yet across the country.

Importance of Roles of LAO: Activities of LAO including related local organizations and individuals play vital roles in disaster prevention and mitigation by the following reasons:

- 1) LAO are the **fundamental bodies** of DPM that are located in the disaster-affected areas and the target areas of responses, and know the actual situation of the area;
- 2) LAO have to take **response at first** to every disasters in their jurisdictional areas, prior to the supports from other agencies such as provincial and national agencies are extended;
- 3) Disaster responses by LAO would be required **most frequently**, even though the disasters are not always big ones;
- 4) Responses of LAO could **save human lives** and casualties of residents, since they can take prompt response and know real time situations of the people; and
- 5) Proper and timely response of LAO may **prevent expansion** of the disaster at the initial stage.

For the disaster response in the jurisdictional area of LAO, Local Director (LAO Mayor: Mayor of municipality or Chief Executive of SAO) should be responsible taking initiative to organize village/community organizations and volunteers such as CDV, Mr. Warning, OTOS, etc. as well as LAO staff, and to mobilize every equipment/tools and facilities available in the area.

DPM-AP: Disaster Prevention and Mitigation Action Plan (DPM-AP) is therefore required to be formulated by LAO to setup local organizations and to respond disasters under the direction of Local Director effectively sharing the roles among them. The DPM-AP shall be discussed and formulated in collaboration with all organizations related to the disaster prevention and mitigation of the area. The DPM-AP at LAO level shall clarify the disaster risk of the area first, and then prescribe specifically the actions to be taken before, during and after the disaster, and responsible parties to execute the actions.

2. Notes on Preparation of DPM-AP

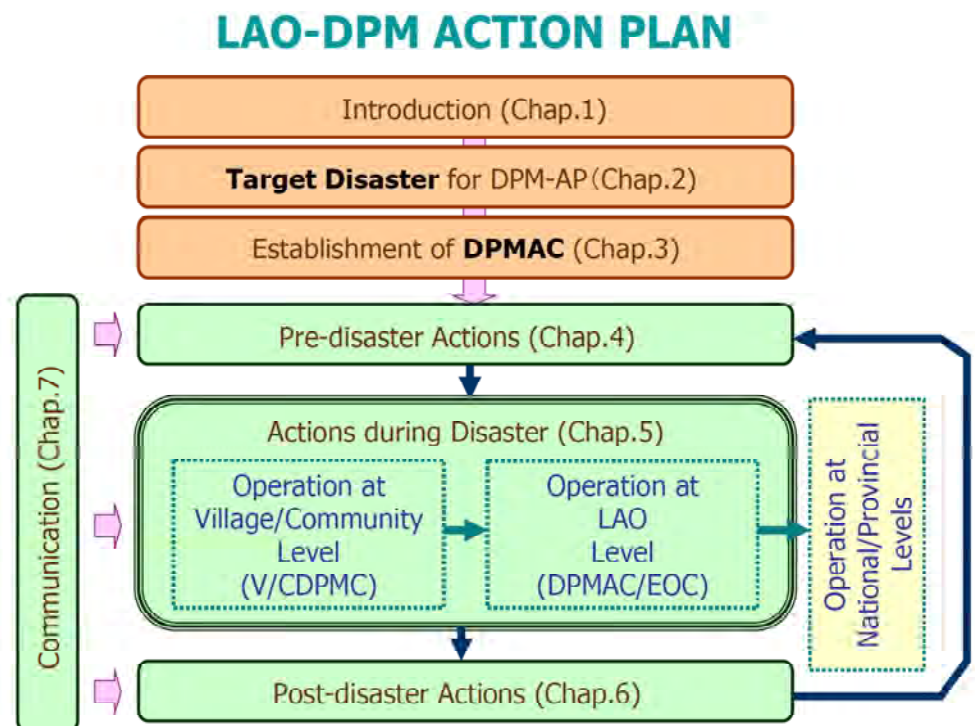
2.1 General

Preparation of LAO DPM-AP: LAO Mayor (Mayor/Chief Executive of Municipality/SAO) prepares the LAO DPM-AP, establishing a committee consisting of LAO Mayor (chairman) and other key persons from LAO and other organizations relevant to the disaster management in the area of jurisdiction.

Template of DPM-AP: Template of the DPM-AP was prepared to assist LAO in preparing the plan. The template, however, should be used as a hint of work items to be prescribed and a format of descriptions. Target disasters, work items to be prescribed, and responsible parties to the works should be described in consideration of actual situation of own area.

Composition of DPM-AP:

Standardizing the composition of the plan over the country, seven chapters should be maintained with same chapter titles as in the Template, to help easier comprehension and comparison of contents with others.

2.2 Target Disasters for Protection and Mitigation (Chapter 2)

Basic Information: Following information in the area of jurisdiction should be reviewed based on the statistics and past records to grasp the hazards and the vulnerability of the area;

- Basic information such as geography, demography and economic activities of the area,
- Past major disasters occurred in the area of jurisdiction, and
- Potential disasters that might occur in future and should be considered for DPM.

Target Disasters: Disasters to be targeted by the DPM-AP shall be specified clearly and concretely for

protection and mitigation activities, showing the types of disasters, locations of affected areas, and severities of hazards. It is ideal to show the locations of affected areas on a topographic map or a sketch map with severity by return period based on the result of risk analysis and assessment.

2.3 Establishment of LAO-DPMAC and LAO-EOC (Chapters 3 and 5)

LAO-DPMAC and LAO-EOC: LAO Disaster Prevention and Mitigation Administration Center (LAO-DPMAC) is a focal point of the DPM operations in LAO throughout the year (Chapter 3). When a disaster occurs in the area of jurisdiction or at imminent disaster, the LAO-DPMAC will be adjusted and transformed into LAO Emergency Operations Center (LAO-EOC) for operation of emergency response until the disaster ceases (Chapter 5).

Organizational Setup: The LAO-DPMAC and LAO-EOC are headed by LAO Mayor as Local Director with several sections as shown in the Template. Section chiefs and section members should be organized by the key persons from LAO and other local organizations relevant to the disaster management in the area, so that the LAO-AC could function as a center for DPM of the locality and the LAO-EOC could make decision for emergency responses.

2.4 Work Items and Responsible Parties (Chapters 4 through 9)

Work Items: Referring to the Template, only the work items necessary for the area shall be prescribed in the DPM-AP, deleting unnecessary work items and adding necessary ones, in due consideration of actual situation of the area of jurisdiction. The DPM-AP should be concise and to the point.

Responsible Parties: Responsible parties that implement respective work items should be indicated clearly using the party names in organizations of LAO-DPMAC/EOC and those broadly known in the area.

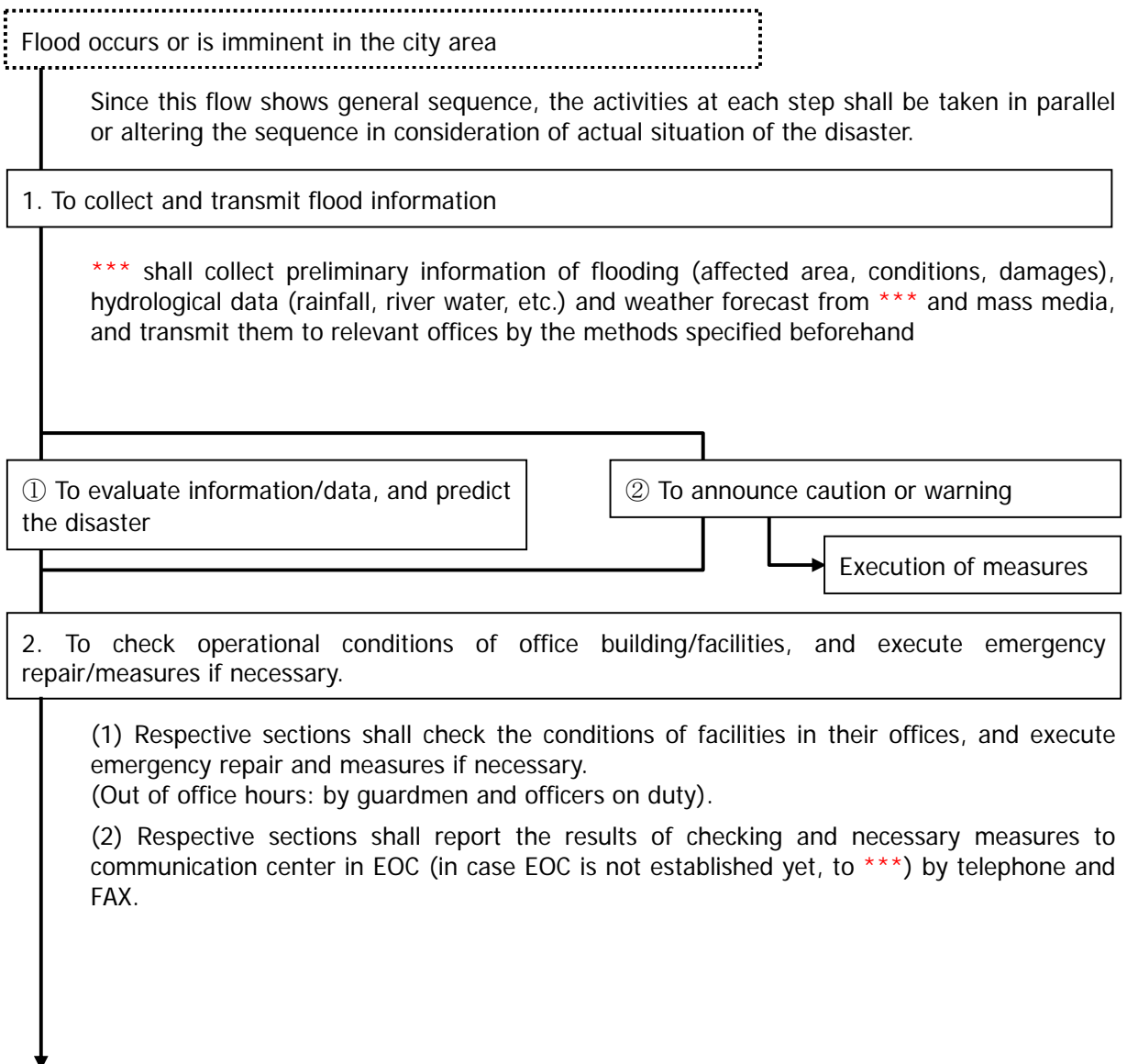
ANNEX 3

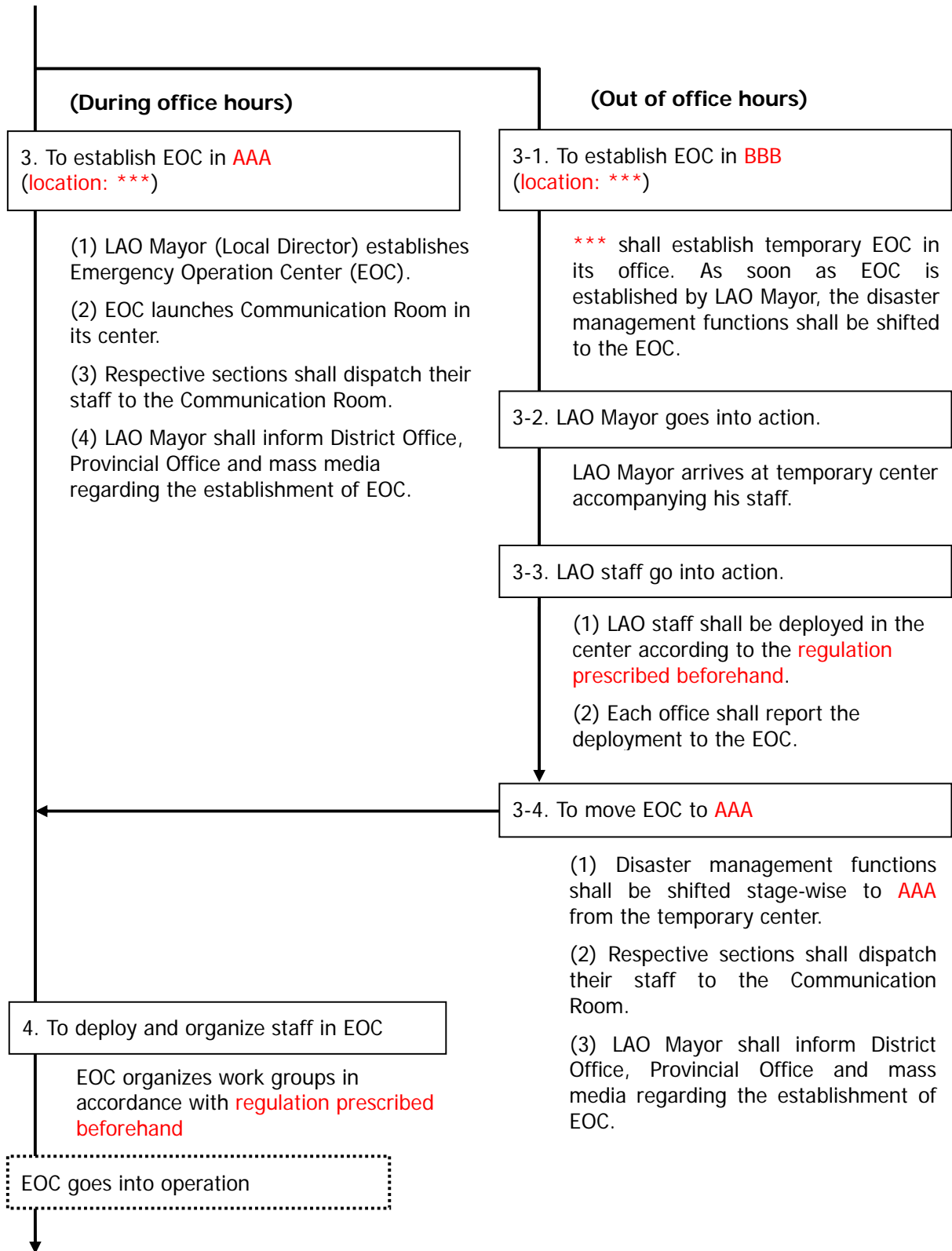
Sample Manuals for Flood Response

Sample-01: MANUAL FOR ESTABLISHMENT AND OPERATION OF EOC			
Person-in-charge:	Status, Section/Office	Mr/Ms. A	(Tel: ****)
Deputy person:	Status, Section/Office	Mr./Ms. B	(Tel: ****)

1. Objective: This manual provides general procedures for establishment and operation of Emergency Operation Center (EOC) of (Tedsaban/Oobortor) at the occurrence of flood disaster.

2. Flow of Establishment and Operation:

5. To collect and transmit flood information at the initial stage

- (1) **Information group of the Communication Room** in EOC collects information from respective offices, and agencies related to the disaster, and transmit summary information to the relevant offices by FAX and e-mail.
- (2) Information to be collected includes flooding (affected area, conditions, damages), hydrological data (rainfall, river water, etc.), weather forecast, and any other information related to the flood.

6. To hold EOC Member Meeting
(Location: ***)

- (1) LAO Mayor holds EOC Member Meeting and reports disaster information at the initial stage.
- (2) To determine principles to cope with disaster and request plan of wide-area support in the Meeting.
- (3) *** notifies offices and other agencies related to the disaster of the decision in the EOC Member Meeting by FAX and e-mail.

7. To organize and hold additional disaster liaison meetings as required

Additional liaison meetings can be organized and held to support the EOC Member Meeting in case that more frequent contacts with affected areas and relevant offices/organizations are required,

7. To request dispatch of military and wide-area support

- (1) LAO Mayor requests the dispatch of military ,in principle, through provincial governor based on the decision of EOC Member Meeting.
- (2) Respective offices request wide-area supports in their responsible activities based on the decision of EOC Member Meeting.

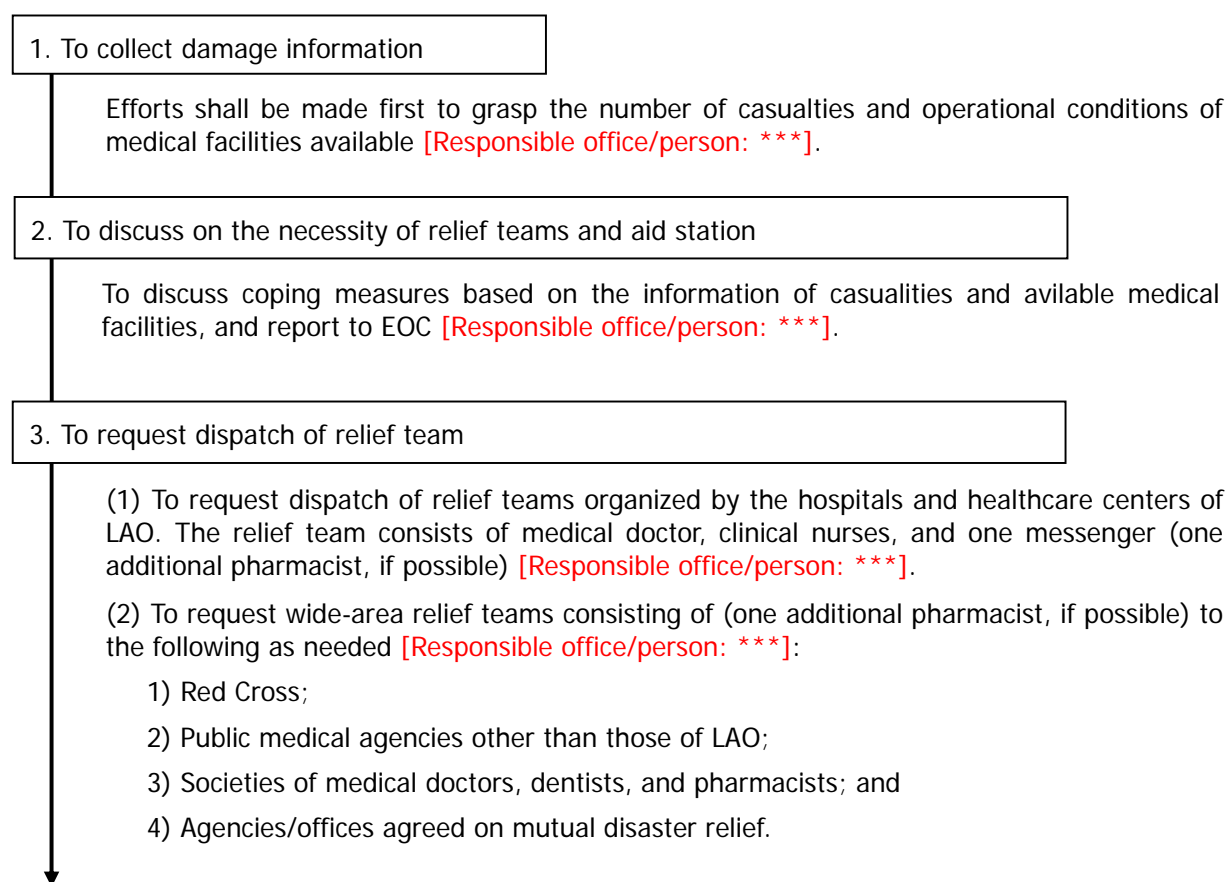
10. To continue following activities until the disaster ceases:

- 1) Collection and transmission of damage information
- 2) Holding EOC Member Meeting

Sample-02: MANUAL FOR RESCUE AND FIRST AID			
Person-in-charge:	Status, Section/Office	Mr./Ms. A	(Tel: ****)
Deputy person:	Status, Section/Office	Mr./Ms. B	(Tel: ****)

1. Objective: This manual provides general procedures for acceptance of casualties and sick persons and establishment of aid station for such people by the aid group that conducts initial emergency medical care at the occurrence of disaster.

2. Flow of Operation:

4. To accept relief teams

- (1) To accept relief teams. The relief teams take actions at aid stations under the direction of EOC [Responsible office/person: ***].
- (2) To keep records of medical acts by respective relief teams.
- (3) To prepare a list of relief teams accepted. The list should include dispatching organization, deployment, team members, clinical field, accompanying supplies, etc. [Responsible office/person: ***].
- (4) To report EOC about the relief team that enters site directly, so that all relief teams should be under control [Responsible office/person: ***].
- (5) To check licences of doctors and nurses [Responsible office/person: ***].
- (6) To secure accommodations, foods, means of transportation for the relief teams, in case necessary, though they are expected to be prepared by the relief teams in principle [Responsible office/person: ***].

5. To establish aid station

- (1) To establish aid stations [Responsible office/person: ***].
- (2) To Prepare a list and map of aid stations [Responsible office/person: ***].
- (3) To procure drugs and medicines necessary for relief activities from *** based on the damage data and report of affected communities [Responsible office/person: ***].
- (4) To notify affected people of the locations of the aid stations and possible types of medical cares through publicity system [Responsible office/person: ***].
- (5) To transport patients the aid station cannot accept shall be transported to other medical facilities [Responsible office/person: ***].

6. To coordinate deployment of relief teams [Responsible office/person: ***].

To coordinate deployment of relief teams to ensure continuous medical services

7. To coordinate wide-area emergency medical care and its supporting system

[Responsible office/person: ***].

8. To close aid stations

The aid stations are closed considering recovery of the medical agencies, and the medical relief activities is shifted to the ordinary local medical care system. [Responsible office/person: ***]

ANNEX 4

CBDRM Facilitators Guide

คู่มือวิทยากรกระบวนการ CBDRM

โครงการพัฒนาศักยภาพในการจัดการภัยพิบัติ
ของประเทศไทย

ใช้คู่มือคู่มือการจัดการภัยพิบัติสำหรับประชาชน :
ตามหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน CBDRM

กุมภาพันธ์ 2557

คำนำ

การดำเนินการตามแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน จำเป็นต้องใช้ทักษะที่สามารถพัฒนาได้จากการทำงานในชุมชนเป็นเวลาหลายปี สำหรับการดำเนินงานในชุมชนนั้น มีการจัดทำคู่มือการทำงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานในชุมชนมาแล้วโดยได้มีการรวบรวมมาจากหลายโครงการ อย่างไรก็ตามคู่มือวิทยากรกระบวนการนี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพในการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เจ้าหน้าที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นผู้ใช้คู่มือนี้ ถ่ายทอดและส่งผ่าน การเรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ CBDRM ให้แก่สมาชิกชุมชนในหมู่บ้านที่มีความเสี่ยงภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คู่มือภายใต้กระบวนการ CBDRM นี้ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด ๓ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง การดำเนินกระบวนการในการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

ส่วนที่สอง ข้อเสนอแนะทางวิชาการสำหรับวิทยากรกระบวนการ

ส่วนที่สาม ทักษะและเทคนิคของวิทยากรกระบวนการ

ส่วนที่หนึ่ง จะแนะนำรายละเอียดในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ CBDRM โดยแบ่งเป็นหลายคาบเรียน จึงมีเนื้อหาสาระสำคัญซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้เรื่องการป้องกันภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ทั้งนี้แต่ละคาบเรียนประกอบด้วยวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับ รวมถึงเอกสารและรูปแบบการนำเสนอที่ต้องใช้ ซึ่งส่วนนี้จะ เป็นคู่มือการฝึกอบรมที่สมบูรณ์ มีตัวอย่างให้ใช้อ้างอิงได้ จนกว่าวิทยากรจะมีประสบการณ์มากพอในการประยุกต์ใช้ตัวอย่างจากประสบการณ์ตรงของตนเอง

ส่วนที่สอง เป็นเอกสารอ้างอิงสำหรับวิทยากรกระบวนการ ส่วนนี้ประกอบด้วยเนื้อหาด้านวิชาการที่วิทยากรกระบวนการจำเป็นต้องทราบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดที่เพียงพอที่จะทำให้วิทยากรกระบวนการเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ของ CBDRM

ส่วนที่สาม เป็นทักษะทั่วไปในการเป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อให้การจัดฝึกอบรมสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้ยังรวมถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเทคนิคในการนำเสนอ การเป็นวิทยากรกระบวนการและนักจัดกิจกรรมฝึกอบรมอย่างมืออาชีพ

อย่างไรก็ตาม คู่มือฉบับนี้เป็นเพียงกรอบแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของวิทยากรกระบวนการในเบื้องต้นเท่านั้น สิ่งสำคัญสำหรับการเป็นวิทยากรกระบวนการที่มีคุณภาพคือการได้รับการฝึกอบรมด้านการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งการได้รับประสบการณ์ตรง การอบรมด้านการจัดการภัยพิบัติให้ทั้งความรู้และทักษะในการประยุกต์ใช้แนวทาง CBDRM

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 : การดำเนินกระบวนการในการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Facilitating CBDRM Workshop)	1
ส่วนที่ 2 : ข้อเสนอแนะทางวิชาการสำหรับวิทยากรกระบวนการ CBDRM (CBDRM Technical Guide)	56
ส่วนที่ 3 : ทักษะและเทคนิคของวิทยากรกระบวนการ (CBDRM Facilitation Techniques)	143

ส่วนที่ 1

การดำเนินกระบวนการในการประชุมเชิงปฏิบัติการ
การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน
(Facilitating CBDRM Workshop)

ส่วนที่ 1 สารบัญ

หน้า

คู่มือเพื่อการวางแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการ	1
วันที่ 1	10
วันที่ 2	19
วันที่ 3 (ถ้ามี).....	32
เอกสารประกอบการบรรยาย.....	37

คู่มือเพื่อการวางแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการ
โดยการประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

คู่มือนี้ เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน จำนวน 2 วัน และกิจกรรมเพิ่มเติมในวันที่ 3 ซึ่งกิจกรรมใน 2 วันแรกมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คำแนะนำให้แก่สมาชิกของชุมชนในการเตรียมการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประจำหมู่บ้าน ส่วนกิจกรรมวันที่ 3 จะเป็นการฝึกซ้อมการแจ้งเตือนภัยและขั้นตอนอพยพตั้งที่ระบู่ไว้ ในแผน ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะให้ชุมชนฝึกปฏิบัติร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ ซึ่งการฝึกซ้อมนี้จะรวมถึงการฝึกซ้อมบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านตามที่มีการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในช่วง 2 วันแรก อย่างไรก็ตาม หากสามารถจัดกิจกรรมในวันที่ 3 ได้ นั่นคือ วิทยากรกระบวนการจะต้องทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมการอบรมในช่วงแรกของการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า จะมีการจัดการซ้อมแผนอพยพในวันที่ 3 หรือไม่ และควรแนะนำให้มีการฝึกซ้อมแผนอพยพร่วมกันระหว่างชุมชนและโรงเรียน

วันที่ 1

ระยะเวลา	หัวข้อ	ประเด็น	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
08.30 - 09.45	ลงทะเบียนและพิธีเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ		
09.45 - 10.00	ส่วนที่ 0: แนะนำกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ	หัวข้อนี้เป็นกรอบอธิบายหลักการและเหตุผลในการจัดกิจกรรมแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการประยุกต์ใช้แนวทางจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (CBDRM) รวมถึงการอธิบายถึงผลที่คาดว่าจะได้รับ	ความเข้าใจที่ตรงกันว่า จะมีการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประจำหมู่บ้านหลังจากการอบรม ระยะเวลา 2 วัน
10.00 - 10.15	พักช่วงเช้า		

ระยะเวลา	หัวข้อ	ประเด็น	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
10.15 - 12.00	ส่วนที่ 1: การจัดทำแผนโดยใช้แนวทางจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน	หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายให้ผู้เข้าร่วมอบรมเข้าใจกระบวนการการวางแผนและองค์ประกอบของแผน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอธิบายขั้นตอนของแผน	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการพัฒนาแผนระดับหมู่บ้าน
12.00 - 13.00	พักเที่ยง		
13.00 - 15.00	ส่วนที่ 2: ขั้นตอนที่ 1 ของการจัดทำแผน - การอธิบายสภาพชุมชน	หัวข้อนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนแผนระดับหมู่บ้าน ในช่วงระหว่างการทำกิจกรรม วิทยากรจะต้องอธิบายให้ผู้เข้าร่วมอบรมเข้าใจถึงการเตรียมความพร้อมในบริบทของการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติ ซึ่งจะต่อมามีการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมมีการบรรยายและยกตัวอย่างเพื่อการอธิบายสภาพชุมชนของตน	ข้อมูลชุมชน ปฏิทินกิจกรรมตามฤดูกาล/ปฏิทินภัย บัญชีรายชื่อของสมาชิกในหมู่บ้าน สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ การเกษตร การอุตสาหกรรม เป็นต้น แผนที่ชุมชน
15.00 - 15.15	พักช่วงบ่าย		
15.15 - 16.00	ส่วนที่ 2 (ต่อ)		

ระยะเวลา	หัวข้อ	ประเด็น	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
16.00 - 16.30	<p>ส่วนที่ 3: ขั้นตอนที่ 2 ของการจัดทำแผน</p> <p>- การประเมินความเสี่ยงโดยการมีส่วนร่วม</p> <p>รวม</p>	<p>หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายถึงนิยามของความเสียหายและการประเมินความเสี่ยง ผู้เข้าร่วมอบรมจะต้องอธิบายและระบุภัยที่เกิดขึ้นในชุมชนได้โดยการอ้างอิงจากภัยที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ยกตัวอย่างเช่น วิทยากรอาจหยิบยกเอาอุทกภัยที่เคยเกิดขึ้นและสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อประเทศมาใช้เพื่อเป็นตัวอย่างการวางแผน และอาจมีการอธิบายถึงคำจำกัดความและความสัมพันธ์ระหว่างภัย ความอ่อนแอ ความสามารถ และความเสี่ยง ซึ่งวิทยากรสามารถอธิบายลงรายละเอียดเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นโดยการกล่าวถึงการจัดทำแผนที่ภัย และการทำแผนที่ความอ่อนแอเพื่อระบุว่ามีใครและอะไรมีความเสี่ยงต่อภัย เมื่อจบของหัวข้อนี้ผู้เข้าร่วมการอบรมจะสามารถจัดทำแผนที่ภัยและแผนที่ความอ่อนแอโดยสามารถระบุได้ว่าใครและอะไรมีความเสี่ยงต่อภัย</p>	<p>เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความเสี่ยงและขั้นตอนการประเมินความเสี่ยง</p>

วันที่ 2

ระยะเวลา	หัวข้อ	ประเด็น	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
08.30 - 10.00	หัวข้อ ส่วนที่ 3 (ต่อ) การจัดทำแผนที่ภัยและแผนที่ความปลอดภัย องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง		แผนที่ภัย แผนที่ความปลอดภัย องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อ ประชากร ระบบสาธารณสุข ภาครัฐ บ้านเรือน สัตว์ และองค์ประกอบที่มี ความเสี่ยงต่อภัย
10.00 - 10.15	พักช่วงเช้า		
10.15 - 12.00	ส่วนที่ 4: ขั้นตอนที่ 3 ของการจัดทำแผน - การจัดการความเสี่ยง	หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายวิธีการเพื่อให้ชุมชน สามารถจัดการความเสี่ยงต่อทกภัยได้ด้วย ตนเองโดยการใช้กรอบแนวทางตามที่ได้มี การอภิปรายในหัวข้อที่ 1 วิทยากรจะอธิบาย นิยามของการป้องกัน การบรรเทา และการ เตรียมความพร้อม	มาตรการเพื่อการจัดการความเสี่ยง ระบบการแจ้งเตือนภัยและการสื่อสาร (ระดับการแจ้งเตือนภัย ข้อมูลเตือนภัย และการสื่อสารเพื่อการแจ้งเตือนภัย) ขั้นตอนการอพยพ แผนที่เส้นทางการอพยพและสถานที่ ปลอดภัย

ระยะเวลา	หัวข้อ	ประเด็น	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
13.00 - 14.00	ส่วนที่ 5: ขั้นตอนที่ 4 ของการจัดทำแผนการจัดตั้งคณะกรรมการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติ - รายชื่อและเบอร์โทรศัพท์	หัวข้อนี้จะอธิบายถึงการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ	คณะกรรมการเพื่อการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติหมู่บ้าน – รายชื่อและเบอร์โทรศัพท์
14.00 - 15.00	ส่วนที่ 5 (ต่อ) ระบอบบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละฝ่าย/คน การบูรณาการแผน		บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การบูรณาการแผน การสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อแสดงบทบาทสมมติในการอพยพ
15.00 - 15.15	พักช่วงบ่าย		
15.15 - 15.30	ส่วนที่ 6: ขั้นตอนที่ 5 ของการจัดทำแผน - การทบทวนแผน	หัวข้อนี้จะอธิบายถึงความจำเป็นของการทบทวนแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประเภทต่างๆ และวิธีการต่างๆ เพื่อการทบทวนแผน	ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมสามารถทบทวนแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประจำหมู่บ้าน การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ บทบาทสมมติเพื่อการอพยพ และการฝึกซ้อมอพยพ

ระยะเวลา	หัวข้อ	ประเด็น	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
15.30 - 16.00	ส่วนที่ 6 (ต่อ) การแสดงบทบาทสมมติเพื่อการวางแผนอพยพ บทบาทสมมติเพื่อการอพยพอย่างง่าย		ความเข้าใจกระบวนการทบทวนแผน โดยทั่วไปแล้วควรที่จะมีการจัดทำในช่วง ต้นฤดูฝนและในช่วงการคาดการณ์ก่อน การเกิดภัยพิบัติ การฝึกฝนบทบาทและ หน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันภัย ประจำหมู่บ้านแต่ละฝ่าย/คน และการ ฝึกซ้อมการปฏิบัติตนของชุมชนที่ตั้ง บ้านเรือนอยู่ในพื้นที่เสี่ยงในภาวะฉุกเฉิน อย่างสม่ำเสมอ
16.00 - 16.30	ส่วนที่ 7: การวางแผนการปฏิบัติการ	หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายถึงนิยามของการ วางแผนการปฏิบัติการ บุคคลที่เกี่ยวข้อง และอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรม ภายใต้การวางแผนการปฏิบัติการทั้งหมด	ชุดกิจกรรมที่ได้มีการวางแผนไว้เพื่อนำไป ปฏิบัติในช่วงระยะเวลา 1 ปีหลังจากการ เสร็จสิ้นการจัดทำแผน
16.30 - 16.45	ปิดการอบรม		

วันที่ 3 (ถ้ามี)

08.30 - 10.00	เตรียมการซ้อมแผนอพยพ		
10.00 - 11.00	การซ้อมแผนอพยพ		การซ้อมแผนอพยพอย่างเต็มรูปแบบ
11.00 - 12.00	ประเมินการซ้อมแผนและปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ		อภิปรายถึงผลที่ได้รับจากการซ้อมแผนอพยพ

ตารางการสอน

วันที่ 1

ระยะเวลา	หัวข้อ
08.30 - 09.45	ลงทะเบียนและพิธีเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
09.45 - 10.00	ส่วนที่ 0: แนะนำกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ
10.00 - 10.15	พักช่วงเช้า
10.15 - 12.00	ส่วนที่ 1: การจัดทำแผนโดยใช้แนวทางจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน
12.00 - 13.00	พักเที่ยง
13.00 - 15.00	ส่วนที่ 2: ขั้นตอนที่ 1 ของการจัดทำแผน - การอธิบายสภาพชุมชน
15.00 - 15.15	พักช่วงบ่าย
15.15 - 16.00	ส่วนที่ 2 (ต่อ)
16.00 - 16.30	ส่วนที่ 3: ขั้นตอนที่ 2 ของการจัดทำแผน - การประเมินความเสี่ยงโดยการมีส่วนร่วม

วันที่ 2

ระยะเวลา	หัวข้อ
08.30 - 10.00	ส่วนที่ 3 (ต่อ) การจัดทำแผนที่ภัยและแผนที่ความอ่อนแอขององค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง
10.00 - 10.15	พักช่วงเช้า
10.15 - 12.00	ส่วนที่ 4: ขั้นตอนที่ 3 ของการจัดทำแผน - การจัดการความเสี่ยง
13.00 - 14.00	ส่วนที่ 5: ขั้นตอนที่ 4 ของการจัดทำแผน การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติ - รายชื่อและเบอร์โทรศัพท์
14.00 - 15.00	ส่วนที่ 5 (ต่อ) ระบุบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละฝ่าย/คน การบูรณาการแผน
15.00 - 15.15	พักช่วงบ่าย
15.15 - 15.30	ส่วนที่ 6: ขั้นตอนที่ 5 ของการจัดทำแผน - การทบทวนแผน

ระยะเวลา	หัวข้อ
15.30 - 16.00	ส่วนที่ 6 (ต่อ) การแสดงบทบาทสมมติเพื่อการวางแผนอพยพ บทบาทสมมติเพื่อการอพยพอย่างง่าย
16.00 - 16.30	ส่วนที่ 7: การวางแผนการปฏิบัติการ
16.30 - 16.45	ปิดการอบรม

วันที่ 3 (ถ้ามี)

08.30 - 10.00	เตรียมการซ้อมแผนอพยพ
10.00 - 11.00	การซ้อมแผนอพยพ
11.00 - 12.00	ประเมินการซ้อมแผนและปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

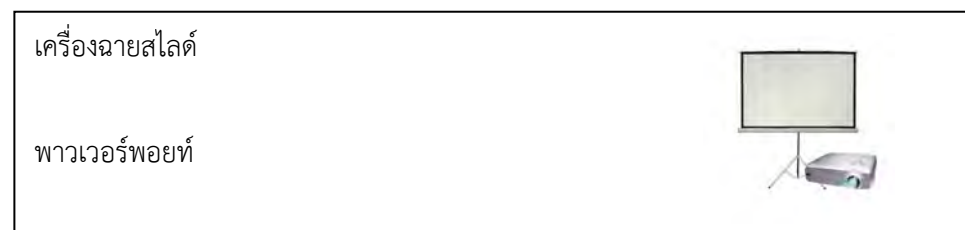
รายละเอียดการดำเนินงานกิจกรรมในแต่ละหัวข้อ

วันที่ 1

ส่วนที่ 0: แนะนำกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

คำอธิบาย : หัวข้อนี้เป็นการอธิบายหลักการและเหตุผลในการจัดกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยการประยุกต์ใช้แนวทาง CBDRM รวมถึงการอธิบายถึงผลที่คาดว่าจะได้รับ

อุปกรณ์ที่ใช้:

ข้อเสนอแนะต่อวิทยากร :

ใช้พาวเวอร์พอยท์เพื่อการนำเสนอและการอภิปรายวัตถุประสงค์ของการอบรม หากพาวเวอร์พอยท์ที่เตรียมไว้ไม่สามารถใช้งานได้ ให้คัดลอกวัตถุประสงค์ของการอบรมลงในกระดาษฟลิปชาร์ตหรือเขียนไว้บนกระดาน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเห็นและอ่านวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ:

- เมื่อจบการประชุมเชิงปฏิบัติการระยะเวลา 2 วันนี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถ
 - ระบุองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อประชากร ระบบสาธารณสุข โภค อาหาร บ้านเรือน สัตว์ และองค์ประกอบที่มีความเสี่ยงต่อกัญ
 - พัฒนาศาสตร์ศาสตร์เพื่อการจัดการความเสี่ยง อาทิเช่น ระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (ข้อมูลการแจ้งเตือนภัยและการสื่อสารเพื่อการแจ้งเตือนภัย)
 - การเตรียมความพร้อมขั้นตอนการอพยพล่วงหน้า
 - จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำหมู่บ้าน โดยมีการระบุบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
 - รวบรวมข้อมูลที่มีทั้งหมดระบุในแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประจำหมู่บ้าน (แผนการแจ้งเตือนภัยและการอพยพ)
 - ฝึกซ้อมบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน

ส่วนที่ 1: การจัดทำแผนโดยใช้แนวทางจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)

คำอธิบาย : หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจกระบวนการวางแผนและองค์ประกอบของแผน และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอธิบายขั้นตอนของแผน อ้างอิงถึงคู่มือการจัดการภัยพิบัติสำหรับประชาชน: ตามหลักการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM โดยสำนักส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย (หน้า 14 - 24) ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “คู่มือ CBDRM”

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้:

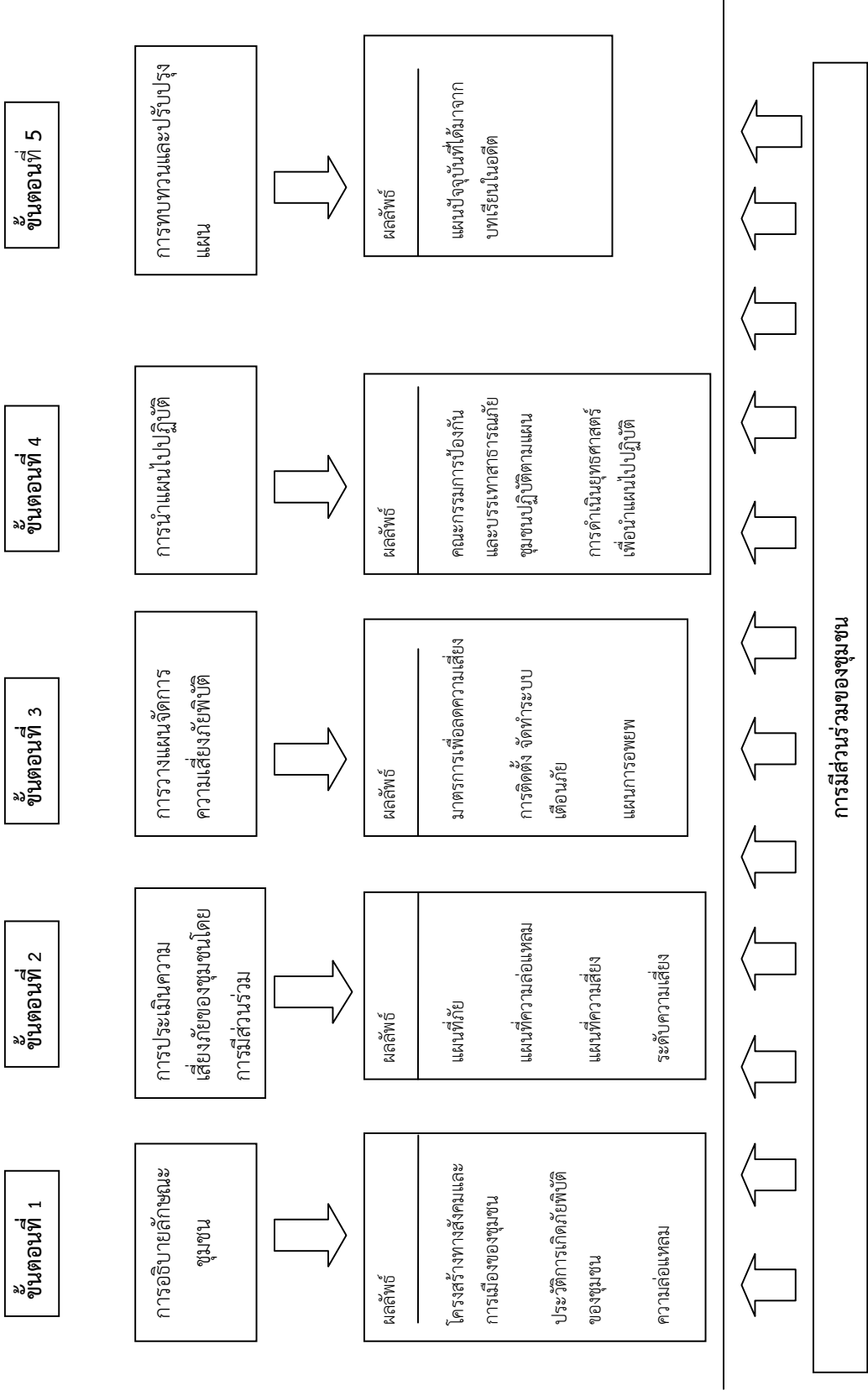
ข้อเสนอแนะต่อวิทยากร :

ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม วิทยากรอาจจะเลือกใช้การนำเสนอโดยใช้พาวเวอร์พอยท์และอาจมีการอ้างอิงถึงหนังสือคู่มือ CBDRM ในบางช่วง หากใช้พาวเวอร์พอยท์ประกอบการบรรยาย วิทยากรควรจะมีการอ้างอิงถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในหนังสือคู่มือ CBDRM เพื่อประกอบการอธิบายให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจ หากวิทยากรท่านใดมีประสบการณ์และมีหนังสือคู่มือ/สื่อ ประกอบการสอนมาก ก็จะสามารถใส่รูปภาพเนื้อหาประกอบเพื่อยกตัวอย่างซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น

ประเด็นสำคัญ 2 ประการที่วิทยากรต้องคำนึงถึงเพื่อการอธิบายเพิ่มเติมในรายละเอียดเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจยิ่งขึ้น ประกอบด้วย

- ขั้นตอนของการจัดทำแผนปฏิบัติการ – เป็นการกล่าวถึงกิจกรรมทั้งหมด (ตามลำดับ) ที่ผู้เข้าอบรมจะต้องดำเนินการในช่วงระหว่างการประชุมเชิงปฏิบัติการระยะเวลา 2 วัน โดยจะต้องอธิบายลงรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจว่าตนเองต้องทำอะไร ซึ่งในจุดนี้วิทยากรสามารถอ้างอิงถึง **หน้าที่ 40 - 42** ของหนังสือคู่มือ **CBDRM** เนื่องจากในหนังสือคู่มือ CBDRM มีการยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจถึงความสำคัญของข้อมูลต่างๆ ที่จะได้รับจากผู้เข้าอบรมต่อกระบวนการจัดทำแผน
- องค์ประกอบของการจัดทำแผน – พาวเวอร์พอยท์ **สไลด์ที่ 10 - 13** และในหนังสือคู่มือ **CBDRM** หน้าที่ 22 - 23 มีการกล่าวถึงหัวข้อหลักที่ต้องระบุไว้ในแผนที่ผู้เข้าอบรมจะต้องพัฒนาขึ้นในช่วงระยะเวลาการอบรม

กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของการจัดทำแผน (ทาวเวอร์พอยท์สไลด์ที่ 9)

ส่วนที่ 2: ขั้นตอนที่ 1 ของการจัดทำแผน- การอธิบายสภาพชุมชน

คำอธิบาย : หัวข้อนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน ในช่วงระหว่างการทำกิจกรรม วิทยากรจะต้องอธิบายให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเข้าใจถึงการเตรียมความพร้อมในบริบทของการจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติ อ้างถึง **หน้าที่ 27 - 31** ของหนังสือคู่มือ **CBDRM** ซึ่งจะต้องมีการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการบรรยายและยกตัวอย่างเพื่อการอธิบายสภาพชุมชนของตน

อุปกรณ์ที่ใช้

ข้อเสนอแนะต่อวิทยากร :

เนื่องจากการประชุมเชิงปฏิบัติการมีระยะเวลาจำกัดแต่เราจำเป็นที่จะต้องได้ผลลัพธ์จากการประชุมเชิงปฏิบัติการนี้ตามหัวข้อที่ระบุเพื่อการจัดทำแผน ดังนั้นวิทยากรจึงจำเป็นที่จะต้องมีการแบ่งผู้เข้ารับการอบรมที่มาจากหมู่บ้านเดียวกันออกเป็น 4 กลุ่มถึงแม้ว่าจำนวนผู้เข้าร่วมจะมีเพียงแค่ 10 คนก็ตาม โดยที่วิทยากรจะเป็นผู้กำหนดจำนวนของสมาชิกแต่ละกลุ่ม

ในช่วงก่อนการเริ่มกิจกรรม วิทยากรจะต้องมีการอธิบายถึงผลลัพธ์ของกิจกรรมในแต่ละวัน ผู้เข้ารับการอบรมจะถูกแบ่งตามงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมายหลังจากช่วงของการแนะนำและอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบ

กลุ่มที่ 1: กลุ่มนี้จะได้รับมอบหมายเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานชุมชนคู่มือ ดังที่ระบุไว้ในหนังสือคู่มือCBDRM ของ ปก. (ควรจะมีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้เพราะเป็นผู้ที่มีข้อมูลและรายละเอียดของหมู่บ้าน วิทยากรแสดงพาวเวอร์พอยท์สไลด์ที่ 2 และอ้างถึงโครงสร้างในหนังสือคู่มือ CBDRM - **หน้าที่ 22-24**

กลุ่มที่ 2: ให้ปฏิบัติตามคำแนะนำและตัวอย่างในหนังสือคู่มือ CBDRM จัดทำปฏิทินกิจกรรมตามฤดูกาล ปฏิทินภัยและข้อมูลภัยพิบัติในหมู่บ้าน- **หน้าที่ 29 - 30 พาวเวอร์พอยท์สไลด์ที่ 3, 4 และ 5**

กลุ่มที่ 3: ปฏิบัติตามคำแนะนำและตัวอย่างการจัดทำแผนที่หมู่บ้าน - **หน้าที่ 30 และพาวเวอร์พอยท์สไลด์ที่ 6**

วิธีการ :

1. ให้ชาวบ้านวาดแผนที่หมู่บ้านของตนลงในกระดาษขนาดใหญ่
2. ระบุจุดและโครงสร้างที่สำคัญลงในแผนที่ ถนนสายหลักและถนนรอง (รวมถึงถนนสายรองเส้นที่สาม(ถ้ามี) และทางเดินต่าง ๆ) แม่น้ำและลำธาร หรือทะเลหากอยู่ใกล้ทะเล
3. หากอยู่บริเวณภูเขา ให้ระบุตำแหน่งของภูเขาด้วย
4. ใช้สีดำสำหรับถนน และใช้สีฟ้าสำหรับแม่น้ำและพื้นที่อื่น ๆ ที่เป็นน้ำ (วิทยากรสามารถแนะนำ ผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์มาตรฐานต่าง ๆ ที่ใช้ในการแสดงตำแหน่งบนแผนที่ โดยที่วิทยากรสามารถอ้างอิงจากหนังสือคู่มือวิทยากร CBDRM ในหน้าที่ 84 รูปที่ 9 ซึ่งเป็นส่วนคำแนะนำสำหรับวิทยากร
5. ระบุชื่อถนนและสถานที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
6. ระบุชื่อแผนที่

กลุ่มที่ 4: จัดทำบัญชีรายการทรัพยากรในชุมชนโดยใช้รูปแบบที่ระบุไว้ใน ภาคผนวก ก และ ข ใน **หน้าที่ 44 และพาวเวอร์พอยท์สไลด์ที่ 7 และ 8**

ส่วนที่ 3: ขั้นตอนที่ 2 ของการจัดทำแผน - การประเมินความเสี่ยง

คำอธิบาย : หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายถึงนิยามของความเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยง ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องอธิบายและระบุภัยที่เกิดขึ้นในชุมชนได้โดยการอ้างอิงจากภัยที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ยกตัวอย่างเช่น วิทยาการอาจหยิบยกเอาอุทกภัยที่เคยเกิดขึ้นและสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อประเทศมาใช้เพื่อเป็นตัวอย่างการวางแผน และอาจมีการอธิบายถึงคำจำกัดความและความสัมพันธ์ระหว่างภัย ความล่อแหลม ความสามารถ และความเสี่ยงภัยพิบัติ ซึ่งวิทยาการสามารถอธิบายลงรายละเอียดเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นโดยการกล่าวถึงการจัดทำแผนที่ภัย และการทำแผนที่ความล่อแหลมเพื่อระบุว่าใครและอะไรมีความเสี่ยงต่ออุทกภัย เมื่อจบของหัวข้อนี้ผู้เข้าร่วมการอบรมจะสามารถจัดทำแผนที่ภัยและแผนที่ความล่อแหลมของชุมชนโดยสามารถระบุได้ว่าใครและอะไรมีความเสี่ยงต่อภัย

ข้อเสนอแนะต่อวิทยากร :

ในช่วงการบรรยาย วิทยากรจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภัย ความล่อแหลม และความเสี่ยงภัยพิบัติ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถระบุได้ว่าใครหรืออะไรในหมู่บ้านคือองค์ประกอบที่มีความเสี่ยง ยกตัวอย่างเช่น ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องสามารถจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยได้ด้วยตนเองโดยมีการระบุถึงภัย สมาชิกในหมู่บ้าน และสิ่งของที่อาจจะได้รับผลกระทบจากอุทกภัย

อุปกรณ์ที่ใช้:

เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมในวันที่ 1 วิทยากรจะต้องแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมในวันที่ 2

ประเด็นเน้นย้ำ :

หมายเหตุ 1. โปรดอ้างอิงหน้าที่ 32 ของหนังสือคู่มือ CBDRM และแนะนำผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน มีการสอบถามผู้นำชุมชนจากแต่ละหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างของคณะกรรมการและหารือเกี่ยวกับรายชื่อสมาชิกของคณะกรรมการกับชาวบ้านที่เข้ารับการอบรมหรือคณะกรรมการหมู่บ้านที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมเนื่องจากในส่วนของวันที่ 5 ของกิจกรรมในวันที่ 2 จะเป็นการกล่าวถึงเนื้อหาเกี่ยวกับคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านและผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละหมู่บ้านจะต้องมีรายชื่อของคณะกรรมการหมู่บ้านของตน

หมายเหตุ 2. หากมีการจัดกิจกรรมในวันที่สาม ซึ่งก็คือกิจกรรมการซ้อมอพยพอย่างเต็มรูปแบบของหมู่บ้าน วิทยากรจะต้องหารือกับตัวแทนของหมู่บ้านที่เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเตรียมการเพื่อการฝึกซ้อมอพยพ ชาวบ้านที่เข้ารับการอบรมจะต้องแจ้งและเตรียมพร้อมกับชาวบ้านในหมู่บ้านของตน และผู้ใหญ่บ้านจะต้องแจ้งคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการซ้อมอพยพ และมีการเตรียมการในรายละเอียดของการอพยพเรียบร้อยมาจนกระทั่งสิ้นสุดของการอบรมในวันที่ 2

วันที่ 2

ส่วนที่ 3 (ต่อ)

อุปกรณ์ที่ใช้:

หลังจากการบรรยายและอธิบายกิจกรรมในช่วงท้ายของวันที่ 1 วิทยากรจะแบ่งผู้เข้ารับการอบรมจากหมู่บ้านเดียวกันออกเป็นสองกลุ่ม

กลุ่มที่ 1: จัดเตรียมแผนที่ภัย – ดึงตัวอย่างที่ระบุไว้ในพาวเวอร์พอยท์ **สไลด์ที่ 9** – ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องระบุขอบเขตของการเกิดอุทกภัยที่รุนแรงที่สุดที่เคยเกิดกับหมู่บ้านของตน

วิธีการ :

1. ให้ใช้แผนที่ชุมชนที่ผู้เข้ารับการอบรมวาดขึ้น ขอให้ผู้เข้ารับการอบรมทำสำเนาหรือใส่รายละเอียดของภัยบนแผนที่ชุมชนซึ่งต้องขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้เข้ารับการอบรมโดยที่วิทยากรสามารถแนะนำแนวทางเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือก

2. ใช้ผลของการสัมภาษณ์ชุมชนและประสบการณ์เกี่ยวกับอุทกภัยที่ผ่านมา (ประสบการณ์ภัยพิบัติ ในอดีต) กำหนดขอบเขตของอุทกภัยโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงระดับความสูงของน้ำที่ท่วมในแต่ละพื้นที่
3. อธิบายสัญลักษณ์ที่ใช้แสดงบนแผนที่วิทยากรสามารถแนะนำผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำสัญลักษณ์มาตรฐาน ดังตัวอย่างที่ระบุไว้ในพาวเวอร์พอยท์ **สไลด์ที่ 8**
4. ระบุชื่อแผนที่

กลุ่มที่ 2: จัดทำแผนที่ความล่อแหลม – โดยวิทยากรจะแนะนำผู้เข้ารับการอบรมในกลุ่มนี้ให้ระบุองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความล่อแหลมต่อภัยโดยการใช้อักษรหรือสัญลักษณ์ที่ได้รับฉันทามติจากผู้เข้ารับการอบรม (**พาวเวอร์พอยท์สไลด์ที่ 10**) วิทยากรสามารถอ้างอิงจากหนังสือคู่มือ วิทยากร CBDRM **รูปที่ 18 ในส่วนที่ 2** คำแนะนำสำหรับวิทยากรเกี่ยวกับสัญลักษณ์มาตรฐานที่ใช้

วิธีการ :

1. ให้ใช้แผนที่ภัยสำหรับกิจกรรมการจัดทำแผนที่ความล่อแหลม
2. ใส่ข้อมูลบ้าน สะพาน วัด เด็ก คนแก่ ทารก โรงเรียนและสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้เข้ารับการอบรมทราบว่าอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดอุทกภัยหรือภัยพิบัติอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

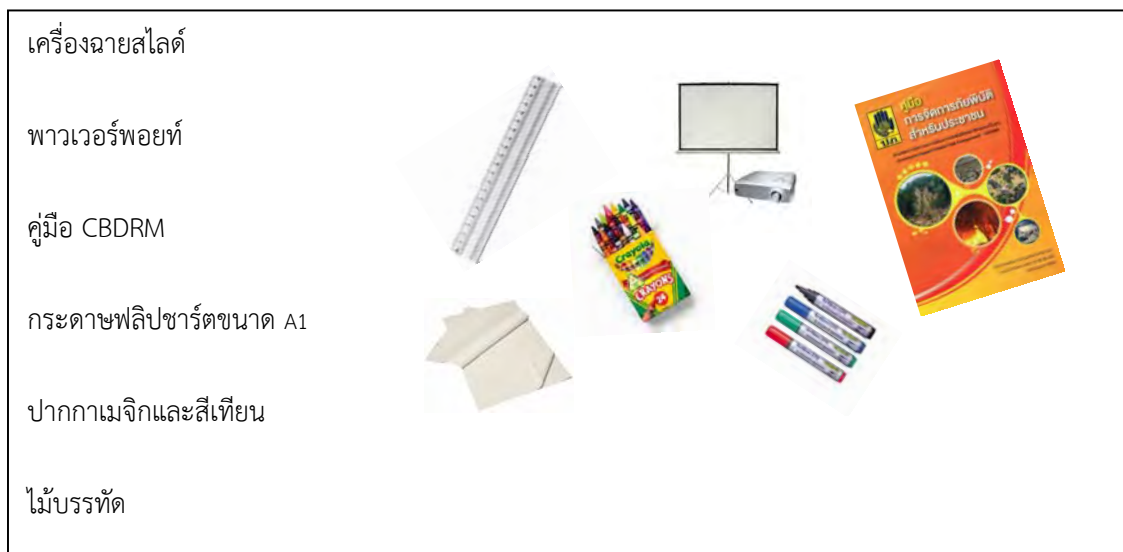
เมื่อระบุกลุ่มประชากรและจุดที่มีความล่อแหลมบนแผนที่เรียบร้อยแล้ว ให้ดำเนินการรวบรวมรายชื่อองค์ประกอบที่มีความเสี่ยง ในขณะเดียวกัน ให้ระบุลงในแผนที่เกี่ยวกับตำแหน่งของบ้านที่ต้องการความช่วยเหลือและต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ เมื่อมีการอพยพ

หากการดำเนินกิจกรรมในแต่ละกลุ่มใช้เวลาแตกต่างกัน ให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถช่วยเหลือกลุ่มอื่นๆ หรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมกับกลุ่มที่ยังดำเนินกิจกรรมไม่เสร็จสิ้นเพื่อให้กิจกรรมการวาดแผนที่และจัดทำบัญชีรายชื่อนี้เสร็จทันเวลา ซึ่งวิทยากรสามารถเอื้ออำนวยให้สมาชิกย้ายจากกลุ่มหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งได้

ส่วนที่ 4: ขั้นตอนที่ 3 ของการจัดทำแผน – การจัดการความเสี่ยง

คำอธิบายกิจกรรม: หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายวิธีการเพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการความเสี่ยงต่อภัยได้ด้วยตนเอง โดยการใช้กรอบแนวทางตามที่ได้มีการอภิปรายในหัวข้อที่ 1 วิทยากรจะอธิบายนิยามของการป้องกัน การบรรเทา และการเตรียมความพร้อม

อุปกรณ์ที่ใช้:

ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยากร :

ในช่วงการบรรยาย วิทยากรจะใช้พาวเวอร์พอยท์ประกอบการบรรยายเพื่ออธิบายกิจกรรมและมาตรการเพื่อการจัดการความเสี่ยงและแนะนำผู้เข้ารับการอบรมถึงวิธีการเตรียมความพร้อม ซึ่งการเตรียมความพร้อมนี้รวมถึงระบบการแจ้งเตือนภัยและการอพยพ หลังจากการบรรยาย วิทยากรจะแบ่งผู้เข้ารับการอบรมจากแต่ละหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1: จัดทำทรัพยากรเพื่อการแจ้งเตือนภัย ตัวชี้วัดเพื่อการแจ้งเตือนภัย ข้อมูลการแจ้งเตือนภัย และระดับการแจ้งเตือนภัย

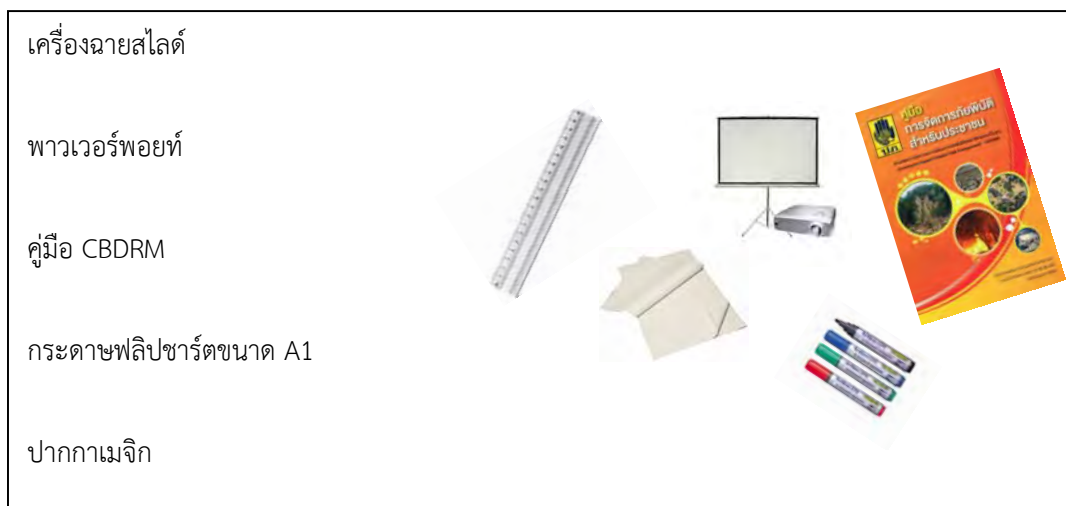
กลุ่มที่ 2: ให้จัดทำขั้นตอนการอพยพโดยอ้างอิงจากหนังสือคู่มือ CBDRM

กลุ่มที่ 3: ให้กำหนดและระบุพื้นที่ปลอดภัยลงในแผนที่ รวมถึงระบุเส้นทางอพยพ (เส้นทางที่ปลอดภัยที่สามารถนำไปสู่การอพยพไปยังศูนย์พักพิง)

ส่วนที่ 5: ขั้นตอนที่ 4 ของการจัดทำแผน -การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติหมู่บ้าน- ชื่อและเบอร์โทรศัพท์

คำอธิบายกิจกรรม : หัวข้อนี้จะอธิบายถึงการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำหมู่บ้านและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกคณะกรรมการ

อุปกรณ์ที่ใช้:

วิธีการ :

วิทยากรทบทวนผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน โครงสร้างของ คณะทำงานและหน้าที่ความรับผิดชอบ และสอบถามผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้ผู้เข้ารับการ อบรมหรือกับคณะกรรมการหมู่บ้านไว้เกี่ยวกับโครงสร้างและองค์ประกอบของคณะกรรมการ

วิทยากรจะแนะนำให้ผู้เข้ารับการอบรมจากแต่ละหมู่บ้านเตรียมโครงสร้างของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยหมู่บ้านของตนพร้อมทั้งระบุชื่อสมาชิกในแต่ละฝ่าย หากผู้เข้ารับการอบรมไม่สามารถระบุสมาชิก ของแต่ละฝ่ายภายใต้คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านได้ทั้งหมด วิทยากรจะต้องให้ผู้เข้ารับ การอบรมระบุหัวหน้าของแต่ละฝ่ายและหัวหน้าคณะกรรมการ โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมดูรายละเอียดในหนังสือ คู่มือ CBDRM ใน **หน้าที่ 32 พาวเวอร์พอยต์สไลด์ที่ 2**

หลังจากได้รับฉันทามติเกี่ยวกับโครงสร้างของคณะกรรมการแล้ว วิทยากรจะแบ่งผู้เข้ารับการอบรมออกเป็นสอง กลุ่ม

กลุ่มที่ 1: วาดโครงสร้างของคณะกรรมการลงในกระดาษฟลิปชาร์ตขนาด A1 ให้จัดทำรายชื่อของ สมาชิกแต่ละฝ่ายในคณะกรรมการพร้อมที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ ดูตัวอย่างในภาพหนังสือคู่มือ CBDRM ใน **หน้าที่ 34 พาวเวอร์พอยต์สไลด์ที่ 3 , 4**

กลุ่มที่ 2: ทาหรือถึงบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายในคณะกรรมการ และบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่าย โดยระบุบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับฉันทามติลง ในกระดาษขนาด A1 อีกแผ่นหนึ่ง วิทยากรสามารถอ้างอิงถึงหนังสือคู่มือ CBDRM **หน้าที่ 33-40**

ส่วนที่ 6: ขั้นตอนที่ 5 ของการจัดทำแผน - การทบทวนแผน

คำอธิบายกิจกรรม : ในส่วนนี้จะเป็นการกล่าวถึงความจำเป็นของการทบทวนแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประจำหมู่บ้าน ในระหว่างการทบทวนประธานคณะกรรมการจะต้องหารือถึงแนวทางปฏิบัติ การส่งข้อมูลการแจ้งเตือนภัยให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน และที่มาของข้อมูล ซึ่งจะต้องมีการทบทวนร่วมกับสมาชิกของคณะกรรมการเกี่ยวกับบทบาทของแต่ละคนตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อการอพยพผู้ที่ต้องให้ความสำคัญมาเป็นอันดับแรก สถานะของสถานที่ปลอดภัยเพื่อการอพยพ และสถานะของสมาชิกคณะกรรมการ ส่วนท้ายของกิจกรรมในหัวข้อนี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการทบทวนแผน อีกทั้งยังเป็นการทบทวนบทบาทหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนด้วย

อุปกรณ์ที่ใช้:

เครื่องฉายสไลด์	
พาวเวอร์พอยท์	
ตัวอย่างสถานการณ์สมมติ	

ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยากร :

วิทยากรจะอธิบายถึงการฝึกซ้อมแผนบับโต๊ะ (การทบทวนแผน) และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทบทวนแผน วิทยากรจะอธิบายถึงขั้นตอนการทบทวนโดยการใช้สถานการณ์และแผนที่ผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาขึ้นมาในช่วงระหว่างการอบรมนี้

ตัวอย่างสถานการณ์สมมติ :

กรมอุตุนิยมวิทยาได้ออกประกาศเตือนพายุที่จะพัดผ่านหมู่บ้าน ข (หรือชื่อของชุมชน) ซึ่งอาจส่งผลให้มีฝนตกหนักอย่างรุนแรงและส่งผลต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำ ค ล้นตลิ่ง สร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยดังที่ระบุในแผนที่เสี่ยงภัยและแผนการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติประจำหมู่บ้านที่จัดทำขึ้นโดยชาวบ้านในหมู่บ้าน

การทบทวนแผน (การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ)

ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมสมาชิกคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน ในระหว่างการประชุม ผู้ใหญ่บ้านจะทบทวนบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ระบบแจ้งเตือนภัยและขั้นตอนการอพยพ

การทบทวนแผนจะมีขึ้นอีกครั้งเพื่อการหารือและตรวจสอบรายชื่อของผู้ที่ต้องทำการอพยพก่อนเป็นอันดับแรก และตรวจสอบความพร้อมของสถานที่ปลอดภัยที่จะอพยพชาวบ้าน รวมถึงการมอบหมายหน้าที่ของสมาชิกเพื่อการอพยพ หัวหน้าคณะกรรมการจะต้องตรวจสอบกับสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ทำการอพยพกลุ่มเปราะบาง

บททดสอบนี้มีเป้าหมายเพื่อการทดสอบอุปกรณ์แจ้งเตือนภัย และตรวจสอบความพร้อมของพาหนะเพื่อการอพยพ

การสร้างสถานการณ์บทบาทสมมติ เพื่อการฝึกซ้อมแผนอพยพ

การอพยพกรณีฉุกเฉิน
รู้บทบาทของตน
ช่วยชีวิตคนจากภัย

หลังจากการทำกิจกรรมนี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับการฝึกฝนบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มอบหมายให้กับสมาชิกของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน การฝึกซ้อมบทบาทสมมตินี้ ไม่จำเป็นว่า จะต้องมีการระบุบทบาทเฉพาะเจาะจงตามจริงให้กับบุคคลที่เป็นสมาชิกของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าการกำหนดบทบาทสมมติในกิจกรรมให้ตรงกับความเป็นจริงเป็นเรื่องที่ดี แต่ในทาง ปฏิบัติแล้วอาจมีความแตกต่างเพราะกิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมเท่านั้น

การทำกิจกรรมฝึกซ้อมบทบาทสมมติสามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาสั้นๆ โดยเน้นย้ำบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ผู้เข้ารับการอบรมอาจได้รับบทบาทเป็นผู้อยู่อาศัยในบริเวณที่มีความเสี่ยงในห้องหนึ่ง และอีกห้องหนึ่งเป็นห้องที่ ประกอบด้วยสมาชิกของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ของตนโดยมีสถานการณ์จำลองเป็นข้อมูลประกอบ

อุปกรณ์ที่ใช้

สถานการณ์จำลองเพื่อการอพยพ

แผนที่เส้นทางการอพยพ

ตัวละครบทบาทสมมติ

ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยากร :

หลังจากการบรรยายเรื่องการทบทวนแผนแล้ว วิทยากรจะให้ผู้เข้ารับการอบรมทำกิจกรรมร่วมกัน โดยจะมอบหมายให้ดำเนินการจัดทำสถานการณ์การฝึกซ้อมอพยพและให้ผู้เข้ารับการอบรมสวมบทบาทเป็นคณะกรรมการและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่เสี่ยงต่อการเกิดภัย สิ่งสำคัญคือจะต้องมีบทบาทของชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเปราะบางอยู่ด้วย เช่น หญิงตั้งครรภ์ คนชรา และคนพิการ

สมาชิกในกลุ่มควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในบริเวณสถานที่ฝึกอบรมเพื่อการฝึกซ้อมการแจ้งเตือนภัยและขั้นตอนการอพยพ วิทยากรจะเป็นผู้แนะนำผู้เข้ารับการอบรมเพื่อจัดทำสถานการณ์ กิจกรรมบทบาทสมมตินี้ไม่ควรใช้ระยะเวลาเกิน 30 นาที

ตัวอย่างกิจกรรมการฝึกซ้อมบทบาทสมมติ

กรมอุตุนิยมวิทยาได้ออกประกาศเตือนพายุที่จะพัดผ่านหมู่บ้าน ข (หรือชื่อของชุมชน) ซึ่งอาจส่งผลให้มีฝนตกหนักอย่างรุนแรงและส่งผลต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำ ค ล้นตลิ่ง สร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยดังที่ระบุในแผนที่เสี่ยงภัยและแผนการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติประจำหมู่บ้านที่จัดทำขึ้นโดยชาวบ้านในหมู่บ้าน

ให้กำหนดบทบาทดังนี้:

บทบาทที่ต้องการ

ผู้ใหญ่บ้าน

ฝ่ายแจ้งเตือนภัย

ฝ่ายอพยพ

ฝ่ายปฐมพยาบาลเบื้องต้น

ประชากรกลุ่มเปราะบาง (หญิงตั้งครรภ์ เด็กทารก คนชรา)

ฝ่ายค้นหาและกู้ภัย

ตัวอย่างของ สถานการณ์ที่ 1

บทบาทสมมติที่ต้องการ: ผู้เข้ารับการอบรมแสดงเป็นหญิงตั้งครรภ์ เด็กทารก คนชรา และชาวบ้านในหมู่บ้าน

สิ่งที่ต้องการ

1. สถานที่ปลอดภัย
2. แผนที่เส้นทางอพยพ
3. ประกาศเตือนภัย – กรณีเตรียมพร้อมเพื่อการอพยพ
 - ก. สิ่งที่ต้องทำ – หัวหน้าครอบครัวทบทวนสิ่งที่ต้องทำและบทบาทที่ได้รับมอบหมาย
 - ข. สิ่งที่ต้องเตรียมเมื่อมีการเตรียมการเพื่อการอพยพ
 - ค. อพยพกลุ่มที่เปราะบางที่ต้องให้ความสำคัญอันดับแรกไปยังพื้นที่ปลอดภัย
4. ประกาศเตือนให้อพยพ
 - ก. สิ่งที่ต้องทำ – ออกจากบ้านและใช้เส้นทางที่ปลอดภัยเพื่อไปยังสถานที่ปลอดภัย
 - ข. สิ่งที่ต้องนำติดตัวไปด้วย เช่น เอกสารสำคัญ น้ำดื่ม ยา และสิ่งของจำเป็นอื่นๆ เป็นต้น

ตัวอย่างของสถานการณ์ที่ 2

บทบาทสมมติที่ต้องการ: ผู้เข้ารับการอบรมแสดงเป็นสมาชิกของคณะกรรมการ

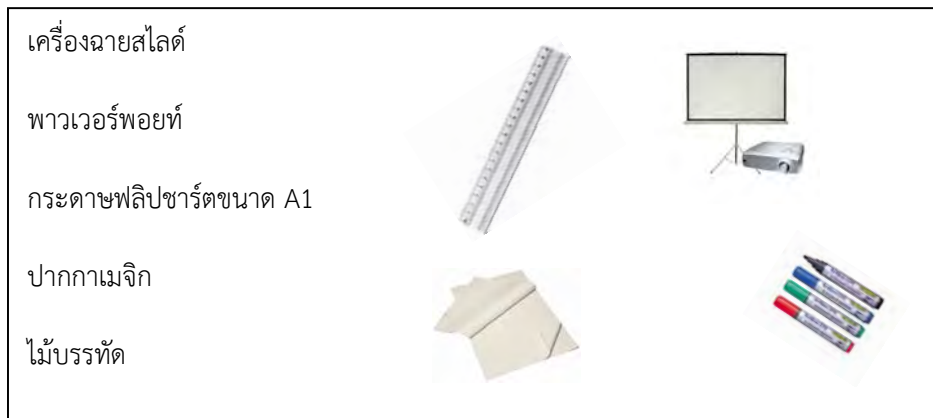
สิ่งที่ต้องการ

5. สถานที่ปลอดภัย
6. เส้นทางการอพยพ
7. ประกาศเตือนภัย – เตรียมการเพื่อการอพยพ
 - ก. ผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายแจ้งเตือนภัย ฝ่ายศูนย์พักพิง ฝ่ายอพยพ ฝ่ายยานพาหนะ
 - ข. อพยพกลุ่มที่เปราะบางที่ต้องให้ความสำคัญอันดับแรกไปยังพื้นที่ปลอดภัย
 - ค. ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้
8. ประกาศเตือนให้อพยพ
 - ก. ช่วยชาวบ้านให้อพยพออกจากพื้นที่
 - ข. ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้

ส่วนที่ 7: การวางแผนการปฏิบัติการ

คำอธิบายกิจกรรม : หัวข้อนี้จะเป็นการอธิบายถึงนิยามของการวางแผนการปฏิบัติการ บุคคลที่เกี่ยวข้อง และอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมภายใต้การวางแผนการปฏิบัติการทั้งหมด

อุปกรณ์ที่ใช้:

วิธีการ

วิทยากรจะบรรยายและอธิบายว่าแผนปฏิบัติการคืออะไร

แผนปฏิบัติการคือชุดของกิจกรรมที่ชุมชนจะต้องดำเนินการภายในหนึ่งปีหลังจากการเตรียมแผนป้องกันภัยพิบัติประจำหมู่บ้านเสร็จสิ้น (หรือเรียกว่าการดำเนินการตามแผน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุนเชิงยุทธศาสตร์และมาตรการเพื่อการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติที่กำหนดโดยชุมชนและระบุไว้ในแผน

การยกตัวอย่าง วิทยากรสามารถแจกเอกสารตัวอย่างของแผนหรือใช้พาวเวอร์พอยท์แสดงตัวอย่างก็ได้ วิทยากรจะต้องแนะนำให้ผู้เข้ารับการอบรมถึงการเตรียมจัดทำแผนปฏิบัติการและให้ผู้เข้ารับการอบรมจัดทำแผนปฏิบัติการของหมู่บ้านตนเอง

ตัวอย่างแผนปฏิบัติการ (อุทกภัย)

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ได้รับผลประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ/กลุ่มที่รับผิดชอบ	หัวระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ
สร้างความตระหนัก	ชุมชนในหมู่บ้าน	คณะกรรมการด้านการประชาสัมพันธ์ของปภม.	ก่อนฤดูฝน/ พ.ค. – มิ.ย.	ไม่มี
การฝึกซ้อมการอพยพ	ชุมชนในหมู่บ้าน	ปภม.	ก่อนฤดูฝน/ พ.ค. – มิ.ย.	ไม่มี
การขุดลอกคูคลอง	ชุมชนในหมู่บ้าน	อาสาสมัครนำโดยผู้ใหญ่บ้าน	เม.ย.	ไม่มี
การฝึกอบรมการค้นหาและกู้ภัย	อาสาสมัครค้นหาและกู้ภัย	ผู้ใหญ่บ้านประสานงานกับ ปภ. จังหวัด	เม.ย./พ.ค.	ค่าพาหนะเดินทางและค่าอาหาร
การอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.)	ผู้ใหญ่บ้านประสานงานกับ ปภ. จังหวัดและสภากาชาด	เม.ย./พ.ค.	ค่าพาหนะเดินทางและค่าอาหาร

ปภม. = คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน

วันที่ 3 (ถ้ามี)

การเตรียมความพร้อมเพื่อการฝึกซ้อมแผนอพยพ:

ทรัพยากรที่ต้องการ:

1. ผู้เข้าร่วมการฝึกซ้อม: สมาชิกของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านและชาวบ้านผู้อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย (เด็กเล็กทารก คนแก่ หญิงตั้งครรภ์ และคนพิการ)
2. ศาลาเนกประสงค์หมู่บ้าน
3. ศูนย์พักพิงที่ปลอดภัย - ระบุไว้ในแผน
4. ยานพาหนะ
5. เครื่องมือติดต่อสื่อสาร - ที่ได้ระบุไว้ระหว่างการอบรม
6. อาหาร
7. อุปกรณ์เพื่อการสื่อสาร - เช่นโทรศัพท์มือถือ นกหวีด กลอง หรือเครื่องมือใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องความสนใจคนในหมู่บ้านหรือทุกคนในหมู่บ้านได้ยินทั่วถึง (ควรจะเป็นอุปกรณ์ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ไม่ควรเป็นอุปกรณ์ที่ยืมมาจากที่อื่น)
8. ขั้นตอนการสื่อสารเตือนภัย - ดังที่ระบุไว้ในแผน
9. ขั้นตอนการอพยพ - ดังที่ระบุไว้ในแผน
10. แผนเพื่อการฝึกซ้อมอพยพ - เป็นลำดับขั้นตอนของกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมการฝึกซ้อมจะต้องปฏิบัติในช่วงระหว่างการฝึกซ้อมอพยพ (ทั้งสมาชิกของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านและชาวบ้าน) และระยะเวลาของการฝึกซ้อม แผนควรจะครอบคลุมทุกกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นภายในระยะเวลาสอง (2) ชั่วโมง

บทบาทหน้าที่ของวิทยากร:

ให้ความช่วยเหลือและแนะนำผู้เข้ารับการอบรมเพื่อเตรียมพร้อมการฝึกซ้อมอพยพ โดยการให้ข้อมูลเพื่อการเตรียมแผนการฝึกซ้อมอพยพ สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมและตัวอย่างแผนการฝึกซ้อมอพยพได้ที่ภาคผนวก 1 ส่วนที่ 2 ของคู่มือสำหรับวิทยากร

ตัวอย่างการฝึกซ้อมอพยพ

เวลา (ขณะฝึกซ้อม)	สถานการณ์	สิ่งที่ต้องดำเนินการโดย คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน
9:00 น.	มีการพยากรณ์ว่าได้ฝนจะพัดผ่านหมู่บ้านซึ่งทำให้เกิดฝนตกหนักเป็นระยะเวลา 3 วัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระดับน้ำในแม่น้ำของหมู่บ้านเพิ่มปริมาณสูงขึ้น	ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านเพื่อหารือเกี่ยวกับสถานการณ์ ทบทวนบทบาทภารกิจและความรับผิดชอบ พร้อมทั้งมอบหมายหน้าที่
9:10 น.		ผู้ใหญ่บ้านประกาศผ่าน หอกระจายข่าวให้ประชาชนเตรียมพร้อมเนื่องจากน้ำอาจไหลเข้าท่วมหมู่บ้านได้ ฝ่ายแจ้งเตือนภัยและข้อมูลข่าวสารตระเวนประกาศรอบหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง สมาชิกฝ่ายแจ้งเตือนภัยรับมอบหมายให้สำรวจสถานการณ์น้ำและรายงานการเปลี่ยนแปลงต่อผู้ใหญ่บ้าน
9:20 น.	ระดับน้ำที่แม่น้ำเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 6 นิ้วจากริมตลิ่ง (เกณฑ์การวัดความสูงของระดับน้ำนี้จะขึ้นอยู่กับตัวชี้วัดที่ได้รับฉันทมติในขั้นตอนการเตรียมความพร้อม) ฝนยังคงตกอย่างรุนแรงและต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 3 วัน	ผู้ใหญ่บ้านประกาศเกี่ยวกับสถานการณ์โดยเน้นย้ำถึงความจำเป็นของการอพยพกลุ่มเปราะบางหรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษไปยังสถานที่ปลอดภัย ฝ่ายแจ้งเตือนภัย - ตระเวนรอบหมู่บ้านเพื่อแจ้งประกาศจากผู้ใหญ่บ้านอีกครั้ง ฝ่ายอพยพ - ให้ความช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางให้อพยพไปยังศูนย์พักพิงที่ปลอดภัยโดยความช่วยเหลือจากฝ่ายงานพาหนะ ฝ่ายศูนย์พักพิงแฉะ ฝ่ายปฐมพยาบาลเบื้องต้น - ให้เดินทางไปยังศูนย์พักพิงและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกลุ่มเปราะบางที่จะอพยพมายังศูนย์

ตัวอย่างการฝึกซ้อมอพยพ (ต่อ)

เวลา (ขณะฝึกซ้อม)	สถานการณ์	สิ่งที่ต้องดำเนินการโดย คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน
9:30 น. ระดับน้ำในขณะน้ำสูงถึงตลิ่งแต่ยังไม่ล้นออกมา แต่มี แนวโน้มว่าน้ำจะล้นออกมาในไม่ช้า ฝนยังคงตกหนักอย่างต่อเนื่อง	สถานการณ์	<p>ผู้ใหญ่บ้านประกาศคำสั่งให้อพยพ</p> <p>ฝ่ายแจ้งเตือนภัยตระเวนรอบหมู่บ้านเพื่อประกาศคำสั่งจากผู้ใหญ่บ้านอีกครั้งเพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านรับทราบและตระหนักถึงสถานการณ์</p> <p>ฝ่ายอพยพเริ่มการอพยพ</p> <p>ผู้จัดการศูนย์พักพิงและฝ่ายปฐมพยาบาลเบื้องต้นรับผู้อพยพที่ศูนย์พักพิงพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกและแจกจ่ายน้ำ อาหาร เสื้อผ้าแห้ง</p> <p>ฝ่ายปฐมพยาบาลเบื้องต้นตรวจสอบว่ามีชาวบ้านบาดเจ็บต้องการความช่วยเหลือหรือไม่</p> <p>ฝ่ายค้นหาและกู้ภัยเตรียมพร้อมเพื่อการสำรวจ</p>
9:40 น. น้ำเริ่มท่วมบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยในหมู่บ้าน ฝนหยุด	น้ำเริ่มท่วมบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยในหมู่บ้าน ฝนหยุด	<p>ผู้อพยพอยู่ที่ศูนย์พักพิง</p> <p>ฝ่ายศูนย์พักพิงรายงานผู้สูญหาย</p> <p>ฝ่ายค้นหาและกู้ภัยออกค้นหาผู้สูญหาย เมื่อพบผู้สูญหายตั้งกล่าว ให้นำกลับมายังศูนย์พักพิง</p> <p>ฝ่ายปฐมพยาบาลเบื้องต้นตรวจสอบผู้ประสบภัยว่าได้รับบาดเจ็บหรือไม่</p>

ตัวอย่างการฝึกซ้อมอพยพ (ต่อ)

เวลา (ขณะฝึกซ้อม)	สถานการณ์	สิ่งที่ต้องดำเนินการโดย คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน
9:50 น. ระดับน้ำท่วมเริ่มลดลง ชาวบ้านสามารถกลับบ้านได้		<p>ผู้ใหญ่บ้านประกาศผ่านหอกระจายข่าวว่าสถานการณ์คลี่คลายสามารถกลับบ้านได้</p> <p>ฝ่ายข้อมูลข่าวสารเดินทางไปยังศูนย์พักพิงเพื่อแจ้งฝ่ายศูนย์พักพิงเกี่ยวกับสถานการณ์</p> <p>ฝ่ายศูนย์พักพิงเตรียมพร้อมให้ผู้อพยพทยอยกลับบ้าน</p> <p>ฝ่ายอพยพช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางกลับบ้านด้วยความช่วยเหลือจากฝ่ายยานพาหนะ</p>
10:00 น.	จบการฝึกซ้อมอพยพ	ผู้ใหญ่บ้านประชุมหารือกับคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านเพื่อกรารายงาน

เอกสารประกอบการบรรยาย

ส่วนที่ 0 : วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1

เมื่อจบการประชุมเชิงปฏิบัติการระยะเวลา 2 วันนี้ ผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถ

- ระบุองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อประชากร ระบบสาธารณสุขภาคอาคารบ้านเรือน สัตว์ และองค์ประกอบที่มีความเสี่ยงต่อกัญ
- พัฒนาศาสตร์ศาสตร์เพื่อการจัดการความเสี่ยง อาทิเช่น ระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (ข้อมูลการเตือนภัยและการสื่อสารเพื่อการแจ้งเตือนภัย)
- การเตรียมความพร้อมขั้นตอนการอพยพล่วงหน้า

2

- จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำหมู่บ้าน โดยมีการระบุบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
- รวบรวมข้อมูลที่มีทั้งหมดระบุลงในแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประจำหมู่บ้าน (แผนการเตือนภัยและการอพยพ)
- ฝึกซ้อมบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน

3

ส่วนที่ 1

ส่วนที่ 1: การจัดทำแผนโดยใช้แนวทางจัดการ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน(CBDRM)

1

ที่มา

- การรับมือเมื่อเกิดเหตุขึ้นแล้ว(Reactive) และ การวางแผนป้องกัน (Proactive)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้มีความพยายามปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน จากความเชื่อที่ว่า “ภัยพิบัติเป็นเรื่องเวรกรรม” ซึ่งจะทำให้ประชาชนรอคอยความช่วยเหลือจากรัฐบาลเมื่อเกิดภัยพิบัติเท่านั้น (การรับมือเมื่อเกิดเหตุขึ้นแล้ว)

การเปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติให้เป็น “ภัยพิบัติสามารถป้องกันและบรรเทาได้หากประชาชนมีการเตรียมความพร้อมที่ดี” เพื่อรับมือกับภัยที่กำลังมาถึง (การวางแผนป้องกัน)

2

การรับมือเมื่อเกิดเหตุขึ้นแล้ว

การวางแผนป้องกัน

3

แนวทางการวางแผนป้องกัน

- ในปี พ.ศ. 2547 ปก. ได้ริเริ่มดำเนินโครงการ “การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ”
- เป้าหมายของโครงการเพื่อการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติของชุมชน โดยแผนนี้จะต้องมีการทบทวนและประเมินอย่างสม่ำเสมอ

4

การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน

- การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM)

CBDRM เป็นการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติที่มีการจัดทำและดำเนินการโดยชุมชน เป็นกระบวนการที่ชุมชนที่มีความเสี่ยงสามารถระบุ วิเคราะห์ และประเมิน ความเสี่ยงภัยพิบัติเพื่อลดความเปราะบางและเพิ่มศักยภาพของชุมชนเพื่อการรับมือต่อภัย

5

จากภาพ ผู้ดำเนินกิจกรรมกำลังอธิบายชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับการทำกิจกรรม CBDRM (อ. มะขามเต่า จ.ชัยนาท วันที่ 5-6 กรกฎาคม 2555)

6

ส่วนที่ 1

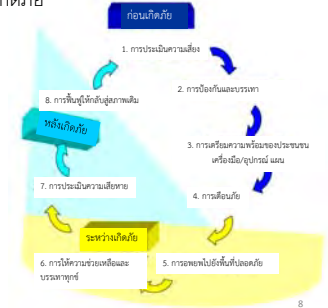
- การมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้แผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติของชุมชนสามารถพัฒนาได้ง่ายและรวดเร็ว

7

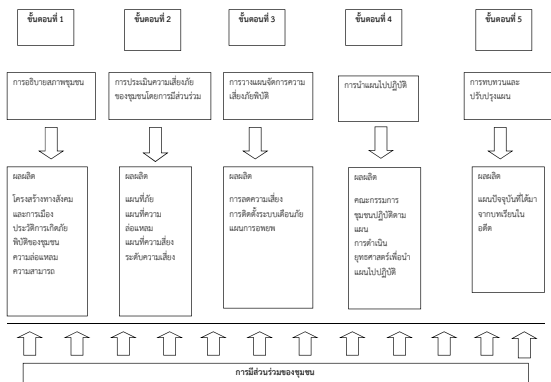
แนวทางเพื่อการวางแผน

- จะต้องคำนึงถึงทุกช่วงในวงจรภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นช่วงก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังจากเกิดภัย

8

กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของการวางแผน

9

องค์ประกอบของแผน

1. วัตถุประสงค์
2. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน/หมู่บ้าน เช่น

- ภูมิศาสตร์
- ประชากร
- การประกอบอาชีพ
- รายได้
- สถานที่สำคัญในชุมชน
- ความเปราะบาง
- ปฏิทินฤดูกาลและปฏิทินภัย
- ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

10

องค์ประกอบของแผน (ต่อ)

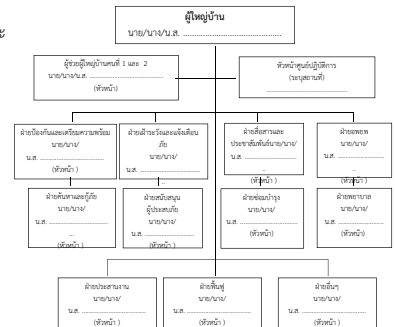
3. แผนที่เสี่ยงภัยของชุมชน/หมู่บ้าน
 - พื้นที่เสี่ยง (ประชาชน โครงสร้างสาธารณูปโภค และพื้นที่เพาะปลูกในบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อภัย)
 - แผนที่แสดงเส้นทางอพยพและพื้นที่ปลอดภัย
4. การดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติของชุมชน/หมู่บ้าน ใน 3 ช่วงระยะเวลา คือ
 - ก่อนเกิดภัย
 - ข้อมูลการเตือนภัยและการสื่อสารเพื่อการเตือนภัย
 - การอพยพล่วงหน้า
 - ระหว่างเกิดภัย
 - หลังเกิดภัย

11

องค์ประกอบของแผน (ต่อ)

5. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชุมชน/หมู่บ้าน โครงสร้างของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบ

12

ส่วนที่ 1

ภาคผนวก

- แผนผังระบบการแจ้งเตือนภัยชุมชน (หน้าที่ ____ ของหนังสือคู่มือ)
- บัญชีรายชื่อของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายชื่อของเด็ก คนชรา คนพิการ และหญิงตั้งครรภ์ที่ต้องให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับแรกระหว่างการเกิดภัยพิบัติ (หน้าที่ ____ ของหนังสือคู่มือ)
- ยานพาหนะที่ใช้ในช่วงการตอบโต้ภัย (หน้าที่ ____ ของหนังสือคู่มือ)
- บัญชีรายการอุปกรณ์ เครื่องมือ และทรัพยากรในชุมชนที่จะนำมาใช้เพื่อการตอบโต้ภัยพิบัติ (หน้าที่ ____ ของหนังสือคู่มือ)
- บัญชีรายชื่อของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ (หน้าที่ ____ ของหนังสือคู่มือ)

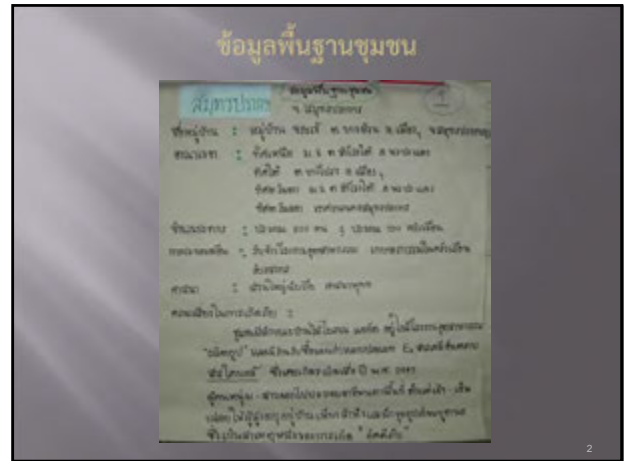
13

ขอบคุณ

14

ส่วนที่ 2: ขั้นตอนที่ 1

ส่วนที่ 2: ขั้นตอนที่ 1 ของการจัดทำแผน การอธิบายสภาพชุมชน

ปฏิทินฤดูกาล/ปฏิทินภัย

กิจกรรม	เดือน												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
(ระบุกิจกรรมของชุมชน)													
ระบุภัยที่เกิดขึ้นในชุมชน													

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูหนาว						↔						
น้ำท่วม								↔				

ประวัติการเกิดภัยที่บันทึก

ปี พ.ศ.	ภัยที่เกิดขึ้น	ผลกระทบ	หมายเหตุ
สิงหาคมถึงตุลาคม 2554	...อุทกภัย	ชาวบ้าน 40 ครอบครัวได้รับความเสียหายจากการเกษตรได้รับความเสียหาย น้ำท่วมถึงหมู่บ้าน บ้าน 20 หลังได้รับความเสียหาย	ชาวบ้านบางส่วนอพยพไปอยู่บ้านญาติ และบางส่วนอพยพไปฝั่งและโรงเรียน
(ระบุ)			
(ระบุ)			
(ระบุ)			
(ระบุ)			

ส่วนที่ 2: ขั้นตอนที่ 1

บัญชีรายการเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติในชุมชน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	สถานที่ตั้งหรือกับ เครื่องมือเครื่องใช้	หมายเหตุ
1				
2				
3				
4				
5				

บัญชีรายการยานพาหนะเพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการอพยพ

ลำดับที่	รายการ	อยู่ที่	ความสามารถใน การบรรทุก	เจ้าของ
1				
2				
3				
4				
5				

7

ศักยภาพ ที่ชุมชนมีอยู่	ชื่อ	ที่อยู่	หมายเหตุ
พยาบาลหรือผู้ที่ผ่าน การอบรมการปฐม พยาบาลเบื้องต้น			
แพทย์			
อปร.			
สถานที่ปลอดภัยหรือ ศูนย์พักพิง			
เครื่องมือสื่อสาร			

8

ขอบคุณ

9

ส่วนที่ 3: ขั้นตอนที่ 2

ส่วนที่ 3: ขั้นตอนที่ 2 ของการจัดทำแผน
การประเมินความเสี่ยงโดยการมีส่วนร่วม

1

ความเสี่ยงภัยพิบัติคืออะไร

คือโอกาสที่ภัยพิบัติอาจเกิดขึ้นได้จากการเกิดภัยและส่งผลกระทบต่อประชาชนหรือทรัพย์สิน ได้รับผลกระทบจากภัยในทางลบ

2

☐ ความเสี่ยงภัยพิบัติหมายความรวมถึง

- พิจารณาภัยที่อาจสร้างความเสียหายต่อชุมชน
- ระบุกลุ่มคนหรือทรัพย์สินที่**อาจ**ได้รับผลกระทบจากภัยนั้น ๆ

3

☐ การระบุความเสี่ยง ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องมีการทำการประเมินความเสี่ยง ซึ่งเป็นกระบวนการการระบุบริเวณที่เกิดภัย สถานที่ที่อาจได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากภัย (โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเกิดภัยในอดีต) และระบุกลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ

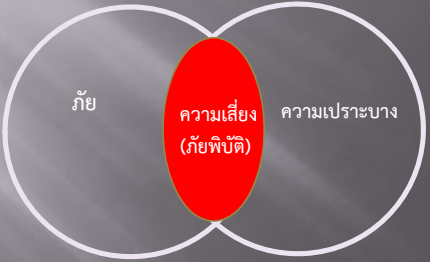
4

ภัย

ความเปราะบาง

5

ภัย

ความเสี่ยง (ภัยพิบัติ)

ความเปราะบาง

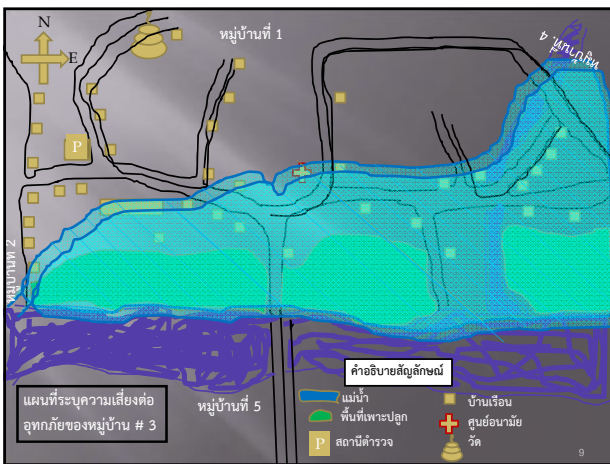
6

ส่วนที่ 3: ขั้นตอนที่ 2

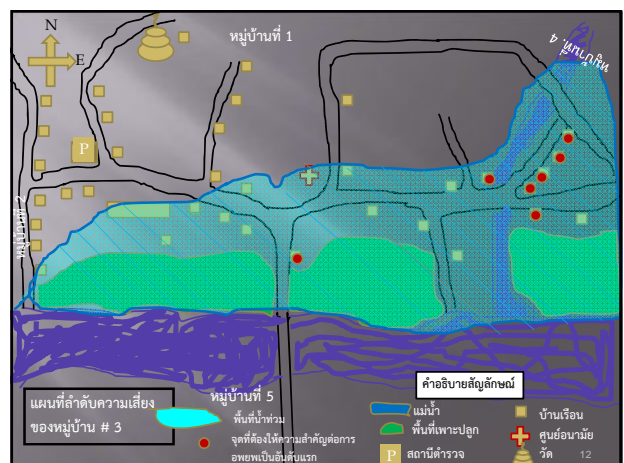
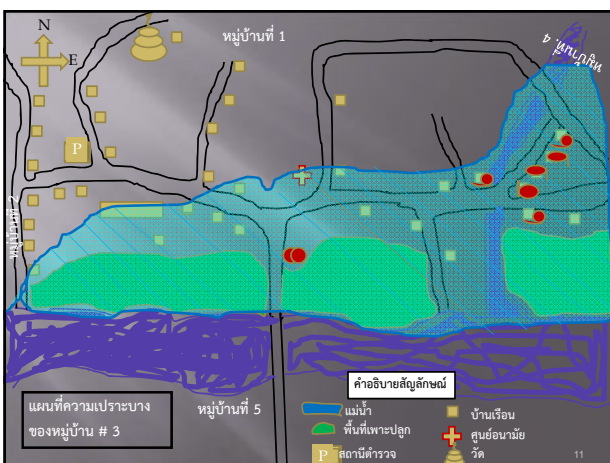
ขั้นตอนการดำเนินการ

- ☐ ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องวาดแผนที่ชุมชนโดยระบุพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของตน
- ☐ การประเมินความเสี่ยงเริ่มต้นจากการกำหนดขอบเขตการเกิดอุทกภัย
- ☐ แผนที่นี้จะใช้เพื่อระบุว่าใครหรือทรัพย์สินใดๆได้รับผลกระทบจากอุทกภัย บัญชีรายการหรือรายชื่อของบุคคลที่ได้รับผลกระทบ (จะต้องระบุรายละเอียดว่าเป็นคนชรา ทารก คนพิการหรือทุพพลภาพ) สัตว์ ทรัพย์สิน และอื่นๆ

- ☐ การระบุรายละเอียดแผนที่ภัยสามารถดำเนินการไปพร้อมกับการเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์เพื่อรับมือกับภัยพิบัติ

สัญลักษณ์	ความหมาย
●	คนหนึ่งคน
●	เด็กทารก
●	คนชรา
●	คนพิการ
●	คนป่วย
●	สัตว์หรือพืช
●	ทรัพย์สิน เช่น รถยนต์

ส่วนที่ 3: ขั้นตอนที่ 2

บัญชีรายชื่อผู้ที่ต้องรับความช่วยเหลือ เคลื่อนย้าย และอพยพก่อนเป็นอันดับแรก
เด็กทารกและเด็กเล็ก

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1		ทารกอายุ 1 เดือน
2			
3			

คนชรา หญิงตั้งครรภ์ และคนพิการ

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นาย/น.ส.....		หญิงมีครรภ์
2	นาย/น.ส.....		คนพิการ
3	นาย/น.ส.....		คนชรา

13

บัญชีรายชื่อชาวบ้านที่ต้องอพยพจากพื้นที่

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นาย/น.ส.....		
2	นาย/น.ส.....		
3	นาย/น.ส.....		

14

ขอบคุณ

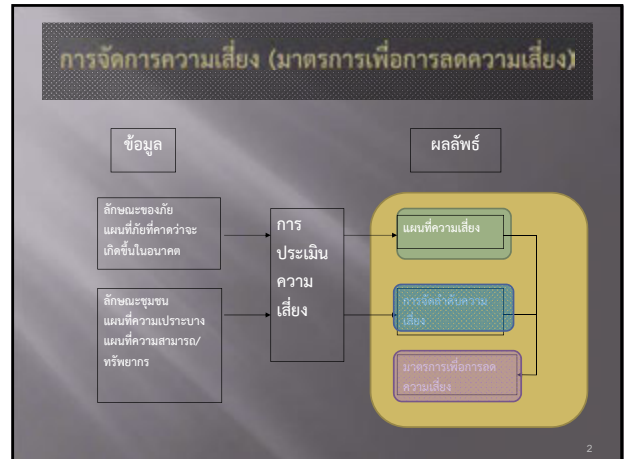
15

ส่วนที่ 4: ขั้นตอนที่ 3

ส่วนที่ 4: ขั้นตอนที่ 3 ของการจัดทำแผน

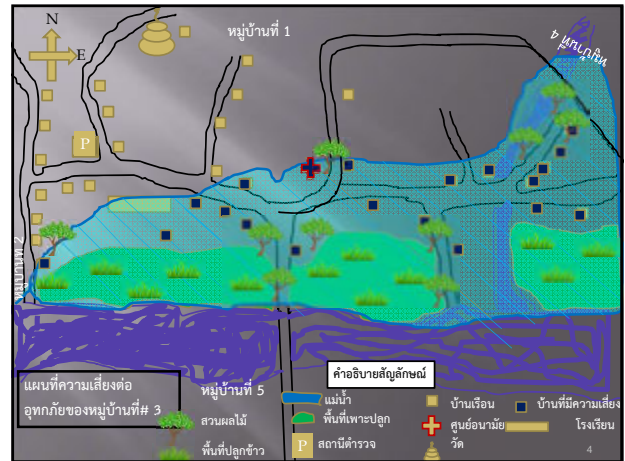
การจัดการความเสี่ยง

1

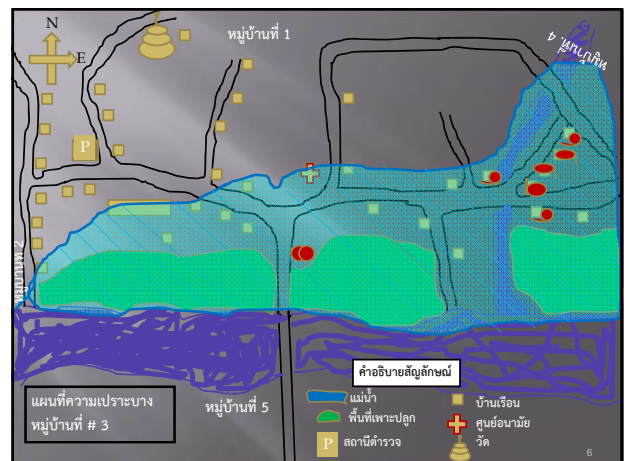
แผนที่ความเสี่ยง

3

แผนที่ระดับความเสี่ยง (การลำดับความเสี่ยง)

5

ส่วนที่ 4: ขั้นตอนที่ 3

มาตรการเพื่อลดความเสี่ยง

7

□ การแจ้งเตือนภัยและการอพยพ

- การติดตั้งระบบเตือนภัย
- การเตรียมแผนฉุกเฉินเพื่อการอพยพ มาตรการลดความเสี่ยงระยะสั้น และการจัดการเพื่อการกู้ภัยและบรรเทา
- กำหนดบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการตามแผน

8

ข้อมูลการเตือนภัยและการสื่อสารเพื่อการแจ้งเตือนภัย

9

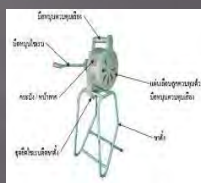
ระดับการแจ้งเตือนภัย

การเตือนภัยน้ำท่วมเพื่อ**การเตรียมการอพยพ**
(ตัวอย่างจากหนังสือคู่มือ CBDRM หน้า 57)

การเตือนภัยน้ำท่วมเพื่อ**การอพยพ** (ตัวอย่างจากหนังสือคู่มือ CBDRM หน้า 57)

10

วิธีการสื่อสารข้อมูลเตือนภัย

11

ขั้นตอนการอพยพ

สิ่งที่ชาวบ้านควรปฏิบัติ

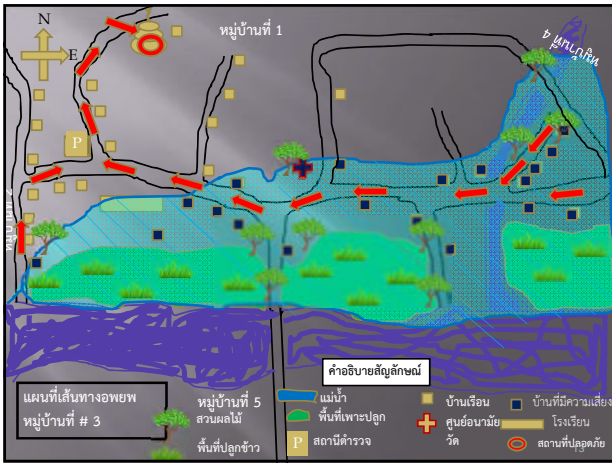
- แจ้งเตือนสมาชิกในครอบครัวและให้ทุกคนเตรียมความพร้อมเพื่อการอพยพ
- ให้เตรียมพร้อมเก็บสิ่งของมีค่าและเอกสารสำคัญไว้ล่วงหน้า
- อพยพขึ้นที่สูงโดยใช้เส้นทางอพยพที่ระบุไว้ในแผนการอพยพ
- หลังจากถึงที่ปลอดภัยแล้ว ให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนรายงานตัวกับผู้จัดการศูนย์อพยพ

สิ่งที่ฝ่ายอพยพควรปฏิบัติ

- ตรวจสอบจำนวนผู้อพยพทั้งหมดโดยบันทึกชื่อ-สกุล รวมถึงเก็บข้อมูลของจำนวนเพศหญิง เพศชาย เด็กชาย เด็กหญิง ผู้สูงอายุที่อายุเกิน 60 ปี และผู้ได้รับบาดเจ็บที่จะต้องอพยพทั้งหมด
- ประสานงานเพื่อการมอบหมายหน้าที่ให้กับฝ่ายค้นหาและกู้ภัยเพื่อค้นหาผู้สูญหายที่อาจพลัดหลงระหว่างการอพยพ
- รายงานจำนวนผู้อพยพทั้งหมดต่อผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำหมู่บ้าน
- ดูแลผู้ประสบภัยให้อยู่ในศูนย์อพยพ

12

ส่วนที่ 4: ขั้นตอนที่ 3

ส่วนที่ 5: ขั้นตอนที่ 4

ส่วนที่ 5: ขั้นตอนที่ 4 ของการจัดทำแผน
การดำเนินการตามแผน

1

โครงสร้างของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านโดยหลักการ
(จากหนังสือคู่มือ CBDRM หน้าที่ 32).....

2

โครงสร้างของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านในทางปฏิบัติ
ตัวอย่างโครงสร้างหมู่บ้านแม่แสด จ.ลำปาง

3

ตัวอย่างของโครงสร้างคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน
โดยระบุชื่อของสมาชิกแต่ละฝ่าย

4

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน

โปรดดูรายละเอียดในหนังสือคู่มือ CBDRM หน้าที่ 33-40

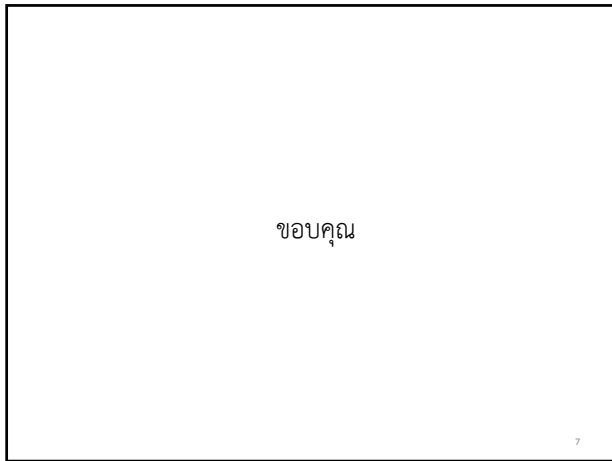
5

หน้าที่ความรับผิดชอบของบอร์ดและกรรมการหมู่บ้าน
(ตัวอย่างจากบ้านม่วงสามปี อำเภอสี จังหัดลำพูน)

คณะกรรมการหมู่บ้าน	บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ
1. ผู้ใหญ่บ้าน	เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านและประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการบรรเทาภัย
2. ฝ่ายประชาสัมพันธ์	2.1 ศึกษารายละเอียดของคู่มือการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน 2.2 ประสานงานกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดและศูนย์ปฏิบัติการบรรเทาสาธารณภัย 2.3 แจ้งเตือนภัยแก่ประชาชนในหมู่บ้านเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ
3. ฝ่ายอพยพและช่วยเหลือผู้ประสบภัย	3.1 ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ประสบภัยที่ประสบภัยโดยประสานงานกับหน่วยงานราชการ 3.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอพยพผู้ประสบภัย 3.3 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
4. ฝ่ายบรรเทา	4.1 สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบ 4.2 สนับสนุนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบ 4.3 จัดตั้งโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบ 4.4 จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบ
5. ฝ่ายแจ้งเตือนภัย	5.1 จัดทำและแจ้งเตือนภัยแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ 5.2 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ
6. ฝ่ายจัดการและบรรเทา	6.1 สนับสนุนการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบ 6.2 สนับสนุนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบ 6.3 สนับสนุนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบ
7. ฝ่ายประสานงานและติดต่อราชการ	7.1 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 7.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 7.3 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
8. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย	8.1 แจ้งเตือนภัยแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

6

ส่วนที่ 5: ขั้นตอนที่ 4

ส่วนที่ 6: ขั้นตอนที่ 5

ส่วนที่ 6: ขั้นตอนที่ 5 ของการจัดทำแผน

การทบทวนแผน

1

แนวทางเพื่อการทบทวนแผน

- การซ่อมแผนบนโต๊ะ
- การสร้างสถานการณ์บทบาทสมมติการอพยพ
- การฝึกซ้อมอพยพ

2

การซ่อมแผนบนโต๊ะ (ทบทวนแผน)

การซ่อมแผนบนโต๊ะเป็นกิจกรรมที่สมาชิกของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านที่ได้รับมอบหมายบทบาทเพื่อการจัดการในกรณีฉุกเฉินและมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องเข้าร่วมประชุมหารือในช่วงก่อนการเกิดภัยเกี่ยวกับการรับมือและจัดการในระหว่างสถานการณ์ฉุกเฉิน

3

ประโยชน์ของการฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ

- ไม่มีค่าใช้จ่ายเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้านหรือสถานที่ที่ประชุมของหมู่บ้าน
- ไม่ก่อให้เกิดความเครียดเนื่องจากเป็นการหารือเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นเท่านั้น
- มีการระบุปัญหาใหม่ๆที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการหารือพร้อมทั้งแนวทางแก้ไข

4

ทรัพยากรที่ต้องการ

- สถานที่ประชุม/ศาลาประชาคม
- แผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติหมู่บ้าน
- สมาชิกของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประจำหมู่บ้าน
- สถานการณ์ฉุกเฉินจำลอง

5

สถานการณ์สมมติ

กรมอุตุนิยมวิทยาได้ออกประกาศเตือนพายุที่จะพัดผ่านหมู่บ้าน ข (หรือชื่อของชุมชน) ซึ่งอาจส่งผลให้มีฝนตกหนักอย่างรุนแรงและส่งผลต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำ คลื่นตลิ่ง สร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยดังที่ระบุในแผนที่เสี่ยงภัยและแผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติประจำหมู่บ้านที่จัดทำขึ้นโดยชาวบ้านในหมู่บ้าน

6

ส่วนที่ 6: ขั้นตอนที่ 5

กิจกรรมของการซ้อมแผนบนโต๊ะ

- ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมสมาชิกคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน ในระหว่างการประชุมผู้ใหญ่บ้านจะทบทวนบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ระบบแจ้งเตือนภัย และขั้นตอนการอพยพ
- การทบทวนแผนจะมีขึ้นอีกครั้งเพื่อการหารือและตรวจสอบรายชื่อของผู้ที่ต้องทำการอพยพก่อนเป็นอันดับแรก และตรวจสอบความพร้อมของสถานที่ปลอดภัยที่จะอพยพชาวบ้าน รวมถึงการมอบหมายหน้าที่ของสมาชิกเพื่อการอพยพ หัวหน้าคณะกรรมการจะต้องตรวจสอบกับสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ทำการอพยพกลุ่มเปราะบาง
- บททดสอบนี้มีเป้าหมายเพื่อการทดสอบอุปกรณ์เตือนภัย และตรวจสอบความพร้อมของพาหนะเพื่อการอพยพ

7

การสร้างสถานการณ์บทบาทสมมติการอพยพ

- กรมอุตุนิยมวิทยาได้ออกประกาศเตือนพายุที่จะพัดผ่านหมู่บ้าน ข (หรือชื่อของชุมชน) ซึ่งอาจส่งผลให้มีฝนตกหนักอย่างรุนแรงและส่งผลต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำ ค ล้นตลิ่ง สร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยซึ่งจะอยู่ในแผนที่เสี่ยงภัยและแผนการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติประจำหมู่บ้านที่จัดทำขึ้นโดยชาวบ้านในหมู่บ้าน

ให้กำหนดบทบาทดังนี้:

บทบาทที่ต้องการ

- ผู้ใหญ่บ้าน
- ฝ่ายแจ้งเตือนภัย
- ฝ่ายอพยพ
- ฝ่ายปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- ประชากรกลุ่มเปราะบาง (หญิงมีครรภ์ เด็กทารก คนชรา)
- ฝ่ายค้นหาและกู้ภัย

9

ตัวอย่างของสถานการณ์แบบย่อ

ตัวอย่างสถานการณ์ที่ 1 ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่ออุทกภัยแสดงบทบาทสมมติของคนบทบาทสมมติที่ต้องการ: ผู้เข้ารับการอบรมแสดงเป็นหญิงตั้งครรภ์ เด็กทารก คนชรา และชาวบ้านในหมู่บ้าน

สิ่งที่ต้องการ

1. สถานที่ปลอดภัย
2. แผนที่เส้นทางอพยพ
3. ประกาศเตือนภัย - กรณีเตรียมพร้อมเพื่อการอพยพ
 - ก) สิ่งที่ต้องทำ- หัวหน้าครอบครัวทบทวนสิ่งที่ต้องทำและบทบาทที่ได้รับมอบหมาย
 - ข) สิ่งที่ต้องเตรียมเมื่อมีการเตรียมการเพื่อการอพยพ
 - ค) อพยพกลุ่มที่เปราะบางที่ต้องให้ความสำคัญอันดับแรกไปยังพื้นที่ปลอดภัย
4. ประกาศเตือนให้อพยพ
 - ก) สิ่งที่ต้องทำ - ออกจากบ้านและใช้เส้นทางที่ปลอดภัยเพื่อไปยังสถานที่ปลอดภัย
 - ข) สิ่งที่ต้องนำติดตัวไปด้วย - เอกสาร น้ำดื่ม ยา และสิ่งของจำเป็นอื่นๆ

10

ตัวอย่างสถานการณ์ที่ 2 สมาชิกของคณะกรรมการแสดงบทบาทสมมติของถนน

บทบาทสมมติที่ต้องการ: ผู้เข้ารับการอบรมแสดงเป็นสมาชิกของคณะกรรมการ

สิ่งที่ต้องการ

1. สถานที่ปลอดภัย
2. เส้นทางการอพยพ
3. ประกาศเตือนภัย - เตรียมการเพื่อการอพยพ
 - ก) ผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายแจ้งเตือนภัย ฝ่ายศูนย์กักตุน ฝ่ายอพยพ ฝ่ายยานพาหนะ
 - ข) อพยพกลุ่มที่เปราะบางที่ต้องให้ความสำคัญอันดับแรกไปยังพื้นที่ปลอดภัย
 - ค) ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้
4. ประกาศเตือนให้อพยพ
 - ก) ช่วยชาวบ้านให้อพยพออกจากพื้นที่
 - ข) ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้

11

12

ส่วนที่ 6: ขั้นตอนที่ 5

13

14

ขอบคุณ

15

ส่วนที่ 7: ขั้นตอนที่ 6

ส่วนที่ 7: ขั้นตอนที่ 6 ของการจัดทำแผน

การวางแผนการปฏิบัติการ

1

แผนปฏิบัติการคือ ชุดของกิจกรรมที่ชุมชนจะต้องดำเนินการภายในหนึ่งปีหลังจากการเตรียมแผนป้องกันภัยพิบัติประจำหมู่บ้านเสร็จสิ้น (หรือเรียกว่าการดำเนินการตามแผน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุนเชิงยุทธศาสตร์และมาตรการเพื่อการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติที่กำหนดโดยชุมชนและระบุนิวในแผนปฏิบัติการ

2

ใครจะเป็นผู้จัดทำแผนปฏิบัติการ

- สมาชิกของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน
- ควรเชิญตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่จาก ปก. จังหวัดเข้าร่วมการจัดทำแผนปฏิบัติการเนื่องจากหน่วยงานเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลเพื่อให้ผลลัพธ์จากการจัดทำแผนปฏิบัติการมีความรัดกุมและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3

ตัวอย่างแผนปฏิบัติการ

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ได้รับผลประโยชน์	ผู้รับผิดชอบ/กลุ่มที่รับผิดชอบ	ท้วงระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ
สร้างความตระหนัก	ชุมชนในหมู่บ้าน	คณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ของปภ.	ก่อนฤดูฝน/พ.ค. – มิ.ย.	ไม่มี
การฝึกซ้อมการอพยพ	ชุมชนในหมู่บ้าน	คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน	ก่อนฤดูฝน/พ.ค. – มิ.ย.	ไม่มี
การชุดออกคูคลอง	ชุมชนในหมู่บ้าน	อาสาสมัครนำโดยผู้ใหญ่บ้าน	เม.ย.	ไม่มี
การฝึกอบรมการค้นหาและกู้ภัย	อาสาสมัครค้นหาและกู้ภัย	ผู้ใหญ่บ้านประสานงานกับ ปก. จังหวัด	เม.ย./พ.ค.	ค่าพาหนะเดินทางและค่าอาหาร
การอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.)	ผู้ใหญ่บ้านประสานงานกับ ปก. จังหวัดและสภากาชาด	เม.ย./พ.ค.	ค่าพาหนะเดินทางและค่าอาหาร

4

ขอบคุณ

5

ส่วนที่ 2

ข้อเสนอแนะทางวิชาการสำหรับวิทยากรกระบวนการ CBDRM (CBDRM Technical Guide)

ส่วนที่ 2 สารบัญ

หน้า

I. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติ	57 -
1. ประวัติการเกิดภัยพิบัติในประเทศไทย	57 -
ความเสี่ยง	60 -
ที่มา : แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 2548, กระทรวงมหาดไทย, ประเทศไทย	60 -
ความเสี่ยง	60 -
ที่มา : แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 2548, กระทรวงมหาดไทย, ประเทศไทย	60 -
2. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในประเทศไทย	62 -
II. กรอบแนวคิดด้านการจัดการภัยพิบัติ	69 -
1. แนวคิดด้านการป้องกันภัยพิบัติ	69 -
2. ตัวแบบต่างๆ ของการจัดการภัยพิบัติ	70 -
3. วงจรการจัดการภัยพิบัติ	71 -
4. วัตถุประสงค์ของการจัดการความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติ	74 -
III. แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)	75 -
การจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คืออะไร?	75 -
กระบวนการ CBDRM	79 -
ขั้นตอนที่ 1 : การคัดเลือกชุมชน - ขั้นตอนนี้มีความจำเป็น หากยังไม่ได้มีการกำหนดชุมชนที่จะเข้า มาร่วมกระบวนการ CBDRM ก่อน หลักในการพิจารณาคัดเลือกชุมชนเป็นดังนี้	79 -
ขั้นตอนที่ 2 : ทำความเข้าใจกับชุมชนและเตรียมชุมชนให้พร้อมกับการเข้าร่วมกระบวนการ CBDRM	79 -
ขั้นตอนที่ 3 : การประเมินความเสี่ยง	86 -
ขั้นตอนที่ 4 : การวางแผนจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบมีส่วนร่วม	106 -
ขั้นตอนที่ 5 การนำแผนไปปฏิบัติ	116 -
ขั้นตอนที่ 6 ทบทวนแผน (การติดตามและประเมินผล)	117 -
IV. ระบบบัญชาการเหตุการณ์ : Incident command system (ICS)	120 -
คำศัพท์และนิยาม	121 -
(เอกสารแนบท้าย 1)	128 -
(เอกสารแนบท้าย 2)	130 -
(เอกสารแนบท้าย 3)	134 -
(เอกสารแนบท้าย 4)	136 -
(เอกสารแนบท้าย 5)	138 -
List of References:	139 -
Acknowledgment	141 -

I. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติ

1. ประวัติการเกิดภัยพิบัติในประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรบริเวณตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียและอยู่ในเขตแนวมรสุม จึงมักเกิดภัยธรรมชาติ อาทิ อุทกภัยและวาตภัยอยู่เป็นประจำ ดังเช่นการเกิดอุทกภัยและแผ่นดินถล่ม ที่อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีผู้เสียชีวิตจำนวน 374 ราย เมื่อปี พ.ศ. 2531 ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ได้เกิดอุทกภัยและโคลนถล่มที่อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่ มีผู้เสียชีวิตจำนวน 136 ราย และที่ตำบลน้ำก้อ น้ำซุน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้นจำนวน 131 ราย นอกจากนี้ ยังมีวาตภัยจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ที่จังหวัดชุมพร ผู้เสียชีวิตจำนวน 602 ราย ในปี พ.ศ. 2547 ได้เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิ ที่ซัดเข้าสู่ 6 จังหวัดภาคใต้ ชายฝั่งทะเลอันดามัน มีผู้เสียชีวิต 5,395 ราย บาดเจ็บ 8,457 ราย และสูญหายอีก 2,845 ราย และล่าสุดวิกฤตการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2554 จัดว่าเป็นมหาอุทกภัยที่ทำให้ความเสียหายให้กับพื้นที่ชุมชน เขตเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม พื้นที่เกษตรกรรม ทรัพย์สินต่างๆ ตลอดจนมีประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต

อย่างไรก็ตาม ภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ ที่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ได้แก่ อุทกภัย วาตภัย และโคลนถล่ม ซึ่งเป็นภัยที่มีสาเหตุของการเกิดเกี่ยวโยงและต่อเนื่องกัน โดยอุทกภัยและโคลนถล่มจะมีปฐมเหตุเริ่มมาจากจากพายุและเกิด ฝนตกหนัก ประกอบกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะป่าไม้ ดิน น้ำ อากาศ ถูกทำลายจนเสื่อมโทรม ส่งผลให้เกิดน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลัน ดินและโคลนถล่ม สร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และมีแนวโน้มที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ ขณะที่การบริหารจัดการปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศ ซึ่งดำเนินการโดยหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ยังขาดทิศทางการดำเนินการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างบูรณาการ จึงไม่สามารถบรรเทาและแก้ไขปัญหาในภาวะเร่งด่วนเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร

อุทกภัย

อุทกภัย หมายถึงภัยอันตรายที่เกิดจากน้ำท่วม หรือเกิดจากสภาวะที่น้ำไหลเอ่อล้นฝั่งแม่น้ำหรือทางน้ำเข้าท่วมพื้นที่ซึ่งโดยปกติไม่ได้อยู่ใต้น้ำ หรือเกิดจากการสะสมของน้ำบนพื้นที่และ ไม่สามารถระบายออกได้ทัน การเกิดอุทกภัยในประเทศไทยมีสาเหตุจากพายุและลมมรสุม ทำให้เกิดฝนตกในปริมาณมากแต่ในช่วงเวลาสั้นๆ ประกอบกับพื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธารที่ลาดชันไม่มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม โดยในห้วงเวลา 45 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงจากที่เคยมี 171 ล้านไร่ หรือร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2504 เหลือเพียง 105 ล้านไร่ หรือร้อยละ 33

ของพื้นที่ประเทศในปี พ.ศ. 2547 กล่าวคือลดลงเฉลี่ยถึงปีละ 1.5 ล้านไร่ ซึ่งการสูญเสียพื้นที่ป่าอย่างมาก นำไปสู่ปัญหา การพังถล่มของดินและโคลนตามมา แหล่งน้ำและลำน้ำต่างๆ เกิดการตื้นเขินจากตะกอนดิน ความสามารถในการเก็บกักน้ำลดลง และบางแห่งเกิดการเบี่ยงเบนของเส้นทางการไหลของน้ำ นอกจากนี้ พื้นที่ลุ่มซึ่งเป็นแหล่งรองรับน้ำหลากในอดีตถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งชุมชน แหล่งการผลิตทางเศรษฐกิจ ทั้งอุตสาหกรรม เกษตรกรรม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ซึ่งกีดขวางทาง น้ำธรรมชาติ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเสริมสำคัญที่ทำให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมรุนแรงและสร้างความเสียหายเป็นทวีคูณ

ในระหว่างปี พ.ศ. 2532 - 2554 ปรากฏว่าสถานการณ์อุทกภัยในประเทศไทยได้ก่อให้เกิดความเสียหายรวมกันเป็นมูลค่าถึง 155,946 ล้านบาท โดยปีที่ความเสียหายเกินกว่า 5,000 ล้านบาท มีถึง 14 ปี และในปี พ.ศ. 2532 , 2543 , 2545 , 2553 และ 2554 มีมูลค่าความเสียหายมากกว่า 10,000 ล้านบาท สำหรับปี พ.ศ. 2554 นับว่าสถานการณ์อุทกภัยมีความรุนแรงมากที่สุดในรอบ 60 ปี โดยเกิดขึ้นในเกือบทุกภูมิภาคของประเทศจนถึงเดือนมีนาคม 2555 มีพื้นที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยถึง 74 จังหวัด ครอบคลุมเนื้อที่กว่า 11.7 ล้านไร่ ราษฎรได้รับความเดือดร้อน 16 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิต 1,026 ราย นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่หลายจังหวัดที่ถูกน้ำท่วมขังยาวนานกว่า 3 เดือน ประเมินการว่า อุทกภัยได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายคิดเป็นมูลค่าถึง 23,000 ล้านบาท

วาตภัย

วาตภัย หมายถึงภัยที่เกิดจากพายุลมแรง จนทำให้เกิดความเสียหายต่ออาคาร บ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในประเทศไทยวาตภัยมีสาเหตุมาจากพายุหมุนเขตร้อน ได้แก่ ดีเปรสชัน พายุโซนร้อน และพายุไต้ฝุ่น ซึ่งเกิดในห้วงเดือนพฤษภาคม-ธันวาคม โดยเดือนตุลาคมมีโอกาสมากที่สุด พายุดังกล่าวเข้าสู่ประเทศไทยทางด้านตะวันออกของประเทศ โดยมีแหล่งกำเนิดในมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้ ขึ้นฝั่งที่ประเทศเวียดนาม ผ่านลาว กัมพูชา และเข้าสู่ประเทศไทย ส่วนพายุที่เกิดในอ่าวเบงกอลหรืออันดามันจะเข้าสู่ประเทศไทยทางด้านตะวันตก แต่มีเพียงส่วนน้อยและเกิดขึ้นเฉพาะเดือนพฤษภาคม สำหรับพายุฤดูร้อน ซึ่งเป็นพายุฝนฟ้าคะนองที่มีความรุนแรงมากกว่าปกติ มีลมกระโชกแรง ฟ้าผ่าและมักมีลูกเห็บ ส่วนใหญ่จะเกิดในเดือนมีนาคม-เมษายน โดยเกิดบ่อยครั้งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ นอกจากนี้ วาตภัยยังเกิดได้จากลมมรสุมที่มีกำลังแรง คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ในห้วงระยะเวลา 23 ปีที่ผ่านมา จนถึงปี พ.ศ. 2554 เกิดวาตภัยขึ้นในประเทศไทยถึง 38,216 ครั้ง ราษฎรได้รับผลกระทบกว่า 3 ล้านคน 997,214 ครัวเรือน มีผู้เสียชีวิตถึง 912 ราย มูลค่าความเสียหาย 5,358 ล้านบาท โดยในปี พ.ศ. 2547 มีความเสียหายมากที่สุด เกิดวาตภัยขึ้นจำนวน 3,834 ครั้ง ในทุกจังหวัด มีผู้เสียชีวิต 73 ราย มูลค่าความเสียหาย 398 ล้านบาท

โคลนถล่มหรือดินถล่ม

ดินโคลนถล่ม เกิดขึ้นจากดินบริเวณนั้นไม่สามารถรับน้ำหนักของตัวเองได้ มักเกิดพร้อมกับหรือตามมาหลังจากน้ำป่าไหลหลาก หรือหลังพายุฝนที่เกิดฝนตกหนักต่อเนื่องอย่างรุนแรง การเคลื่อนตัวของดินและโคลนก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การเกิดดินถล่มในประเทศไทยในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2531 เกิดขึ้นในจังหวัดภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชและพัทลุง แต่ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา พบว่ามีการเกิดดินโคลนถล่มขึ้นในจังหวัดภาคเหนือทุกปี เช่น จังหวัดเพชรบูรณ์ แพร่ น่าน เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน โดยในปี พ.ศ. 2547 เกิดดินโคลนถล่มมากที่สุดคือ 13 ครั้ง ในภาคเหนือ ดินและโคลนถล่มแต่ละครั้งสร้างความเสียหายอย่างมหาดศาล และที่รุนแรงที่สุดคือ เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2531 ที่อำเภอพิปูน และอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้เสียชีวิต 371 ราย พื้นที่เกษตรเสียหาย 35,000 ไร่ บ้านเรือนเสียหาย 1,500 หลังคาเรือน มูลค่าเสียหายรวมกว่า 6,000 ล้านบาท และเมื่อ 10 - 11 สิงหาคม 2544 ที่บ้านน้ำก้อ และน้ำซุน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีผู้เสียชีวิต 136 ราย บ้านเรือนเสียหาย 600 หลังคาเรือน มูลค่าความเสียหายรวม 600 ล้านบาท

จากการเก็บรวบรวมสถิติของ Centre for Research and Epidemiology of Disasters แสดงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติในประเทศไทยในช่วงปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 1)

ปี	ภัยพิบัติ	จำนวนผู้เสียชีวิต	จำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบ	มูลค่าความเสียหาย (ดอลลาร์)
2011	อุทกภัย	813	9,500,000	40,000
2010	อุทกภัย	258	8,970,653	332
2006	อุทกภัย	164	-	-
2005	ภัยแล้ง	0	-	420
2005	พายุ	0	1,500	246
2004	น้ำท่วมฉับพลัน	9	500,000	-
2004	น้ำท่วมฉับพลัน	2	2,000	-
2004	โคลนถล่ม	3	110	-
2004	สึนามิ	8,345	67,007	405,200
2004	พายุ	13	5,050	-
2004	ไต้ฝุ่น	1	4,000	-

ที่มา: “EM-DAT: The OFDA/CRED International Database, Universite Catholique De Louvain, Brussels, Belgium

ระดับความรุนแรงของสาธารณภัย ความล่าช้าและความสามารถในการจัดการด้านภัยพิบัติของไทย ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับสาธารณภัยและความสามารถในการจัดการภัยพิบัติของไทย

ประเภทของภัย	ความรุนแรง	ความล่อแหลม	ความสามารถในการจัดการ	ความเสี่ยง
น้ำท่วม	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง
พายุหมุนเขตร้อน	สูง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
แผ่นดินไหว	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง
ดินถล่ม	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง
ภัยแล้ง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ไฟไหม้	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
ระเบิด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	สูง
อุบัติเหตุ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	สูง

ที่มา : แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 2548, กระทรวงมหาดไทย, ประเทศไทย

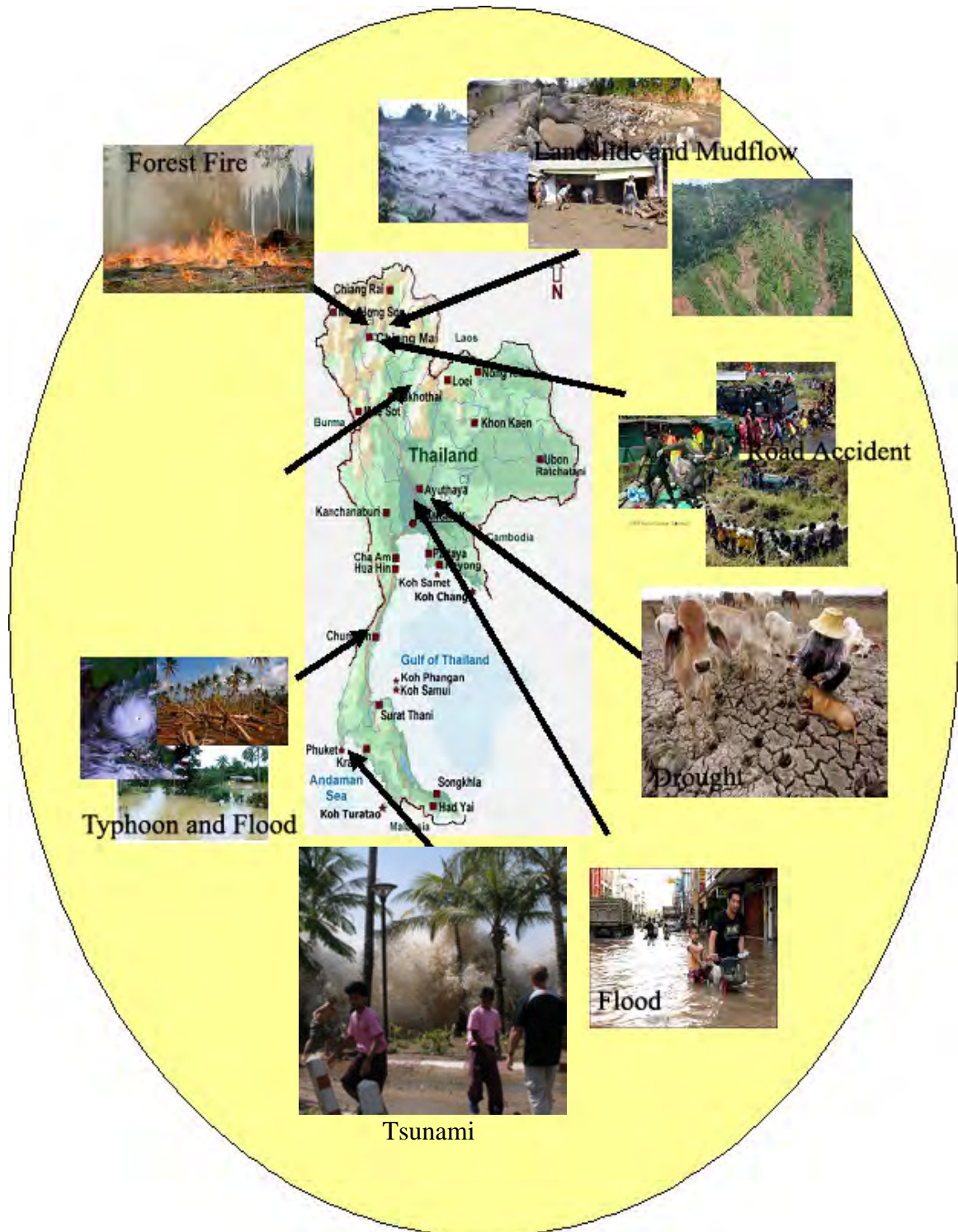
ระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกันของภัยที่แตกต่างกันควรได้รับการศึกษาและจัดลำดับความสำคัญดังตารางที่ 3 ซึ่งดัดแปลงมาจากแผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของปี 2548 แสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญของภัยประเภทต่างๆ

ตารางที่ 3 แสดงการจัดระดับความเสี่ยงต่อภัยประเภทต่างๆ

ประเภทของภัย	ความเสี่ยง
น้ำท่วม	สูง
ระเบิด	สูง
อุบัติเหตุ	สูง
พายุหมุนเขตร้อน	ปานกลาง
ภัยแล้ง	ปานกลาง
ไฟไหม้	ปานกลาง
ดินถล่ม	ปานกลาง
แผ่นดินไหว	ปานกลาง

ที่มา : แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 2548, กระทรวงมหาดไทย, ประเทศไทย

รูปที่ 1 แสดงภัยพิบัติในภาคต่างๆของประเทศไทย

2. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในประเทศไทย

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 52 ก วันที่ 7 กันยายน 2550 หน้า 1 - 23 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2550 เป็นต้นไป (มาตรา 2 กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้มีผลให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป) มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ขอบเขต (มาตรา 3)

พระราชบัญญัติดังกล่าวมีขอบเขตการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุมเรื่องอุบัติเหตุและอัคคีภัยด้วย โดยยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2542

2. คำนิยาม

2.1 (มาตรา 4)

“**สาธารณภัย**” หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

“**ภัยทางอากาศ**” หมายความว่า ภัยอันเกิดจากการโจมตีทางอากาศ

“**การก่อวินาศกรรม**” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ขัดขวางวงเวียนระบบการปฏิบัติงานใดๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคลอันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ

“**องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่**” หมายความว่า องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง แต่ไม่หมายความรวมถึงองค์กรบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร

2.2 ชุมชน หมายความรวมถึงหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

3. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.)

3.1 องค์กรประกอบ (มาตรา 6) ประกอบด้วย

- นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการคนหนึ่ง
- ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง
- ปลัดกระทรวงกลาโหม
- ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ปลัดกระทรวงคมนาคม
- ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
- ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- ผู้บัญชาการทหารสูงสุด
- ผู้บัญชาการทหารบก
- ผู้บัญชาการทหารเรือ
- ผู้บัญชาการทหารอากาศ
- เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 5 คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผังเมือง
- อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นกรรมการและเลขานุการ
- ข้าราชการในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจำนวนไม่เกิน 2 คน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

3.2 อำนาจหน้าที่ (มาตรา 7)

- กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
- พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี
- บูรณาการพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ
- ให้คำแนะนำ ปรึกษา และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- วางระเบียบเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง
- ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

4. หน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (มาตรา 11)

ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเสนอ กปภ.ช. เพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี
- จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้มีประสิทธิภาพ
- ปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และให้การสงเคราะห์เบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับภัยอันตราย หรือผู้ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย
- แนะนำ ให้คำปรึกษา และอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน
- ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย ในแต่ละระดับ

และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะจัดให้มีศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นในบางจังหวัดตามความจำเป็นเพื่อปฏิบัติงานในจังหวัดนั้น และจังหวัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียงได้ โดยให้ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขตเดิมเป็นศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตาม พ.ร.บ.นี้ (มาตรา 57) และให้มีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดขึ้น เพื่อกำกับดูแล และสนับสนุนการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัด หรือตามที่อยู่อำนาจการจังหวัดมอบหมาย

5. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กำหนดให้มีการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขึ้น 3 ระดับ ดังนี้

5.1 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (มาตรา 12) โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดทำร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท และหน่วยงานภาคเอกชน โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) แนวทาง มาตรการ และงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(2) แนวทางและวิธีในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าและระยะยาวเมื่อเกิดสาธารณภัย รวมถึงการอพยพประชาชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย การดูแลเกี่ยวกับการสาธารณสุข และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารและการสาธารณสุขโรค

(3) หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการดำเนินการตาม (1) และ (2) และวิธีการให้ได้มาซึ่งงบประมาณเพื่อการดำเนินการดังกล่าว

(4) แนวทางในการเตรียมพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ และจัดระบบการปฏิบัติการในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการฝึกบุคลากรและประชาชน

(5) แนวทางในการซ่อมแซม บำรุง ฟื้นฟู และให้ความช่วยเหลือประชาชนภายหลังที่สาธารณภัยสิ้นสุด

โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จะเสนอแผนดังกล่าว เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และขออนุมัติคณะรัฐมนตรี เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ (มาตรา 11 และมาตรา 12)

5.2 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด จัดทำโดยคณะกรรมการซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และเป็นผู้ลงนามประกาศใช้ แผนดังกล่าว ต้องสอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และมีต้องมีสาระสำคัญตามมาตรา 12 และสาระสำคัญอื่นๆ ดังนี้ (มาตรา 16 และมาตรา 17)

- การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น โครงสร้าง และผู้มีอำนาจสั่งการด้านต่างๆ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- แผนและขั้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และยานพาหนะ เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- แผนและขั้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดให้มีเครื่องหมาย สัญญาณ หรือสิ่งอื่นใด ในการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบถึงการเกิดหรือจะเกิดสาธารณภัย

- แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- แผนการประสานงานกับองค์การสาธารณสุข

(ตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้แก่ชุมชน/หมู่บ้าน ในพื้นที่ของตน)

5.3 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร จัดทำโดยคณะกรรมการซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธาน และเป็นผู้ลงนามประกาศใช้ แผนดังกล่าว ต้องสอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (มาตรา 32, 33 และ 34)

6. การบัญชาการ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของบุคคลดังต่อไปนี้

6.1 **นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี**ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย (มาตรา 31) กรณีเกิดสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง

6.2 **รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย** เป็นผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ มีอำนาจควบคุมและกำกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั่วราชอาณาจักรให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และมีอำนาจบังคับบัญชาและสั่งการผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ เจ้าพนักงาน และอาสาสมัครได้ทั่วราชอาณาจักร (มาตรา 13)

6.3 **ปลัดกระทรวงมหาดไทย** เป็นรองผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้บัญชาการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยให้มีอำนาจบังคับบัญชาและสั่งการรองจากผู้บัญชาการ (มาตรา 13)

7. **การปฏิบัติ** เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการ เจ้าพนักงานและอาสาสมัครในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้

7.1 **อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย** เป็นผู้อำนวยการกลาง มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั่วราชอาณาจักร และมีอำนาจควบคุมและกำกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ เจ้าพนักงาน และอาสาสมัคร ได้ทั่วราชอาณาจักร (มาตรา 14)

7.2 **ผู้ว่าราชการจังหวัด** เป็นผู้อำนวยการจังหวัด รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในเขตจังหวัด (มาตรา 15)

7.3 **นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด** เป็นรองผู้อำนวยการจังหวัด มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (มาตรา 18)

7.4 **นายอำเภอ** (หมายรวมถึงปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ) เป็นผู้อำนวยการอำเภอ รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตอำเภอ และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดตามที่ได้รับมอบหมาย (มาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 19)

7.5 **ผู้บริหารท้องถิ่น** ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา และหัวหน้าผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งพื้นที่อื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง) เป็นผู้อำนวยการท้องถิ่น มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัด และผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย (มาตรา 4 ประกอบกับมาตรา 20)

7.6 **ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร** เป็นผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร (มาตรา 32)

7.7 ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยจะมอบหมายรองปลัดกรุงเทพมหานครเป็นผู้ช่วยปฏิบัติด้วยก็ได้ (มาตรา 35)

7.8 ผู้อำนวยการเขตในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ช่วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตรับผิดชอบ และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตามที่ได้รับมอบหมาย (มาตรา 36 และมาตรา 37)

7.9 เจ้าพนักงาน ให้ผู้ว่าราชการมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตรับผิดชอบ โดยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงานให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 39)

7.10 อาสาสมัคร ให้ผู้ว่าราชการจัดให้มีอาสาสมัครในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อช่วยเหลือ เจ้าพนักงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามผู้ว่าราชการมอบหมาย และตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงมหาดไทย (มาตรา 41)

7.11 องค์การสาธารณกุศลหรือบุคคลที่มาช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ในระหว่างเกิดสาธารณภัย สามารถช่วยเหลือหรือบรรเทาสาธารณภัยได้ตามที่ผู้ว่าราชการหรือเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายได้มอบหมายภารกิจให้ (มาตรา 42)

8. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

8.1 เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งพื้นที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของผู้ว่าราชการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้น เข้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยผู้ว่าราชการอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ว่าราชการท้องถิ่นในเขตอำเภอพื้นที่ของตน และในเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี (มาตรา 21 และมาตรา 22)

8.2 กรณีที่พื้นที่ที่เกิดหรือจะเกิดสาธารณภัยอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการท้องถิ่นหลายคน ผู้ว่าราชการท้องถิ่นคนหนึ่งคนใดจะใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่ตาม มาตรา 21 ไปพลางก่อนก็ได้ แล้วให้แจ้งผู้ว่าราชการท้องถิ่นอื่นทราบโดยเร็ว และกรณีผู้ว่าราชการท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ที่อยู่นอกเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ของตน ให้แจ้งให้ผู้ว่าราชการอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีเพื่อส่งการโดยเร็วต่อไป (มาตรา 22)

8.3 ผู้ว่าราชการในเขตพื้นที่ที่ติดต่อหรือใกล้เคียงมีหน้าที่สนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่ผู้ว่าราชการซึ่งรับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นนั้น (มาตรา 23)

8.4 เมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น เจ้าพนักงานที่ประสบเหตุมีหน้าที่ต้องเข้าดำเนินการเบื้องต้นเพื่อระงับภัยนั้น แล้วรีบรายงานให้ผู้ว่าราชการท้องถิ่นเพื่อส่งการต่อไป และในกรณีจำเป็น

เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองชีวิตหรือป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคลได้ (มาตรา 24)

8.5 กรณีเจ้าพนักงานจำเป็นต้องเข้าไปในอาคารหรือสถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงกับบริเวณที่เกิดสาธารณภัยเพื่อทำการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้กระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่แล้ว เว้นแต่ไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองอยู่ในเวลานั้น หรืออยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อำนวยความสะดวก และหากทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้สถานที่นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสาธารณภัยได้ง่าย ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองขนย้ายทรัพย์สินนั้นออกจากอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวได้ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ปฏิบัติตาม เจ้าพนักงานมีอำนาจขนย้ายทรัพย์สินนั้นได้ตามความจำเป็นแก่การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยเจ้าพนักงานไม่ต้องรับผิดชอบบรรดา ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำดังกล่าว (มาตรา 26)

8.6 ให้ผู้อำนวยความสะดวกในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบสำรวจความเสียหายจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้นและทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยและทรัพย์สินที่เสียหายไว้เป็นหลักฐาน พร้อมทั้งออกหนังสือรับรองให้ผู้ประสบภัยไว้เป็นหลักฐานในการรับการสงเคราะห์และฟื้นฟู (มาตรา 30)

8.7 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานในพื้นที่กับหน่วยทหารในการบริหารจัดการสาธารณภัย (มาตรา 46) กำหนดให้หน่วยทหารเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำแผน และกรณีเกิดสาธารณภัยขึ้น หากต้องมีหน่วยทหารเข้าร่วมดำเนินการ กำหนดให้ต้องจัดทำเป็นบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนวยความสะดวกจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในฐานะผู้อำนวยความสะดวกกรุงเทพมหานคร กับผู้บังคับบัญชาของทหารในเขตพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่เป็นกรณีการสั่งการของนายกรัฐมนตรีหรือ รองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

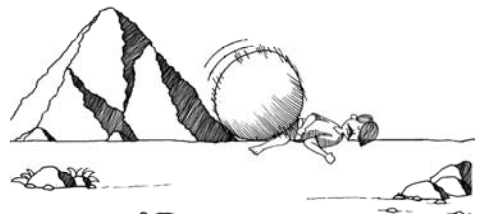
II. กรอบแนวคิดด้านการจัดการภัยพิบัติ

1. แนวคิดด้านการป้องกันภัยพิบัติ

จากความเสียหายร้ายแรงและความถี่ของการเกิดภัยพิบัติ กระบวนทัศน์ด้านการจัดการภัยพิบัติ จึงเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติในการจัดการเหตุฉุกเฉินมาเป็นการเน้นการป้องกันและการลดความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติ นอกจากนี้ ยังการเน้นมาตรการเชิงรุกอันได้แก่การป้องกัน การลดผลกระทบ และการเตรียมความพร้อมโดยการสร้างเสริมความสามารถของชุมชนหรือองค์กรในการลดความล่าช้าและความเสี่ยง

ภัยพิบัติคืออะไร?

ภัยพิบัติคืออุปสรรคที่ยับยั้งการทำหน้าที่ของชุมชนหรือสังคม ทำให้เกิดความสูญเสียทางชีวิตมนุษย์ ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกินความสามารถของชุมชนหรือสังคมจะรับมือด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ได้

ภัยพิบัติเกิดจากกระบวนการความเสี่ยง เป็นผลลัพธ์จากการรวมกันของภัยธรรมชาติ สภาพความล่าช้าและการหย่อนหรือขาดความสามารถหรือมาตรการในการลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดจากความเสียหาย

ยุทธศาสตร์นานาชาติเพื่อลดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติของสหประชาชาติได้ให้นิยามเบื้องต้นสำหรับกิจกรรมที่ดำเนินการก่อนเกิดภัย ซึ่งบ่อยครั้งพบว่ามีการใช้คำแทนกัน (UNISDR, 2002: 25).

- **การบริหารความเสี่ยง:** คือ การจัดการองค์ประกอบต่างๆอย่างเป็นระบบอันได้แก่ การตัดสินใจทางการบริหาร องค์กร ทักษะการปฏิบัติงาน และความรับผิดชอบเพื่อนำนโยบาย กลยุทธ์และการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

- **การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ:** คือการพัฒนาและประยุกต์ใช้นโยบาย กลยุทธ์ และการดำเนินงานเพื่อลดความล่าช้าและความเสี่ยงทั้งสังคมเพื่อหลีกเลี่ยง (ป้องกัน) หรือจำกัด (บรรเทาและเตรียมความพร้อม) ผลกระทบของภัย โดยดำเนินการภายใต้บริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

- **การป้องกัน** คือกิจกรรมที่ทำเพื่อการหลีกเลี่ยงผลกระทบของภัยและภัยพิบัติจากสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางเทคโนโลยีและภัยพิบัติด้านชีวอนามัย

- **การบรรเทา** มาตรการทั้งในเชิงโครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้างเพื่อการจำกัดผลกระทบของภัยจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ถดถอย และภัยจากเทคโนโลยี

■ **การเตรียมความพร้อม** คือกิจกรรมและมาตรการที่กำหนดขึ้นล่วงหน้าเพื่อรับมือกับผลกระทบของภัย รวมทั้ง การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที รวมทั้งการอพยพประชาชนและทรัพย์สินออกจากพื้นที่อันตรายเป็นการชั่วคราว

2. ตัวอย่างต่างๆ ของการจัดการภัยพิบัติ

การจัดการภัยพิบัติ หมายถึงกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างกว้างขวางทั้งก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังการเกิดภัยพิบัติ เพื่อป้องกันและลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน บรรเทาความยากเข็ญและช่วยให้การฟื้นฟูสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว

การรับมือ/ตอบโต้เหตุฉุกเฉิน (Emergency Response) หมายถึงการบริการและกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการหลังการเกิดภัยเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ตัวอย่างเช่น การค้นหาและกู้ภัย การซ่อมแซมสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นสะพาน ถนน สายไฟ การแจกจ่ายอาหาร เสื้อผ้าต่างๆ การให้การดูแล ด้านสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพจิตและสังคม การดำเนินการในศูนย์อพยพหรือศูนย์ช่วยเหลือฉุกเฉิน เป็นต้น

การฟื้นฟู (Rehabilitation) หมายถึงการดำเนินการเพื่อให้เกิดการให้บริการพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบสามารถกลับฟื้นคืนสภาพและดำเนินชีวิตได้ ตัวอย่างเช่น การซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนของผู้ประสบภัย การซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ในชุมชนให้สามารถให้บริการได้อีก และการช่วยให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมกลับคืนมาอีกครั้ง

การสร้างใหม่ (Reconstruction) เป็นมาตรการถาวรในการซ่อมหรือทดแทนที่อยู่อาศัย อาคารสถานที่ และโครงสร้างพื้นฐานที่เสียหายจากเหตุภัยพิบัติเพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนสามารถกลับมาดำเนินต่อไปได้

การเตรียมความพร้อม (Preparedness) มาตรการเพื่อจำกัดผลกระทบของภัยพิบัติโดยการวางโครงสร้างการรับมือที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ฉุกเฉิน ตัวอย่างเช่น การสร้างหรือเสริมสร้างความสามารถขององค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลระบบเตือนภัยล่วงหน้า การอพยพ และการบรรเทาทุกข์ การจัดทำแผนเพื่อรับมือภัยพิบัติ การจัดเตรียมเสบียงอาหารและสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน การสื่อสารในยามฉุกเฉิน การอบรมอาสาสมัคร การซ้อมแผน การฝึกซ้อมแผน ตามสถานการณ์จำลอง และการให้ความรู้ ตลอดจนการสร้างความตระหนัก

การบรรเทา (Mitigation) หมายถึงมาตรการที่ลดผลกระทบเชิงลบของภัยต่างๆ มาตรการนี้อาจมีทั้งมาตรการเชิงกายภาพ เช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม การออกแบบอาคารให้ปลอดภัย การออกกฎหมาย รวมทั้งมาตรการที่ไม่ใช่มาตรการเชิงโครงสร้าง เช่น การอบรม การจัดหน่วยงานหรือองค์กรอาสาสมัคร การสร้างความตระหนักในหมู่สาธารณชน การสร้างโครงการเพื่อความมั่นคงทางอาหาร และการรณรงค์การพัฒนาต่างๆ

การป้องกัน (Prevention) หมายถึงกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภัยพิบัติส่งผลกระทบต่อเกิดขึ้นกับชุมชน และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ตัวอย่างเช่น มาตรการทางด้านความปลอดภัยในอุตสาหกรรม มาตรการควบคุมอาหาร และมาตรการป้องกันอุทกภัย มาตรการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดิน โครงการบรรเทาความยากจน และการกระจายทรัพย์สินและทรัพยากรให้เท่าเทียมกัน เช่น การให้บริการสาธารณสุขภาคพื้นฐาน เป็นต้น

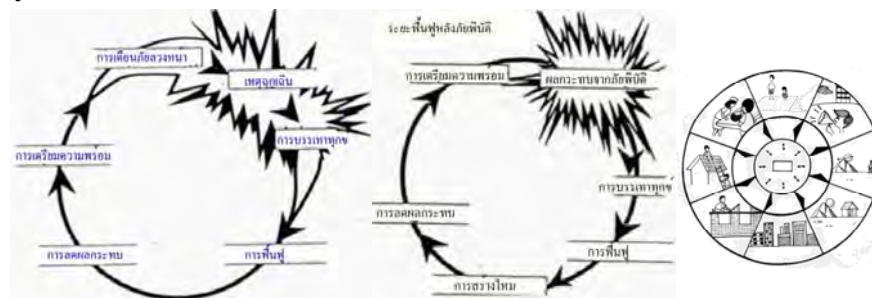
ทั้งนี้ การป้องกันและการบรรเทาผลกระทบจากภัยพิบัติมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับกิจกรรมเพื่อการพัฒนาของชุมชน

3. วงจรการจัดการภัยพิบัติ

วงจรการจัดการภัยพิบัติแสดงให้เห็นถึงชุดของกระทำเพื่อควบคุมเหตุการณ์ภัยพิบัติ แม้ว่าวงจรการจัดการภัยพิบัติจะเป็นวงจรปิดหรือเป็นวงกลม ซึ่งในสาขาของการจัดการภัยพิบัตินั้น หมายถึง การบูรณาการข้อมูลสะท้อนกลับและการเรียนรู้ซึ่งเกิดขึ้นในระบบตลอดเวลา รูปแบบวงจรนี้ จึงมักจะใช้เน้นที่กิจกรรมหรือการกระทำและหลังเหตุเกิด

ในขณะที่วงจรการจัดการภัยพิบัติเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในการจัดการภัยพิบัติที่เน้นกิจกรรมในระหว่างเกิดเหตุ ก่อนและหลังการเกิดเหตุ มีการสร้างตัวแบบอื่นๆ มาอธิบายการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการจัดการปัญหาภัยพิบัติ จากการเป็นฝ่ายรับมาเป็น การจัดการเชิงรุก

รูปที่ 2 วงจรการจัดการภัยพิบัติ

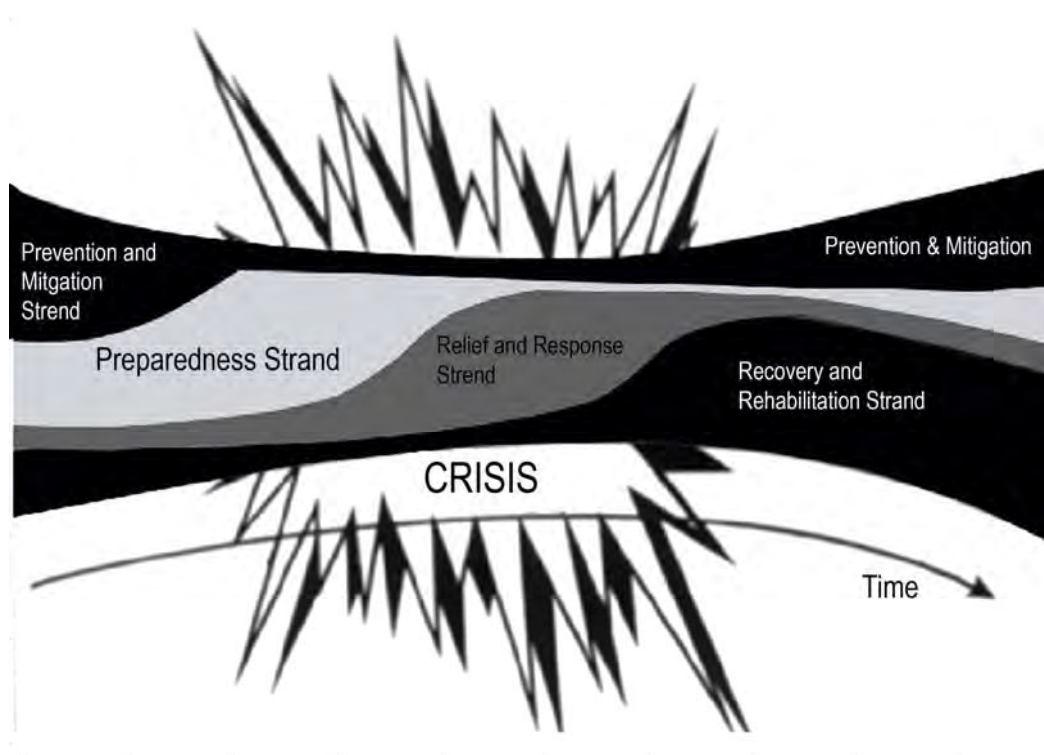

ในขณะที่วงจรการจัดการภัยพิบัติได้แสดงถึงกิจกรรมการจัดการภัยพิบัติในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งขณะนี้รูปแบบการจัดการภัยพิบัติแบบใหม่ ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉินโดยเน้นการจัดการภัยพิบัติเชิงรุก

ตัวแบบ Contract-Expand Model

เป็นตัวแบบการจัดการภัยพิบัติที่ใช้ในแอฟริกาใต้ (Kotze & Holloway, 1996). ที่เรียกว่า “**ตัวแบบบีบและขยาย**” เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานของตัวแบบนี้อยู่ที่มาตรการป้องกันการเกิดภัย การบรรเทา การตอบโต้ และการฟื้นฟูสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลาในชุมชนที่มีความเสี่ยงภัย อย่างไรก็ตาม การเน้นหรือขยายองค์ประกอบในการจัดการภัยพิบัติในช่วงเวลาต่างๆ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างภัยและความล่อแหลมของชุมชน

รูปที่ 3 ตัวแบบ Contract-Expand Model

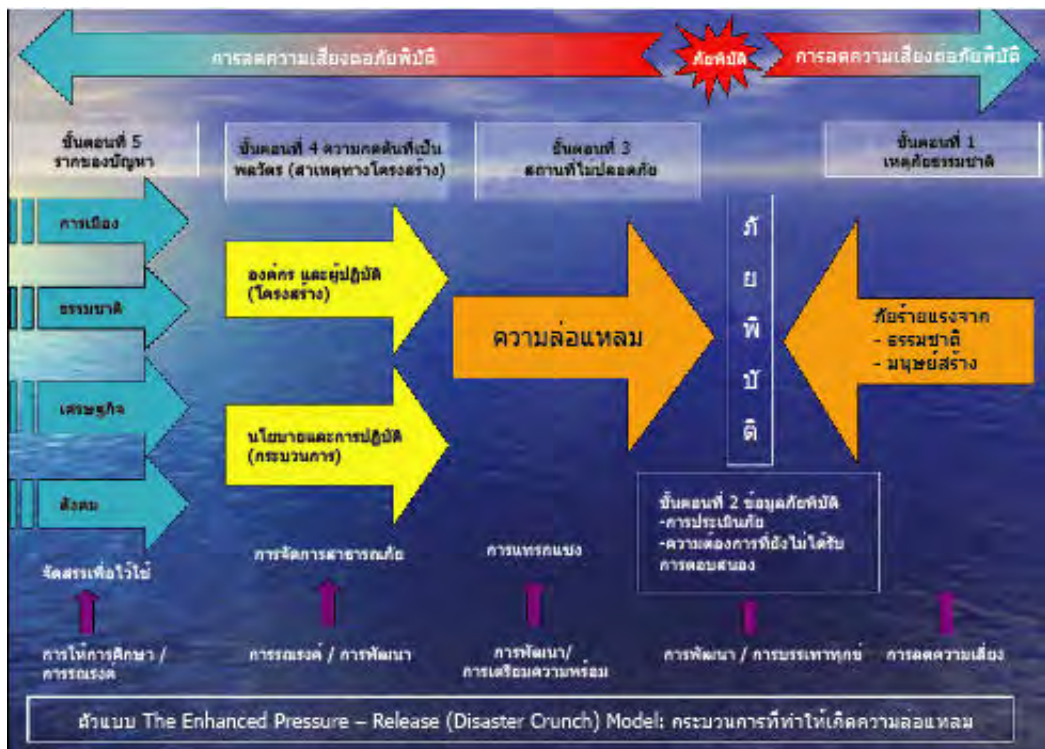
ตัวแบบนี้มีสมมติฐานว่า

- ภัยพิบัติเกิดขึ้นเมื่อภัยมีความรุนแรงเกินกว่าที่ความสามารถของชุมชนจะรับมือและจัดการได้ เช่น เมื่อความล่อแหลมต่อภัยมีสูงขึ้น
- ทุกองค์ประกอบของการลดภัยพิบัติสามารถดำเนินการได้ในเวลาเดียวกันแต่อาจจะเน้นองค์ประกอบบางตัวไม่เท่ากัน
- การให้น้ำหนักกิจกรรมใดๆ ก็ตามขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างภัย ความล่อแหลมของชุมชนที่มีความเสี่ยงและหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตัวแบบ Disaster Crunch and Release

แนวคิดของตัวแบบนี้ใช้กันเป็นที่แพร่หลายในการอธิบายสาเหตุของภัยพิบัติ ซึ่งพัฒนาโดย Blakie, Cannon, Davis and Wisner, ซึ่งเป็นผู้เขียนหนังสือเรื่อง “At Risk: Natural Hazards, people’s vulnerability and disasters” ตัวแบบนี้เหมือนกับการกดดันและการผ่อนคลาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความล่อแหลม (การกดดัน) จะต้องได้รับการค้นหา และระบุ (การผ่อนคลาย) เพื่อนำไปสู่การลดความเสี่ยง ตัวแบบ Disaster Crunch สันนิษฐานว่าปรากฏการณ์ภัยธรรมชาติ เช่น พายุไซโคลน หรือแผ่นดินไหว โดยตัวมันเองแล้วนั้นไม่ใช่ภัยพิบัติในขณะที่เดียวกัน ชุมชนก็มีความล่อแหลมมาเป็นเวลา หลายปี เมื่อยังไม่มีเหตุปัจจัยและภัยมากระตุ้น จึงไม่มีภัยพิบัติเกิดขึ้น ความล่อแหลมและสาเหตุหลักต่างๆ จะต้องได้รับการหีบยกมาพิจารณาด้วยมาตรการลดความเสี่ยงทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ตัวแบบ Disaster Crunch and Release แสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ในการลดความล่อแหลม ผลลัพธ์ที่ได้จากตัวแบบ คือ ความปลอดภัย และความสามารถของชุมชน เพื่อต่อสู้กับเงื่อนไข/สถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัยและความล่อแหลมของชุมชน ตัวแบบที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะแสดงให้เห็นกระบวนการเกิดความล่อแหลมและตัวแบบนี้สามารถนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมด้วย

รูปที่ 4 ตัวแบบ Disaster Crunch and Release

4. วัตถุประสงค์ของการจัดการความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติ

1. เพื่อให้สามารถระบุและเข้าใจถึงภัยที่ต้องเผชิญในแบบบูรณาการเป็นองค์รวม
2. เพื่อป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ รวมถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับการเกิดภัยพิบัติโดยการเสริมสร้างความสามารถของท้องถิ่น
3. เพื่อสร้างความร่วมมือและประสานงานทุกระดับ มิติในการบริหารจัดการภัยพิบัติ

5. ลักษณะของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

1. เน้นแนวทางของภัยทุกประเภท
2. เน้นแนวความคิดมองอย่างให้เป็นองค์รวมเพื่อความเข้าใจ
3. เน้นแนวคิดเชิงบูรณาการ
4. เน้นแนวความคิดต้านทานภัยพิบัติ

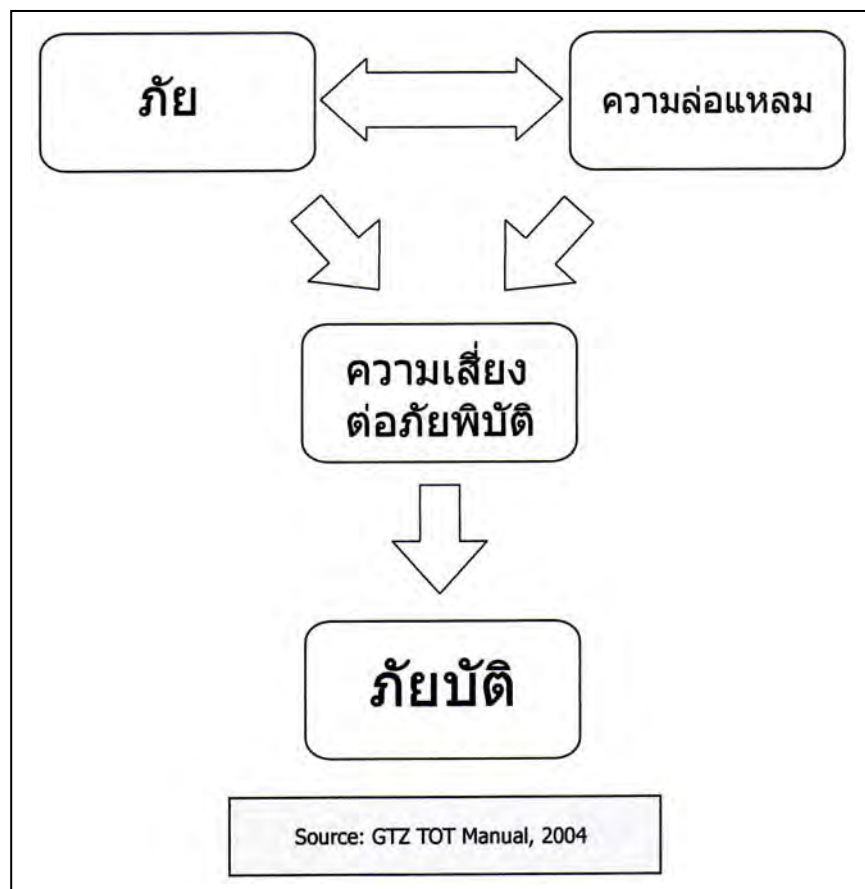
III. แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)

การจัดการภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คืออะไร?

คำอธิบายโดยสังเขปของ CBDRM คือการจัดการความเสี่ยงต่อภัยพิบัติที่วางแผนและดำเนินการโดยชุมชน เป็นกระบวนการชุมชนซึ่งมีความเสี่ยงภัยจะได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง สามารถระบุ วิเคราะห์ และประเมินความเสี่ยงต่อภัยพิบัติเพื่อจะนำไปสู่การลดความล่าช้าและเพิ่มความสามารถของชุมชนเอง องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” โดยสมาชิกในชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับทั้งกระบวนการอย่างกระตือรือร้น หมายความว่าชุมชนจะต้องเป็นหัวใจของการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการใช้ “ชุมชนเป็นฐาน”

การลดความล่าช้า และเสริมสร้างความสามารถศักยภาพของชุมชน เมื่อนำมารวมกันแล้วก็จะเป็นการลดความเสี่ยง ตามแนวคิดดังนี้

รูปที่ 5 แนวคิดการลดความเสี่ยง

อีกแนวหนึ่งซึ่งสามารถชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ ภัย ความล่อแหลมและความสามารถคือแสดงด้วยสมการ ดังนี้

$$\text{ความเสี่ยงต่อการเกิดภัย} = \frac{\text{ภัย} \times \text{ความล่อแหลม}}{\text{ความสามารถ}}$$

การกระทำใดๆ ที่ดำเนินการเพื่อลดความล่อแหลมและเพิ่มความสามารถจะนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “การจัดการความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ”

เหตุใดจึงต้องเป็น CBDRM?

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนเตรียมความพร้อมเกิดขึ้นมากกว่าสองทศวรรษแล้ว การเตรียมความพร้อมได้รับการสนับสนุนจากมวลชนและการประเมินอย่างรวดเร็วแบบให้ชุมชนมีส่วนร่วม (Participatory Rapid Assessment) หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า PRA ในระดับชุมชนทำให้มีคำถามเกิดขึ้นคือ เหตุใดจึงต้องเป็นกิจกรรมระดับชุมชนและเหตุใดจึงต้องเป็นการมีส่วนร่วม คำตอบของคำถามนี้ปรากฏอยู่ตามหลักความเป็นจริงที่ว่า ชุมชนรู้จักสถานการณ์ของตนเองดีกว่าผู้อื่น ดังนั้นชุมชนจึงสามารถให้ข้อมูลที่แน่นอนแม่นยำเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน วิถีชีวิต แบบแผนการปฏิบัติ เหตุการณ์ที่ไม่ได้มีการบันทึกเป็นทางการซึ่งเกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนโครงสร้างทางสังคม

นอกจากนี้ ในระดับสากล ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับภัยพิบัติและหน่วยงานช่วยเหลือต่างๆต่างยอมรับว่า CBDRM เป็นแนวทางที่ดีในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ในขณะที่ CBDRM มุ่งเน้นที่ “ที่นี่และเวลานี้” กรอบการทำงานเฮียวโกะเพื่อกิจกรรมในช่วงปี ค.ศ. 2005-2015 ได้ระบุให้สร้างความสามารถในการฟื้นตัวในระดับชุมชน ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ของกรอบการทำงานเฮียวโกะ

กล่าวไว้ว่า “ให้สร้างความเข้าใจและความตระหนัก โดยการพัฒนาหรือเสริมสร้างโครงการจัดการความเสี่ยงต่อภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน”

รูปแบบที่สำคัญของ CBDRM คืออะไร ?

เช่นเดียวกับตัวแบบดั้งเดิมของการจัดการภัยพิบัติที่เน้นการจัดการกับภัย ความล่อแหลมและการระบุวิธีการป้องกันภัย CBDRM ก็ยังคงพูดถึงประเด็นดังกล่าวอยู่ แต่การจัดการภัยพิบัติได้พัฒนาไปสู่เรื่องของการจัดการความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งความเสี่ยงถือเป็นปัจจัยหลักในการเลือกกระบวนการจัดการ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการ CBDRM คือ การพัฒนาแผนซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติของชุมชนนั้นๆ ดังนั้น CBDRM จึงยังคงเกี่ยวข้องกับภัย ความล่อแหลม ความสามารถในการรับมือ ทางเลือกในการบรรเทาภัย กิจกรรมการเตรียมความพร้อม กลยุทธ์ในการป้องกัน แต่เนื่องจากวิธีนี้มุ่งเน้นที่การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงมี

ลักษณะอื่นเพิ่มเติม ในกระบวนการด้วย ซึ่งจะกล่าวถึงในขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการ CBDRM ต่อไป.

คุณลักษณะของ CBDRM

- ✓ การมีส่วนร่วมของประชาชน – ชุมชนเป็นผู้มีบทบาทหลัก สามารถแลกเปลี่ยนประโยชน์ของการลดความเสี่ยงและการพัฒนา
- ✓ มีการจัดลำดับความสำคัญได้ทุกกลุ่มล่อแหลม เช่น เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ขาวนา เป็นต้น
- ✓ ให้ความสำคัญกับความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ และกลยุทธ์ในการเอาตัวรอด และการจัดการกับปัญหา
- ✓ มาตรการลดความเสี่ยงของแต่ละชุมชนจะมีลักษณะต่างกันเพราะเป็นเรื่องเฉพาะของชุมชนขึ้นอยู่กับภาวะวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติของชุมชนนั้นๆ
- ✓ จุดมุ่งหมายของ CBDRM คือการลดความล่อแหลมและเพิ่มความสามารถให้ปัจเจกบุคคลครัวเรือน ชุมชนและสังคม โดยใช้มาตรการระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว และมาตรการเชิงโครงสร้างและมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง
- ✓ เป้าหมาย คือ การสร้างสังคมที่มีแรงต้านทานภัยพิบัติและชุมชนได้รับการพัฒนา
- ✓ เชื่อมโยงการลดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติเข้ากับการพัฒนา
- ✓ บทบาทของคนนอกชุมชน คือการสนับสนุนและการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเท่านั้น

หลักการของ CBDRM

- ✓ กระบวนการและเนื้อหาได้มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ✓ เป็นการตอบสนองความรู้สึกและความต้องการของชุมชน
- ✓ มีบูรณาการของกิจกรรมการจัดการภัยพิบัติทั้งก่อนเกิด ขณะเกิด และหลังเกิดภัยพิบัติเข้ากับชุมชนอื่นและระบบจัดการภัยพิบัติต่างๆที่มีอยู่
- ✓ เป็นการดำเนินการเชิงรุก เน้นการป้องกัน การบรรเทาและการเตรียมความพร้อม
- ✓ มีความสมบูรณ์ คือมีทั้งมาตรการที่ทั้งเน้นและไม่เน้นโครงสร้าง ทั้งระยะสั้น กลาง ยาวที่เน้นการวิเคราะห์ความล่อแหลม
- ✓ เป็นกระบวนการที่ใช้สหวิทยาการ และอาศัยหลากหลายภาคส่วน โดยพิจารณาจากบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน
- ✓ เป็นการมอบอำนาจ โดยการเพิ่มทางเลือกและความสามารถ เน้นการเข้าถึงบริการทางสังคม การควบคุมสิ่งแวดล้อม รวมถึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น
- ✓ เป็นการพัฒนาชุมชนให้ได้รับการปกป้อง มีการวิเคราะห์ความล่อแหลมเพื่อโอกาสในการพัฒนา

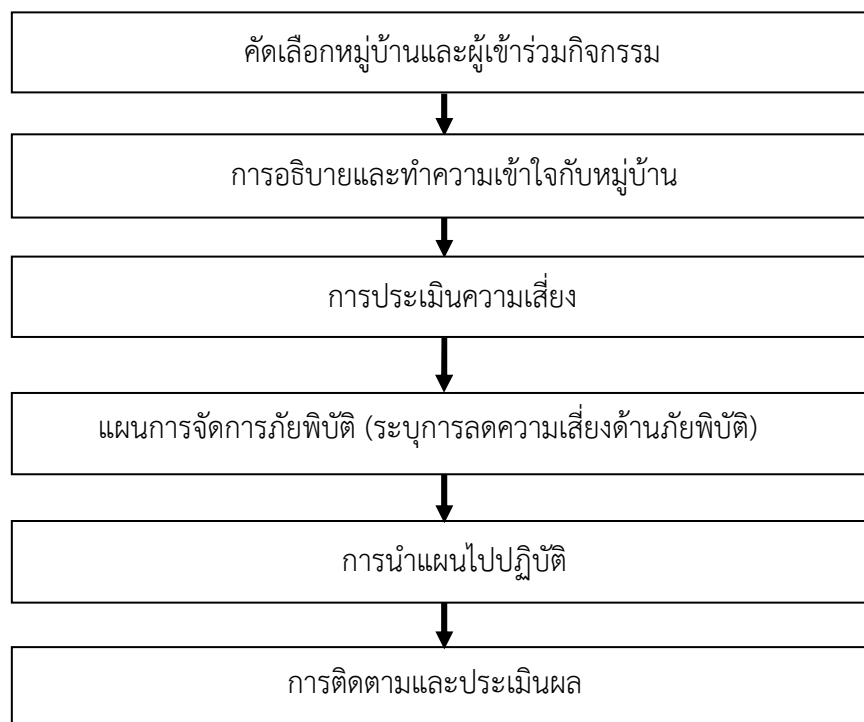
กระบวนการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ในขณะที่ชุมชนสนใจเรื่องการทำกิจกรรมด้านการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งรวมถึงการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินเท่าที่จำเป็น แต่ก็ยังให้ความสำคัญยังอยู่ที่การลดความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ

กระบวนการลดความเสี่ยงโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อป้องกันหรือลดความสูญเสียให้น้อยที่สุด หรือแม้แต่ลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ละขั้นตอนมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันจากขั้นตอนหนึ่งไปยังอีกขั้นตอนหนึ่ง เมื่อนำขั้นตอนเหล่านั้นมารวมกันอย่างเป็นลำดับแล้วก็จะสร้างระบบการวางแผน และการปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องมือในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ

กระบวนการลดความเสี่ยง ประกอบด้วย

1. การริเริ่มกระบวนการ - คัดเลือกชุมชน
2. จัดทำข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน - ทำความเข้าใจชุมชน
3. ประเมินความเสี่ยง - การประเมินภัย การประเมินความอ่อนแอและความสามารถของชุมชน
4. การวางแผนลดความเสี่ยง - การเตรียมความพร้อมมาตรการบรรเทา และการป้องกัน ทั้งระยะสั้น กลาง และยาว การระบุหน้าที่ความรับผิดชอบให้คณะกรรมการและบุคลากรองค์กรและทรัพยากร (ในตำราบางเล่มแยกข้อนี้ออกเป็น 2 ข้อ คือ การวางแผนลดความเสี่ยง และการจัดตั้งองค์กรชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ)
5. การนำแผนไปปฏิบัติ การสร้างเสริมองค์กร ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการความเสี่ยงจาก ภัยพิบัติต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง
6. การติดตามและประเมินผล - เป็นการเฝ้าติดตามการเปลี่ยนแปลงของความเสี่ยงต่อภัย ความอ่อนแอ ความสามารถที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง

รูปที่ 6 กระบวนการ CBRM

ดังที่แสดงโครงสร้างในข้างต้น การเตรียมการและการจัดการอบรม CBDRM เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทั้งหมด รายละเอียดดังต่อไปนี้จะอธิบายขั้นตอนหลังจากประสบความสำเร็จในการจัดการฝึกอบรม

กระบวนการ CBDRM

ขั้นตอนที่ 1: การคัดเลือกชุมชน - ขั้นตอนนี้มีผลบังคับใช้ หากยังไม่ได้มีการกำหนดชุมชนที่จะเข้าร่วมกระบวนการ CBDRM ก่อน หลักในการพิจารณาคัดเลือกชุมชนเป็นดังนี้

1.1 ประวัติการเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ ชุมชนควรมีประสบการณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติมาก่อน ทั้งที่เพิ่งผ่านมาและในอดีตกาล ในการประเมินนั้น ปก. ควรใช้ประโยชน์จากแผนที่ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ เพื่อพิจารณาความน่าจะเป็นที่จะเกิดภัยที่อันตรายร้ายแรงกว่าเดิมซึ่งชุมชนยังไม่เคยประสบมาก่อน

1.2 พื้นที่นำร่องนั้นยังไม่เคยได้รับการอบรม CBDRM มาก่อน ยังไม่มีการจัดทำแผนป้องกัน ภัยพิบัติของชุมชนโดยกระบวนการ CBDRM นอกจากนี้ ยังไม่เคยมีการดำเนินกิจกรรม CBDRM ในพื้นที่ดังกล่าว

1.3 การให้ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน ที่จะให้เข้าร่วมในกระบวนการ CBDRM อย่างเต็มใจ ประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนต้องให้ความสนใจอย่างสูง ในการป้องกันภัยพิบัติและการเข้าร่วมกระบวนการ CBDRM ชุมชน ควรใช้เวลาและทรัพยากร ในกระบวนการโดยตลอด

1.4 การเข้าถึง - หลักเกณฑ์นี้ใช้สำหรับวิทยากรกระบวนการจากภายนอก หมายความว่าวิทยากรจากภายนอกสามารถเข้าไปถึงชุมชนได้อย่างปลอดภัย รวดเร็วและมีปัญหาน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 : ทำความเข้าใจกับชุมชนและเตรียมชุมชนให้พร้อมกับการเข้าร่วมกระบวนการ CBDRM

2.1 การเตรียมชุมชน

ขั้นตอน CBDRM ขั้นตอนนี้เรียกว่า “การเตรียมพร้อมทางสังคม” เนื่องจากกระบวนการ CBDRM ต้องการและอาศัยเวลาจากชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น ชุมชนจึงต้องเข้าใจและยอมรับกระบวนการ ก่อนที่จะดำเนินการอบรม CBDRM จริงๆ การเตรียมชุมชนสามารถดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- (1) เข้าพบผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้ามาในชุมชน
- (2) ขอให้ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชนเรียกประชุมกับหัวหน้าครอบครัวของทั้งชุมชน

(3) อธิบายกิจกรรม CBDRM ที่จะจัดขึ้นและเพื่อขอฉันทามติว่าจะดำเนินการกิจกรรมอย่างไรพร้อมทั้ง เมื่อการประชุมสิ้นสุดลง ให้กำหนดบุคคลที่จะเป็นอาสาสมัครขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

(4) ขอความคิดเห็นจากชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ

(5) ขอคำมั่นสัญญาจากชุมชนว่าจะให้ความสำคัญกับกิจกรรมนี้

การเตรียมชุมชนไม่ใช่กระบวนการสั้นๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่วิทยากรกระบวนการจะต้องปรากฏตัวในชุมชนอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เป็นการรบกวนการดำเนินชีวิตปกติประจำวันของชุมชน โดยปกติชาวบ้านจะเปิดเผยและยอมรับบุคคลภายนอกต่อเมื่อได้สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันแล้ว

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำคู่มือและสื่อการสอนเพิ่มเติมสำหรับการจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษาซึ่งมีโรงเรียนหลายแห่งเริ่มใช้สื่อการสอนดังกล่าว ซึ่งกิจกรรม CBDRM ควรสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนในกิจกรรมต่างๆ

รูปที่ 7 คู่มือ (ซ้าย) และสื่อการสอนเพิ่มเติม (ขวา)

2.2 การทำความเข้าใจชุมชน

ในส่วนนี้มุ่งเน้นการทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องประวัติการเกิดภัยพิบัติ วัฒนธรรมการป้องกันภัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการกับภัยพิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีการปฏิบัติที่อาจจะเป็นการตอกย้ำความล่อแหลมของการเกิดภัยในชุมชน นอกจากนี้ยังเน้นที่

คุณลักษณะของประชาชนในชุมชน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้วิทยากรกระบวนการเข้าใจชุมชนก่อนดำเนินการพัฒนา แผนป้องกันภัยพิบัติของชุมชน (ปภ. จะใช้คำว่า “แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน”)

กรอบแนวคิดการสร้างความเข้าใจกับชุมชน (CBDRM, field Practitioner’s Handbook. ADPC 2004)

- **กลุ่มสังคม**

เชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนา ภาษาที่ใช้ ใครเป็นคนกลุ่มใหญ่ ใครเป็นคนกลุ่มน้อย ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเป็นอย่างไร

- **วัฒนธรรม**

โครงสร้างทางความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชนเป็นอย่างไร มีการแบ่งแยกหรือเรียงลำดับการบังคับบัญชาหรือไม่ พฤติกรรมทั่วไป การเฉลิมฉลองในงานเทศกาล การแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างไร

- **กิจกรรมทางเศรษฐกิจ**

การดำเนินชีวิต กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การแบ่งงานในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างการทำมาหาเลี้ยงชีพ และฤดูกาล

- **ลักษณะพิเศษ**

สถานที่ตั้งบ้านเรือนเป็นอย่างไร สาธารณูปโภคเป็นอย่างไร (โรงเรียน วัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ที่อพยพหลบภัยเป็นอย่างไร) พื้นที่เกษตรกรรม

- **บุคคลหรือกลุ่มที่มีความอ่อนแอ**

ใครเป็นบุคคลที่นำจะมีความอ่อนแอมากที่สุด พิจารณาจากสถานที่ตั้งที่อยู่อาศัย การทำมาหาเลี้ยงชีพ เชื้อชาติ และจุดยืนทางวัฒนธรรม ฯลฯ

ในกระบวนการ CBDRM ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องเดินสำรวจรอบหมู่บ้านหรือพื้นที่ที่ได้รับ

มอบหมาย เพื่อสำรวจพื้นที่และรวบรวมข้อมูล โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตองค์ประกอบต่างๆในชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการเดินสำรวจจะนำมาใช้สนับสนุนข้อมูลทางสังคม เศรษฐกิจที่จะได้จากหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นหรือจากผู้ใหญ่บ้าน กระบวนการนี้เรียกว่า ‘การเดินสำรวจชุมชน’ (Community Walk) วิธีการนี้เหมาะกับการอบรมที่มีผู้เข้ารับการอบรมมาจากนอกพื้นที่ ซึ่งอาจจะไม่มีความรู้หรือไม่มีความคุ้นเคยกับชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินกระบวนการ CBDRM นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะได้รับข้อมูลโดยตรงจากผู้ที่มีประสบการณ์ภัยพิบัติ

อย่างไรก็ตาม การมีผู้เข้ารับการอบรมมาจากหมู่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน ก็ยังได้รับประโยชน์จากการเดินสำรวจชุมชนเช่นกัน เพราะสามารถที่จะทบทวนและให้ข้อมูลเกี่ยวกับภัยที่ผ่านมา หรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลด้านสังคม และประชากรของชุมชนได้ ทั้งนี้ ในการดำเนินสำรวจชุมชนวิทยากรกระบวนการควรมีการเตรียมคู่มือ ในการเดินสำรวจชุมชนให้ผู้เข้ารับการอบรมใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลด้วย

ตัวอย่าง :

แนวทางการเดินสำรวจชุมชน

1. ให้เดินรอบๆ ชุมชน โดยให้ใช้แผนที่พื้นฐานที่เตรียมไว้เป็นแนวทางประกอบ หากไม่มีแผนที่ชุมชนให้ชาวบ้านวาดแผนที่ไว้ก่อนในช่วงการเตรียมข้อมูลทางสังคม
2. ขณะที่อยู่ในพื้นที่ ให้ทำเครื่องหมายลงบนแผนที่ โดยให้ระบุตำแหน่งของบ้าน วัด โรงเรียน สะพาน พื้นที่การเกษตร พื้นที่เลี้ยงสัตว์ ร้านค้าและอื่นๆ โดยให้ใส่ข้อมูลทุกอย่างที่สามารถสังเกตเห็นลงในแผนที่ เพื่อใช้อธิบายชุมชนได้
3. บรรยายรายละเอียดที่จะใส่ในแผนที่ หรืออาจจะเขียนในกระดาษบันทึกแยกต่างหากไว้ก่อน โดยข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ภายหลัง ตัวอย่างเช่น บ้านชั้นเดียว บ้านสองชั้น เป็นต้น
4. หากภัยที่ศึกษาคือน้ำท่วม ให้ระบุความสูงของระดับน้ำท่วมในแต่ละพื้นที่ โดยให้มองหาตำแหน่งที่น้ำท่วมถึง หากไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา ให้สอบถามจากผู้อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว หากทำการศึกษารายอื่นๆ ให้หาข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงของภัยด้วย
5. หาข้อมูลว่า มีเด็ก ทารก ผู้พิการ คนเจ็บ คนป่วยหรือคนชราในบ้านหรือไม่ ข้อมูลเหล่านี้ ควรมีอยู่ในแผนที่ด้วย
6. สัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ว่าเขาปฏิบัติอย่างไรบ้างเมื่อได้รับข่าวสารการเตือนภัยเกี่ยวกับน้ำท่วมหรือพายุที่กำลังจะมาถึงหมู่บ้าน
7. สัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ว่าเขาละทิ้งบ้านเมื่อมีภัยใกล้มาถึงตัวหรือไม่ หากมีการอพยพ เขาอพยพไปที่ไหน และให้สอบถามด้วยว่าอพยพก่อนน้ำท่วมหรือเมื่อน้ำท่วมแล้ว

หมายเหตุ: รายการตรวจสอบข้อมูลที่ต้องจัดเก็บและคำถามสำหรับสัมภาษณ์ให้ไว้ในเอกสารประกอบแนบท้าย

การวาดแผนที่ชุมชน

หนึ่งในวิธีการในการอธิบายชุมชนนั้นทำได้โดยการวาดทุกอย่างที่เป็นคุณสมบัติหรือลักษณะของชุมชนลงในกระดาษ ซึ่งวิธีนี้เรียกว่า “แผนที่ชุมชน” โดยแผนที่ควรจะแสดงถึงถนน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถานีตำรวจ วัด ศาลาหมู่บ้าน โรงเรียน และอื่นๆ คุณสมบัติด้านสิ่งแวดล้อมสามารถเพิ่มรายละเอียดได้ เช่น แม่น้ำ ลำธาร ชายหาด ทะเล เนินเขา ภูเขาและอื่น ๆ

ในการเตรียมความพร้อมหรือพัฒนาแผนที่ชุมชนสามารถทำได้โดยมีตัวเลือกดังนี้

ตัวเลือกที่หนึ่ง : การใช้แผนที่ที่ยึดตามหลักวิทยาศาสตร์ที่มีการจัดทำโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำสำเนาของแผนที่ (ขนาด 1:10,000) จากแผนที่ที่มีอยู่แล้วโดยแสดงเฉพาะคุณสมบัติด้านภูมิประเทศของหมู่บ้าน (ถนน แม่น้ำ ลำห้วย ฯลฯ)

a) ใช้แผนที่ที่มีอยู่แล้ว

1. ใช้กระดาษที่มีลักษณะใสและสามารถระบายด้วยดินสอสีติด วาดหรือระบายเส้นแม่น้ำ ถนน เช่นสีดำสำหรับถนนและสีฟ้าสำหรับ แม่น้ำ และ ลำห้วย
2. ติดสัญลักษณ์คำอธิบาย ถนน แม่น้ำและลำห้วย
3. ติดคำอธิบายแผนที่

b) การใช้แผนที่ออนไลน์

แม้ว่าการใช้แผนที่ทางอากาศอาจไม่ถูกต้องในบางส่วนและภาพถ่ายทางอากาศเช่น แผนที่ของ google and แผนที่ของ yahoo จากอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถนำมาจัดทำแผนที่ชุมชนได้ ซึ่งขณะนี้นั้นมีการใช้สมาร์ตโฟนกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย และคุณภาพของแผนที่ก็สามารถนำมาใช้อ้างอิงในกิจกรรม CBDRM ได้

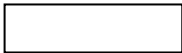

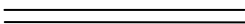
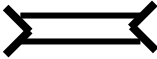

รูปที่ 8 แผนที่บ้านก้องหนองและบ้านก้อทุ่ง ในจังหวัดลำพูน จาก Google map ในโทรศัพท์มือถือ

ตัวเลือกที่สอง : ในกรณีที่ไม่มีแผนที่ที่ยึดตามหลักวิทยาศาสตร์

1. ขอให้คนในหมู่บ้านวาดแผนที่ของหมู่บ้านลงในกระดาษขนาดใหญ่
2. วาดคุณสมบัติที่สำคัญลงบนแผนที่เหล่านี้ เช่น ถนนสายหลัก และ ถนนสายรอง (รวมถึงถนนสายเล็กหากมี) แม่น้ำ และ ลำห้วย หรือทะเล หรือแหล่งน้ำต่างๆ
3. พื้นที่ ภูเขา ระบุที่ตั้ง ของภูเขา
4. สีถนนใช้สีดำ ในขณะที่แม่น้ำ และลำห้วยหรือแหล่งน้ำต่างๆ ใช้สีฟ้า
5. ติดสัญลักษณ์คำอธิบายถนนและคุณสมบัติอื่น ๆ ของหมู่บ้าน
6. ติดคำอธิบายแผนที่

สัญลักษณ์มาตรฐานต่อไปนี้จะสามารถใช้ในการแสดงตำแหน่งในแผนที่ได้

รูปที่ 9 สัญลักษณ์ที่ใช้แสดงสาธารณูปโภค โครงสร้าง และทรัพยากรที่สำคัญ

โครงสร้าง การใช้ที่ดินและทรัพยากร	สัญลักษณ์
บ้าน	
อาคาร	
โรงเรียน	
โบสถ์	
ถนนสายหลัก	
ถนนสายรอง	
ถนน ทางเดิน	
สะพาน	
แม่น้ำ	
ทางน้ำ (ไม่ต่อเนื่อง)	
วัด	
ศาลากลาง	
ที่ว่าการอำเภอ	
สถานีตำรวจ	
โรงพยาบาล	

รูปที่ 10 ตัวอย่างแผนที่ชุมชนที่วาดด้วยมือ

ขั้นตอนที่ 3 : การประเมินความเสี่ยง

ความเสี่ยง คือ โอกาสหรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและนำมาซึ่งผลกระทบทางลบต่างๆ ต่อประชาชน วิถีชีวิตของชุมชน ทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม หรือเศรษฐกิจ (ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น เช่น การตาย การบาดเจ็บ ความสูญเสีย และภัยอันตราย ฯลฯ)

ทำไมจึงต้องมีการประเมินความเสี่ยง ?

การประเมินความเสี่ยงเป็นกระบวนการสำคัญเพราะจะทำให้ทราบข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ภัยที่คุกคามชุมชน
2. ภัยนั้นสามารถก่อให้เกิดความเสียหายทางกายภาพ ทางสังคม และเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง
3. พื้นที่ใดต่อแถมต่อการเกิดอันตรายมากที่สุด
4. มูลค่าความเสียหายที่จะเกิดและที่จะหลีกเลี่ยงได้หากมีการดำเนินการป้องกัน

ในอนาคต

การประเมินความเสี่ยงเป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างรัฐบาลและชุมชนที่มีความเสี่ยง ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้ชุมชนเป็นผู้นำในการวิเคราะห์ความเสี่ยงด้วยตัวเอง

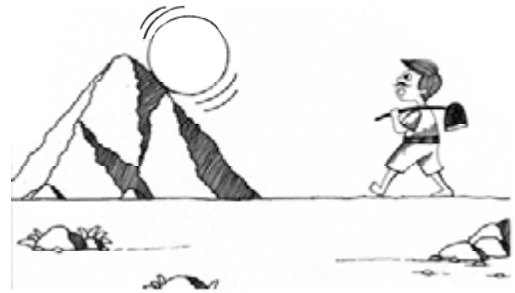
กระบวนการประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย การประเมินตามลำดับต่อไปนี้

- (1) การประเมินภัย
- (2) การประเมินความล่อแหลม
- (3) การประเมินความเสี่ยง

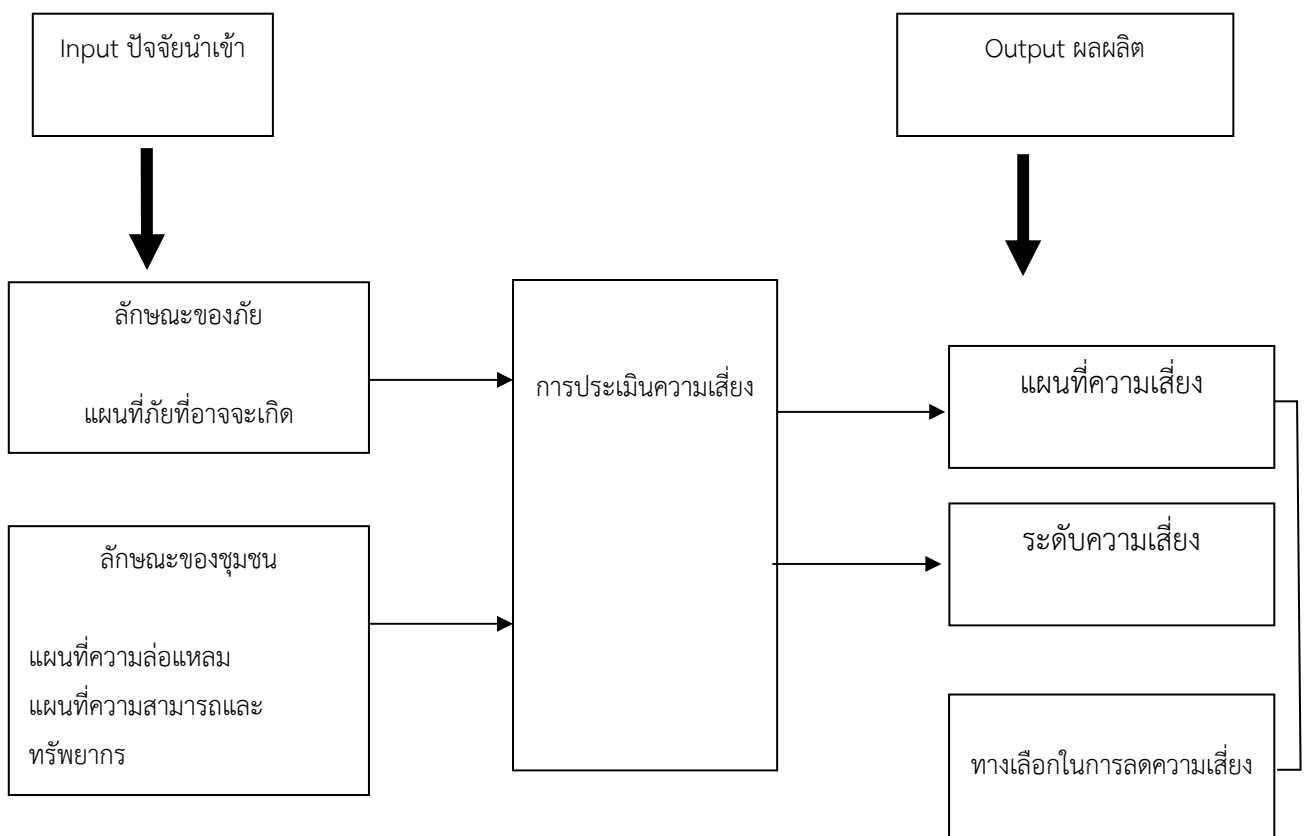
ภัย คือ อันตรายต่างๆที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และมีผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์

การประเมินภัยคืออะไร

การประเมินภัยคือ การตรวจสอบว่าพื้นที่ใดอาจจะได้รับผลกระทบจากภัยบางประเภท และโอกาสที่จะเกิดภัยนั้นมีมากน้อยเพียงใด และเมื่อเกิดแล้วจะมีความรุนแรงเพียงใด

การประเมินภัยเกี่ยวข้องกับลักษณะของภัยแต่ไม่ใช่ผลกระทบที่เกิดกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม

รูปที่ 11 โครงสร้างการประเมินความเสี่ยงในการดำเนินกิจกรรมที่แสดงเข้าและส่งออก

การประเมินภัยเป็นกิจกรรมแรกในกระบวนการประเมินความเสี่ยงที่ควรต้องดำเนินการแต่ก่อนที่จะประเมินภัย ควรจะต้องทำความเข้าใจกับวัตถุประสงค์ของการประเมินภัย ดังต่อไปนี้

- เพื่อระบุพื้นที่ที่อาจจะประสบภัยเฉพาะบางประเภท
- เพื่อระบุว่าภัยนั้นจะใหญ่มากเท่าใด (ความรุนแรงและขอบเขต)
- เพื่อระบุว่าภัยนั้นจะเกิดบ่อยครั้งเพียงใด (ความถี่ของการเกิดภัย)

สำหรับหมู่บ้านที่มีประสบการณ์กับภัยหลากหลายประเภท ควรมีการดำเนินการประเมินภัยหลากหลายประเภทเช่นกัน เพื่อจะได้ระบุลำดับความสำคัญให้ชัดเจนว่าภัยประเภทใดเป็นภัยสำคัญที่ต้องดำเนินการป้องกันอย่างเร่งด่วน ในการประเมินภัย ทั้งผู้มีหน้าที่จัดการภัยพิบัติและผู้เข้ารับการอบรมจะต้องรวบรวมข้อมูลและจัดระเบียบข้อมูลเพื่อให้ใช้ได้ง่ายต่อการประเมิน ข้อมูลเพื่อการประเมินภัยนั้นสามารถหาได้จากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้ :

- บันทึกทางประวัติศาสตร์
- ความรู้ในท้องถิ่น หรือประสบการณ์ของประชาชนในพื้นที่
- แผนที่ภัยที่จัดทำโดยหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญทางวิทยาศาสตร์
- รายงานทางวิชาการหรือรายงานสาธารณภัย

ตารางมาตรการประเมินภัยที่แสดงไว้นี้ เป็นตัวอย่างของการประเมินภัยแบบหลากหลาย จากคะแนนทั้งหมด คะแนนที่สูงที่สุด จะเป็นภัยที่เกิดถี่และรุนแรงที่สุดในหมู่บ้าน และควรเป็นภัยที่ต้องดำเนินการ ทำแผนป้องกันเป็นลำดับแรก ฐานหรือตัวชี้วัดที่ใช้ในระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันเป็นสิ่งที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องตัดสินใจด้วยตัวเอง คนในหมู่บ้านต้องตรวจสอบความรุนแรง (ในกรณีของน้ำท่วม) ต้องตรวจสอบความลึกของน้ำที่ท่วม พวกเขารู้ว่าระดับน้ำท่วมที่เป็นอันตราย อันตรายมากหรือไม่เป็นอันตรายแต่อย่างใด

ความถี่ของการเกิดขึ้นอยู่ในระดับที่จะตัดสินใจโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม

การให้คะแนนและฐานคะแนนจะแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้านเนื่องจากการรับรู้ของอันตรายที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน

ภัย	ความถี่และระยะเวลาที่เกิด	คะแนนความถี่	พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ	ความรุนแรงของภัย	คะแนนความรุนแรง	คะแนนรวม (ความถี่ x ความรุนแรง)
ดินถล่ม	ปีละครั้ง ช่วงฤดูฝน	4	พื้นที่ 1	ลึก 1 เมตร; ความเร็ว 2 ม/วินาที	2	8
	ปีละครั้ง ช่วงฤดูฝน	4	พื้นที่ 2	ลึก 1.5 เมตร; ความเร็ว 1 ม/วินาที	2	8
ไฟฟ้า	ปีละครั้ง ช่วงฤดูร้อน	4	พื้นที่ภูเขา	ผิวน้ำ 3 เฮกเตอร์ ถูกไฟไหม้เป็นเวลา 1 สัปดาห์	3	12
น้ำท่วม	ปีละ 2 ครั้ง ช่วงฤดูฝนและมีลมมรสุม	5	ทั้งหมดบ้าน	ลึก 4 เมตร	3	15

ตารางที่ 4 ตารางการประเมินภัย

ตารางการประเมินภัยที่แสดงข้างต้นเป็นตัวอย่งการประเมินภัยหลายประเภท ในการรวมคะแนนทั้งหมด เราจะให้คะแนนมากที่สุดกับภัยที่มีความถี่สูงและมีความรุนแรงมากโดยวัดจากประสบการณ์ในหมู่บ้าน ดังนั้นการ

วางแผนป้องกันภัยชนิดใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับคะแนนที่มากที่สุด

ตาราง 5 ตารางแสดงความรุนแรง (น้ำท่วม)

คะแนนความรุนแรง (น้ำท่วม)	ระดับความรุนแรง
1	ลึก < 0.5 ม.
2	ลึก > 0.5 to ≤ 2.0 ม.
3	ลึก > 2.0 to ≤ 3.0 ม.
4	ลึก > 3.0 to ≤ 4.0 ม.
5	ลึก > 4.0 ม.

ตารางที่ 6 ตารางแสดงความรุนแรง (ไฟฟ้า)

คะแนนความรุนแรง (ไฟฟ้า)	ระดับความรุนแรง
1	ไหม้ 1 เฮกเตอร์ในหนึ่งสัปดาห์
2	ไหม้ 2 เฮกเตอร์ในหนึ่งสัปดาห์
3	ไหม้มากกว่า 2 เฮกเตอร์ในหนึ่งสัปดาห์

* 1 เฮกเตอร์ = 10,000 ตารางเมตร หรือ 6 ไร่ 1 งาน

ตารางที่ 7 ตารางแสดงความถี่ของภัย

คะแนนความถี่	จำนวนครั้ง
1	1 ครั้งภายใน 10 ปีหรือนานกว่า
2	5-10 ปี
3	3-5 ปี
4	1-2 ปี
5	2 ครั้งหรือมากกว่าสองครั้งต่อปี

เมื่อได้กำหนดลำดับความรุนแรงของภัยแล้ว จึงดำเนินการประเมินภัยต่อไปได้ มาตรฐานด้านล่างนี้คือเกณฑ์ที่แนะนำให้ใช้ในการประเมินอย่างละเอียด

ตารางที่ 8 ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินภัย

ประเภทของภัย: น้ำท่วม			
พื้นที่น้ำท่วม	ความหนักหน่วงของน้ำท่วม (ความลึกของระดับน้ำ)	ระยะเวลาที่น้ำท่วมขัง	ความรุนแรงของน้ำท่วม
ถนนหน้าศาลาหมู่บ้าน	ลึก 3 เมตร	2 วัน	5
สวนในเขตพื้นที่ 2	ลึก 2 เมตร	2 วัน	3
ทุกพื้นที่ในพื้นที่ 1	ลึก 1 เมตร	1 วัน	1
ถนนหลักในพื้นที่ 3 ใกล้ตลิ่ง	ลึก 4 เมตร	3 วัน	6

ระดับความรุนแรง:

- 1 = น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ม. เป็นระยะเวลาไม่เกิน 2 วัน
- 2 = น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ม. เป็นระยะเวลานานกว่า 2 วัน
- 3 = มากกว่า 1 ม. แต่ไม่เกิน 3 ม. เป็นระยะเวลาไม่เกิน 2 วัน
- 4 = มากกว่า 1 ม. แต่ไม่เกิน 3 ม. เป็นระยะเวลานานกว่า 2 วัน
- 5 = มากกว่า 3 ม. เป็นระยะเวลาไม่เกิน 2 วัน
- 6 = มากกว่า 3 ม. เป็นระยะเวลานานกว่า 2 วัน

ผลของการประเมินภัยจะใช้ในส่วนต่อไป (c) การประเมินความสามารถและการประเมินความเสี่ยง เป็นระดับความรุนแรงของภัย (a) (ตารางที่ 15)

ผลจากการประเมินภัยจะแสดงในรูปแบบตารางที่เรียกว่า “แมทริกซ์การประเมินภัย” ดังตัวอย่างข้างต้นหรืออาจจะใช้การแสดงผลการประเมิน เป็น “แผนที่ภัย” ก็ได้ อย่างไรก็ตาม การแสดงผลในรูปแบบแมทริกซ์ จะเห็นภาพรวมได้ชัดเจนกว่าแบบแผนที่ภัย หากแต่แผนที่ภัย จะเหมาะสมสำหรับการนำเสนอมากกว่า

ในการเตรียมความพร้อมแผนที่เสี่ยงภัยมีข้อเสนอแนะ ต่อไปนี้

ทางเลือกที่หนึ่ง :แผนที่เสี่ยงภัยที่แสดงให้เห็นความรุนแรงของน้ำท่วม

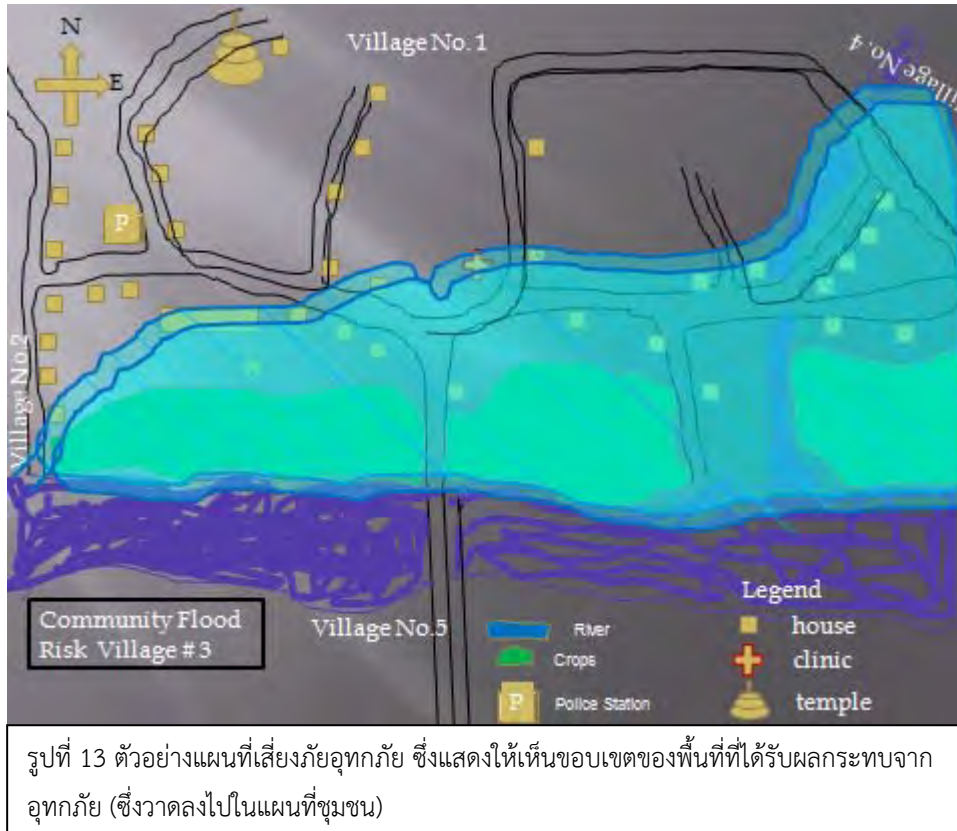
1. การใช้แผนที่ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการทำสำเนาหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถใส่ข้อมูลความเป็นอันตรายลงบนแผนที่ชุมชนได้โดยตรง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถทำตามทางเลือกนี้ได้ แม้ว่าวิทยากรกระบวนการสามารถให้คำแนะนำในการเลือกได้
2. จากผลของการสัมภาษณ์ชุมชนหรือประสบการณ์จากน้ำท่วมที่ผ่านมา (ประสบการณ์ด้านภัยที่มีความอันตราย) ค้นหาความเสี่ยงบนแผนที่ที่แสดงให้เห็นความรุนแรงของอันตรายที่ควรจะสอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่ใน แมทริกซ์การประเมินภัย หลังจากตำแหน่งของการเกิดอันตรายบนแผนที่ใช้ดินสอวาดการเชื่อมต่อจากตัวเลข เช่น ลากความเชื่อมต่อหมายเลข 1 ไปเชื่อมต่อที่หมายเลข 2 และอื่น ๆ
3. สีหรือสีของพื้นที่ล้อมรอบที่อยู่ในหมายเลขเดียวกัน เช่น หมายเลขพื้นที่ที่สูงที่สุด จะใช้สีแดง หมายเลขพื้นที่ที่สูงที่สุดในลำดับที่สองจะใช้สีน้ำตาลและอื่นๆ การกำหนดสีจะเป็นไปตามคำแนะนำของผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งความสอดคล้องของสีควรจะมีโทนสีที่ได้ตกลงกันไว้ และใช้เหมือนกันทั้งหมด
4. คำอธิบายแผนที่

รูปที่ 12 ตัวอย่างของแผนที่เสี่ยงภัยจากน้ำท่วมแสดงให้เห็นความรุนแรงของน้ำท่วม แผนที่นี้ถูกวาดลงกระดาษที่แยกออกมา

ตัวเลือกที่สอง: แผนที่เสี่ยงภัยที่แสดงให้เห็นเพียงขอบเขตภาพถ่ายทางอากาศของน้ำท่วม

1. การใช้แผนที่ชุมชนที่ได้รับการพัฒนาโดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการทำสำเนาหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถใส่ข้อมูลความเป็นอันตรายลงบนแผนที่ชุมชนได้โดยตรง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถทำทางเลือกนี้ได้ แม้ว่าวิทยากรกระบวนการสามารถให้คำแนะนำในทางเลือกอื่นได้
2. จากผลของการสัมภาษณ์ชุมชนหรือประสบการณ์จากน้ำท่วมที่ผ่านมา (ประสบการณ์ด้านภัยที่มีความอันตราย) การติดตามการขอบเขตของน้ำท่วมโดยไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับความลึกของน้ำท่วมในหลายๆสถานที่
3. จัดเตรียมคำอธิบายเนื้อหาของแผนที่
4. คำอธิบายแผนที่

ผลลัพธ์ของแผนที่เสี่ยงภัยจะถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับกิจกรรมการทำแผนที่ความเสี่ยงในชุมชน แผนที่เสี่ยงภัยจะช่วยให้กระบวนการในการระบุพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบและสามารถทำให้ระบุพื้นที่ในการเตรียมความพร้อมหรือการบรรเทาภัยได้

การจัดทำแผนที่ภัย ควรดำเนินการ ดังนี้

วิธีการที่ 1 : ใช้แผนที่พื้นฐานที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการ เช่น ปก

1. จัดหาแผนที่พื้นฐาน (อัตราส่วน 1:10,000) ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม แผนที่พื้นฐานนี้แสดงเพียงลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้าน เช่น แม่น้ำ คลอง ทางเดิน ถนน เท่านั้น
2. ใช้ดินสอสีลากเส้นที่เป็นแม่น้ำ ถนน โดยใช้สีฟ้าสำหรับแม่น้ำ และสีดำสำหรับถนน
3. ทำเครื่องหมายถนนและแม่น้ำ
4. ลงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชุมชน และประสบการณ์ภัยพิบัติในอดีต โดยให้ใส่ตัวเลขความรุนแรงของภัยที่ตำแหน่งของสถานที่ต่างๆ ในแผนที่ซึ่งควรเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากตารางแมทริกซ์การประเมินภัย หลังจากนั้น ให้ใช้ดินสอสี ลากเส้นให้เชื่อมต่อตัวเลขที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน เช่น ลากเส้น เชื่อมหมายเลข 1 เข้าไว้ด้วยกัน หมายเลข 2 เข้าไว้ด้วยกัน
5. ระบายสีพื้นที่ที่เป็นหมายเลขเดียวกัน ตัวอย่างเช่น พื้นที่ที่เป็นตัวเลขสูงสุดให้ใช้สีแดง รองลงมาเป็นสีน้ำตาล เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้สี ต้องเกิดจากฉันทามติจากผู้เข้าร่วมประชุมและทุกคนต้องรับทราบการใช้สัญลักษณ์นี้เหมือนกัน

วิธีการที่ 2 : ใช้แผนที่ภัยที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการ เช่น ปก

1. ให้แผนที่ภัยพื้นฐานที่ทำจากระบบ GIS (อัตราส่วน 1:10,000) แก่ผู้เข้ารับการอบรม แผนที่พื้นฐานนี้แสดงเพียงลักษณะความรุนแรงและความหนักหน่วงของภัย เครือข่ายถนน และแนวแม่น้ำ ลำธาร
2. ใช้ดินสอดสีลากเส้นที่เป็นแม่น้ำ ถนน โดยใช้สีฟ้าสำหรับแม่น้ำ และสีดำสำหรับถนน
3. ทำเครื่องหมายพื้นที่ที่เป็นถนน แม่น้ำ ลำคลอง

วิธีการที่ 3 : กรณีที่ไม่มีแผนที่ตามหลักวิทยาศาสตร์ที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการ

1. ให้ผู้เข้าอบรมวาดแผนที่ของหมู่บ้านบนกระดาษแผ่นใหญ่
2. ใส่โครงสร้างที่สำคัญลงไปบนแผนที่ เช่น ถนนสายหลัก สายรอง รวมทั้งทางเดินต่างๆ ที่มีอยู่จริง แม่น้ำ ลำธาร ทะเล หรือพื้นที่ใกล้แนวชายหาด
3. ถ้าพื้นที่เป็นภูเขา ให้ระบุตำแหน่งของภูเขาไว้ด้วย
4. ใช้ดินสอดสีวาดเส้นที่เป็นแม่น้ำ ถนน โดยใช้สีฟ้าสำหรับแม่น้ำและพื้นที่อื่นๆ ที่เป็นน้ำ และใช้สีดำสำหรับถนน
5. ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชุมชน และประสบการณ์ภัยพิบัติในอดีต ให้ใส่ข้อมูลตัวเลขแสดงความรุนแรงของภัย ซึ่งเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากตารางแมทริกซ์การประเมินภัยบนตำแหน่งของสถานที่ต่างๆ หลังจากนั้นให้ใช้ดินสอดสีลากเส้นให้เชื่อมตัวเลขที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน
6. ระบายสีพื้นที่บริเวณที่เป็นหมายเลขเดียวกัน ตัวอย่างเช่น พื้นที่ที่เป็นตัวเลขสูงสุดให้ใช้สีแดง รองลงมาเป็นสีน้ำตาล เป็นต้น โดยการเลือกใช้สี ต้องได้รับฉันทามติจากผู้เข้าร่วมประชุมก่อน และทุกคนต้องรับทราบการใช้สัญลักษณ์เหมือนกัน

แผนที่ภัยนี้ จะใช้เพื่ออ้างอิงในการดำเนินกิจกรรมการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยของชุมชน แผนที่ภัยช่วย ในกระบวนการกำหนด/ระบุพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ และในขณะเดียวกันก็ช่วยกำหนดพื้นที่เพื่อดำเนินการเตรียมความพร้อมและการลดผลกระทบอีกด้วย

การวิเคราะห์ความอ่อนแอ

ความอ่อนแอ หมายถึง ปัจจัยหรือภาวะใดๆ ที่ทำให้ความสามารถที่จะป้องกัน/รับมือหรือตอบสนองต่อภัยที่เกิดขึ้น ได้น้อยลง

การวิเคราะห์ความอ่อนแอเป็นการตอบคำถามที่ว่า ใครหรืออะไรจะได้รับผลกระทบจากภัย จำนวนเท่าไร และชุมชนจะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใด ในการวิเคราะห์ความอ่อนแอ จำเป็นต้องมีข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมประกอบการวิเคราะห์ด้วย เพราะจะได้สามารถทำการประเมินได้อย่างใกล้เคียงความจริงว่าจะมีองค์ประกอบทางชุมชน (การตั้งถิ่นฐาน ทรัพย์สิน

ทรัพยากร) ใดบ้างที่จะได้รับความเสียหายหรือสูญเสียจากการเกิดภัย ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการเปรียบเทียบผลกระทบของภัยที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและสภาพแวดล้อม

ความล่อแหลมแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) **ความล่อแหลมทางกายภาพ** หมายถึง สถานที่ที่ตั้งหรือสภาพทางกายภาพของอาคาร สถานที่สาธารณูปโภค หรือสภาพผู้อยู่อาศัยในชุมชนที่มีโอกาสความเป็นไปได้ที่จะได้รับผลกระทบจากภัยอันจะนำไปสู่ผลกระทบทางลบหรือนำไปสู่ภัยพิบัติได้

ก. ตัวอย่างความล่อแหลมด้านที่ตั้ง อาทิ การสร้างบ้านเรือนริมตลิ่งซึ่งเกิดน้ำท่วมเสมอในฤดูฝน หรือการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ลาดเชิงเขาที่มีโอกาสเกิดดินถล่ม เป็นต้น

รูปที่ 14 ภาพความล่อแหลมทางกายภาพ

ข. นอกจากนี้ ลักษณะทางกายภาพของบ้านเรือนหรือสาธารณูปโภคที่มีความล่อแหลมต่อภัยบางประเภท

รูปที่ 15 สะพานไม้ที่สังขละบุรีซึ่งเป็นสะพานไมที่ยาวที่สุดในประเทศไทย

2) ความล่อแหลมทางสังคม ประชากร หมายถึง คุณลักษณะของประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชน
ที่อาจมีโอกาสดำเนินการอันตรายจากภัย ตัวอย่างของความล่อแหลมประเภทนี้ ได้แก่

- ความชรา
- ความพิการ ทั้งร่างกายและจิตใจ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตตามปกติ
- เด็กและทารก
- ครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวคนเดียว
- หญิงมีครรภ์และหญิงที่เพิ่งคลอดบุตร

รูปที่ 16 ประชากรที่มีความล่อแหลม

3) ความล่อแหลมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การที่ธุรกิจ การจ้างงาน และต้นทุนทางเศรษฐกิจของชุมชน
มีโอกาสดำเนินการอันตรายจากภัย ตัวอย่างเช่น การสูญเสียการจ้างงานของผู้นำครอบครัวเมื่อโรงงาน
ถูกเพลิงไหม้ หรือแผ่นดินไหว หรือความสูญเสียทางรายได้เมื่อผลผลิตทางการเกษตรถูกทำลายจาก
อุทกภัยดินถล่ม

รูปที่ 17 ความล่อแหลมทางเศรษฐกิจ

4) ความล่อแหลมทางทัศนคติ หรือที่รู้จักกันว่าเป็นความล่อแหลมทางพฤติกรรม หมายถึง การกระทำของประชาชนที่เกิดขึ้นจากขาดความเข้าใจหรือการรับรู้ผิดๆ ไม่เชื่อถือ หรือ ทัศนคติความไม่ใส่ใจ ตัวอย่างเช่น การที่ผู้คนไม่ใส่ใจกับการเตือนภัยเพราะเชื่อประสบการณ์เดิม หรือเพราะความไม่น่าเชื่อถือของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการแจ้งเตือนภัย ทัศนคติดังกล่าวทำให้เกิดความล่อแหลมแก่ประชาชน เพราะการเตือนภัยเป็นเครื่องมือที่บอกล่วงหน้าว่าภัยกำลังจะมาถึง ดังนั้น หากประชาชนไม่เชื่อการเตือนภัย ก็จะไม่สามารถตอบสนองต่อคำเตือนได้อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ความล่อแหลม ขึ้นอยู่กับข้อมูลและความเข้าใจในลักษณะของชุมชน ดังนั้น ก่อนที่วิเคราะห์ความล่อแหลม จึงควรดำเนินการดังต่อไปนี้:

- หาข้อมูลด้านประชากรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รวมถึงข้อมูลอาชีพและการใช้ประโยชน์จากอาคาร บ้านเรือน (จำนวนคนที่อาศัยอยู่ในบ้าน และจำนวนคนงานต่อหนึ่งธุรกิจ)
- ทำรายการของ “องค์ประกอบที่มีความเสี่ยง” ไม่ว่าจะเป็น ประชาชน โครงสร้าง สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน สถานที่ให้บริการแก่ชุมชน และอื่นๆ
- รวบรวมสรุปผลกระทบทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้น

ความล่อแหลมมีความเฉพาะตัวตามแต่ละประเภทของภัย หมายความว่าองค์ประกอบบางอย่างอาจมีความล่อแหลม และได้รับผลกระทบเมื่อเกิดแผ่นดินไหวแต่อาจไม่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย

ดังนั้น เมื่อดำเนินการวิเคราะห์ความล่อแหลม จึงต้องพึงระลึกเสมอว่ากำลังประเมินความล่อแหลมจากภัยประเภทใด ดังนั้น การประเมินความล่อแหลมตามวัตถุประสงค์เช่นนี้ จึงอาจจะใช้แมทริกซ์ในการประเมินความล่อแหลม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 9 ตารางการประเมินความล่อแหลม

ประเภทของภัย : น้ำท่วม						
ประเภทของความล่อแหลมที่ประเมิน : กายภาพ						
สถานที่	องค์ประกอบที่ล่อแหลม					
	บ้าน	สถานที่สำคัญ วัด โรงเรียน สะพาน ระบบ- เสียงตามสาย	ประชาชน	พืช	ธุรกิจ	สัตว์
ชื่อสถานที่	จำนวน	ประเภทของ สถานที่สำคัญ และจำนวน	จำนวนรวม	พื้นที่ เพาะปลูก	ประเภทของ ธุรกิจ และ จำนวน	ชนิดและ จำนวน

หมายเหตุ: สามารถเพิ่มจำนวนช่องได้ตามความต้องการที่จะวิเคราะห์ความล่อแหลมในแต่ละองค์ประกอบสำหรับการวิเคราะห์ความล่อแหลมประเภทอื่น อาจจะใช้แมทริกซ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ตารางการวิเคราะห์ความล่อแหลม

ประเภทของภัย : น้ำท่วม				
ประเภทของความล่อแหลมที่ประเมิน : สังคม ประชากร				
สถานที่	องค์ประกอบที่ล่อแหลม			
ชื่อสถานที่	คนชรา	คนชราที่ป่วย	ชราและพิการ	ทารก

หมายเหตุ : สามารถเพิ่มจำนวนช่องได้ตามความต้องการที่จะวิเคราะห์ เช่น เด็ก เด็กที่พิการ เด็กที่ป่วย ผู้ชาย ผู้หญิง หญิงมีครรภ์ และองค์ประกอบอื่นๆ

การจัดทำแผนที่ความล่อแหลม

องค์ประกอบด้านความล่อแหลมสามารถบรรจุลงบนแผนที่ภัยพิบัติได้ แนวทางในการจัดทำแผนที่ความล่อแหลมดังนี้

1. ใช้แผนที่ภัยจากแมทริกซ์การประเมินภัย
2. ใส่ข้อมูลบ้าน สะพาน วัด เด็ก คนแก่ ทารก โรงเรียนและสถานที่อื่นๆ ที่สังเกตได้จากการเดินสำรวจชุมชนหรือข้อมูลจากแมทริกซ์ความล่อแหลม
3. นับจำนวนสิ่งก่อสร้าง และข้อมูลประชากรสังคมในพื้นที่หนึ่ง เพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น

ตารางที่ 11 ตัวอย่างแมทริกซ์ความล่อแหลม

ประเภทของภัย : น้ำท่วม		องค์ประกอบที่มีความล่อแหลม						รวม		
		ประชาชน					ทรัพย์สิน	สัตว์	พืช	
	จำนวนประชากรรวม	ผู้ใหญ่	คนชรา	ทารก	เด็ก	คนพิการ				
พื้นที่ 1	23	10	5	2	5	1	4	4	1	32
พื้นที่ 2	4	3	0	0	1	0	1	0	0	5
พื้นที่ 3	9	6	1	2	0	0	2	2	1	14

4. กำหนดระดับของความล่อแหลม ตัวอย่างเช่น

น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 = 1

6-10 = 2

11-15 = 3

16-20 = 4

มากกว่า 20 = 5

จำนวนตัวเลขที่มากขึ้นหมายถึงระดับความล่อแหลมที่มากขึ้นด้วย

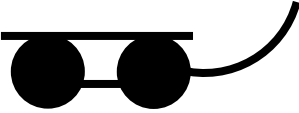

ตารางที่ 12 ตารางแสดงระดับความล่อแหลม

สถานที่	ความล่อแหลมรวม	ระดับความล่อแหลม
พื้นที่ 1	32	5
พื้นที่ 2	5	1
พื้นที่ 3	14	3

ผลของการประเมินภัยจะใช้ในส่วนต่อไป (c) การประเมินความสามารถและการประเมินความเสี่ยงระดับความล่อแหลมของภัย (b) (ตารางที่ 15)

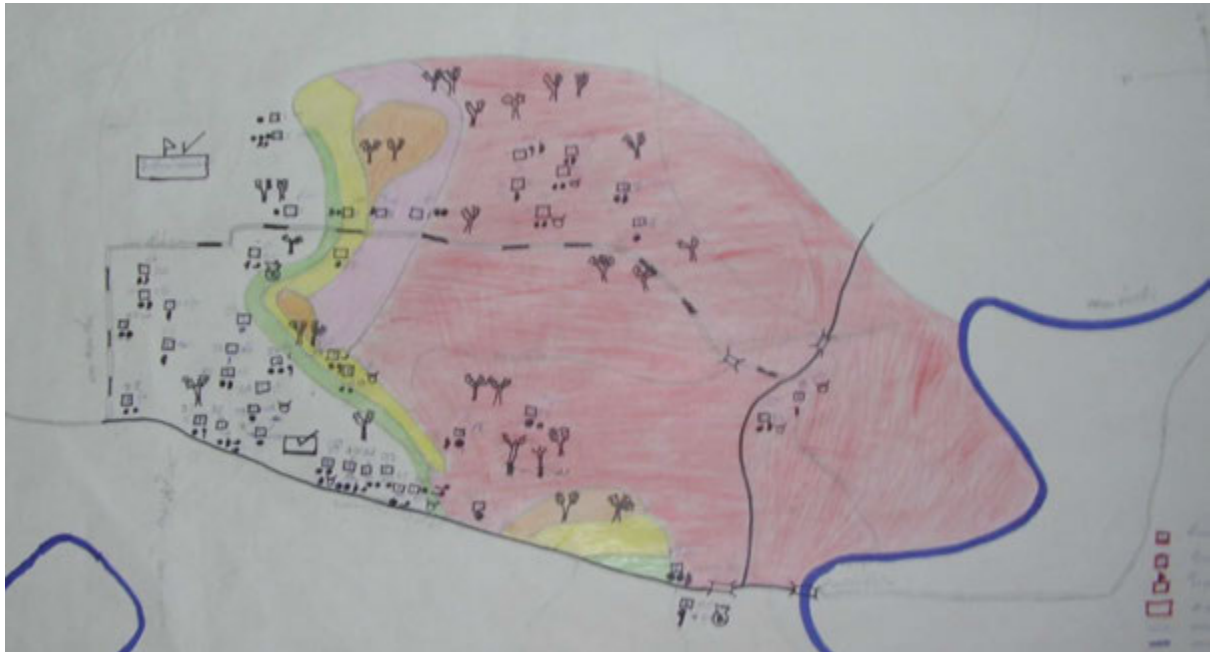
เพื่อให้ง่ายแก่การอ้างอิง เราสามารถนำสัญลักษณ์มาตรฐานมาใช้ในการทำแผนที่ความล่อแหลมให้เป็นมาตรฐาน และทุกคนมีความเข้าใจตรงกัน

สัญลักษณ์ทางสังคมประชากรของชุมชน

สัญลักษณ์	ความหมาย
	ประชาชน 1 คน
	เด็กทารก
	หญิงมีครรภ์
	คนชรา
	คนพิการ
	คนป่วย
	สัตว์หรือพืช
	รถยนต์
	ธุรกิจ
	พืชเศรษฐกิจ

รูปที่ 18 สัญลักษณ์สำหรับข้อมูลทางประชากรและสังคมของชุมชน

ตัวอย่าง : แผนที่ความล่อแหลมที่แสดงตำแหน่งขององค์ประกอบที่ล่อแหลมต่อภัยโดยใช้สัญลักษณ์มาตรฐาน

รูปที่ 19 ตัวอย่างแผนที่ความล่อแหลม

การประเมินความเสี่ยง (การประเมินความสามารถและการประเมินความเสี่ยง)

ในการประเมินความเสี่ยง จะต้องใช้สมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงต่อภัยพิบัติและความล่อแหลม ตามแนวคิดดังกล่าว ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติขึ้นอยู่กับการประเมินภัยและความล่อแหลม

$$\text{ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ} = \frac{\text{ภัย} \times \text{ความล่อแหลม}}{\text{ความสามารถ}}$$

สำหรับการประเมินความเสี่ยง นอกจากจะใช้ข้อมูลด้านความรุนแรงของภัยและระดับความล่อแหลมแล้ว ความสามารถยังเป็นตัวแปรสำคัญอีกประการหนึ่ง

ความสามารถ คือ ทรัพยากรหรือระบบที่เป็นระเบียบในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อการป้องกันและบรรเทาภัย ข้อมูลในการประเมินความสามารถนี้มาจากชุมชนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเดินสำรวจชุมชนและการสัมภาษณ์ชาวบ้านจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 13 ตัวอย่างแมทริกซ์วัดความสามารถของชุมชน

ประเภทของภัย:.....		
ทรัพยากร	มี	ไม่มี
มิสเตอร์เตือนภัย		
สถานที่รองรับการอพยพที่ปลอดภัย		
เครือข่ายสื่อสารเพื่อการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ		
ชุดค้นหาและกู้ภัย		
ประชาชนเข้าใจความหมายของสัญญาณเตือนภัย เช่น ความหมายของสัญญาณไซเรน		
ประชาชนเข้าใจการปฏิบัติเมื่อได้รับคำสั่งให้อพยพ		
มีแผนการเตือนภัยและแผนการอพยพของหมู่บ้าน		
ประชาชนอพยพเมื่อได้รับคำสั่งให้อพยพ		
ในชุมชนมีภาวะผู้นำ		
ในชุมชนมีผู้ที่ได้รับการอบรมเรื่องการปฐมพยาบาล		
แพทย์ พยาบาล ผู้ช่วยมีความพร้อมในการช่วยเหลือ		
มีทรัพยากรอื่นเพื่อช่วยในการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน		

จำนวนคะแนนรวมของช่องที่ตอบ “ใช่” กำหนดเป็นระดับของความสามารถได้ดังนี้

1 = 1 ถึง 2 คะแนน 2 = 3-4 คะแนน 3 = 5-6 คะแนน 4 = 7-8 คะแนน 5 = มากกว่า 8 คะแนน
สำหรับการประเมินความเสี่ยง ใช้ตารางต่อไปนี้:

ตารางที่ 14 ตารางแสดงผลการประเมินความสามารถ

สถานที่	จำนวนที่ตอบ “ใช่”	ระดับความสามารถ
พื้นที่ 1	3	2
พื้นที่ 2	2	1
พื้นที่ 3	4	2

ผลของการประเมินภัยจะใช้ในส่วนต่อไป (c) การประเมินความสามารถและการประเมินความเสี่ยง
ระดับความสามารถ (c) (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 แมทริกซ์การประเมินความเสี่ยง

ประเภทของภัย				
สถานที่ หรือพื้นที่	ความรุนแรงของ ภัย (a)	ระดับความ ล่อแหลมของภัย (b)	ระดับ ความสามารถ (c)	ความเสี่ยง [(a) x (b)]/(c)
พื้นที่ 1	5	5	2	12.5
พื้นที่ 2	1	1	1	2
พื้นที่ 3	6	3	2	9

การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย (risk mapping)

ใช้แผนที่พื้นฐานแผ่นใหม่ ให้ใส่ตัวเลขที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงดังตารางข้างต้น ลงบนแผนที่ หลังจากนั้นให้กำหนดตัวเลขหรือช่วงความเสี่ยง เป็นความเสี่ยงสูง กลาง และต่ำ ตามเกณฑ์ตัวอย่าง เช่น

ตารางที่ 16 ตัวอย่างเกณฑ์ระดับความเสี่ยง

1-5	ความเสี่ยงต่ำ
6-10	ความเสี่ยงปานกลาง
มากกว่า 10	ความเสี่ยงสูง

เช่นเดียวกับการทำแผนที่ภัย ให้ลากเส้นเชื่อมตัวเลขเดียวกันไว้ด้วยกัน เช่น โยงหมายเลข 1 ทั้งหมด เข้าด้วยกัน แล้วกำหนดสัญลักษณ์สีให้กับพื้นที่เสี่ยงภัยระดับต่างๆ

การกำหนดสีในพื้นที่ความเสี่ยงต่างๆ ตัวอย่างดังนี้ :

ตารางที่ 17 ตัวอย่างรหัสสีในพื้นที่ความเสี่ยงต่างๆ

สีแดง	พื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง
สีเหลือง	พื้นที่ที่มีความเสี่ยงปานกลาง
สีเขียว	พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ำ

ให้ระบายสีตามพื้นที่ ตัวอย่างเช่น พื้นที่ที่เป็นสีแดงคือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง รองลงมาคือสีส้ม และ สีเหลืองตามลำดับ การกำหนดสัญลักษณ์สี ต้องได้รับฉันทามติจากผู้เข้ารับการอบรมและทุกคนต้อง เข้าใจความหมายของสีตรงกันด้วย

เมื่อมีการวิเคราะห์ระดับความเสี่ยงแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการระบุความล่าช้าและช่องว่างในด้านความสามารถ กระบวนการที่เกี่ยวข้องในการระบุความล่าช้าและช่องว่างนี้มีหลายทางเลือก รายละเอียดจะอยู่ในขั้นตอนต่อไปที่เรียกว่า การวางแผนเพื่อป้องกันภัยพิบัติ

ภาพประกอบในหน้าถัดไปแสดงให้เห็น การเชื่อมโยงระหว่างการประเมินต่าง ๆ กับการลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

การประเมินความเสี่ยงสามารถผสานเข้ากับมาตรการลดความเสี่ยงได้อย่างไร

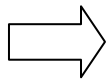
รูปที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินความเสี่ยงและการมาตรการลดความเสี่ยง

1. การประเมินภัย ⇒ ข้อมูลด้านภัย

ลักษณะของภัย
ความถี่
การเตือนล่วงหน้า
ระยะเวลา
สาเหตุ

ภัยนั้นป้องกันได้หรือไม่ ถ้าได้ ให้ระบุมาตรการป้องกัน
หากป้องกันไม่ได้ ให้ระบุมาตรการลดผลกระทบและทำ
แผนรับมือเมื่อจำเป็น

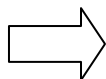
2. การประเมินความล่อแหลม ⇒

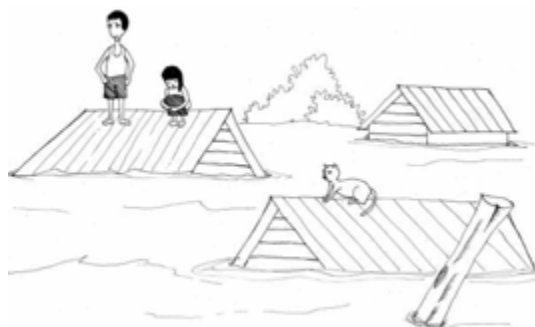
ใครหรืออะไรบ้างที่มีความล่อแหลม (องค์ประกอบที่มีความ
เสี่ยง) ระดับความเปราะบาง มาก ปานกลางหรือน้อย
ต้นเหตุของความเปราะบาง ระบุพื้นฐานของเหตุและแรง
กดดัน

สามารถลดความล่อแหลมนั้นได้หรือไม่ เช่น การโยกย้าย
ถิ่นฐานในกรณีที่มีความเปราะบางนั้นเกินกว่าที่จะรับได้ หรือ
ควรทำอะไรเพื่อลดความล่อแหลม เช่น คัดหามาตรการที่
ระบุมิติของความเปราะบาง

3. การประเมินความสามารถ ⇒

ความสามารถที่มีอยู่ ณ ปัจจุบันมีอะไรบ้าง
ความสามารถที่มีอยู่ในปัจจุบันช่วยให้ชุมชนรับมือกับ
ภัยพิบัติได้อย่างไร ช่องว่างระหว่างความสามารถกับภัยคือ
อะไรบ้าง

สิ่งที่จำเป็นในการเสริมความสามารถของชุมชนให้รับมือกับ
ความเสี่ยงภัยมีอะไรบ้าง สิ่งที่ควรทำเพื่อชี้ให้เห็นถึง
ช่องว่างของความสามารถนั้น

ขั้นตอนที่ 4 : การวางแผนจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบมีส่วนร่วม

การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ คือ กิจกรรมที่มีความหลากหลายซึ่งออกแบบมาเพื่อการควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินและใช้เป็นกรอบแนวทางในการช่วยเหลือผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติให้สามารถหลีกเลี่ยงหรือฟื้นสภาพจากผลกระทบของภัยได้ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นการดำเนินการทั้งในขั้นก่อนเกิดภัย ระหว่างเหตุการณ์ฉุกเฉินและหลังเหตุการณ์ฉุกเฉินผ่านพ้นไปแล้ว

วัตถุประสงค์ของการจัดการภัยพิบัติ คือ เพื่อลดความสูญเสีย (ความสูญเสียชีวิต ความเสียหายทางกายภาพ และความเสียหายทางเศรษฐกิจ) บรรเทาความทุกข์ยากลำบาก และเพื่อให้ฟื้นคืนสู่สภาพเดิมเร็วได้โดย การวางแผนซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดการภัยพิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว (อ้างอิงจาก: Disaster Management Center (1982) Self Study Courses: Aim and Scope of Disaster Management. University of Wisconsin.)

การวางแผนจัดการภัยพิบัติจะสร้างกรอบแนวทางการปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงต่างๆ ด้าน ทั้งกิจกรรมที่ต้องดำเนินการก่อน หลังและระหว่างสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังนั้นผลผลิตของการวางแผนดังกล่าวคือ “**แผนการจัดการความเสี่ยง**” ซึ่งจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- ชัดเจน – สามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่าย
- ยืดหยุ่น - เปิดช่องสำหรับการปรับแก้ตามสถานการณ์
- ทบทวนให้เป็นปัจจุบัน – จะต้องสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของระดับความเสี่ยงในชุมชนอันเนื่องมาจากการที่ชุมชนได้เสริมสร้างขีดความสามารถในการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ให้สูงขึ้น
- มีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ – กิจกรรมต่างๆ ควรมีการเตรียมฝึกซ้อมปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถทำได้โดยการฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ (Table Top Exercise: TTX) หรือซ้อมแผนการอพยพภายใต้สถานการณ์จำลอง

การวางแผนจัดการความเสี่ยงเป็นผลมาจากการประเมินความเสี่ยง เมื่อทุกคนมีความเข้าใจในปัญหาและระบุความเสี่ยงได้แล้ว กระบวนการวางแผนจะมุ่งไปสู่การหาทางเลือกเพื่อลดความเสี่ยงทางเลือกในการลดความเสี่ยงแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

- **การป้องกัน*** – กิจกรรมที่ทำเพื่อการหลีกเลี่ยงผลกระทบของภัยและภัยพิบัติจากสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางเทคโนโลยี และภัยพิบัติด้านชีวอนามัย

* นิยามเหล่านี้ปรับมาจาก United Nations International Strategy for Disaster Reduction

- **การบรรเทา*** - มาตรการเชิงโครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้างเพื่อการจำกัดผลกระทบของภัยจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ถดถอย และภัยจากเทคโนโลยี
- **การเตรียมความพร้อม*** - กิจกรรมและมาตรการที่กำหนดขึ้นล่วงหน้าเพื่อรับมือกับผลกระทบของภัย หมายรวมถึงการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วทั้งที่ และการอพยพประชาชนและทรัพย์สินออกจากพื้นที่อันตรายเป็นการชั่วคราว

รูปที่ 21 ทางเลือกในการลดความเสี่ยง

การจัดทำแผน

ทางเลือกในการลดความเสี่ยงเมื่อจัดทำแผนเป็นดังนี้

1. การลดความเสี่ยงระยะยาว

- 1.1 กำหนด ปรับปรุง หรือบังคับใช้ระเบียบและกฎหมายให้เคร่งครัด
- 1.2 จัดให้มีการฝึกอบรมเรื่องเทคนิคการลดความเสี่ยงในทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการความเสี่ยง
- 1.3 ประสานกลยุทธ์และมาตรการลดความเสี่ยงในส่วนต่าง ๆ ดังนี้
 - แผนพัฒนาเมือง
 - การวางแผนและกระบวนการใช้ประโยชน์จากที่ดิน
 - โครงการพัฒนาต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2. การเตือนภัยและการเตรียมความพร้อม

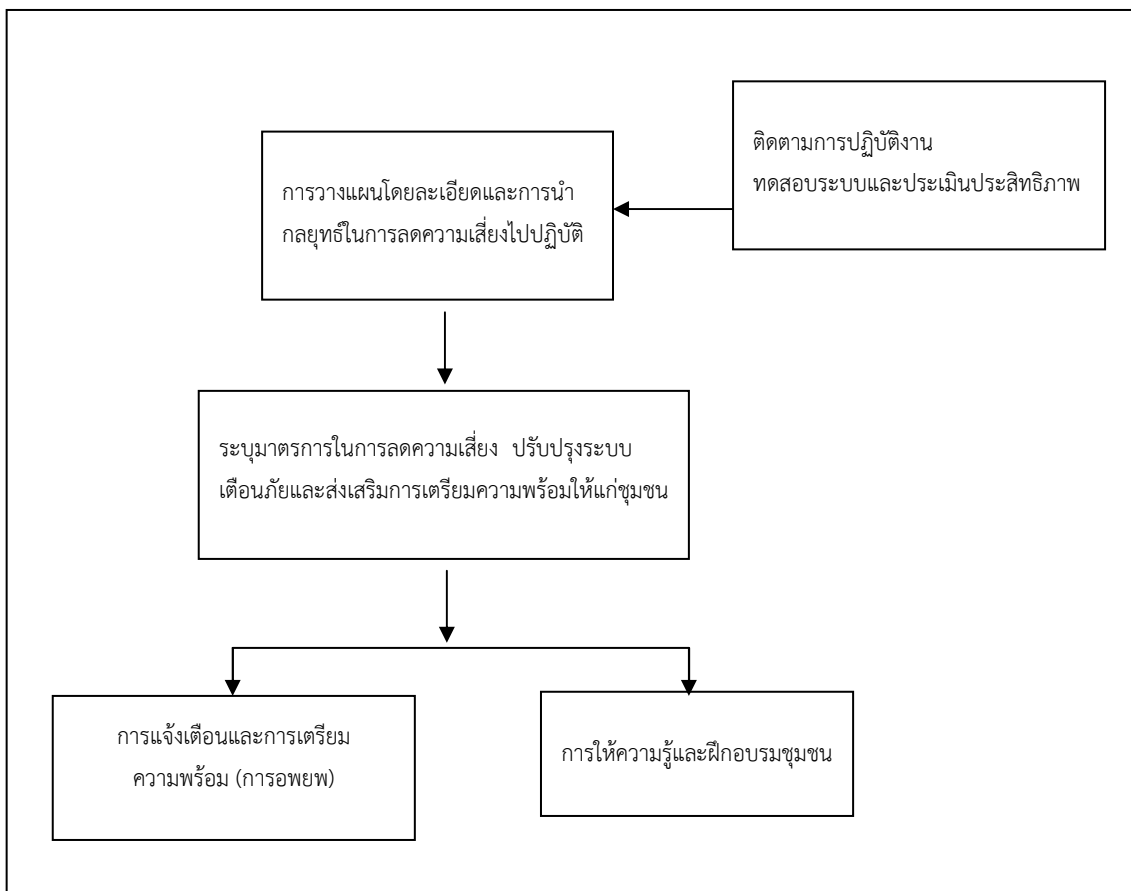
- 2.1 สร้างระบบเตือนภัย
- 2.2 แผนฉุกเฉินเพื่อการอพยพ มาตรการลดความเสี่ยงระยะสั้น และการจัดการด้านภัยและบรรเทาทุกข์

- 2.3 กำหนดผู้ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามแผน
- 2.4 จัดการทบทวนแผนการปฏิบัติ “desk top” ให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ
วิเคราะห์ผลที่ได้รับ และพัฒนาปรับปรุงแผน

3. การให้ความรู้และอบรมชุมชน

- 3.1 จัดเตรียมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่ออธิบายเรื่องต่างๆดังนี้ :
 - ภัย
 - โอกาสในการลดความเสี่ยง
 - ระบบเตือนภัยและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ
- 3.2 ฝึกอบรมผู้นำชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัย
- 3.3 จัดการฝึกซ้อมแผน เช่น การฝึกซ้อมการอพยพประชาชน วิเคราะห์ประเมินผล
และปรับปรุงการจัดการภัยพิบัติในชุมชน

ในระดับชุมชนการวางแผนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นไปตามกรอบแนวทาง ดังนี้

รูปที่ 22 กรอบแนวในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า

คือ กิจกรรมที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อบอกกล่าวถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้น ภายในมีเวลาที่พอเพียงต่อการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อที่จะรักษาชีวิตและทรัพย์สินที่อาจได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติให้น้อยที่สุด

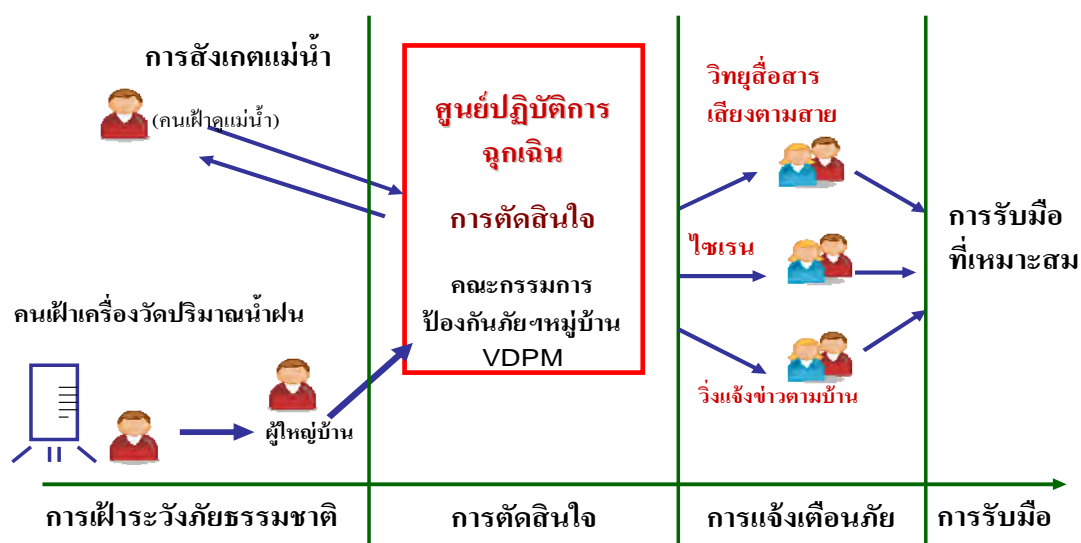
องค์ประกอบพื้นฐานของระบบเตือนภัยล่วงหน้าในชุมชน

1. การคาดการณ์ พยากรณ์ (เช่น การพยากรณ์อากาศ การเสนอข่าว)
2. การตรวจพบ (เช่น การสังเกตปริมาณน้ำฝน การเฝ้าระวังระดับน้ำท่วม หรือสิ่งบอเหตุอันตรายที่อาจเกิดขึ้น)
3. การติดต่อสื่อสาร (เช่น การถ่ายทอดข้อมูลไปยังทีมตอบโต้)
4. การตัดสินใจ (ได้แก่การตัดสินใจที่จะอพยพหรือไม่อพยพ)
5. การเคลื่อนย้าย (เช่น การอพยพชุมชน)

ระบบเตือนภัยล่วงหน้าในชุมชน ประกอบด้วย

1. ผู้เฝ้าระวังภัย : สังเกตปริมาณน้ำฝน, ระดับน้ำในมาตรวัด, สภาพของแม่น้ำและสิ่งบอเหตุอื่น ๆ
2. เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร : ถ่ายทอดข้อมูลไปยังทีมตอบโต้ และหน่วยงานด้านภัยพิบัติ
3. การตัดสินใจ : ชุมชนจะตัดสินใจว่าจะอพยพหรือไม่บนพื้นฐานของการสังเกตและการพยากรณ์
4. การตอบสนอง : ชุมชนอพยพไปยังที่พื้นที่รองรับการอพยพเมื่อมีการแจ้งให้อพยพ

ระบบเตือนภัยล่วงหน้าเพื่อการป้องกันภัยพิบัติ

รูปที่ 23 ระบบเตือนภัยล่วงหน้า

การอพยพ (Evacuation)

การอพยพหนีภัย คือการย้ายผู้คนที่หวาดกลัวจากพื้นที่ที่อันตรายไปยังที่ที่ปลอดภัย เพื่อการปกป้องชีวิต การอพยพของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากภัย อาจจะเป็นหนึ่งในเรื่องที่ยากมาก ที่สุดต่อการปฏิบัติการตอบโต้ต่อภัย การอพยพ ต้องสามารถดำเนินการตอบสนองต่อการเตือน ที่ทันเวลา การอพยพที่ดีนั้นจะต้องมี

- ระบบการเตือนภัยที่ทันเวลาและแม่นยำ
- เส้นทางอพยพหนีภัยที่ชัดเจน
- จำนวนประชากรที่ประมาณไว้ชัดเจน
- ศูนย์อพยพหนีภัยที่ปลอดภัย
- มีอาสาสมัครและทีมการอพยพช่วยจัดการการอพยพ
- กำหนดพาหนะเพื่อใช้ในการอพยพไว้

การซ้อมอพยพประชาชน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ด้วยกัน กล่าวคือ

1) การฝึกซ้อมอพยพอย่างง่าย - ประชาชนจะหยุดการดำเนินกิจกรรมที่กำลังกระทำ อยู่และอพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัยตามสัญลักษณ์ที่กำหนดไว้ทันที การฝึกซ้อมอพยพประชาชน ประเภทนี้เป็นการทดสอบการตอบสนองของประชาชนต่อการแจ้งเตือนภัย

2) การฝึกซ้อมอพยพอย่างเต็มรูปแบบ เป็นการฝึกซ้อมซึ่งเป็นการอพยพ ตามสถานการณ์/เหตุการณ์ภัยที่สมมติขึ้น ซึ่งความรุนแรงของภัยจะเป็นตัวกำหนดให้มีการอพยพ ประชาชน การฝึกซ้อมอพยพชนิดนี้เป็นการทดสอบระบบการสื่อสารและการแจ้งเตือนภัย คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน และการตอบสนองของประชาชนต่อการแจ้งเตือน ภัย

ประเด็นสำคัญในการอพยพประชาชน ประกอบด้วย

1. รายชื่อผู้ที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่เสี่ยง หรือมีแนวโน้มจะได้รับอันตรายจากพื้นที่ ประสบภัย

2. ศูนย์อพยพหนีภัยที่ปลอดภัย - บรรทัดฐานของศูนย์อพยพหนีภัยที่เหมาะสม ประกอบด้วย

- ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่จะไม่ได้รับผลกระทบจากอันตราย อีกนัยหนึ่งคือพื้นที่อยู่นอก เขตที่อันตราย
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยที่พอเพียง
- เป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และไม่มีโอกาสที่จะถูกตัดขาดช่วงเวลา ที่เกิดอันตราย
- น้ำดื่มสะอาดเข้าถึง
- พื้นที่สำหรับประกอบอาหาร

3. พาหนะที่ใช้ในการอพยพ - ช่วยเหลือผู้อพยพให้อพยพได้อย่างรวดเร็วและให้ความอนุเคราะห์คนป่วย สตรีมีครรภ์ เด็ก ทารกและคนพิการ

4. เส้นทางการอพยพหนีภัย คือเส้นทางที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าจากพื้นที่อันตรายไปสู่ศูนย์อพยพซึ่งเส้นทางนี้จะต้องปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ และสามารถเดินทางได้สะดวกรวดเร็ว

5. ระบบรักษาความปลอดภัย - หมู่บ้านให้การสนับสนุน รับรองความปลอดภัยของบ้านเรือนที่ปล่อยทิ้งไว้ขณะที่อพยพไปยังศูนย์อพยพ

6. ทีมอพยพ องค์กรชุมชน อาทิจ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านควรที่จะมีความพร้อมและรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของประชาชนขณะอพยพ

การคัดกรองในการอพยพ

มาจาก Triage เป็นคำภาษาฝรั่งเศสแปลว่า คัดกรอง การคัดกรองในการอพยพหมายถึงกระบวนการประเมินประชากรที่มีความเสี่ยงอย่างรวดเร็วเพื่อจัดลำดับความสำคัญในการอพยพ กระบวนการนี้สามารถดำเนินต่อไปตลอดเวลาเนื่องจากลำดับความสำคัญอาจจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป

วิธีการคัดกรองในการอพยพ

ความสำคัญลำดับที่ 1. คือกลุ่มที่มีความเจ็บป่วยอย่างรุนแรง มีการติดเชื้อหรือมีอาการบาดเจ็บสาหัส เป็นกลุ่มที่ต้องใช้รถฉุกเฉินหรือรถพยาบาลในการเคลื่อนย้ายไปยังสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุดและเร็วที่สุด เพื่อให้ได้รับการรักษาพยาบาล กลุ่มนี้จะไม่เคลื่อนย้ายไปยังศูนย์อพยพ ผู้บาดเจ็บสาหัสอาจจะต้องใช้เฮลิคอปเตอร์ทางทหารเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนย้ายก็ได้

ความสำคัญลำดับที่ 2. คือกลุ่มที่มีอาการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรงแต่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษที่ศูนย์อพยพ กลุ่มนี้ต้องใช้ยานพาหนะในการช่วยอพยพแต่อาจจะเป็นยานพาหนะขนาดเล็ก

ความสำคัญลำดับที่ 3. คือกลุ่มคนปกติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีเสียงสูง กลุ่มนี้สามารถจัดได้ตามพื้นที่หรือละแวกที่อยู่ คนที่อยู่ละแวกเดียวกันสามารถใช้ยานพาหนะร่วมกันเพื่อเดินทางไปยังศูนย์อพยพเดียวกันได้ กลุ่มนี้ให้ใช้ยานพาหนะขนาดใหญ่เพื่อจะได้บรรทุกได้ในคราวเดียว

ความสำคัญลำดับที่ 4. คือกลุ่มคนปกติที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีเสียงปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจจะอพยพหลังกลุ่มอื่นได้ สามารถไปที่อพยพได้โดยการเดินหรือยานพาหนะขนาดเล็ก

อุปกรณ์ที่ใช้สนับสนุน

1. เฮลิคอปเตอร์ทางทหาร ในกรณีอพยพฉุกเฉิน
2. รถพยาบาลสำหรับคนป่วย
3. รถบรรทุก รถเล็ก จากภาครัฐและภาคเอกชน
4. เครื่องเขียน ปากกา ดินสอสำหรับลงทะเบียนผู้อพยพ
5. อาหารและน้ำดื่มสำหรับทีมคัดกรอง
6. เชือกและบันไดสำหรับรถบรรทุก
7. ไฟฉาย
8. เครื่องมือปฐมพยาบาล
9. วิทยุมือถือและอุปกรณ์สื่อสาร
10. เสื้อฝนและหมวกนิรภัย

ทีมคัดกรอง

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน จะต้องจัดให้มีทีมคัดกรองผู้อพยพให้ออกจากเขตพื้นที่อันตรายหรือให้ไปยังจุดที่กำหนด เพื่อใช้ยานพาหนะขนผู้อพยพไปยังพื้นที่ปลอดภัย ทีมคัดกรองผู้อพยพอาจจะประกอบด้วย ฝ่ายแพทย์ ฝ่ายอพยพ ฝ่ายความปลอดภัยและฝ่ายสื่อสาร

หน้าที่ของสมาชิกทีมคัดกรองผู้อพยพ อาจแบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

ฝ่ายแพทย์

1. ระบุผู้อพยพที่มีอาการเจ็บป่วยหรือความรุนแรงของการเจ็บป่วยและส่งไปยังจุดนัดพบเพื่อรอการเคลื่อนย้าย และตัดสินใจว่าจะเคลื่อนย้ายต่อไปยังศูนย์อพยพหรือโรงพยาบาล
2. จัดหารถพยาบาลหรือยานพาหนะฉุกเฉินอื่นๆให้กับผู้ป่วย
3. นำผู้อพยพที่ป่วยหนักจากพื้นที่คัดกรองไปยังโรงพยาบาล

ฝ่ายอพยพ

1. ระบุกลุ่มที่มีความอ่อนแอ
2. รับผิดชอบการลงทะเบียนประชากรที่จะอพยพ
3. กำหนดสถานที่ปลอดภัยตามแผนอพยพ

ฝ่ายยานพาหนะและขนส่ง

1. จัดหายานพาหนะสำหรับการอพยพ
2. จัดระเบียบการอพยพจากพื้นที่คัดกรองไปยังพื้นที่ปลอดภัยหรือศูนย์อพยพ
3. ตรวจสอบการอพยพให้แน่ใจว่าผู้หญิง เด็ก คนชราและคนพิการได้รับการดูแลด้านความปลอดภัยในขณะอพยพ
4. ตรวจสอบยานพาหนะให้อยู่ในสภาพปลอดภัย และพร้อมสำหรับการขนส่ง

ฝ่ายรักษาความปลอดภัย

1. ดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่อพยพ พื้นที่คัดกรองการอพยพและดูแลทรัพย์สินของผู้อพยพระหว่างการอพยพจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง
2. รักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย
3. สอดส่องผู้ที่มีพิรุณและดำเนินการควบคุมตัว หากจำเป็น
4. ตรวจสอบผู้ตกค้าง ในพื้นที่คัดกรองเมื่อที่มอพยพประกาศว่าการอพยพสมบูรณ์แล้ว
5. ติดตามและให้การรักษาความปลอดภัยแก่ที่มคัดกรอง

ฝ่ายการสื่อสาร

1. ดำเนินการติดต่อสื่อสารกับ อบต. คณะกรรมการป้องกันภัยหมู่บ้านและทีมคัดกรอง
2. ส่งข่าวความคืบหน้าและสถานการณ์ให้ตำบลและผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกระบวนการอพยพ และจำนวนผู้อพยพเป็นระยะๆ เพื่อให้แน่ใจว่าศูนย์อพยพสามารถรองรับการอพยพได้ทันเวลา
3. กำหนดสัญญาณเตือนภัยในระยะต่างๆ เพื่อเพิ่มความตระหนักในประชากรที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยง ให้ไปยังพื้นที่ปลอดภัยที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ฝ่ายลงทะเบียนผู้อพยพ

เมื่อผู้อพยพมาถึงพื้นที่ปลอดภัย จะต้องจัดให้มีการลงทะเบียนผู้อพยพโดยคณะกรรมการในศูนย์อพยพ การลงทะเบียนมีความสำคัญคือ

- เป็นการจัดทำรายชื่อหลักของผู้อพยพโดยทันที
- เพื่อเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าการอพยพเสร็จสิ้นสมบูรณ์หรือไม่
- เพื่อให้การจัดระเบียบและจัดลำดับการอพยพให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย

การฝึกซ้อมตามสถานการณ์สมมติ (Simulation Exercise)

การฝึกซ้อมตามสถานการณ์สมมติ มีประเด็นในการพิจารณา ดังนี้

1. สร้างสถานการณ์สมมติที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์แผนการเตือนภัยและแผนอพยพที่กล่าวถึง การฝึกซ้อมแบบนี้มีวัตถุประสงค์ในการทดสอบการติดต่อสื่อสารจากเครื่องเตือนภัยไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องการอพยพ การบรรยายเรื่องราวคล้ายบทละครของสถานการณ์ฉุกเฉินนี้สามารถทดสอบการไหลของการสื่อสาร (ตัวอย่างของการฝึกซ้อมตามสถานการณ์สมมติปรากฏอยู่ในเอกสารแนบท้าย)

ในการจัดทำบทของสถานการณ์ฉุกเฉินจะมีลักษณะ ดังนี้

- สมาชิกของชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการฝึกซ้อมตามสถานการณ์สมมติ
- ทุกคนจะได้รับบทบาทและได้แสดงปฏิกิริยาตอบโต้ต่อเหตุการณ์ที่ถูกกำหนดขึ้น

- การฝึกซ้อมแผนตามสถานการณ์สมมุติ ไม่ควรใช้เวลาเกิน 2 ชั่วโมงและภายหลังการฝึกซ้อมจะต้องมีการประชุมสรุปผลการฝึกซ้อม เพื่อรับทราบข้อบกพร่อง และนำไปปรับปรุงแก้ไขแผนให้สมบูรณ์ต่อไป
- การฝึกซ้อมฯ ไม่ใช่การแสดงบทบาท ดังนั้น ผู้เข้าร่วมการฝึกซ้อมจะต้องจริงจังและปฏิบัติหน้าที่และบทบาทตามความเข้าใจของตนและแผนที่ได้กำหนดไว้

2. ผู้อำนวยการฝึกซ้อมจะต้องตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามบทในการฝึกซ้อม

การฝึกซ้อมอพยพ

คือ การสาธิตโดยใช้คนในกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก เพื่อทราบว่ากลุ่มเป้าหมายในแผนจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อเกิดการอพยพในสถานการณ์จริง ทั้งนี้ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการฝึกซ้อมคือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่อันตรายจริง

ประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงระหว่างการฝึกซ้อม ได้แก่

1. แผนการอพยพ
2. ระบบการเตือนภัยล่วงหน้า
3. ประชาชน – คณะทำงานด้านการแจ้งเตือนภัย คณะทำงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจอพยพและประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เสี่ยงภัย

อย่างไรก็ตาม การฝึกซ้อมจะได้ประสิทธิผลและสมจริงมากที่สุดเมื่อประชาชนไม่ทราบถึงการฝึกซ้อมล่วงหน้า ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะทดสอบปฏิกิริยาตอบสนองของประชาชนต่อการเตือนภัย

การให้ความรู้และการฝึกอบรมในชุมชน

การให้การศึกษาและความรู้แก่ชุมชนเป็นมิติหนึ่งในการสร้างความตระหนักเรื่องการจัดการ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติแก่ชุมชน การสร้างความตระหนักมุ่งที่การสร้างจิตสำนึกในการตอบโต้ที่เหมาะสมต่อการเตือนภัยในหมู่สาธารณชน นอกจากนี้ ความตระหนักยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะในการรับมือกับภัยอันตรายการสร้างความตระหนักก่อให้เกิดความคิดที่ว่า “ความรู้คือการกระทำ” การสร้างความตระหนักจะนำสาธารณชนไปสู่การลงมือปฏิบัติตามความรู้ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการสร้างความตระหนัก ประกอบด้วย

1. เพื่อให้สาธารณชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่

อันตราย

2. แนะนำและสอนเกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะของภัยที่อาจจะนำมาซึ่งภัยพิบัติ

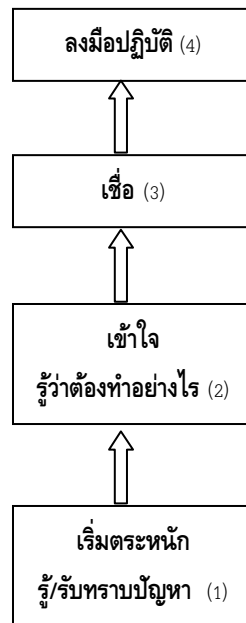
3. กระตุ้นสาธารณชนให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการเตรียมความพร้อมในการป้องกันภัยพิบัติ

4. สร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชนให้รู้จักความหมายของการเตือนภัยและมาตรการป้องกันต่างๆ

5. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการในหมู่สาธารณชน เพื่อสร้างชุมชนที่มีการตอบสนองอย่างเหมาะสม ต่อการคุกคามของภัย ซึ่งสามารถทำได้จากการสร้างความตระหนักและการเตือนภัยโดยปราศจากการกระตุ้นจากภายนอก อย่างไรก็ตาม การสร้างความตระหนักมีหลายวิธีได้แก่

- ผ่านสื่อการอ่าน เช่น โปสเตอร์ ใบปลิว และหนังสือเล่มเล็กๆ
- ผ่านโทรทัศน์เช่น การนำเสนอข้อมูล วีดีโอ หรือโทรทัศน์ วิทยุ
- ผ่านการแสดงบทบาทหรือ การฝึกซ้อมตามสถานการณ์สมมุติ

ขั้นตอนการสร้างความตระหนัก

เมื่อมีรายละเอียดของทางเลือกในการลดความเสี่ยงแล้ว ข้อมูลต่างๆ จะถูกจัดระเบียบ รวบรวม และบูรณาการเข้าด้วยกันเป็น “แผนการเตรียมความพร้อมสำหรับภัยพิบัติในชุมชน” เพื่อเป็นแนวทางให้แก่วิทยากรกระบวนการ ร่างเค้าโครงของแผนฯ ดังกล่าวอยู่ในรูปแบบ ดังนี้

- เนื้อหาในแผน
 - ส่วนที่ 1
 - ประวัติการเกิดภัยพิบัติ
 - การประเมินภัยและความเสี่ยง
 - ส่วนที่ 2
 - โครงสร้างชุมชน เพื่อการป้องกันภัยพิบัติ
 - ส่วนที่ 3: แผนการเตรียมพร้อมต่อภัยพิบัติ
 - ก่อนเกิดภัย
 - ขณะเกิดภัย
 - หลังการเกิดภัย
 - ระบบเตือนภัยล่วงหน้า (ผังเส้นทางการสื่อสาร)
 - การอพยพล่วงหน้า (ขั้นตอนการปฏิบัติ)
 - ส่วนที่ 4: แผนการดำเนินการเตรียมพร้อมสำหรับภัยพิบัติ
 - เอกสารแนบ
 - แผนที่ภัย
 - แผนที่เสี่ยงภัย
 - สมาชิกคณะกรรมการป้องกันภัยหมู่บ้าน (ปภม.) และบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ
 - รายชื่อบุคคลและพื้นที่เสี่ยงภัย
 - แผนที่เส้นทางอพยพ
 - รายชื่อบุคคลที่สำคัญและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ

ขั้นตอนที่ 5 การนำแผนไปปฏิบัติ

กิจกรรมที่อยู่ในแผนการต้องอาศัยคนจำนวนมาก เพื่อให้การนำแผนไปปฏิบัติมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบุคคลที่ได้รับมอบหมายจะต้องปฏิบัติตามแผน โดยหากถือว่าแผนดังกล่าวเป็นแผนที่มีรากฐานจากชุมชน แล้วองค์กรชุมชนที่จะมีประสิทธิภาพเช่นกัน

องค์กรที่มีรากฐานจากชุมชน

องค์กรที่มีรากฐานจากชุมชน ประกอบด้วยกลุ่มคนผู้ให้บริการทางสังคมในระดับท้องถิ่นโดยอาจมาจากอาสาสมัคร องค์กรที่มีรากฐานมาจากชุมชนนี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงสถานที่ตั้งขององค์กรเท่านั้น หากแต่หมายถึงองค์กรซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของด้วย กล่าวคืออาสาสมัครต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินการใดๆทั้งหมดของชุมชน

องค์กรชุมชนมีรากฐานมาจากแนวคิดซึ่งตั้งอยู่บนความต้องการของชุมชนอันที่จะป้องกันหรือหลีกเลี่ยงภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต บทบาทหน้าที่ขององค์กรชุมชน คือ การนำแผนไปปฏิบัติและแนะนำแนวทางให้ชุมชนมีความปลอดภัย รวมถึงวิธีการนำสู่ซึ่งความปลอดภัยนั้นด้วย

องค์กรชุมชนที่มีประสิทธิภาพและสามารถการดำเนินการเป็นผลสำเร็จได้นั้นจึงต้องพิจารณาประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ใครเป็นผู้แจ้งเตือนภัย
2. ใครเป็นผู้รับผิดชอบการอพยพ
3. ใครเป็นผู้บริหารศูนย์อพยพพหุภัยในกรณีที่เกิดการอพยพพหุภัยแบบฉุกเฉิน
4. ใครเป็นผู้รับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยของชุมชนระหว่างภาวะฉุกเฉิน
5. ใครเป็นผู้ให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้นในกรณีที่บาดเจ็บเล็กน้อย
6. ใครเป็นผู้ค้นหาผู้สูญหาย
7. ใครเป็นผู้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้ชุมชนทราบ

องค์กรชุมชนจึงต้องประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว ดังนี้

- ฝ่ายแจ้งเตือนภัย
- ฝ่ายอพยพ
- ฝ่ายบรรเทาทุกข์
- ฝ่ายรักษาความปลอดภัย
- ฝ่ายปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- ฝ่ายงานกู้ภัย
- ฝ่ายข่าวสารและข้อมูล

นอกจากนี้ องค์กรชุมชนจะต้องมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่รู้จักคุ้นเคยในชุมชน รวมทั้งมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำ และมีหน้าที่บทบาทและความรับผิดชอบแต่ละฝ่าย ซึ่งรายละเอียดของหน้าที่และความรับผิดชอบนั้นได้รวมอยู่ในเอกสารแนบท้ายหมายเลข 4 แล้ว

ขั้นตอนที่ 6 ทบทวนแผน (การติดตามและประเมินผล)

แม้ว่าจะมีการป้องกันภัยพิบัติในชุมชนแล้วก็ตาม แต่เมื่อข้อมูลความล่าช้าของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ระดับความเสี่ยงก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้น จึงต้องมีการทบทวนการเปลี่ยนแปลง และติดตามการปฏิบัติตามแผน ตลอดจนประเมินประสิทธิภาพของแผนอย่างสม่ำเสมอ

ในกระบวนการ CBDRM การตรวจสอบและประเมินแผนควรดำเนินการโดยให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม (การประเมินแบบมีส่วนร่วม) คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านมีบทบาทสำคัญในชุมชน จึงต้องมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อทบทวนแผน

ดังนั้น คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน ควรตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยพิจารณาว่า การเปลี่ยนแปลงนั้น กระทบเนื้อหาของแผนหรือไม่ สิ่งที่ต้องตรวจสอบ ได้แก่

- ความเปลี่ยนแปลงด้านความล่อแหลม เช่นอาจจะมีเด็กเกิดใหม่ในหมู่บ้าน เด็กเล็กๆ โตขึ้นเป็นวัยรุ่น มีคนย้ายเข้าย้ายออก
- ขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน
- การนำเทคโนโลยีมาไว้ที่จะช่วยให้มีการสื่อสารที่ดีขึ้น
- การเปลี่ยนแปลงผู้นำ

ผลที่ได้จากการตรวจสอบดังกล่าวทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อนของแผน ทำให้สามารถนำมาปรับปรุงกิจกรรม และปรับเปลี่ยนแผนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การทบทวนแผน

เป็นการทบทวนความสามารถในการตอบสนองของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งมีวิธีทบทวนอยู่ 2 แนวทาง เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้แก่

- 1) การฝึกปฏิบัติการบนโต๊ะ
- 2) การซ้อมอพยพตามสถานการณ์จำลอง

การฝึกปฏิบัติการบนโต๊ะ คืออะไร?

จุดประสงค์ของการจัด “การฝึกซ้อมปฏิบัติการบนโต๊ะ” คือการตรวจสอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหมู่บ้านว่ายังมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือไม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และความคาดหวังสำหรับการทำงานในอนาคตเพื่อให้การรับมือกับภัยพิบัติทั้งภัยจากธรรมชาติและภัยจากมนุษย์ให้ดำเนินการได้อย่างสอดคล้องประสานระหว่างผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ประชาชน รวมทั้งอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนด้วย โดยการฝึกปฏิบัติการบนโต๊ะนี้ เน้นที่การตอบโต้ต่อภัยพิบัติในภาพรวม กระบวนการตัดสินใจ การประสานงานและการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในชุมชน กล่าวคือเป็นการทดสอบ การสื่อสาร การประสานงานการตอบโต้กับภัยพิบัติ การระบุปัญหา และการแก้ปัญหา ไม่ใช่เป็นการทดสอบรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการ

การฝึกซ้อมปฏิบัติการบนโต๊ะนี้เป็นการอภิปรายขั้นตอน กระบวนการที่ระบุไว้ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหมู่บ้าน และบทบาทของคณะกรรมการฯ หรือองค์กรที่ทำหน้าที่

ป้องกันภัยพิบัติ ซึ่งจะต้องระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติการโต้ตอบภัยพิบัติ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ฉุกเฉิน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้ คือ

- ให้แต่ละคนเข้าใจบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองระหว่างเกิดเหตุฉุกเฉิน
- ทดสอบการประสานงานและสื่อสารให้มีประสิทธิภาพในกรณีฉุกเฉิน ทั้งระหว่างสมาชิกในทีมและกับชุมชน

นอกจากนี้ ในขณะที่ดำเนินการตามขั้นตอนของการวางแผนจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องมีการมอบหมายให้สมาชิกบางคนทำหน้าที่ประเมินเพื่อดูว่าสมาชิกอื่นที่มีบทบาทหน้าที่ตามแผนนั้น ได้ปฏิบัติตามแผนหรือไม่ กิจกรรมที่ทำมีประสิทธิภาพหรือไม่แบบการประเมินกิจกรรมนี้คือเอกสารแนบหมายเลข 5

ผลของการประเมินจะนำมาอภิปรายหลังการฝึกซ้อมอพยพตามสถานการณ์จำลองแล้ว หรือในกรณีเกิดเหตุจริง จะมีการสรุปผลหลังดำเนินการอพยพเสร็จสิ้นแล้ว

IV. ระบบบัญชาการเหตุการณ์ : Incident command system (ICS)

ระบบบัญชาการเหตุการณ์ คือ ระบบการจัดการสำหรับการบังคับบัญชา (Command) การควบคุม (Control) การประสานงาน (Coordination) เพื่อตอบสนองต่อการที่หน่วยงานหลายๆ หน่วยที่มาร่วมปฏิบัติงานในสถานการณ์เฉพาะ โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการระงับสถานการณ์ ปกป้องชีวิต ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม หรือหมายถึงระบบการจัดการภาวะฉุกเฉินที่ได้มาตรฐานซึ่งออกแบบมาเพื่อให้รัฐบาลสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างรวดเร็ว

ข้อดีของระบบบัญชาการเหตุการณ์

1. ช่วยให้รัฐบาลดำเนินการตอบโต้ภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
2. ทำให้หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการตอบโต้ในภาวะฉุกเฉิน มีความชัดเจน
3. ปรับปรุงระบบการประสานงาน
4. ช่วยให้การติดตามข้อมูลเป็นไปได้อย่างแม่นยำมากขึ้น
5. ปรับปรุงความรับผิดชอบ การวางแผน การควบคุมค่าใช้จ่ายการปฏิบัติงานและการสนับสนุนด้านสิ่งของอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของ ICS

ICS เป็นหนทางหนึ่งที่จะจัดระบบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถมองเห็นทุกแง่มุมของการตอบโต้ต่อเหตุการณ์ฉุกเฉิน และทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถติดต่อสื่อสาร ประสานงานและปฏิบัติงานตามภารกิจได้สำเร็จลุล่วง

ใครจะเป็นคนสั่งการ?

โดยปกติผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Commander) คือคนที่รับผิดชอบต่อทุกกระบวนการและแง่มุมในเหตุฉุกเฉิน รวมทั้งตั้งวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการฉุกเฉิน การจัดการกิจกรรมการโต้ตอบเหตุฉุกเฉิน การใช้ทรัพยากรรวมทั้งความรับผิดชอบต่อทุกคนที่เกี่ยวข้อง

ผู้บัญชาการเหตุการณ์มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. ประเมินสถานการณ์ และกำหนดความสำคัญ โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ผู้คนที่มาดูแลเหตุการณ์ และคนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
2. ควบคุมเหตุการณ์โดยรักษาความปลอดภัยและจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด
3. แน่ใจว่ามีมาตรการรักษาความปลอดภัย
4. ประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
5. ติดตามสถานการณ์ฉุกเฉินและสั่งการให้มีการเสริมกำลังและทรัพยากรหากจำเป็น
6. สั่งการให้เลิกปฏิบัติการ หากจำเป็น

คำศัพท์และนิยาม

ความเสี่ยงที่ยอมรับได้ Acceptable Risk	ระดับของความเสียหายที่สังคมหรือชุมชนสามารถยอมรับได้โดยพิจารณาจากเงื่อนไขทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เทคนิคและสภาพแวดล้อมประกอบแล้ว
ความสามารถ Capacity	ความเข้มแข็งและทรัพยากรภายในชุมชน สังคมหรือองค์กรที่เมื่อประกอบกันแล้วสามารถลดระดับความเสี่ยงหรือผลกระทบของภัยพิบัติ
การสร้างความสามารถ Capacity Building	ความพยายามที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาทักษะในมนุษย์หรือโครงสร้างทางสังคมภายในชุมชนหรือองค์กรให้สามารถลดระดับความเสี่ยงได้
การทำแผนที่ชุมชน Community Mapping	เครื่องมือที่ใช้เพื่อช่วยให้เห็นทรัพยากร บริการ ความอ่อนแอและความเสี่ยงในชุมชน ซึ่งอาจรวมถึง คลินิก สถานบริการทางการแพทย์ โรงเรียน แหล่งน้ำ สถานที่หลบภัยรวมทั้งการระบุความเสี่ยงของประชาชน และของพื้นที่ เช่น ความเสี่ยงต่อน้ำท่วม ภัยทางสุขภาพ เป็นต้น
ความสามารถในการรับมือ Coping Capacity	วิธีการที่ชาวบ้านหรือองค์กรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และความสามารถในการเผชิญผลกระทบของภัยธรรมชาติที่อาจกลายเป็นภัยพิบัติ <i>โดยทั่วไป หมายถึงการจัดการทรัพยากร ทั้งในเวลาปกติและในเวลาวิกฤติ การสร้างเสริมความสามารถในการรับมือจะส่งผลให้เกิดความสามารถในการฟื้นตัวให้ทันทันต่อผลกระทบของภัยทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและเกิดจากการกระทำของมนุษย์</i>
ภัยพิบัติ Disaster	อุปสรรคที่ยับยั้งการทำหน้าที่ของชุมชนหรือสังคม ทำให้เกิดความสูญเสียทางชีวิตมนุษย์ ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกินความสามารถของชุมชนหรือสังคมจะรับมือด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ได้ ภัยพิบัติเกิดจากกระบวนการความเสี่ยง เป็นผลลัพธ์จากการรวมกันของภัยธรรมชาติ สภาพความอ่อนแอและการหย่อนหรือขาดความสามารถหรือมาตรการในการลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดจากความเสียหาย
การจัดการภัยพิบัติ Disaster Risk Management	กระบวนการที่เป็นระบบในการใช้การตัดสินใจ การจัดองค์กร ทักษะการปฏิบัติการ และความสามารถในการดำเนินการตามนโยบาย มาตรการ และความสามารถในการรับมือของสังคมและชุมชนเพื่อลดผลกระทบของภัยธรรมชาติและภัยจากสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี กระบวนการนี้ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งแบบที่เป็นสิ่งก่อสร้างและไม่ใช่อสิ่งก่อสร้างเพื่อหลีกเลี่ยง (ป้องกัน) หรือลด (บรรเทาและเตรียมความพร้อม) ผลกระทบจากภัย

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (การลดภัยพิบัติ)	กรอบแนวคิดในการพิจารณาความเป็นไปได้ในการลดความล่าช้าและความเสี่ยงภัยของสังคม เพื่อหลีกเลี่ยง (ป้องกัน) หรือลด (บรรเทาและเตรียมความพร้อม) ผลกระทบจากภัยภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
Disaster risk reduction (disaster reduction)	<p>กรอบการทำงานเรื่องการลดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติประกอบด้วย การดำเนินการต่อไปนี้ ซึ่งปรากฏอยู่ในสิ่งพิมพ์ของ ISDR เมื่อปี 2002 ชื่อ "Living with Risk: a global review of disaster reduction initiatives", หน้า 23:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความตระหนักถึงความเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยงรวมทั้งการวิเคราะห์ภัย ความล่าช้าและความสามารถ; • การพัฒนาความรู้ ได้แก่ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การวิจัย และให้ข้อมูล; • ความรับผิดชอบสาธารณะและกรอบการทำงานของสถาบัน รวมทั้งนโยบายขององค์กร ระเบียบ กฎหมายและการดำเนินการของชุมชน; • การใช้มาตรการ เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อม การใช้พื้นที่ การวางผังเมือง การปกป้องสาธารณูปโภคสำคัญ การประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างพันธมิตร เครือข่ายและเครื่องมือทางการเงิน; • ระบบเตือนภัยล่วงหน้า ได้แก่ การพยากรณ์ การกระจายข่าวเตือนภัย มาตรการเตรียมความพร้อมและความสามารถในการตอบโต้
การเตือนภัยล่วงหน้า Early Warning	<p>การให้ข้อมูลที่ทันเวลาและมีประสิทธิภาพ ผ่านทางสถาบันที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะทำให้บุคคลที่มีความเสี่ยงต่อภัยสามารถดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยง หรือเตรียมดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการตอบโต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>ระบบเตือนภัยล่วงหน้ามีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเป็นลูกโซ่ ได้แก่ การเข้าใจและรู้แผนที่ยภัย การตรวจตราและพยากรณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การประมวลและกระจายข้อมูลที่เข้าใจไปยังผู้มีอำนาจทางการเมือง และประชาชน การดำเนินการตอบสนองการเตือนภัยที่เหมาะสมและทันเวลา</p>
องค์ประกอบที่มีความเสี่ยง Elements-at-risk ภาวะฉุกเฉิน Emergency	<p>ประชาชน อาคาร สิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สัตว์ การบริการสาธารณะ และสิ่งอื่นใดที่ตกอยู่ในอันตรายจากภัย</p> <p>เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกะทันหันและไม่สามารถทำนายล่วงหน้า ทำให้ต้องใช้มาตรการเพื่อลดผลกระทบในทันทีทันใด</p>
การจัดการภาวะฉุกเฉิน Emergency Management	การจัดการองค์การและการจัดการทรัพยากรและความรับผิดชอบในการดำเนินการทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับภาวะฉุกเฉิน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อม การตอบโต้และการฟื้นฟู

<p>การปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉิน Emergency Operation Center (EOC)</p>	<p>สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อกำหนดทิศทางและการประสานกิจกรรมทุกอย่างระหว่างเกิดเหตุฉุกเฉินในช่วงก่อนเกิดเหตุและการตอบโต้ภัยพิบัติ</p>
<p>น้ำท่วมฉับพลัน Flash Flood</p>	<p>น้ำท่วมระยะสั้นแต่มีการท่วมรวดเร็ว ทำให้เกิดน้ำเอ่อล้น ซึ่งยากแก่การพยากรณ์</p>
<p>น้ำท่วม Flood</p>	<p>ระดับน้ำที่ขึ้นสูงในลำน้ำ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำหรือเขตชายฝั่ง</p>
<p>ภัย Hazard</p>	<p>เหตุการณ์ อุบัติการณ์หรือการกระทำของมนุษย์ที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ทำให้เกิดการบาดเจ็บ ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ทำให้เกิดอุปสรรคทางสังคมและเศรษฐกิจ หรือการทำลายสภาพแวดล้อม</p> <p><i>ภัยอาจหมายถึงสภาพที่ยังไม่เกิดแต่อาจจะกลายเป็นสิ่งคุกคามในอนาคตและอาจมีต้นกำเนิดที่แตกต่างกัน (ทางธรณีวิทยา ทางอุตุนิยมวิทยา หรือชีววิทยา) หรือเกิดจากกระบวนการทางธรรมชาติ (เช่น การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและภัยจากเทคโนโลยี) ภัยอาจจะเป็นเหตุการณ์เดียว หรือต่อเนื่องหรือรวมกันก็ได้ทั้งต้นเหตุและผลกระทบ ภัยแต่ละชนิดขึ้นอยู่กับสถานที่เกิด ความรุนแรง ความถี่ และความน่าจะเป็น</i></p>
<p>การวิเคราะห์ภัย Hazard Analysis</p>	<p>การระบุ การศึกษาและการตรวจสอบภัยเพื่อกำหนดความน่าจะเป็น แหล่งกำเนิด ลักษณะ และพฤติกรรม</p>
<p>การทำแผนที่ภัย Hazard Mapping</p>	<p>กระบวนการทำแผนที่ภัยประเภทต่างๆ และความเสี่ยงที่อาจจะเป็นอันตรายกับคน ทรัพย์สิน สาธารณูปโภค และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การดำเนินการดังกล่าวอาจทำโดยมีชุมชนเข้าร่วม และสามารถทำให้ได้รายละเอียดในระดับต่างๆกัน เพื่อแสดงความถี่ ความน่าจะเป็น ความรุนแรงและ/หรือระยะเวลาที่เกิด</p>
<p>ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (ข้อมูลชุมชน) Historical Profiling (Community Profiling)</p>	<p>เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลว่ามีเหตุการณ์ใดบ้างที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต วัตถุประสงค์ของการทำข้อมูลนี้คือการให้ชุมชนได้ระบุเหตุการณ์ ภัยและความเสี่ยงทั้งหมดที่เกิดขึ้นและทิ้งร่องรอยไว้ในชุมชน การทำข้อมูลชุมชนจะทำให้ทุกคนโดยเฉพาะคนรุ่นหลัง ได้รู้ เข้าใจและชื่นชมการพัฒนาการเจริญเติบโตของชุมชน เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของชุมชน และเหตุผลของการเปลี่ยนแปลง การวิเคราะห์รูปแบบของชุมชนสามารถช่วยทำให้เกิดความตระหนักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของชุมชน เมื่อมีการทำแผนป้องกันภัยพิบัติ</p>

<p>การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก</p> <p>Key Informant Interviews</p>	<p>กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล (ข้อเท็จจริง) เกี่ยวกับชุมชนหรือกลุ่มคน ด้วยการหาผู้ให้ข้อมูลหลักและการสัมภาษณ์ ซึ่งคนที่ให้ข้อมูลหลักนี้ เป็นคนในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆเป็นอย่างดี และเต็มใจให้คำตอบแบบโดยปราศจากอคติ</p>
<p>การลดผลกระทบ</p> <p>Mitigation</p>	<p>มาตรการที่ใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้างในการจำกัดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมและภัยจากเทคโนโลยี</p>
<p>ภัยธรรมชาติ</p> <p>Natural Hazards</p>	<p>กระบวนการหรือเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชั้นบรรยากาศซึ่งอาจทำให้เกิดเหตุการณ์ที่สร้างความเสียหายได้</p> <p><i>ภัยธรรมชาติแบ่งได้ตามแหล่งกำเนิด ได้แก่ ธรณีวิทยา อุตุนิยมวิทยาและชีววิทยา เหตุการณ์ที่เป็นภัยนี้ มีความแตกต่างกันตาม ความรุนแรงหรือความเข้มข้น ความถี่ ระยะเวลา พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ อัตราการก่อตัว ความแตกต่างตามเวลาและสถานที่</i></p>
<p>องค์กรนอกภาครัฐ</p> <p>Non-governmental Organization (NGO)</p>	<p>องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ที่ดำเนินการในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับสากล แตกต่างจากองค์กรภาครัฐบาล เพราะไม่มีข้อผูกมัดกับรัฐบาล</p>
<p>การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบบมีส่วนร่วม</p> <p>Participatory Disaster Risk Assessment (PDRA)</p>	<p>กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อทำแผนปฏิบัติเพื่อการลดหรือกำจัดความเสี่ยงภัย เป็นทั้งการเจรจาและการปรึกษาหารือ ประกอบด้วยบุคคลที่มีความเสี่ยง เจ้าหน้าที่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด</p>
<p>ประชากรที่มีความเสี่ยง</p> <p>Population-at-risk</p>	<p>ประชากรกลุ่มที่ชีวิต ทรัพย์สินและการทำมาหากินได้รับการคุกคามจากภัย</p>
<p>การเตรียมความพร้อม</p> <p>Preparedness</p>	<p>กิจกรรมและมาตรการที่ทำล่วงหน้าเพื่อให้เกิดการโต้ตอบภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการแจ้งเตือนภัยอย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา และการอพยพประชาชนและสิ่งของออกจากสถานที่เสี่ยงภัยชั่วคราว</p>
<p>การป้องกัน</p> <p>Prevention</p>	<p>กิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากภัยและวิธีการที่จะลดภัยพิบัติจากสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีววิทยา</p> <p><i>การลงทุนเพื่อมาตรการป้องกันภัยพิบัติเหมาะกับพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อภัยเป็นประจำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเมินทางสังคมและเศรษฐกิจ การให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่สาธารณชนนั้น เป็นส่วนหนึ่งในการสร้าง"วัฒนธรรมแห่งการป้องกันภัย"</i></p>

<p>ต้นไม้ปัญหา Problem Tree</p>	<p>แผนผังต่อเนื้องที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแง่มุมที่แตกต่างของประเด็นปัญหา เครื่องมือนี้มีประโยชน์ในการนำผู้เข้ารับการอบรมให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และช่วยชุมชนให้สร้างภาพของปัญหาที่พวกเขาเผชิญ ซึ่งจะช่วยให้สามารถมองหารากเหง้าของปัญหา เพื่อใช้ในการลดความล่อแหลม</p>
<p>ความตระหนักสาธารณะ Public Awareness</p>	<p>กระบวนการให้ข้อมูลแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อเพิ่มระดับความตระหนักเกี่ยวกับภัยและการปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงต่อภัย สิ่งนี้เป็นหน้าที่ของภาครัฐในการรับผิดชอบต่อนำที่การรักษานชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในเหตุภัยพิบัติ</p> <p><i>กิจกรรมสร้างความตระหนักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการลดความเสี่ยง กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การให้ความรู้แก่ประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสาร การให้ออกสารสิ่งพิมพ์ และการสร้างศูนย์ข้อมูล เครือข่าย ชุมชน และการมีส่วนร่วม</i></p>
<p>แบบสอบถาม Questionnaire</p>	<p>แบบฟอร์มที่ใช้กรอก ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านประชากรและทัศนคติ รวมทั้งความสนใจที่มีต่อคำถาม แบบสอบถามเหมาะกับการเก็บข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัว และใช้สะดวก ช่วยให้ได้ข้อมูลที่สม่ำเสมอมากกว่าการสัมภาษณ์</p>
<p>การฟื้นตัว Recovery</p>	<p>การตัดสินใจและการดำเนินการที่ทำหลังจากภัยพิบัติได้ผ่านพ้นไปแล้วเพื่อให้ คีณสภาพหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่มีก่อนเกิดเหตุภัยพิบัติ ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงการลดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติในคราวหน้าด้วย</p> <p><i>การฟื้นตัว (การฟื้นฟูและการสร้างใหม่) เป็นโอกาสในการสร้างและสอดแทรกมาตรการลดความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ</i></p>
<p>การสร้างใหม่ Reconstruction</p>	<p>การกระทำที่ดำเนินการเพื่อให้ชุมชนฟื้นคืนสภาพหลังจากการช่วงของการฟื้นฟู กิจกรรมที่ทำได้แก่ การสร้างที่พักถาวร การสร้างสาธารณูปโภคต่างให้ใช้การได้ดั้งเดิม และการทำให้กลับสู่สภาพเดิมก่อนก่อนเกิดภัย</p>
<p>การฟื้นฟู Rehabilitation</p>	<p>การดำเนินการและการตัดสินใจที่ทำหลังจากเกิดภัยด้วยการฟื้นคืนสภาพชุมชน ที่เกิดภัยพิบัติให้อยู่ในสภาพที่สามารถอยู่อาศัยได้เช่นเดิม ในขณะเดียวกันก็อำนวยความสะดวกให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปตามความจำเป็น</p>
<p>บรรเทาทุกข์/การตอบโต้ Relief/Response</p>	<p>การให้ความช่วยเหลือหรือการแทรกแซงระหว่าง หรือหลังเกิดเหตุเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามความจำเป็น จะเป็นระยะสั้น หรือยาวก็ได้</p>

<p>ความเสี่ยง Risk</p>	<p>ความน่าจะเป็นของสิ่งที่จะเกิด หรือความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (การเสียชีวิต บาดเจ็บ ทรัพย์สิน สภาพแวดล้อม สภาพการดำรงชีพ กิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือการเสียหายที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม) อันเนื่องมาจากปฏิกริยาระหว่างภัยธรรมชาติหรือภัยจากการกระทำของมนุษย์ กับสภาพความอ่อนแอ</p>
	<p><i>ความเสี่ยงสามารถแสดงได้เป็นสมการ คือ</i> <i>ความเสี่ยง = ภัย x ความอ่อนแอ บางตำรา ได้รวมแนวคิดของการเปิดช่องให้ความเสี่ยง เพื่ออ้างอิงแง่มุมด้านกายภาพของความอ่อนแอ</i></p> <p><i>ก่อนที่จะพูดถึงอันตรายที่มีต่อกายภาพ จำเป็นต้องเข้าใจด้วยว่า ความเสี่ยงมีอยู่ในระบบสังคมที่สามารถตักทอดและสร้างขึ้นมาได้ เรื่องของความเสี่ยงจึงมีมิติทางสังคม คนทุกคนจะมีความรับรู้ต่อความเสี่ยงไม่เหมือนกันและมีสาเหตุของความเสี่ยงต่างกันไป</i></p>
<p>การประเมินหรือการวิเคราะห์ความเสี่ยง Risk Assessment/Analysis</p>	<p>วิธีการที่ระบุธรรมชาติและขอบเขตของความเสี่ยงโดยวิเคราะห์ภัยที่อาจจะเกิดขึ้นและประเมินเงื่อนไขของความอ่อนแอที่จะคุกคามหรือเป็นอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน สภาพแวดล้อม</p>
	<p><i>กระบวนการประเมินหรือวิเคราะห์ความเสี่ยงขึ้นอยู่กับกรอบทบทวนลักษณะของภัย เช่น สถานที่เกิด ความรุนแรง ความถี่ และความน่าจะเป็น และการวิเคราะห์มิติทางสังคม เศรษฐกิจ กายภาพและสภาพแวดล้อม รวมทั้งวิเคราะห์ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติด้วย</i></p>
<p>การทำแผนที่ความเสี่ยง Risk Mapping</p>	<p>กระบวนการทำแผนที่องค์ประกอบหรือพื้นที่ที่ความเสี่ยงต่อภัยโดยมีการระบุระดับความเสี่ยงเป็นต่ำ กลาง สูง กิจกรรมนี้ จะทำได้ดีมากหากมีชุมชนร่วมทำแผนที่และให้ชุมชนเป็นผู้นำกิจกรรม แผนที่อาจประกอบไปด้วยทรัพยากร สาธารณูปโภค และคำบรรยายสภาพของสิ่งต่างๆเหล่านั้น</p>
<p>การค้นหาและกู้ภัย Search and Rescue</p>	<p>กระบวนการกำหนดจุดและค้นหาเหยื่อภัยพิบัติ อาจรวมถึงการปฐมพยาบาล ให้การช่วยเหลือทางการแพทย์เบื้องต้น หากจำเป็น</p>
<p>การฝึกซ้อมสถานการณ์จำลอง Simulation Exercise</p>	<p>แบบฝึกหัดสำหรับซักซ้อมการตัดสินใจ และการซ้อมเหตุการณ์ภัยพิบัติในชุมชนที่เกิดการคุกคามจากภัย เพื่อจำลองสถานการณ์ภัยพิบัติ เพื่อให้เกิดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในกลุ่มเจ้าหน้าที่และชาวบ้าน</p>
<p>ความอ่อนแอ Vulnerability</p>	<p>สภาพที่กำหนดโดยปัจจัยทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม หรือกระบวนการที่เพิ่มความอ่อนแอของชุมชนต่อผลกระทบของภัย</p> <p><i>สำหรับปัจจัยทางบวก ที่เพิ่มขีดความสามารถของผู้คนให้รับมือภัยพิบัติได้ ให้ดูนิยามคำว่า ความสามารถ</i></p>

การทำแผนที่ความ อ่อนแอ	หมายถึงการทำแผนที่ทางธรณีวิทยา ทรัพยากร และประชากรหรือครัวเรือนในพื้นที่ อ่อนแอที่อาจจะได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติได้
Vulnerability Mapping	
การเตือน Warning	การกระจายข้อมูลที่แจ้งให้ทราบว่าภัยกำลังจะถึงตัว ซึ่งอาจจะรวมถึงการแจ้งข้อมูลที่มี คำแนะนำและมาตรการป้องกันด้วย

รายการตรวจสอบเพื่อเก็บข้อมูลจากการเดินสำรวจชุมชน

โปรดเช็ค		รายการ
	1	สังเกตประเภทของบ้าน ระบุตำแหน่งในแผนที่พื้นฐานโดยใช้สัญลักษณ์
		- บ้านชั้นเดียว
		- บ้านสองชั้นหรือมากกว่าสองชั้นขึ้นไป
	2	ตำแหน่งที่ตั้งของบ้าน - จดข้อมูลแยกต่างหากในสมุดบันทึก
		ส่วนที่ยกพื้น - สูงกว่าแนวถนนที่ใกล้ที่สุด
		- ต่ำกว่าแนวถนนที่ใกล้ที่สุด
	3	สังเกตร่องรอยของภัยธรรมชาติที่ทิ้งไว้จากเหตุการณ์ครั้งก่อน แล้วระบุลงในแผนที่พื้นฐาน
	4	สังเกตสถานที่ที่เป็นต้นไม้ พื้นที่เกษตรกรรม และระบุลงในแผนที่พื้นฐาน
	5	สัมภาษณ์ผู้อาศัยเพื่อหาข้อมูลต่อไปนี้
		5.1 จำนวนผู้อาศัยภายในบ้าน
		▪ จำนวนผู้ชาย
		▪ จำนวนผู้หญิง
		▪ จำนวนเด็กทารก
		▪ จำนวนคนชรา
		▪ จำนวนคนพิการ
		▪ จำนวนสตรีตั้งครรภ์
		5.2 กิจกรรมสร้างรายได้แก่ครอบครัว
		▪ การจ้างงาน
		▪ ร้านอาหาร
		▪ ร้านขายของชำ
		▪ ภาคการเกษตร
		▪ จำนวนและชนิดของสัตว์เลี้ยง
	6	สัมภาษณ์ผู้อาศัยเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติ
		▪ ปฏิบัติการของประชาชนเมื่อรับทราบข่าวสารจะเกิดภัยธรรมชาติ
		▪ มีการอพยพกันหรือไม่
		▪ อพยพไปที่ไหนบ้าง
		▪ อพยพกันเมื่อไร
		▪ ประชาชนรับทราบการเกิดภัยธรรมชาติที่ใกล้เข้ามาถึงได้อย่างไร
	7	สัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์ภัยพิบัติ
		7.1 ภัยพิบัติรุนแรงอย่างไร
		▪ น้ำท่วม — ลึกกี่เมตร

โปรดเช็ค		รายการ
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ ถ้ามีดินถล่ม — ความรุนแรงเป็นอย่างไร ดินถล่มลงมาเร็วแค่ไหน
		7.2 ภัยธรรมชาตินั้นอยู่ในชุมชนนานแค่ไหน
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ น้ำท่วม — ท่วมกี่วัน
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ ดินถล่ม — กินเวลากี่นาทีหรือกี่ชั่วโมง

ตัวอย่างสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อการฝึกซ้อมการเตือนภัยและการอพยพ

เมื่อเวลา 12 นาฬิกา วันพุธที่ 8 สิงหาคม 2540 ผู้ใหญ่บ้านได้รับแจ้งจาก อบต. ความว่า

วันที่ 8 สิงหาคม 2540 กรมอุตุนิยมวิทยามีประกาศแจ้งเตือนว่า พายุไซนร้อน แม็คเจนดา คาดว่า

จะขึ้นฝั่งทางจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยเข้าวันพฤหัสบดี

ขณะนี้ พายุไซนร้อน แม็คเจนดา อยู่ในอ่าวไทยและกำลังเคลื่อนตัวด้วยความเร็ว 20 กิโลเมตรต่อ ชั่วโมง

และคาดว่าจะถึงประเทศไทยที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและชุมพรในวันพรุ่งนี้

เจ้าหน้าที่อาวุโสของกรมอุตุนิยมวิทยา ได้กล่าวกับผู้สื่อข่าวว่า พายุแม็คเจนดามีแนวโน้มจะมีกำลังแรงเข้าสู่จังหวัดชุมพรและสุราษฎร์ธานีในเวลาประมาณ 10 นาฬิกา วันพรุ่งนี้ โดยคาดว่าพายุลูกนี้มีความรุนแรงเทียบเท่าพายุไต้ฝุ่นเกย์ซึ่งได้สร้างความเสียหายให้พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยเมื่อหลายปีก่อน

สำนักตรวจอากาศได้แจ้งเตือนประชาชนที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งภาคใต้ของประเทศไทยโดยเฉพาะที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ ให้ระมัดระวังฝนตกหนัก น้ำท่วมฉับพลัน รวมทั้งน้ำป่าไหลหลากในช่วง 2-3 วันข้างหน้า และควรติดตามข้อมูลจากกรมอุตุนิยมวิทยาอย่างใกล้ชิด

ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรสั่งการให้เจ้าหน้าที่ระดมความพร้อม และสรรพกำลังอย่างเต็มที่เพื่อช่วยอพยพประชาชนหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดที่จำเป็นสำหรับเหตุฉุกเฉินในพื้นที่ที่อาจจะได้รับผลกระทบ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแจ้งเตือนและแนะนำให้ประชาชนออกจากพื้นที่ที่เสี่ยงต่อน้ำท่วมและให้เพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษเพื่อรองรับสถานการณ์น้ำท่วมฉับพลัน

ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เสี่ยงภัยจะต้องเตรียมพร้อมรับมือพายุไซนร้อนลูกนี้

ในขณะเดียวกัน ตารางระดับน้ำสามารถอ่านค่าได้ดังนี้

	จันทร์ 6 ส.ค.	อังคาร 7 ส.ค.	พุธ 8 ส.ค.	พฤหัสบดี 9 ส.ค.
น้ำขึ้น	6:58 น. 21:06 น.	7:57 น. 21:21 น.	9:00 น. 21:33 น.	10:16 น. 21:41 น.
น้ำลง	2:54 น. 13:51 น.	3:23 น. 14:22 น.	3:55 น. 14:51 น.	4:28 น. 15:16 น.

ขั้นตอน	เวลา (ขณะ ฝึกซ้อม)	สถานการณ์สมมุติ	สิ่งที่ต้องดำเนินการ	ผู้เกี่ยวข้องหลัก	หมายเหตุ
1	9:05	ได้รับข้อมูลจาก อบต เมื่อ วันที่ ๘ สิงหาคม 2548 ทางโทรศัพท์	ผู้ใหญ่บ้าน เรียกประชุม คณะกรรมการ ป้องกันภัยหมู่บ้าน (ปภม)	ผู้ใหญ่บ้าน	
2	9:15	ประชุมคณะกรรมการ ป้องกันภัยหมู่บ้านประชุม ที่ศาลาเอนกประสงค์	1. ทบทวนบทบาท ภารกิจและ ความรับผิดชอบ 2. มอบหมาย หน้าที่	ปภม	<ol style="list-style-type: none"> ฝ่ายแจ้งเตือนภัยแจ้ง เตือนประชาชนตาม พื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ว่าพายุกำลังจะเข้า มาถึง คนเฝ้าระวังระดับน้ำ ในแม่น้ำเฝ้าระวังระดับน้ำที่ คลองรับร่อและคลอง ท่าแซะ ฝ่ายอพยพจัดเตรียม สถานที่รองรับการ อพยพ และทบทวน รายชื่อบุคคลที่ต้อง ได้รับการช่วยเหลือ ตามลำดับ ฝ่ายบรรเทาทุกข์ เตรียมความพร้อม ด้านทรัพยากรสำหรับ การอพยพและ ตรวจสอบรายชื่อผู้ อพยพที่จะรับเข้ามา ในแต่ละศูนย์อพยพ ฝ่ายอื่นๆ ทำหน้าที่ สนับสนุนฝ่ายแจ้ง เตือนภัยและฝ่ายการ อพยพ

9 สิงหาคม 2548

เวลา 8.00 น. อำเภอท่าเสา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีเค้กลางพายุโซนร้อน แม็คเจนต้า ตั้งแต่เช้า โดยมีฝนตกหนักต่อเนื่องและลมกระโชกแรง เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนที่บ้านหนองเรียงอ่านค่าได้ 100 มม. ในห้วงเวลา 24 ชั่วโมงที่ผ่านมา ผู้ใหญ่บ้านสั่งให้ฝ่ายเฝ้าระวังระดับน้ำในคลองให้รายงานสถานการณ์ระดับน้ำอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งขณะนั้นระดับน้ำยังไม่ล้นคลอง แม้ว่าโรงเรียนจะเปิดสอนตามปกติ แต่ผู้ปกครองบางส่วน ไม่ได้ส่งเด็กมาโรงเรียน ขณะที่นักเรียนและครูบางส่วนมาถึงแล้ว

ขั้นตอน	เวลาขณะ ข้าม	สถานการณ์สมมติ	สิ่งที่ต้องดำเนินการ	ผู้เกี่ยวข้องหลัก	หมายเหตุ
3	9:10	ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุม ปภม และตัดสินใจดำเนินการตามแผนการอพยพประชาชน (แผน 1)" ¹			
4	9:20	- เริ่มอพยพผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ - อพยพครูและนักเรียน	ฝ่ายแจ้งเตือนภัย ประกาศให้ประชาชน อพยพผู้ที่ต้องการ ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ รวมทั้ง นักเรียนและครูที่อยู่ใน โรงเรียน ฝ่ายอพยพและฝ่าย ค้นหาและกู้ภัย ใช้ยานพาหนะสำรวจ ไปรอบๆหมู่บ้านเพื่อ รับประชาชนที่ตกค้าง จากบ้านไปยังศูนย์ อพยพ ฝ่ายบรรเทาทุกข์ดูแล ประชาชนในศูนย์ อพยพ เช่น แจกจ่าย น้ำและอาหาร	ปภม และคนที่ ต้องการความ ช่วยเหลือเป็นพิเศษ	ขณะนี้เป็นเวลาเช้าของวันที่ 9 สิงหาคม น้ำยังไม่ท่วมแต่ระดับ น้ำถึงขีดอันตรายแล้ว
5	9:40	ผู้ใหญ่บ้านได้ข้อมูลจากผู้ เฝ้าระวังระดับน้ำในคลอง ว่าระดับน้ำถึงขีดอันตราย แล้ว	ปภม เริ่มแผนอพยพ ประชาชน (แผน 2) ฝ่ายอพยพ ฝ่าย บรรเทาทุกข์และฝ่าย ค้นหาและกู้ภัย ดำเนินการตามแผน	ปภม	เวลานี้จะมีลมกระโชกแรงแต่น้ำ ยังไม่ท่วม
6	9:41-	เริ่มการอพยพ	ให้ชาวบ้านเริ่มอพยพ	ปภม. และชาวบ้าน	- เกิดน้ำท่วมภายหลังจากอพยพ

	10:20		ไปยังศูนย์อพยพที่กำหนดไว้แล้วและพร้อมทั้ง แจกจ่ายอาหาร น้ำดื่มและเสื้อผ้าแห้ง		ไปยังศูนย์อพยพหมดแล้ว - ทุกคนอยู่ในที่หลบภัย ณ ศูนย์อพยพจนกว่าน้ำจะลดและพายุผ่านพ้นไปแล้ว
7	10:30	วันต่อมา กรมอุตุนิยมวิทยา แจ้งว่า พายุผ่านพ้นไปแล้วและระดับน้ำเริ่มลดลง (ให้ยื่นเวลาเพื่อการฝึกซ้อม)	ประชาชนทยอยกลับและเริ่มทำความสะอาดบ้านเรือน		วันที่ 10 สิงหาคม พายุผ่านไปยังมหาสมุทรอินเดียแล้ว
8	11:00	ประเมินผลการฝึกซ้อม (ใช้แบบประเมินสำหรับผู้สังเกตการณ์และผู้เข้าร่วมฝึกซ้อม)			พร้อมกัน ณ ปรังพิตี เพื่อปิดการดำเนินการฝึกซ้อม

¹ แผนอพยพประชาชน (แผน 1)

อพยพคนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษก่อน

ให้อพยพนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน ถ้ามีเด็กอยู่ในโรงเรียน

² ระดับอันตรายคือ 1 เมตรจากระดับน้ำ

³ แผนการอพยพประชาชน (แผน 2)

อพยพประชาชนที่เหลือทั้งหมดที่บ้าน

เค้าโครงต้นแบบแผนป้องกันภัยพิบัติหมู่บ้าน

(ตัวอย่างนี้แสดงเฉพาะเนื้อหาหลักที่จำเป็น)

1. ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. วัตถุประสงค์ของแผนป้องกันภัยหมู่บ้าน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน (รวมทั้งแผนที่ที่แสดงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหมู่บ้าน)

จำนวนประชากร

ช่วงอายุ	เพศชาย (จำนวน)	เพศหญิง (จำนวน)	ประเภท
1 วันถึง 2 ปี			ทารก
2-12 ปี			เด็ก
12 ปีขึ้นไป			ผู้ใหญ่
60 ปีขึ้นไป			ผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ:

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	จำนวนครัวเรือน
ทำสวน	
รับจ้าง	
ธุรกิจขนาดย่อม	
- ร้านค้า	
- อื่นๆ	

โครงสร้างทางการปกครองและสังคม:

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (ที่มา)	หน้าที่ความรับผิดชอบ
เลือกตั้ง	
แต่งตั้ง	
องค์กรชุมชน	

4. ประวัติการเกิดภัย (รวมทั้งแผนที่ภัยพิบัติ)

ปีที่เกิดภัยพิบัติ	สาเหตุ	พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ	ผลกระทบที่เกิด

5. ข้อมูลด้านความเสี่ยง

จำนวนประชากรที่มีความเสี่ยง

พื้นที่/ละแวก	จำนวนชาย/หญิง	เด็กและคนชรา	คนพิการ	คนป่วย	สตรีมีครรภ์

องค์กรประกอบอื่น ๆ ที่มีความเสี่ยง

พื้นที่/ละแวก	สัตว์	พืชเศรษฐกิจ	ธุรกิจ	ข้าวของเครื่องใช้	ทรัพย์สินอื่น เช่น รถยนต์

6. มาตรการลดความเสี่ยง

- ระบบเตือนภัยล่วงหน้า (ใส่แผนผังการเตือนภัยและฝ่ายการสื่อสาร)
- การอพยพล่วงหน้า (ใส่ภาพแสดงพื้นที่รองรับการอพยพ ที่ตั้งและเส้นทางอพยพ รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการอพยพ)
- การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการป้องกันภัยพิบัติ

7. ขอบเขตการดำเนินการ

สิ่งที่ต้องดำเนินการก่อน หลังและระหว่างเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินทั้งโดยองค์กรและสมาชิกในชุมชน

8. เอกสารประกอบ (บทบาทและความรับผิดชอบขององค์กรชุมชนเพื่อการป้องกันภัยพิบัติ รายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมที่ติดต่อและหมายเลขโทรศัพท์ และรายชื่อบุคคลที่มีความเสี่ยงและที่อยู่ของสถานที่รองรับการอพยพ)

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันภัยหมู่บ้าน (ปภม.)

ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์

1. ตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน เพื่อสั่งการ อำนาจการให้คณะกรรมการป้องกันภัยหมู่บ้าน (ปภม.) ปฏิบัติตามหน้าที่
2. ประสานงานกับตำบล อำเภอ
3. ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
4. สั่งการ และดูแลรับผิดชอบการเตือนภัย อพยพ

หน้าที่ผู้นำแต่ละกลุ่ม

1. กำหนดเส้นทางอพยพให้ชัดเจน และแจ้งให้ประชาชนทราบ
2. จัดทำรายชื่อผู้ต้องการความช่วยเหลือตามลำดับความสำคัญ เช่น ผู้พิการ เด็ก คนชรา
3. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก
4. ให้ความรู้ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรเมื่อได้รับสัญญาณเตือนภัยต่างๆ และวิธีการอพยพ เมื่อเกิดเหตุ
5. ตรวจสอบจำนวนผู้อพยพให้ออกจากพื้นที่เกิดเหตุอย่างปลอดภัยให้ครบถ้วน

● ฝ่ายเฝ้าระวังและเตือนภัย (ชื่อ - นามสกุล)

บทบาทหน้าที่

1. ให้ความรู้ประชาชนเรื่องความหมายของสัญญาณเตือนภัยแบบต่างๆ และการปฏิบัติตามสัญญาณ
2. ดูแลรักษา บำรุงอุปกรณ์เตือนภัยให้พร้อมใช้อยู่เสมอ เช่น ไซเรน
3. จัดให้มีการซ้อมการเตือนภัย ตามความจำเป็นและเหมาะสม

● ฝ่ายค้นหา และกู้ภัย (ชื่อ - นามสกุล)

บทบาทหน้าที่

1. ดูแลรับผิดชอบค้นหา ช่วยเหลือ บาดเจ็บ ผู้สูญหาย

● ฝ่ายอพยพ(ชื่อ - นามสกุล)

บทบาทหน้าที่

1. วางแผนเส้นทางอพยพ และกำหนดเส้นทางอพยพ พื้นที่รองรับการอพยพ และตั้งศูนย์ปฏิบัติการ
เพื่อ
การอพยพ
2. ช่วยลำเลียงประชาชนตามลำดับความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ ตลอดจน และขนย้ายสิ่งของ
ที่
จำเป็น

- ฝ่ายรักษาความปลอดภัย(ชื่อ - นามสกุล)

บทบาทหน้าที่

1. ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่อพยพ และพื้นที่เกิดเหตุ
2. อำนาจความสะดวกในการอพยพประชาชน

- ฝ่ายบรรเทาทุกข์(ชื่อ - นามสกุล)

บทบาทหน้าที่

1. จัดหาที่พักผู้อพยพ
2. รับสิ่งของบรรเทาทุกข์ ยา อุปกรณ์ และสิ่งของยังชีพ เช่น จัดหาอาหารประกอบเลี้ยง

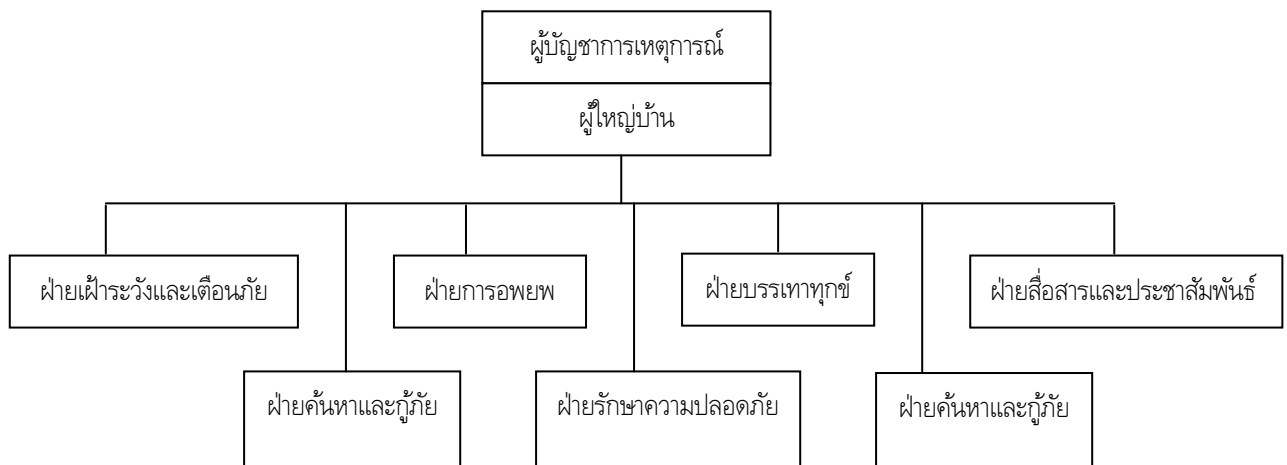
- ฝ่ายปฐมพยาบาล(ชื่อ - นามสกุล)

บทบาทหน้าที่

1. ดูแลเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บ และเจ็บป่วยเบื้องต้น
2. ดูแลส่งขอนามยให้แกผู้อพยพ

- ฝ่ายสื่อสารประชาสัมพันธ์(ชื่อ - นามสกุล)

คณะกรรมการป้องกันภัยหมู่บ้าน (ปภม.)

พื้นที่:	วันที่:	
ชื่อผู้ประเมิน:	อุปกรณ์ที่ใช้ในการสังเกตอพยพ:	
การประเมินการซ้อมอพยพ		
รายการ	ใช่	ไม่ใช่
I. ทั่วไป (โปรดเลือก)		
1. การซ้อมอพยพทำได้โดยครบถ้วนสมบูรณ์		
2. การซ้อมอพยพทำได้โดยครบทุกพื้นที่		
3. มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกเส้นทางอพยพอย่างชัดเจน		
4. ผู้อพยพใช้เส้นทางตามที่กำหนด		
5. ที่มอพยพพาคนไปยังที่ปลอดภัย		
6. มีการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้อพยพอยู่เป็นกลุ่ม		
7. มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกพื้นที่ปลอดภัยอย่างชัดเจน		
8. ผู้อพยพอยู่ในที่ปลอดภัยเป็นกลุ่มตามที่กำหนดไว้		
9. มีการนับจำนวนผู้อพยพอย่างถูกต้อง		
10. มีกระบวนการดูแลผู้อพยพในพื้นที่ปลอดภัย		
11. มีกระบวนการดูแลผู้อพยพที่เป็นผู้พิการอย่างชัดเจน		
12. ครูพานักเรียนไปยังที่ปลอดภัย		
13. เครื่องมือสื่อสารทำงานได้		
II. หน้าที่		
1. ผู้อพยพไปสถานที่อพยพ		
2. มีการลงทะเบียนเมื่อถึงสถานที่ปลอดภัย		
3. ที่มอพยพมีรายชื่อผู้อพยพ		
4. ที่มอพยพมีการรวมผลและสื่อสารกลับไปยังศูนย์บัญชาการฉุกเฉิน		
5. ผู้อพยพอยู่ในที่ปลอดภัยจนกระทั่งมี "คำสั่งเลิกอพยพ"		
6. ผู้อพยพใช้เส้นทางอพยพ		
7. ที่มอพยพอยู่ในจุดที่กำหนดเพื่อช่วยแนะนำผู้อพยพ		
8. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ศูนย์บัญชาการฉุกเฉินตลอดเวลา		

การประเมินการซื้อมอปปยพ		
รายการ	ใช่	ไม่ใช่
9. มีการบันทึกการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ศูนย์บัญชาการฉุกเฉิน		
10. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างศูนย์บัญชาการฉุกเฉินกับหน่วยงานภายนอก		

ความเห็นอื่นๆ:

List of References:

1. Abarquez, Imelda and Zubair Murshed. Community-based Disaster Risk Management – Field Practitioners’ Handbook. ADPC. 2004.
2. Basic Definition of Disaster Risk Reduction. ISDR 2004.
3. Blaikie, P., T. Cannon, I. Davis, and B. Wisner. At Risk: Natural Hazards, People’s Vulnerability and Disasters. Routledge: London. 1994
4. Civil Defense Plan 2005. Civil Defense Secretariat. Ministry of Interior, Thailand.
5. Department of Disaster Prevention and Mitigation as cited in Iglesias, Gabrielle. Lessons on Resilience from the 2011 Central Thailand Flood. ADPC.
6. Disaster Management Center (1982) Self Study Courses: Aim and Scope of Disaster Management. University of Wisconsin.
7. Harmonization Toolkit. IFRC.
8. Internationally Agreed Glossary of Basic Terms Related to Disaster Management. IDNDR: 1990-2000.
9. Incident Command System. USAID. IOTWS. Fact sheet.
10. Leaving Disasters Behind Chapter Two: Key Concepts of Disaster Risk Reduction and Management. ECHO.www.ecbproject.org/publications/.
11. Marcus Oxley. A conceptual Framework for Disaster Risk Reduction. Presented during the UN WCDR, Tearfund UK. 2004
12. Training of Trainers Manual. GTZ. 2004.
13. University of Wisconsin, Disaster Management Center. Self-Study Courses: Aims and Scope of Disaster Management. 1982.
14. Von Kotse, Astrid and Ailsen Holloway. Reducing Risk Participatory learning exercise for disaster mitigation in Southern Africa. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Geneva 1996.
15. What Terms Do We Use in Disaster Management? Church World Service Emergency Response Program.
16. www.em-dat.net. The OFDA/CRED International Database, Universite Catholique De Louvain, Brussels, Belgium

Acknowledgment

Contributors, translators and validators from the counterpart DDPM are:

1. Mr. Anusorn Kaewkangwan
2. Mr. Komson Suwanampa
3. Mr. Verroj Saithongthae
4. Mr. Chornarin Kerdsom
5. Ms. Chatchadaporn Boonyavaha
6. Ms. Aungsumalin Angsusingha
7. Mr. Wichit Sutthaso
8. Mr. Pitsanu Poolthong
9. Mr. Rittichai Thammasang
10. Mr. Natchanon Sonprasert
11. Ms. Wilairat Kehasatien
12. Ms. Kamonwan Jitpakdee
13. Ms. Pallarin Phukit
14. Ms. Oranuth Lo-ounlum
15. Ms. Kamolwan Klapsri
16. Ms. Pimnipa Autsaran
17. Mr. Chonlatis Ponsucharit
18. Ms. Kornisan Wilawan
19. Ms. Duangnapa Uttamangkpong
20. DDPM provincial office staff at Chumporn, Mae Hong Sorn, and Phuket, Lamphun and Lamphun.
21. Village Headmen from the pilot areas of Baan Nam Hu, Pai, Mae Hong Sorn, Baan Nong Rieng, Tha Kam, Tha Sae, Chumporn, and Baan Thachat Chai, Mai Kao, Phuket, Baan Muang Sampee and Ban Kornong at Lamphun Province, Baan Chaichumpoo and Maesalem and Baan Chofa/Chokfa at Lamphun Province
22. 14. VDPM members from the pilot communities

Reference Photos:

1. CBDRM photographs showing community participation were contributed by DDPM staff from the Policy Bureau, Research and Development Bureau, Directing Center, Mae Hong Sorn DPM Office, Pai district Office, and Tambon Tha Kam Office

2. Other photographs researched through the internet are credited as:

- a. Drought photograph: http://www.thaiblogs.com/index.php/2005/03/21/drought_continues_in_thailand?blog=5
- b. Tsunami photograph: <http://blog.lib.umn.edu/brek0075/architecture>
- c. Flood: *After: Richard Barrow Thaiphotoblog*

d. Road Accident: *AP Photo/Wichai Taprieu*

www.thaiphotoblogs.com/media/buscrash_2.jpg

e. Forest Fire:

www.warthai.org/images/ForestFire/heinavesi.jpg

f. Landslides in Uttaradit and Sukhotai: *ADPC Report may 2006*

g. Satellite Photograph of Typhoon: Wikipedia

Illustrations made by: Mr. Roumpong Phachprim

ส่วนที่ 3

ทักษะและเทคนิคของวิทยากรกระบวนการ (CBDRM Facilitation Techniques)

ส่วนที่ 3 สารบัญ

หน้า

I. คำนิยาม	- 143 -
II. ทักษะและเทคนิคของวิทยากรกระบวนการ	- 145 -
III. การจัดการกระบวนการในการอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	- 151 -

I. คำนิยาม

วิทยาการกระบวนการ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการประชุม หรือดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ บุคคลผู้นี้ไม่จำเป็นต้องมีคุณวุฒิ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญแต่เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดกระบวนการควบคุมกระบวนการประชุมตั้งแต่ต้นจนเสร็จให้สามารถดำเนินการไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพส่วนใหญ่จะมีหน้าที่ในการเป็นผู้สนับสนุนหรือเป็นที่เลี้ยง และการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างจริงจัง

วิทยาการกระบวนการมี 2 ประเภท คือ

1. วิทยาการกระบวนการแบบผู้เชี่ยวชาญและให้ความรู้ (ผู้เชี่ยวชาญเป็นวิทยาการกระบวนการแบบหัวหน้าทีม)
2. วิทยาการกระบวนการในการประชุมเชิงปฏิบัติการ (เป็นผู้จัดการในการประชุมเชิงปฏิบัติการ)

คุณสมบัติของวิทยาการกระบวนการ

- 1) มีทักษะในการสื่อสารที่รู้จักวิธีการที่ทำให้ทุกคนมีปฏิริยาโต้ตอบกันด้วยสัมพันธภาพที่ดี สร้างความเชื่อถือไว้วางใจ
- 2) รู้จักการใช้คำถามที่เหมาะสมและกระตุ้นให้เกิดการคิด รู้จักใช้คำพูดที่กระชับตรงประเด็น ชัดเจน ฟังและจับประเด็น เชื่อมโยงความคิดและสรุปได้ดี
- 3) มีความยืดหยุ่นทางความคิด คิดในแง่ดี รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมีจินตนาการทางด้านความคิด ไม่ครอบงำความคิดของผู้อื่น
- 4) มีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร มีอารมณ์ขัน ไวต่อความรู้สึกของสมาชิกที่เปลี่ยนไป รู้จักการคลี่คลาย สถานการณ์และผ่อนคลายบรรยากาศเคร่งเครียด
- 5) วางตัวเป็นกลาง ไม่ตัดสินความคิดใดว่าถูกหรือผิดไม่ตัดสินคุณค่าของค่านิยมเชิงจริยธรรม
- 6) เชื่อมมั่นในศักยภาพผู้ด้อยโอกาส เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน
- 7) มีความสามารถในการพูดจูงใจคน โน้มน้าวให้คนตั้งใจฟังและการเรียนรู้ร่วมกัน
- 8) มีความสามารถในการยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนกำหนดเวลาและกระบวนการได้ตามความจำเป็นและสถานการณ์ซึ่งจะทำให้กระบวนการราบรื่น เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

บทบาทของผู้ที่จะเป็นวิทยากรกระบวนการ CBDRM

บทบาท	เหตุผล
1. ดำเนินการประชุมแบบมีส่วนร่วม	1. เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน
2. กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางความคิด	2. เพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสามารถตรวจสอบความคิดของทุกคน ว่ามีความชัดเจนมากน้อยเพียงใด
3. เป็นผู้เปิดประเด็น-จับประเด็น-สรุปประเด็น	3. เพื่อการพูดคุยจะได้มีประสิทธิภาพ การตั้งประเด็นหรือหัวข้อต้องเข้าใจง่าย ไม่เสียเวลาที่วิทยากรจับเอาประเด็นเนื้อหาที่สำคัญของการระดมความคิด พร้อมทั้งสรุปเนื้อหาให้ตรงและเกิดการเชื่อมโยง
4. พี่เลี้ยง-ที่ปรึกษา	4. เมื่อสมาชิกแสดงอาการ สงสัยผู้เป็นวิทยากรต้องอธิบายคลายความสับสนได้ ซึ่งก็หมายความว่าต้องทำการบ้าน หรือเตรียมข้อมูลมาเป็นอย่างดี
5. เชื่อมประสานกันได้ทุกกลุ่ม	5. เมื่อมีความแตกต่างกันในทางความคิดหรือการแบ่งแยกเป็นกลุ่มวิทยากรที่จะต้องเชื่อมประสานความคิด เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมมือกันอย่างมีพลัง
6. ควบคุมเวลาและสถานการณ์	6. เมื่อการพูดคุยหรือการประชุมเริ่มต้นพูดเรื่องเก่าซ้ำซาก วิทยากรจะต้องคอยสังเกตว่าผู้เข้าร่วมประชุมและระยะเวลากับเนื้อหาให้เกิดความสมดุล
7. สร้างบรรยากาศ	7. ปัจจัยที่ทำให้แผนนั้นสำเร็จ คือบรรยากาศต้องเป็นกันเองมีความเสมอภาค ให้เกียรติ ให้โอกาสซึ่งกันและกัน

นอกจากคุณสมบัติและบทบาทของวิทยากรที่กล่าวมาแล้ว ในการเป็นวิทยากรกระบวนการที่
ดีนั้น ยังต้องอาศัยทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งคู่มือฉบับนี้จะเป็นแนวทางสำหรับวิทยากรดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

II. ทักษะและเทคนิคของวิทยากรกระบวนการ

วิทยากรกระบวนการผู้เชี่ยวชาญและให้ความรู้

A. การนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากรกระบวนการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ต้องนำเสนอข้อมูลและให้ความรู้ระหว่างการประชุมดังกล่าว ในระหว่างการเตรียมความพร้อมชุมชนหรือระหว่างการประชุมกับผู้เข้ารับการอบรมและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อให้วิทยากรกระบวนการ ในฐานะผู้นำเสนอและให้ความรู้และกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์และเทคนิคที่จำเป็น โดยอาศัยกรอบแนวทาง 4 P ดังนี้

- การวางแผน (Plan)
- การเตรียมตัว (Prepare)
- การนำเสนอ (Presentation)
- การฝึกฝน (Practice)

1. การวางแผน (Plan)

- ผู้เข้ารับการฝึกอบรม-สิ่งแรกที่ต้องคิดเพื่อนำเสนอหรือนำเสนอรายละเอียดให้กับผู้ฟัง ต้องทราบว่าผู้ฟังของคุณจะเป็นผู้ มีส่วนร่วมหรือเป็นผู้ที่รับฟัง จำนวนคนที่จะเข้าร่วม คุณมีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อที่จะนำเสนอดีแค่ไหน พวกเขามีความรู้มากแค่ไหน อายุ เพศและระดับความสามารถเป็นข้อมูลที่สำคัญอะไรคือวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังของผู้ที่มีส่วนร่วมและสิ่งที่พวกเขา ต้องการที่จะรู้คืออะไร

- สถานที่- การฝึกอบรมจะจัดขึ้นที่ใด มีความสะดวกและผู้ใช้รับการฝึกอบรมเดินทางมาได้หรือไม่ มีการอำนวยความสะดวกหรือไม่ เช่น สถานที่ที่ใช้มีไฟฟ้า มีผนังจะติดแผนที่หรือข้อมูลได้หรือไม่ ต้องคิดถึงการจัดตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสถานที่จัดการฝึกอบรม

- ตารางและความพร้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม – วิทยากรกระบวนการต้องอำนวยความสะดวกด้านการวางแผนด้านความพร้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม บางคนหรือส่วนใหญ่จำเป็นต้องออกไปทำงาน ในกรณีนี้ วิทยากรกระบวนการต้องทำการปรับเวลาในการฝึกอบรม เช่นปรับเปลี่ยนเป็นจัดในช่วงเย็น หรือ วันหยุดสุดสัปดาห์ การวางแผนการฝึกอบรมควรพิจารณาจากการมีส่วนร่วมมากที่สุดของคนในหมู่บ้าน

2. การเตรียมตัว (Prepare)

แผนการนำเสนอ - ในการเป็นวิทยากรกระบวนการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน จะต้องเตรียมการนำเสนอโดยคำนึงถึงประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการประชุม วิทยากรกระบวนการจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการประชุมให้ชัดเจน เพื่อที่จะออกแบบการประชุมหรือกิจกรรมให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

(2) เนื้อหาสาระการประชุม ประกอบด้วย

- ระยะเวลาในการนำเสนอต่อที่

ประชุม

- ข้อมูลสำคัญที่ต้องการนำเสนอ
- สิ่งที่คุณเข้าร่วมประชุมต้องการทราบ/

ได้รับจากการประชุม เทคนิคที่จำเป็น

- เมื่อทราบประเด็นการนำเสนอแก่ที่ประชุม วิทยากรกระบวนการจะต้องเตรียมกำหนดโครงสร้าง การนำเสนอคร่าวๆ และทบทวนข้อมูลทั้งหมดให้ดีก่อนจัดทำกรนำเสนออย่างเต็มรูปแบบ

- การนำเสนอต่อที่ประชุมต้องประกอบด้วย 3 ส่วน คือ บทนำ เนื้อหาหลัก และบทสรุป

(3) การใช้โสตทัศนูปกรณ์ช่วยในการนำเสนอ

โสตทัศนูปกรณ์เป็นเครื่องมือหรือทรัพยากรที่ใช้ในการนำเสนอเข้าสู่เนื้อหาหลักในการประชุม อุปกรณ์โสตฯ ที่ดีจะต้อง

- ช่วยให้ผู้เข้าร่วมการประชุมรับทราบแนวความคิดอย่างย่อ (โดยใช้แผนภาพ/แผนผัง)

- ทำให้ผู้เข้าร่วมการประชุมสามารถจดจำสิ่งที่วิทยากรพูดได้ง่าย (การใช้สายตามองภาพอารมณ์ขัน และการใช้สีต่างๆ)

- เสนอสิ่งที่เป็จริง (ภาพถ่าย แผนงาน และแผนที่)

- นำเสนอข้อมูลที่สำคัญและมีความจำเป็น (ตัวเลข การกำหนดประเด็นที่ชัดเจน รายละเอียดงบประมาณ)

- เชื่อมโยงแนวความคิดที่ซับซ้อนได้ (หัวข้อ การสร้างแผนผัง หัวข้อ)

- เปรียบเทียบข้อมูล (แผนผัง กราฟ ฯลฯ)

วิทยากรกระบวนการทบทวนเนื้อหา
และตอนขึ้นตอนก่อนการอบรม

- การสรุป (สไลด์แกนสั้น ๆ หัวข้อ และสิ่งที่
จะต้องดำเนินการต่อไป)

- การแนะนำ (ชื่อและหัวข้อสไลด์)
- ภาพถ่าย (งานศิลป์ ภาพถ่าย ตัวอย่าง)
- คำนิยาม (ดรชณี ฯลฯ)
- การสร้างแรงกระตุ้น (โดยการใช้สไลด์แกน

โลโก้ ฯลฯ)

เทคนิคที่จำเป็นในการจัดทำสไลด์ Power point เพื่อเสนอต่อที่ประชุม

- กรณีที่มีตัวหนังสือมากเกินไปทำให้ผู้เข้าร่วมการประชุมหันเหความสนใจจากการนำเสนอข้อมูล และมุ่งไปที่การอ่านตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงควรทำการนำเสนอให้เป็นแบบง่าย ๆ กระชับ และชัดเจน

- ตัวหนังสือที่ใช้ควรจะสามารถที่อ่านได้จากท้ายห้อง ตัวหนังสือขนาดเล็กที่สุดควรมีขนาด 18 ขนาด 28 หรือขนาด 32 จะดีที่สุด โดยปกติการจัดลำดับขนาดของตัวอักษรควรเป็นดังนี้ หัวข้อ ขนาด 44 ขนาด ตัวอักษรในการนำเสนอขนาด 32 และหัวข้อย่อย ขนาด 28

- การใช้ตัวอักษรควรที่จะใช้ลักษณะอักษรแบบเดียวกัน แต่สามารถปรับใช้ตัวอักษรหนา ตัวอักษรเอนหรือขีดเส้นใต้อักษร สำหรับประเด็นที่ต้องการเน้นย้ำได้

- การใช้สี เพื่อให้การนำเสนอมีความน่าสนใจ เน้นประเด็นสำคัญ และเพิ่มความเป็นมืออาชีพ มีกฎ 4 ประการในการใช้สีดังนี้

1. ใช้สีเดียวกันสำหรับหัวข้อ ตัวอักษร และพื้นหลัง
2. ไม่ควรใช้สีหลายสีในการนำเสนอในประโยคเดียวกัน
3. ไม่ควรใช้สีเกินกว่า 4 สี ต่อ 1 สไลด์
4. เลือกใช้องค์ประกอบของสีที่เหมาะสม เพื่อให้การนำเสนอชัดเจน

- ใช้ระยะเวลาในการนำเสนอที่เหมาะสม และฝึกซ้อมนำเสนอก่อนการนำเสนอจริง

3. การนำเสนอ (Presentation)

วิธีการที่จะนำเสนอข้อมูลให้แก่ผู้เข้าร่วมการประชุม เมื่อวิทยากรเริ่มบรรยาย ผู้เข้าร่วมการประชุมจะฟัง และสังเกตท่าทางของวิทยากร ดังนั้น วิทยากรกระบวนการจะต้องทราบและเข้าใจว่าต้องการจะสื่อสารอะไรแก่ผู้เข้าร่วมอบรม การนำเสนอจึงต้องอาศัย และท่าทางประกอบครึ่งหนึ่งของการนำเสนอข้อมูล ภาษากาย การเคลื่อนไหวสามารถแสดงถึงทัศนคติและแนวความคิดของผู้นำเสนอได้ วิทยากรกระบวนการ จึงต้องให้ความสนใจกับประเด็น ดังนี้

1. น้ำเสียง

- น้ำเสียงการพูดต้องชัดเจนเพื่อให้ทุกคนเข้าใจ
- พูดเสียงดังฟังชัดเพื่อให้ทุกคนได้ยิน
- พูดช้า ๆ ให้ทุกคนสามารถตามและเข้าใจประเด็นที่นำเสนอได้

2. ใบหน้า

- ยิ้มแย้ม
- อย่าแสดงที่ท่ากั้ว
- อย่าแสดงอาการสับสนในสิ่งที่กำลังพูด

3. สายตา

- มองผู้เข้าร่วมประชุมระหว่างการ

นำเสนอตลอดเวลา (ไม่ควรอ่านโน้ต ตลอดเวลา)

- ควบคุมการสบตา (โดยการมองใครสักคน)

4. ท่าทาง

- ยืนตัวตรง
- อย่ายืนบังโสตทัศนอุปกรณ์
- อย่ายืนเคาะเท้า หรือเดินไปมาในห้องประชุม

5. มือ

- อย่าขยับมือไปมาบ่อยเกินไป
- ไม่ควรเล่นปากกา หรือเล่นกุญแจ เหรียญ ในกระเป๋า

6. การแต่งกาย

- การแต่งกายที่เหมาะสม
- สวมเครื่องประดับน้อยที่สุด โดยเฉพาะห้ามใส่สีฉูดฉาดเพราะจะทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม

หันเหความสนใจ

7. ทักษะคดี

- แสดงความรู้สึกกระตือรือร้นในหัวข้อที่นำเสนอ
- แสดงความมั่นใจในตัวเอง
- ควบคุมท่าทางให้นิ่ง
- แสดงความเป็นมืออาชีพกับผู้เข้าร่วมประชุม

การนำกลุ่มสนทนา

เทคนิคที่เป็นประโยชน์ในการนำเสนอต่อที่ประชุม

- ควรปล่อยให้ทำทางเป็นธรรมชาติ

- พยายามอย่าจำโน้ตย่อ
- สังเกตภาษากายของผู้เข้าร่วมประชุม
- ดูว่าผู้เข้าร่วมประชุมแสดงอาการเบื่อหรือไม่ (เช่น เข้าห้องน้ำบ่อยๆ ย้ายที่นั่ง และทำทางอื่นๆ) เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมมีท่าทางว่าเบื่อ ให้เปลี่ยนจังหวะ หยุดพัก

หรือ ออกกำลังกาย เล่นเกม

- สังเกตผู้เข้าร่วมประชุมแสดงท่าทางสับสน (ท่าทางงง ไม่เข้าใจ) ถ้าเห็นท่าทางเหล่านี้ให้หยุดการนำเสนอและถามที่ประชุมว่าขณะนี้การประชุมดำเนินมาถึงหัวข้อหรือประเด็นไหนแล้วเพื่อสร้างความชัดเจน

- สรุปการประชุมและหยุดชั่วคราว เมื่อถึงประเด็นที่สำคัญ ควรหยุดการบรรยายชั่วคราวและตั้งคำถามแก่ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อสร้างความตื่นตัว และทดสอบความเข้าใจของผู้เข้าร่วมประชุม
- ระวังการวางพฤติกรรมของตนเอง โดยหยุดการบรรยายชั่วคราวในกรณีที่คุณรู้สึกตื่นเต้น ประหม่าหรือไม่สามารถควบคุมตัวเองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง
- หันหน้าเข้าหาผู้ฟังอยู่เสมอ รอให้เขียนข้อมูลบนกระดานเสร็จก่อนที่จะหันมากลับมาหาผู้ฟังหรือดูสไลด์ให้เรียบร้อย ก่อนที่พูดกับผู้ฟังอีกครั้ง

5 KEY POINTS

4 การฝึกซ้อมในการนำเสนอต่อที่ประชุม (Practice)

เพื่อให้การนำเสนอประสบความสำเร็จ การฝึกซ้อมนำเสนอ (Practice) ก่อนนำเสนอจริงจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะทำให้วิทยากรกระบวนการทราบประเด็นสาระที่ต้องการนำเสนอและสามารถใช้ทักษะในการนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมี 2 แนวทางดังนี้

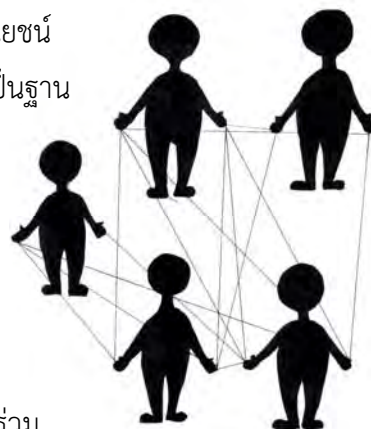
- การฝึกหัดเชิงรับ เรียกว่า การนึก หรือ จินตนาการ (Visualization) โดยให้หลับตาและจินตนาการถึงแผนการที่จะดำเนินการระหว่างการนำเสนอ

- การฝึกหัดเชิงรุกเป็นการฝึกหัด ที่เรียกว่า การจำลองเหตุการณ์ (Mock Presentation) โดยสามารถฝึกหัดต่อหน้าเพื่อน ครอบครัว กระจก หรือใช้กล้องวิดีโอ และสอบถาม ความรู้สึกของผู้ฟัง เพื่อประเมินการนำเสนอ หากฝึกหัดต่อหน้ากระจกให้สังเกตท่าทางของตนเองขณะนำเสนอด้วย อย่าลืมว่า ยิ่งฝึกหัด ยิ่งประสบความสำเร็จ

B. การกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมการประชุมมีส่วนร่วม

หมายถึง กลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมการประชุมรู้สึกผ่อนคลายมีความสุข และให้ความร่วมมือ แก้ววิทยากรในการดำเนินกระบวนการ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมอย่างเท่าเทียมกัน สะท้อน/ทบทวน/เชื่อมโยงประเด็นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้เข้าร่วมประชุม รวมถึงบริหารประเด็น/แก้ไขข้อขัดแย้งของความคิดด้วยความราบรื่น นุ่มนวล ซึ่งประกอบด้วย หลักการสำคัญ 10 ประการ ได้แก่

1. กระตุ้นความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมการประชุม โดยการสร้างจินตนาการในการประชุม สร้างบรรยากาศการประชุมให้มีชีวิตชีวา ทั้งนี้อาจใช้การเล่น เกม การแข่งขัน หรือวิธีการสร้างสรรค์แบบอื่น ๆ
2. แจ้งให้ผู้เข้าเข้าร่วมประชุมทราบถึงวัตถุประสงค์ของการประชุมให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบว่า จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์รวมของการประชุมได้อย่างไร
3. สร้างความคาดหวังที่เป็นจริง กล่าวคือ วัตถุประสงค์ในการประชุมควรที่จะสามารถ บรรลุผลได้ภายในห้วงระยะเวลาการประชุม
4. ให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วม อาทิ การตั้งคำถาม กระตุ้นให้ที่ประชุมอภิปรายแลกเปลี่ยน ความ คิดเห็น
5. แนะนำให้ที่ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประโยชน์ ในการเข้าร่วมประชุมครบหลักสูตรและการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ช่วยชุมชนได้อย่างไร
6. เตรียมความพร้อมผู้เข้าร่วมประชุม ด้วยการสร้าง บรรยากาศกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น และเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ผู้เข้าร่วมประชุมโดยอาจใช้เพลงเสริมกิจกรรมสนทนาการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม อบรมผ่อนคลาย รู้สึกถึงความเป็นกันเอง และกล้าแสดงออก
7. วิทยากรกระบวนการจะต้องเปิดเผยตัวเองและให้ผู้เข้าร่วม ประชุมทราบว่าวิทยากรมีความยินดีที่ได้มาดำเนินกระบวนการ CBDRM ในครั้งนี้ นอกจากนี้จะต้องแสดง ความกระตือรือร้นในการให้การต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมอย่างอบอุ่น รวมถึงเล่าประสบการณ์ของวิทยากร และ ประโยชน์ของการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน
8. ให้ที่ประชุมทราบว่าวิทยากรเป็นผู้ควบคุมการประชุม โดยแนะนำถึงแนวทางปฏิบัติใน การประชุมร่วมกัน
9. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างการบรรยายในแต่ละช่วง โดยอ้างถึง หรือทบทวนการ บรรยาย ครั้งก่อน และกล่าวถึงความเชื่อมโยงกับการบรรยายในปัจจุบัน ทบทวนวัตถุประสงค์การประชุมจะ เป็นประโยชน์อย่างไรและการประชุมนี้จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไร
10. แสดงถึงความใส่ใจของวิทยากร โดยให้ความสนใจความต้องการของผู้เข้าร่วมการประชุม และบันทึกถึงภาษากายและท่าทางของผู้เข้าร่วมประชุมไว้ด้วย

III. การจัดการกระบวนการในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การจัดการกระบวนการเป็นการจัดระเบียบขั้นตอนและกิจกรรมต่างๆเข้าด้วยกันและการจัดการองค์ประกอบ เวลา สถานที่และทรัพยากร รวมทั้งบุคลากรทุกอย่างเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

A.การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการผสมผสานการจัดการประชุมและการบริหารการประชุม

1. การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ประเด็นคำถามที่วิทยากรกระบวนการจะใช้เพื่อพิจารณาเพื่อจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ

• ทำไม?

เป็นการอ้างถึงวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ : วัตถุประสงค์สุดท้ายของการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน คือ การได้แผนที่ชุมชนหรือไม่ ?

• ใครเข้าร่วมการประชุม ?

บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์เป้าหมายของการประชุม ผู้ที่จะได้รับเชิญเข้าร่วมการประชุมเป็นใคร ควรจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลดังกล่าว โดยมีรายละเอียดข้อมูลของผู้เข้าร่วมประชุม ทั้งนี้เพื่อจะเป็นแนวทาง ในการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการได้อย่างเหมาะสม

• จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม ?

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมเป็นตัวแปรสำคัญ การประชุมที่ผู้เข้าร่วมประชุมน้อยเกินไปเป็นการบั่นทอนความสำเร็จของการประชุม ในขณะที่หากมีผู้เข้าร่วมการประชุมมากเกินไป จะทำให้เกิดความมีส่วนร่วมในการประชุมน้อย การจัดการประชุม CBDRM ที่ดีจะต้องให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ตารางข้างล่างต่อไปนี้เป็นตัวชี้วัด จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมที่เหมาะสมคือ 13 - 15 คน จำนวนที่แนะนำคือ

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม	ระดับการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมประชุม
7-10	ผู้เข้าร่วมประชุมจะมีโอกาสพูดแสดงความคิดเห็นทุกคน คนที่พูดน้อยจะได้พูดแสดงความคิดเห็นบ้าง และอาจมีคน 1 ถึง 2 อาจไม่ได้พูด
11-18	ผู้เข้าร่วมประชุม 5 หรือ 6 คน จะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุม 3 หรือ 4 คน อาจร่วมแสดงความคิดเห็น

19-30	ผู้เข้าร่วมการประชุม 3 หรือ 4 คน จะเป็นผู้ดำเนินการแสดงความคิดเห็นในการประชุม
มากกว่า 30	โอกาสที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นมีน้อย

• จัดการประชุมเมื่อไหร่ และใช้ระยะเวลาานเท่าไร ?

การจัดการประชุมการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม ทรัพยากรบุคคล การเกิดภัยพิบัติในฤดูกาลต่าง ๆ และระยะเวลาในการเตรียมจัดการประชุมเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น ห้วงระยะเวลาในการจัดการประชุมควรคำนึงถึงกิจกรรมของผู้เข้าร่วมประชุม เพราะผู้เข้าร่วมการประชุม บางท่านอาจไม่สะดวกถ้าการจัดประชุมนั้นใช้เวลานาน ฉะนั้นจึงอาจจะจัดการประชุมหลายวันหรือแบ่งออกเป็นช่วงๆ สั้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมเข้าร่วมการประชุมได้อย่างสม่ำเสมอ

• สถานที่จัดการประชุม

สถานที่จัดการประชุมนอกจากจะหมายถึง อาคารและห้องประชุมแล้ว หมายรวมถึงการจัดสถานที่ในการประชุม อุปกรณ์ ขนาดความจุของห้อง และสิ่งอำนวยความสะดวกด้วย

• เทคนิคที่เป็นประโยชน์

เมื่อวิทยากรกระบวนการสามารถตอบประเด็นคำถามดังกล่าวได้แล้วข้างต้น ก็สามารถดำเนินการเชิญผู้เข้าร่วมประชุม และอำนวยความสะดวกสำหรับการประชุมต่อไป ตารางข้างล่างนี้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการประชุมเชิงวิชาการ

ก่อนจัดการประชุม 2 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดวันเวลาและสถานที่ในการประชุม - จัดการประชุมเพื่อกำหนดวาระการประชุมเชิงปฏิบัติการ - พิจารณาด้านงบประมาณและแหล่งงบประมาณ - ส่งกำหนดการเบื้องต้นให้ท้องถิ่นทราบ
ก่อนจัดการประชุม 1 เดือน	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งจดหมายเชิญพร้อมรายละเอียดและกำหนดการเบื้องต้น - ประสานและจัดหาอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์สำหรับการประชุม เช่น โปรเจ็คเตอร์ กระดาษฟลิปชาร์ต เป็นต้น - การติดต่อยืนยันผู้บรรยายและวิทยากร
ก่อนจัดการประชุม 2 อาทิตย์	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม หรือส่งจดหมาย/ e-mail เพื่อติดตามผล (หากจำเป็น) - สั่งอาหารหรือเครื่องดื่มอาหารว่างสำหรับการประชุม
ก่อนจัดการประชุม 1อาทิตย์	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมเอกสารประกอบการประชุมสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดและจัดพิมพ์กำหนดการล่าสุด - ประสานรายละเอียดการประชุมกับพื้นที่รวมถึง โทรศัพท์เพื่อประสานกับผู้เข้าร่วมการประชุมที่สำคัญ

วันประชุม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดโต๊ะสำหรับลงทะเบียน เอกสารลงทะเบียน และแจกเอกสารประกอบการประชุม - จัดสถานที่สำหรับแสดงโครงการ/นิทรรศการ จัดที่นั่งสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม แสง และอุปกรณ์ โสตฯ
-----------	---

หมายเหตุ : ประเด็นพิจารณาเพิ่มเติมในการจัดประชุม

1. สถานที่

- สถานที่จัดการประชุมเป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความคุ้นเคยหรือไม่ หรือจะต้องมีข้อมูลเส้นทาง หากจำเป็นควรจะมีแผนที่เส้นทางไปยังสถานที่จัดการประชุมในจดหมายเชิญด้วย
- ในกรณีที่สถานที่จัดการประชุมไม่สะดวกในการเดินทางผู้จัดการอบรมควรจะให้มีการพาหนะรับส่งผู้เข้าร่วมประชุม หรือแนะนำเส้นทางแก่ผู้เข้าร่วมประชุม
- สำหรับการเลือกห้องประชุม เลือกห้องที่มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าร่วมการอบรม คือ ไม่ใหญ่จนเกินไป หรือเล็กจนรู้สึกอึดอัด

2. การเตรียมห้องประชุมและสถานที่

วิทยากรกระบวนการต้องให้ความสำคัญกับการจัดที่นั่งสำหรับการประชุม การรับรู้ ได้ยินข้อมูลที่นำเสนอของผู้รับการอบรม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้บ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวของการประชุม

- จัดที่นั่งสำหรับการประชุมเป็นวงกลมหรือโต๊ะกลม เพื่อกระตุ้นให้ที่ประชุมมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันและมีโอกาสสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน
- พิจารณาพื้นที่ว่างในห้องว่างให้เพียงพอสำหรับใช้แขวนฟลิปชาร์ต ข้อมูล หรือสื่อแนะนำอื่นที่สำคัญ (โดยอาจใช้เทปติดเพื่อไม่ทำลายผนัง) เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
- อาหารว่าง/เครื่องดื่ม – ความหิวอาจจะทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมเบี่ยงเบนความสนใจ โดยถ้าจำเป็นต้องจัดอาหารจะต้องพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้
 - ใครเป็นผู้จัดเตรียมอาหาร
 - การจัดเตรียมอาหารให้ทันเวลา

- การเสิร์ฟอาหาร – การจัดอาหารสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม หรือ การจัดสถานที่สำหรับ รับประทานอาหารการจัดสถานที่สำหรับเครื่องดื่ม/อาหารว่างเพื่อความสะดวกผู้เข้าร่วมประชุม
- คนทำความสะอาด

- ผู้จัดการประชุมควรจัดและทดสอบอุปกรณ์โสตก่อนการประชุมแต่ละวันหรือมอบหมายผู้เข้าร่วมประชุมทำหน้าที่นี้

B. การบริหารการประชุม

การจัดประชุมจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึที่ดีของผู้เข้าร่วมประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการสภาพแวดล้อมที่มีความสะดวกสบาย การควบคุมผู้ที่มีบทบาทเด่นในการประชุม การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นได้ดี แสดงออกอย่างไม่เขินอาย และเป็นไปอย่างมีระเบียบราบรื่นได้นั้น วิทยากรกระบวนการจะต้องใช้กฎของการประชุมแก้ปัญหา โดยให้ผู้เข้าร่วมการประชุมช่วยกันตั้งกฎดังกล่าวร่วมกัน โดยทั่วไปเป็นดังนี้

- ยกมือหากต้องการตั้งคำถาม หรือแสดงความคิดเห็น
- พูดทีละคน
- ควรกลับเข้าที่ประชุมตรงเวลาหลังจากอาหารกลางวัน

หรือพักรับประทานอาหารว่าง

- ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน
- รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

เทคนิคสำหรับกำหนดกฎเกณฑ์การประชุม

- วิทยากรควรเริ่มโดยการให้ที่ประชุมทราบถึงการกำหนดกฎเกณฑ์การประชุม (กติกา มารยาท)

ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม โดยให้ผู้เข้าร่วมอบรมเขียนกฎเกณฑ์ที่ประชุมควรปฏิบัติลงในฟลิปชาร์ตและติดไว้ที่ผนังห้อง

- ตั้งคำถามถึงความสนใจของผู้เข้าร่วมประชุม 1 ท่าน เพื่อให้แสดงความคิดเห็นในเรื่อง การตั้งกฎเกณฑ์การปรับปรุง หากไม่มีใครพูดเลือกมา 1 คน เพื่อเริ่มการประชุม
 - เขียนกฎเกณฑ์การประชุมลงในฟลิปชาร์ต ให้ที่ประชุมให้ความเห็นชอบ
 - ทบทวนกฎเกณฑ์การประชุมร่วมกันและหากที่ประชุมเห็นชอบ ให้ติดกฎเกณฑ์การประชุมในบริเวณที่ทุกคนสามารถมองเห็น

1. การติดตามผล

ในฐานะที่เป็นวิทยากรกระบวนการ เป้าหมายของการประชุม คือ การให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถบรรลุผลลัพธ์ของการประชุม ซึ่งวิทยากรจะต้องติดตามกระบวนการประชุม และสร้างความสมดุลในการมีส่วนร่วม โดยแทรกแซงกระบวนการกลุ่ม เมื่อเกิดสถานการณ์ ดังนี้

- การพูดคุยนอกกลุ่ม – สมาชิกในกลุ่มคุยกับสมาชิกในกลุ่มอื่นในขณะที่เพื่อนในกลุ่มนำเสนอต่อที่ประชุม
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีข้อสรุป – อย่าละเลยความเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทำที่ไม่สนใจปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมประชุมหรือวิทยากร
- การกลับเข้าห้องประชุมล่าช้า – ภายหลังจากพักรับประทานอาหารว่าง/อาหารกลางวัน
- ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนพูดมากเกินไป – ทำให้คนอื่นไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและพูดออกไปนอกเนื้อหา

เทคนิคการควบคุมสถานการณ์ข้างต้น

หากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น ให้วิทยากรกระบวนกรพยายามทบทวนกฎเกณฑ์การประชุม และจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้

สถานการณ์	ตัวอย่าง	การแก้ไขปัญหา *
1. การพูดคุยนอกกลุ่ม	1.1 นาย ก แยกตัวพูดคุยกับกลุ่มอื่นขณะที่กลุ่มตัวเองกำลังนำเสนอ	ถ้ากระทำเพียงคนเดียวหาโอกาสพูดคุยกับเขาช่วงเบรก เพื่อไม่ให้ทำอีก
	1.2 ถ้ามีการแยกคุยเป็นกลุ่มเล็กๆ ในเรื่องต่างๆ	ดูเหมือนว่าผู้เข้าร่วมการประชุมกำลังเบื่อหรือสนใจในเรื่องอื่นไม่สนใจในเรื่องที่นำเสนอ ให้หยุดพัก
2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีข้อสรุป	ผู้นำเสนอและผู้เข้าร่วมประชุมใช้เวลาในบางประเด็นนานเกินไป บางครั้งมีการพูดขัดจังหวะ	สร้างอารมณ์ขันในที่ประชุม โดยอ้างกฎเกณฑ์การประชุมว่าควรฟังในสิ่งที่ผู้อื่นพูด หากเป็นประเด็นที่สำคัญให้คำแนะนำอย่างสุภาพว่าควรกล่าวถึงประเด็นนี้ (เขียนลงในกระดาษว่าจะอภิปรายประเด็นนี้ต่อไปภายหลังในวันสุดท้ายก่อนปิดการประชุม)
3. การกลับเข้าห้องประชุมล่าช้า	ผู้เข้าร่วมประชุมกลับเข้าห้องประชุมช้าภายหลังจากพักรับประทานอาหารว่าง	บอกที่ประชุมอย่างสุภาพว่าเบรคหน้าควรกลับเข้าห้องประชุมให้ตรงเวลา
4. ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนควบคุมการอภิปราย	ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนพูดมากเกินไปและควบคุมการอภิปราย	ให้โอกาสผู้เข้าร่วมประชุมอื่นได้แสดงความคิดเห็น โดยเรียกหาอาสาสมัครท่านอื่น

2. การจัดทำข้อมูล และการจัดบันทึก

ในระหว่างการประชุม ควรมีการบันทึกความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการอ้างอิง หรือไว้ใช้ในการบูรณาการผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุม วิทยากรกระบวนการอาจเขียนความคิดเห็นดังกล่าว ลงฟลิปชาร์ต และนำไปติดไว้ที่ผนัง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันอาจใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ต้องมั่นใจว่าสามารถดึงข้อมูลที่บันทึกไว้มาใช้ได้เมื่อต้องการ

เอกสารอ้างอิง

1. Basic Facilitation Skills. International Association for Facilitation.
<http://www.iaf-world.org/files/public/FacilitatorMnL.pdf>
2. Facilitating a Workshop How To Kit. NWT Literacy Council. www.literacy.ca/
3. Facilitation 201: Approaches and Techniques. Idealist on Campus.
4. Group Facilitation Skills for Student Leaders. Jeff E. Brooks and Kevin G. Shollenberg. 1998
5. Teachers Pocketbooks Free Resource. <http://www.pocketbook.co.uk/teachers/>
6. The Effective Facilitator. Repatio Ltd. 2004
7. The Facilitator Excellence Handbook. Jossey-Bass Pfeiffer. 1998. pg. 11
8. Training Facilitation Skills. RECOFT e-News. November 2006
9. What is a Facilitator? SIL International.1999.

